

İLHAM
ƏLİYEV

**İNKİŞAF –
MƏQSƏDİMİZDİR**

İLHAM
ƏLİYEV

ON YEDDİNCİ KİTAB

MAY 2006 - İYUN 2006

AZƏRNƏŞR
BAKİ - 2014

İLHAM
ƏLİYEV

ÇIXIŞLAR * NİTQLƏR

BƏYANATLAR * MÜSAHİBƏLƏR

MƏKTUBLAR * MƏRUZƏLƏR

MÜRACİƏTLƏR * FƏRMANLAR

AZƏRNƏŞR
BAKI – 2014

.

BBK 32
Ə 56

Buraxılışına məsul
akademik

RAMİZ MEHDİYEV

ƏLİYEV İLHAM

Ə 56 **İnkışaf – məqsədimizdir.** B., Azərnəşr, 2014, 392 səh.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin oxuculara təqdim olunan çoxcildlik əsərlərinin bu cildində Bakıda İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv ölkələrin dövlət başçılarının zirvə toplantısında çıxışları, regional əməkdaşlığın daha da genişlənməsinə, enerji təhlükəsizliyi, nəqliyyat sahəsində əməkdaşlıq, terrorizmə qarşı mübarizəni gücləndirmək və digər məsələlərə həsr olunmuş materiallar toplanmışdır.

Kitabda prezident İlham Əliyevin GUAM-ın üzvü olan ölkələrin dövlət başçılarının Kiyev zirvə görüşündə, Fransaya səfəri zamanı NATO Parlament Assambleyasının yaz sessiyasında, Rumıniyaya səfəri zamanı «Dialoq və tərəfdaşlıq naminə» Qara dəniz forumunda çıxışları, KİV-lərə verdiyi bəyanat və müsahibələri dərc olunmuşdur.

Cildə, həmçinin Dağlıq Qarabağ probleminin həllində Azərbaycanın ərəzi bütövlüyünün bərpa olunması ilə əlaqədar ölkəmizin prinsipial mövqeyindən bəhs edən çıxışları, respublikamızda böyük infrastruktur layihələrə, tikinti-abadlıq işlərinə, sosial və iqtisadi sektorun inkişafına, aqrar sektora böyük diqqət göstərilməsinə dair materiallar da öz əksini tapmışdır.

İSBN 978-9952-8100-7-3

Я 0801000000
М – 651(07) – 2014

ББК - 32

© Azərnəşr, 2014

**İQTİSADI ƏMƏKDAŞLIQ
TƏŞKİLATININ
9-cu ZİRVƏ TOPLANTISI**

Bakı, «Gülüstan» sarayı

5 may 2006-cı il

Mayın 5-də Bakıda «Gülüstan» sarayında İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (İƏT) 9-cu zirvə toplantısı keçirilmişdir.

Zirvə toplantısında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Əfqanıstan İslam Respublikasının Prezidenti Həmid Kərzai, İran İslam Respublikasının Prezidenti Mahmud Əhmədinejad, Türkiyə Cümhuriyyətinin Baş naziri Rəcəb Tayyib Ərdoğan, Qazaxıstan Respublikasının Baş naziri Danial Axmetov, Pakistan İslam Respublikasının Baş naziri Şövkət Əziz, Tacikistan Respublikasının Baş naziri Akil Akilov, Özbəkistan Respublikası Parlamentinin Qanunvericilik Palatasının sədri Erkin Xəlilov, Qırğızıstan Respublikası Baş nazirinin müavini Almanbet Mattubraimov və Türkmənistan prezidenti yanında Xəzər dənizi məsələsi üzrə dövlət müəssisəsinin rəhbəri Xoşgəldi Babayev, İƏT-in Baş katibi Asxat Orazbay iştirak edirdilər.

Azərbaycanın dövlət himni səsləndi.

Görüşü İƏT-in 8-ci zirvə toplantısında sədrlik etmiş Tacikistan prezidenti İmaməli Rəhmonun adından bu ölkənin Baş naziri Akil Akilov açdı.

A k i l A k i l o v: Azərbaycan Respublikasının Prezidenti zati-aliləri İlham Heydər oğlu Əliyev!

Hörmətli dövlət, hökumət başçıları, nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri!

Hörmətli cənab Baş katib!

Xanımlar və cənablar!

İcazə verin, Tacikistan Respublikasının Prezidenti zati-aliləri İmaməli Rəhmonun adından sizin hamınızı – İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının üzvü olan ölkələrin dövlət və hökumət başçılarından növbəti, 9-cu zirvə toplantısının iştirakçılarını dost Azərbaycan torpağında səmimiyyətlə salamlayım, habelə qonaqpərvərliyə və işimiz üçün gözəl şərait yaradıldığına görə Azərbaycan rəhbərliyinə və xalqına minnətdarlığımı bildirim.

Şübhə yoxdur ki, bu gün İƏT ölkələrimiz arasında regional əməkdaşlığın inkişafında mühüm yer tutur, ticarət-iqtisadi, sənaye, kənd təsərrüfatı, nəqliyyat, energetika, elmi-texniki və digər sahələrdə qarşılıqlı münasibətlərin sabitliyinə və inkişafına köməyin etibarlı və səmərəli mexanizmidir. Bununla əlaqədar, iki il ərzində görülmüş işlərə görə təşkilatın katibliyinə, xüsusən onun Baş katibi cənab Asxat Orazbaya minnətdarlıq sözlərini ifadə edirəm və ümidvar olduğumu bildirirəm ki, İƏT qarşıya qoyulmuş məqsədə çatmaq yolu ilə irəliləyişini davam etdirəcəkdir.

Bu gün, qloballaşma dövründə bizim qarşımızda, İƏT-in üzvü olan ölkələr qarşısında regional əməkdaşlığın daha da dərinləşməsinə, təşkilatımızın səmərəli fəaliyyətinin təmin olunmasına, İƏT çərçivəsində qarşılıqlı münasibətlərin keyfiyyətə yeni səviyyəyə qaldırılmasına yönəldilmiş mühüm qərarları müzakirə və qəbul etmək kimi ciddi, məsul vəzifə durur.

Ümidvaram ki, qarşıdakı müzakirələr yığılıb qalmış problemlərin həllinə çox kömək edəcək, əməkdaşlığımızın daha da inkişafına, təşkilatımızın potensialından bütün İƏT regionunun iqtisadi tərəqqisi üçün maksimum istifadə olunmasına xidmət edəcəkdir.

Hörmətli nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri və üzvləri!

Görüşümüzün gündəliyinin 2-ci bəndinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti zati-aliləri cənab İlham Heydər oğlu Əliyevin İƏT ölkələri dövlət və hökumət başçılarından 9-cu zirvə toplantısının sədri seçilməsini təklif etmək mənim üçün böyük şərəfdir.

Hörmətli dövlət və hökumət başçıları!

Nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri, zirvə toplantısının iştirakçıları!

Sizin alqışlarınız Azərbaycan Respublikasının yüksək beynəlxalq nüfuza malik olmasına sübutdur. Toplantımızın işinə rəhbərliyi hörmətli İlham Heydər oğlu Əliyevə verirəm. Əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sədrliyi ilə İƏT daha böyük uğurlara nail olacaqdır.

Hörmətli İlham Heydər oğlu, icazə verin, 9-cu zirvə toplantısının sədri kimi, Sizi təbrik edirəm, Sizə ən xoş diləklərimi bildirim və xoşbəxtlik arzulayım.

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev zirvə toplantısında nitq söylədi.

İ l h a m Ə l i y e v: Əziz dostlar, mənİ İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının 9-cu zirvə toplantısının sədri seçdiyinizə görə dərin təşəkkürümü bildirirəm.

Möhtərəm prezidentlər, hörmətli nümayəndə heyətlərinin başçıları, hörmətli baş nazirlər!

Xanımlar və cənablar!

Hər şeydən öncə, fürsətdən istifadə edərək sizin hamınızı Azərbaycan Respublikasında salamlayır, bugünkü toplantınıza uğurlar və konkret nəticələr əldə etmək arzulayıram. Mən, həmçinin İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının 8-ci zirvə toplantısında sədrlik etmiş Tacikistan Respublikasının Prezidenti zati-aliləri İmaməli Rəhmona minnətdarlığımı bildirirəm. Bundan əlavə, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Baş katibi vəzifəsində öz missiyasını başa çatdırmaq üzrə olan cənab Asxat Orazbaya təşkilatın inkişafına yönəlmiş söylərinə görə minnətdarlığımı bildirirəm. Təşkilatın yeni Baş katibi Xurşid Ənvərə bu yüksək vəzifəyə seçilməsi münasibətilə öz səmimi təbriklərimi çatdırır və ona gələcək fəaliyyətində uğurlar arzulayıram.

Bugünkü zirvə toplantısında təşkilatın fəaliyyəti təhlil ediləcək, əldə olunmuş nailiyyətlər haqqında fikir mübadiləsi

aparacağıq. Əminəm ki, eyni zamanda, təşkilatın gələcək perspektivləri haqqında çox səmərəli dialoq aparılacaqdır.

Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra biz müxtəlif beynəlxalq təşkilatlara və təşəbbüslərə qoşulmuşuq. O cümlədən İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının üzvü olduq və bu təşkilatda fəaliyyətimizə böyük önəm veririk. Təşkilatın üzv dövlətlərini çox dərin tarixi, mədəni tellər bağlayır. Müştərək tariximiz, adət-ənənələrimiz bizi daha da sıx birləşdirir və təşkilatın uğurlu fəaliyyəti üçün çox gözəl zəmin yaradır. Eyni zamanda, regional əməkdaşlıq baxımından İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının rolu artmaqdadır. Bildiyiniz kimi, üzv ölkələrin iqtisadi potensialı çox sürətlə artır, bütövlükdə bizim bölgədə, bəlkə də dünyada müşahidə olunan ən yüksək iqtisadi artım sürəti mövcuddur. Üzv ölkələrin iqtisadi imkanları artmaqdadır və əlbəttə ki, həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli uğurlu əməkdaşlıq üçün yeni imkanlar yaranır.

Azərbaycan regional əməkdaşlıq məsələlərinə çox böyük önəm verir. Biz bir neçə beynəlxalq, regional layihələrin iştirakçısı, təşkilatçısıyıq və çox istəyirik ki, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı çərçivəsində də konkret layihələr daha çox olsun. Biz konkret məsələlər ətrafında diskussiya aparaq və praktiki addımların atılması üçün lazım olan bütün tədbirləri görməliyik.

Azərbaycanın iqtisadi inkişafı çox sürətlə davam edir. Keçən il Azərbaycanda iqtisadi artım 26 faiz olubdur. Bu bizim tariximizdə ən yüksək göstəricidir və imkan verir ki, bütün planlarımızı, ilk növbədə, iqtisadi-sosial məsələlərlə bağlı olan planlarımızı həyata keçirək. Bu ilin birinci rübündə isə Azərbaycanda ümumi daxili məhsulun həcmi təxminən 40 faiz artıbdir və yəqin ki, bütövlükdə il ərzində bu səviyyədə qalacaqdır. Son iki il yarım ərzində Azərbaycanda 380 min yeni iş yerinin açılması həm işsizliyin aradan qaldırılmasına xidmət edir, eyni zamanda, yoxsulluq şəraitində yaşayanların sayını kəskin şəkildə azaldır.

İqtisadi göstəricilər artdıqca, təbii ki, ölkənin imkanları da artır. İkitərəfli və çoxtərəfli əlaqələrin möhkəmlənməsi üçün

daha da əlverişli şərait yaranır. Əminəm ki, bizim ölkələrimizi birləşdirən iqtisadi layihələr gələcəkdə səmərə verəcəkdir. Xəzər dənizinin neft-qaz ehtiyatlarının dünya bazarlarına çatdırılması üçün Azərbaycanda və qonşu ölkələrdə çox işlər görülür. Xəzər dənizini Aralıq dənizi ilə birləşdirən Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəmərinin işə düşməsindən sonra bölgədə iqtisadi vəziyyət və eyni zamanda, təhlükəsizlik tədbirləri daha da güclənməlidir. Biz hesab edirik ki, regional əməkdaşlıq layihələri hər məqsədə xidmət etməlidir. Həm iqtisadi əlaqələrin möhkəmlənməsinə, iqtisadi potensialın artmasına, eyni zamanda, bölgədə sülhün, əmin-amanlığın bərqərar olunmasına müsbət təsir göstərəcəkdir. Bununla yanaşı, Azərbaycan üçün, qonşu ölkələr üçün böyük önəm daşıyan, Azərbaycan qazını Türkiyəyə daşıyacaq və ondan sonra Avropa ölkələrinə də çıxış imkanına malik olan Bakı–Tbilisi–Ərzurum kəmərinin tikintisi bir neçə aydan sonra başa çatmalıdır. Bu çox böyük regional iqtisadi layihədir və bir daha onu göstərir ki, iradə, xoş niyyət olan yerdə, səmərəli işgüzar əməkdaşlıq, dostluq, qardaşlıq münasibətləri olan yerdə ən böyük, ən nəhəng iqtisadi və enerji layihəsini həyata keçirmək mümkündür. Biz qonşu ölkələrlə bu böyük layihələri həyata keçirməklə həm öz imkanlarımızı artırırıq, eyni zamanda, əminəm ki, bunun bütün regionun inkişafına çox gözəl təsiri olacaqdır.

Azərbaycanı Türkiyə ilə birləşdirən neft, qaz kəmərləri, eyni zamanda, qonşu İran İslam Respublikası ilə enerji sahəsindəki uğurlu əməkdaşlığımız, qaz və elektrik enerjisi layihələrinin həyata keçirilməsi, mübadilə yolu ilə qarşılıqlı əməkdaşlığın təmin olunmasında çox böyük önəm daşıyır. Deyə bilərəm ki, bütün üzv dövlətlərlə bizim çox gözəl ikitərəfli münasibətlərimiz var və bunları olduqca yüksək qiymətləndiririk.

Nəqliyyat infrastrukturunun möhkəmlənməsi bizim bölgə üçün, ölkələrimiz üçün çox böyük önəm daşıyır. Azərbaycan Şərq–Qərb, Şimal–Cənub nəqliyyat dəhlizlərinin açılmasında öz rolunu oynayır və bunu davam etdirəcəkdir. Bu layihələr bizi

daha da sıx birləşdirəcəkdir. Çünki nəqliyyat infrastrukturunun mövcudluğu bizim iqtisadi imkanlarımızı artırır, iqtisadi əməkdaşlıq üçün yeni gözəl şərait yaradır. Bildiyiniz kimi, Azərbaycan Avropa–Qafqaz–Asiya nəqliyyat dəhlizinin fəaliyyət göstərməsində çox maraqlıdır, TRASEKA proqramının iştirakçısıdır. Bununla yanaşı, Avropanı Asiya ilə birləşdirən dəmir yolu layihəsi də çox böyük maraq doğurur.

Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolu tək-cə bizim ölkələrimiz üçün deyil, bütün bölgə üçün böyük əhəmiyyət daşıyır. Əgər biz bunu həyata keçirə bilsək – mən buna şübhə etmirəm – o zaman Asiyanı Avropa ilə qısa yolla birləşdirəcək nəqliyyat infrastrukturunu meydana çıxacaqdır. Şübhəsiz ki, tranzit ölkə kimi, Azərbaycanın dost ölkələr üçün bütün nəqliyyat infrastrukturunu təmin etməsi məsələləri də öz həllini tapmalıdır.

Bir sözlə, hərtərəfli iqtisadi əməkdaşlıq üçün hər cür şərait var. Bunu daha da dərinləşdirmək üçün şübhəsiz ki, bölgədə sülh, təhlükəsizlik tədbirləri daha da gücləndirilməlidir. Azərbaycan öz tərəfindən bu məsələlərdə fəal iştirak edir və gələcəkdə də fəaliyyətini davam etdirəcəkdir. Ancaq narahatlıq doğuran məsələlər də az deyildir. İlk növbədə, beynəlxalq terrorizmlə mübarizə məsələləri bütün ölkələri birləşdirməlidir. Bütün dünya öz səylərini birləşdirməlidir. Çünki bu sahədə təkbaşına ciddi nailiyyətlər qazanmaq çox çətin olacaqdır. Bütün terrorist təşkilatlara eyni gözlə baxılmalıdır, heç bir ayrı-seçkilik edilməməlidir. Çünki ancaq bütün səylərin birləşdirilməsi nəticəsində biz bu bəla ilə mübarizə apara bilərik.

Azərbaycan da terrorizmdən əziyyət çəkmiş ölkədir. Erməni terrorist təşkilatları tərəfindən Azərbaycana və azərbaycanlılara qarşı 30-dan çox terror aktı törədilmişdir. Onların nəticəsində 2000-dən çox günahsız insan həlak olmuşdur. Bu gün də regional əməkdaşlığın inkişafına ən böyük maneə, ən böyük əngəl Ermənistanın Azərbaycana qarşı davam edən təcavüzü, azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə siyasəti, bu siyasət

nəticəsində bir milyondan artıq azərbaycanlının öz doğma torpaqlarından didərgin düşməsidir. Biz məsələni sülh yolu ilə həll etmək istəyirik və hesab edirik, hələ ki, buna imkanlar var. Ona görə biz hər bir imkanı sınımalıyıq. Ancaq eyni zamanda, Azərbaycan xalqının səbri tükənməz deyildir. Biz hesab edirik ki, bu məsələ, Ermənistan–Azərbaycan münaqişəsi ancaq beynəlxalq hüququn prinsipləri əsasında öz həllini tapa bilər. Ermənistanın işğalçı qüvvələri Azərbaycan torpaqlarından çıxmalıdır və azərbaycanlılar öz doğma dədə-baba torpaqlarına qayıtmalıdır və beləliklə, ədalət bərpa olunmalıdır. Bunun xaricində hər hansı bir razılaşma mümkün deyil, çünki beynəlxalq hüquq bunu tələb edir. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, Ermənistan istisna olmaqla, bütün dövlətlər tərəfindən tanınmışdır. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən tanınıb və əlbəttə ki, danışıqlar mövzusu deyil və ola bilməz. Bu fürsətdən istifadə edərək, bütün üzv dövlətlərə Azərbaycanın mövqeyini dəstəklədiklərinə görə dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

Risqlərin azaldılması, uğurlu iqtisadi əməkdaşlıq, enerji təhlükəsizliyi – bütün bu məsələlər dünyanın inkişafını təmin edəcəkdir. Biz çox mühüm və çox həssas bölgədə yerləşirik. Bölgədə münaqişələr, təhlükələr, risklər var. Bu şəraitdə, əlbəttə ki, bizim əməkdaşlığımızdan çox şey asılıdır. Mən şübhə etmirəm ki, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı öz üzərinə düşən bu vəzifəni şərəflə yerinə yetirəcək, əməkdaşlığımız daha da möhkəmlənəcək, həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli formatda uğurlu işbirliyimiz bütün bölgəyə çox müsbət təsir göstərəcəkdir.

Əziz dostlar və qonaqlar, sizi Azərbaycanda bir daha salamlayıram və işimizə uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

H ə m i d K ə r z a i (*Əfqanıstan İslam Respublikasının Prezidenti*): Təşkilatın növbəti toplantısının Bakıda keçirilməsi təsadüfi deyil. Mən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti zati-aliləri İlham Əliyevə və qardaş Azərbaycan xalqına öz minnətdarlığımı bildirirəm. Onlar bu tədbirin yüksək səviyyədə keçirilməsinə səylərini əsirgəməmişlər. Mən həmçinin bu zirvə

toplantısının hazırlanmasına, əməkdaşlığın genişləndirilməsinə göstərdikləri səylərə görə İƏT-in Katibliyinə təşəkkür edirəm. Biz bilirik ki, dünyamız əməkdaşlıq müstəvisinə keçməkdədir, qloballaşma təzahürləri iqtisadi, siyasi, mədəni əlaqələrin gücləndirilməsində özünü göstərir. Mənim fikrimcə, əgər biz qloballaşan dünyadan danışırsaq, bu zaman vahid coğrafi, mədəni, iqtisadi amilləri birləşdirən regionlar nəzərdə tutulur. İƏT ölkələrini çox qədim tarixi, mədəni əlaqələr birləşdirir. Biz bu əlaqələri və münasibətlərimizi tarixən inkişaf etdirmişik, qədim mədəniyyətin davamçılarıyıq. Bu gün geosiyasi şərait çətinləşir. Ancaq gözlənilməz imkanlar yaranmışdır və bunun sayəsində əlaqələrimizi daha da genişləndirib gücləndirə bilərik.

İƏT ölkələrinin yerləşdiyi region, doğrudan da dünyanın strateji enerji resursları baxımından ən öndə gedən məkandır. Bu da insanlarımız, böyüyən gənc nəslimiz üçün bir imkandır. Biz kəşf edilməmiş və istismar olunmamış təbii ehtiyatlardan istifadə etməyə başlamalıyıq. Bizim münasibətlərimiz, əməkdaşlığımız iqtisadi və mədəni sahələrdə də özünü büruzə verməkdədir.

Əfqanıstan rəhbəri müharibələrdən ciddi ziyan çəkmiş ölkəsinin dirçəldilməsi üçün İƏT ölkələri ilə daha sıx əlaqələrin yaradılmasına ümid bəslədiyini bildirdi.

M a h m u d Ə h m ə d i n e j a d (*İran İslam Respublikasının Prezidenti*): Bakıya gəlişimdən məmnunam. Mən Azərbaycan hökumətinə və qardaş Azərbaycan xalqına səmimi minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Ona görə ki, onlar İƏT-in 9-cu zirvə toplantısını yüksək səviyyədə təşkil etmiş, bizə öz qonaqpərvərliklərini əsirgəməmişlər. Mən çox məmnunam ki, doğrudan da gözəl, ecazkar, tarixi şəhər sayılan Bakıya gəlmişəm. Şübhəsiz ki, bu sammitin keçirildiyi mühit iştirakçılar arasında tam şəkildə anlayış, səmimilik əsasında qurulmuşdur. Ona görə də bizim əsas qərarlarımızın qəbul edilməsinə çox gözəl şərait yaradacaqdır. Nəticədə isə regional əməkdaşlığa təkan verəcək, təşkilat çərçivəsində həyata

keçirilən proqram və tədbirlərin reallaşdırılmasına imkan yaranacaqdır. Bilavasitə bunu düşünərək, İran xalqının bir nümayəndəsi kimi, mən bütün iştirakçıların əllərini sıxaraq, əmin etmək istərdim ki, bu sammitdən çox gözəl, səmərəli nəticələr gözləyirik.

Cənab Prezident, mötəbər iştirakçılar, bildiyiniz kimi, İÖT üzvlərini vacib dəyərlər birləşdirir. Biz bu dəyərlərin əsasında əməkdaşlığımızı bütün sahələrdə daha da inkişaf etdirməliyik. İlk əvvəl, bizim ümumi tariximiz, mədəniyyətimiz var. Bu da əlaqələrimizin davamlı şəkildə inkişafında mühüm rol oynayır. Bu kimi istəklər, maraqlar xalqlarımızın iradəsini təmin edir. Bizdən tələb olunur ki, siyasi və iqtisadi qərarlar qəbul edək. Bunlar elə şəkildə qəbul edilsin ki, ümumi tarixi, mədəni əlaqələrimizə cavab versin.

İÖT-ə gəldikdə isə, biz iqtisadi təşəbbüsləri irəli sürürük ki, doğrudan da üzv ölkələr arasında tərəqqiyə dəstək verə bilək. Əgər sülhdən, təhlükəsizlikdən danışırsınızsa, bunlar doğrudan da çox vacib zəminlərdir.

İÖT çərçivəsində regional əməkdaşlığa gəldikdə, demək istəyirəm ki, qarşımızda olan imkanları daha da genişləndirməyə çalışmalıyıq. Gərək imkanlarımızdan elə istifadə edək ki, təşkilatımız daha da böyüsün. Bilirsiniz ki, İÖT ölkələri 8 milyon kvadratkilometrlik bir ərazini əhatə edir və burada 380 milyon insan yaşayır. Burada çox böyük potensial var və bundan istifadə etmək lazımdır ki, üzv ölkələrin gələcəyi rifahla nəticələnsin.

Daniyal Axmetov (*Qazaxıstan Respublikasının Baş naziri*): İÖT-in dünyaya inteqrasiyası istiqamətində görülən işləri təqdir etməklə yanaşı, sabitliyi pozmağa çalışan, xüsusilə narkotik maddələrin qeyri-qanuni dövriyyəsi ilə məşğul olan qüvvələrə qarşı üzv ölkələrin səylərini daha da gücləndirmək lazımdır.

Əziz iştirakçılar, gözəl bilirsiniz ki, dünyada qloballaşma prosesi gedir. Bunu, müasir şəraiti nəzərə almalıyıq. Qarşımızda duran məqsədlərdən biri ondan ibarətdir ki, İÖT ölkələrinin

dünya miqyasında integrasiyasını təmin edək. Dünyada mövcud olan vəziyyəti nəzərə alaraq, Qazaxıstan və onun prezidenti Nursultan Nazarbayev çalışır ki, İƏT çərçivəsində yeni inkişafa qədəm qoyaq. İnanırıq ki, Bakıda keçirilən bu zirvə toplantısı regional əməkdaşlığımızın daha da inkişafına və dərinləşdirilməsinə zəmin yaradacaqdır. Bu gün heç kim belə bir faktı şübhəyə almayacaq ki, müasir dünya bir-birindən asılılığı təmin edən bir dünyadır. Görürük ki, güdrətli ölkələrin iqtisadiyyatı sosialyönlüdür və onlar çalışırlar ki, xalqlarının maraqlarını təmin etsinlər. Demək istərdim ki, İƏT ölkələrinin bəziləri Dünya Ticarət Təşkilatının üzvüdür və ya üzv olmağa hazırlaşır. Ölkələrimizin hamısı bu təşkilata üzv olduqda bu, bilavasitə regionun potensialına cavab verəcək, regionda əməkdaşlığı pozmayacaqdır. Ona görə çalışacağıq ki, bu təşkilat çərçivəsində tərəfdaşlarımızla əlaqələri daha da inkişaf etdirək. Təşkilatımızın qarşısında duran önəmli layihələr var və bunların həyata keçirilməsi çox vacibdir.

Ş ö v k ə t Ə z i z (*Pakistan İslam Respublikasının Baş naziri*): Təşkilatın fəaliyyətinin genişləndirilməsi baxımından Bakı sammitinin xüsusi əhəmiyyəti var.

Biz XXI əsrdə inkişafıla bağlı bəzi imkanlardan bəhrələnməliyik. Artıq sərhədlər texnologiyanı və biliyi dayandıran amil deyildir. Çünki xalqlar və dövlətlər inkişaf edirlər. Biz regionda əməkdaşlığımızı inkişaf etdirə bilərik. Bu, insanlar üçün vacib olan amildir. Transit nəqliyyatla, ticarətlə, bankla bağlı sənədlər çox vacibdir. Bilirsiniz ki, üzərimizə götürdüyümüz öhdəliklərin siyahısı böyüməkdədir. Gələcəyə olan əminliyimiz də artmaqdadır. İqtisadi əməkdaşlığa gəldikdə, biz heç zaman sosial-iqtisadi miqyasımızı daraltmamalı, əksinə, genişləndirməliyik. Bizim regionda çətin məsələlər, problemlər var. İƏT müsbət təşəbbüslər irəli sürməyə çalışmışdır. Müəyyən qurumlar yaradaraq, üzləşəcəyimiz bəzi təhlükələrin qarşısını səmərəli şəkildə almalıyıq. İnanırıq ki, qarşımızda duran məsələlər ümumiləşdiriləcək, söylərimizi birləşdirəcəyik.

Akil Akilov (*Tacikistan Respublikasının Baş naziri*): Təşkilatın xoşməramlı qonşuluq əlaqələrinin möhkəmləndirilməsindəki rolundan danışıarkən iqtisadi münasibətlərdə idxal-ixracla kifayətlənməyərək, həyatın bütün sahələrində əməkdaşlığı genişləndirmək lazımdır. Bu baxımdan Bakı sammitində qəbul olunacaq qərarlara xüsusi önəm verirəm.

Biz milli məqsəd və maraqlarımızı qorumalıyıq. İstərdim ki, bu təşkilatda inkişaf, xüsusilə çoxşaxəli əməkdaşlıq baxımından qarşımızda duran maneələri dəf edək. Əməkdaşlığımızı daha yüksək müstəviyə keçirməliyik. İƏT ölkələrinə belə bir imkan yaranıb ki, əlimizdə olan üsul və yollardan istifadə edərək, beynəlxalq əməkdaşlığı inkişaf etdirərək, yerimizi dünya məkanında daha da gücləndirək. Qeyd etdiyim məsələlər Bakı bəyannaməsində əksini tapmışdır. Bu sənəd İƏT ölkələri arasında əməkdaşlığın inkişafı, qarşıya qoyduğumuz məqsədlərə çatmaq baxımından vacibdir. Bu baxımdan sizin hamınıza uğurlar arzulayıram.

Rəcəb Tayyib Ərdوغان (*Türkiyə Cümhuriyyətinin Baş naziri*): Enerji ehtiyatları ilə zəngin olan regionda ölkələrarası dialoqun intensivləşdirilməsi həm iqtisadi tərəqqiyə, həm də kollektiv təhlükəsizliyə təkan verir.

Hörmətli sədr, dəyərli dövlət və hökumət başçıları, iştirakçılar, İƏT-in 9-cu zirvə toplantısı ilə əlaqədar Bakıda olduğumdan və burada iştirak etməyimdən məmnunluq duyuram. Prezident cənab İlham Əliyevi sammitin sədri seçilməsi münasibətilə təbrik edirəm, xeyirli olsun.

İƏT-in böyük potensialı vardır. Bölgəmizin zəngin enerji ehtiyatları nəzərə alınsa, İƏT-in vacibliyi daha yaxşı başa düşüləcəkdir. Avrasiya xarici siyasətimizdə önəmli bir yer tutur. Asiya ölkələri ilə əlaqələrimizi, işbirliyimizi inkişaf etdirmək, Avropanı və Asyanı enerji dəhlizləri vasitəsilə bir-biri ilə bağlamaq, regional işbirliyi üçün yeni imkanlar qazanmaq əsas məqsədlərdir. İqtisadi işbirliyi və inkişaf ölkələr arasında dialoqu artırmaqdadır. Bu, İƏT-in də hədəfidir. Bu məqsədlə İƏT bölgədə iqtisadi işbirliyinin və inkişafın asan-

laşdırılmasında önəmli rol oynayacaqdır. Beləliklə, İƏT-in səmərəliliyi daha aydın bilinəcəkdir. Bu, regional işbirliyinə yeni bir güc verəcəkdir. İƏT-in Ticarət və İnkişaf Bankının yaradılmasının və fəaliyyətə başlamasının önəm daşdığını düşünürəm. Bank regional layihələrə, işgüzar əlaqələrin inkişafına kömək edəcəkdir. Bu zirvə görüşünün regional sülhə, təhlükəsizliyə dəyərli fayda verəcəyinə inanıram. Bu vəsilə ilə dəyərli qarداşım, ev sahibi və Azərbaycanın prezidenti İlham Əliyevə qarşınızda öz adımdan və nümayəndə heyəti adından bir daha çox təşəkkür edir, sizləri hörmət və ehtiramla salamlayıram.

Erkin Xəlilov (*Özbəkistan Respublikası Parlamentinin Qanunvericilik Palatasının sədri*): Bakı görüşünün təşkilata daxil olan ölkələrin sonrakı işbirliyinə təkan verəcəyinə əminəm.

Hazırkı zirvə görüşü ölkələrimiz arasında gələcək əməkdaşlığa gətirib çıxaracaqdır. Bu imkandan istifadə edərək, Azərbaycan hökumətinə, xüsusilə zati-aliləri İlham Əliyevə səmimi minnətdarlığımı bildirirəm. Ona görə ki, bu zirvə toplantısını yüksək səviyyədə təşkil etdilər. Bu görüşdə regionda olan ölkələrin inteqrasiyası da daxil olmaqla, bütün prioritet məsələlər müzakirə edilmişdir. Üzv ölkələrin potensialından istifadə edərək, nəqliyyat və digər vasitələrdən yararlanaraq güclü əməkdaşlığa nail ola bilərik. Özbəkistan iqtisadi rifaha nail olmağa çalışır, biz İƏT-in məram və məqsədlərinə sadıq, bu təşkilat çərçivəsində ölkələrdə rifahın təmin olunmasına, əmin-amanlığın yaradılmasına səy göstəririk.

Hörmətli iştirakçılar, qarşınızda duran əsas prioritet məsələlər enerji, nəqliyyat dəhlizləridir ki, bunları inkişaf etdirməliyik. Nəqliyyatın intensiv inkişafı, malların dünya bazarlarına çıxarılması üçün yeni şəbəkələrin yaradılması regionun inkişafına təkan verəcəkdir. Ona görə Özbəkistan nəqliyyat-tranzit imkanlarından istifadə olunmasına böyük önəm verir. Fikrimizcə, okeana çıxışı olmayan ölkələrin də maraqları nəzərə alınmalıdır.

Biz regional və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığı dəstəkləyirik. Bu bizim regional əməkdaşlığımıza da zəmin yaradacaq bir amildir. İslahatlar davam etdirildikcə, iqtisadi fəallıq baxımından regionun əhəmiyyəti və rolu daha da artacaqdır.

Almanbet Mattubraimov (*Qırğızıstan Respublikası Baş nazirinin müavini*): Qırğızıstan nümayəndə heyətinin adından qardaş Azərbaycan torpağında bizə göstərilən qonaqpərvərliyə və zirvə toplantısının yüksək səviyyədə təşkil edilməsinə görə zati-aliləri İlham Əliyevə təşəkkür edirəm. Bizim bugünkü toplantı ümumi əməkdaşlığımızın nəticələrini tam şəkildə müzakirə etmək, qiymətləndirmək və gələcəkdə ölkələrimizin potensialını hansı şəkildə reallaşdırmaq baxımından müzakirələrin aparılmasına zəmin yaradır.

Cənab sədr, biz bilirik ki, İƏT ölkələri Qırğızıstanda baş verən hadisələri diqqətlə izləyir. Demək istərdim ki, Qırğızıstan demokratik inkişaf yoluna tam sadıqdır və biz bilavasitə dərin və müfəssəl bazar iqtisadiyyatı islahatlarının aparılmasına tərəfdarıq.

Hörmətli sədr, hörmətli nümayəndə heyətlərinin başçıları, bu günə qədər İƏT öz qarşısında duran əsas vəzifələri, perspektivləri müəyyən etmişdir. Qarşılıqlı sıx əlaqənin, ticari əməkdaşlığın inkişafı da zəruridir. Əgər bunlara nail ola bilməsək, onda İƏT-in prinsiplərini pozmuş olarıq. Qarşıdakı məqsədlər qəbul etdiyimiz sənəddə öz əksini tapmışdır və bu amallara nail olmalıyıq.

Ölkəmiz İƏT-də iştiraka xüsusi önəm verir. Biz ölkələrdəki real vəziyyəti də nəzərə almalıyıq. Qırğızıstan elə bir vəziyyətdədir ki, beynəlxalq ictimaiyyətin və İƏT-in yardımına ehtiyacı vardır. Zənnimcə, İƏT Qırğızıstanda iqtisadi layihələrin həyata keçirilməsinə kömək etməlidir.

Zirvə toplantısının gündəliyinə daxil olan digər məsələlərin müzakirəsindən sonra Azərbaycanın Xarici İşlər naziri Elmar Məmmədیارov təşkilatın Nazirlər Şurasının bir gün əvvəl keçirilmiş 16-cı iclasının yekunları barədə hesabat verdi.

A s x a t O r a z b a y (*İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Baş katibi*): Bakı görüşünün nəzərdə tutulan proqramların reallaşmasına yeni təkan verəcəyinə əminliyimi bildirirəm.

Hökumət və dövlət başçılarının görüşü bizim proqramlarımızın həyata keçirilməsi istiqamətində göstərilən birgə səylərə xidmət edəcəkdir. Mən öz hesabatımı sizə oxuyaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə öz minnətdarlığımı bildirirəm. O bu tədbirin baş tutması üçün çox çalışmış və köməyini göstərmişdir. Hazırkı toplantının keçirilməsi keçmiş illər ərzində görülmüş işlərin nəticəsidir. Mən eyni zamanda, Azərbaycan hökumətinə minnətdarlığımı bildirirəm. Onlar bu tədbirin çox gözəl və yüksək səviyyədə keçirilməsinə nail olmuşlar. İƏT-in 9-cu zirvə görüşü məhz burada keçirilmişdir.

Cənab Prezident, biz bu gün bütün bəyanatları, çıxışları dinlədikdən sonra burada səslənmiş fikirlərin gələcək illər ərzində həyata keçirilməsi üçün lazımı səylər göstərəcəyik. Düşənbədə keçirilmiş görüşdən sonra biz bir çox sahələrdə lazımı tərəqqiyə nail ola bilmişik. Lakin bütün sahələrdə aparılmış fəaliyyət ürəyimiz istəyən kimi olmamışdır. Bununla belə, biz kənd təsərrüfatı, ticarət, sərmayə, sənaye, nəqliyyat və infrastruktur sahələrində bir çox işləri görə bilmişik.

Keçirilmiş görüşlərin nəticəsi olaraq, biz müvafiq sahələrdə əməkdaşlığın genişlənməsinə nail olmuşuq. İşlərin lazımı səviyyədə qurulmasına və inkişaf etdirilməsinə zəmin yaranmışdır. Gələcəkdə toplantının keçirilməsi daha vacib işlərin görülməsinə əlavə imkanlar açacaqdır. Biz artıq təşkilat çərçivəsində qəbul olunmuş proqramların həyata keçirilməsinin növbəti mərhələsinə qədəm qoyuruq. İƏT çərçivəsində bu gün ən ümdə məqsədlərimiz məhz ölkələr arasında və daxilində iqtisadi inkişafın davam etdirilməsinə yönəlməlidir və biz bu məqsədlərə nail olmaq üçün əlimizdən gələni edəcəyik.

Mən öz fikrimi yekunlaşdıraraq, qardaş Azərbaycan Respublikasının hökumətinə və xalqına Xarici İşlər Nazirləri Şurasının XVI iclasının və bu cür gözəl zirvə toplantısının

Bakıda keçirilməsinə görə minnətdarlığımı bildirir, işimizə çox qiymətli töhfəsinə görə təşəkkür edirəm.

Zirvə toplantısında sədrlik edən Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev iqtisadiyyat, elm, texnologiya, kənd təsərrüfatı, ətraf mühit, tarix, mədəniyyət, ədəbiyyat və təhsil sahəsində səmərəli fəaliyyətlərinə görə Əfqanıstan, Azərbaycan, İran, Pakistan, Qazaxıstan, Özbəkistan, Qırğızıstan və Tacikistanın nümayəndələrinə İƏT-in xüsusi mükafatlarını təqdim etdi.

İ l h a m Ə l i y e v: Hörmətli qonaqlar, verdiyiniz töhfəyə görə və bu mükafat münasibətilə mən sizin hamınızı bir daha təbrik edirəm. Sizə gələcək fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram.

Hazırda biz zirvə toplantısı çərçivəsindəki görüşümüzün sonuna çatırıq. Mən Azərbaycana gəlmiş nümayəndə heyətlərinin rəhbərlərinə zirvə toplantısında iştirak etdiklərinə görə bir daha minnətdarlığımı bildirirəm. Bu bizə qarşılıqlı maraq doğuran məsələlərə dair geniş fikir mübadiləsi aparmağa imkanlar yaratdı. Mən əminəm ki, rəhbərlər həm də ikitərəfli görüşlər keçirmişlər. Mən özüm də nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri ilə görüşmüşəm. Hesab edirəm ki, bu, gələcək imkanlarımızı və real əməkdaşlıq məsələlərini müzakirə etmək üçün çox yaxşı bir fürsətdir.

Bizim çox maraqlı müzakirələrimiz, çox yaxşı təqdimatlarımız oldu, iqtisadi fəaliyyətlə və ölkələrimiz arasında iqtisadi əməkdaşlığın perspektivləri ilə bağlı fikir mübadiləsi etdik. Hesab edirəm ki, bu çox gözəldir və biz bunu yekdil qaydada qeyd etdik. Biz bu müzakirələr zamanı qeyd etdik ki, İƏT-ə üzv olan ölkələrdə təqribən 400 milyon insan yaşayır. Bu, böyük bir təşkilatdır və onun çox parlaq gələcəyi vardır. Şübhəsiz ki, bu təşkilat bizə arxalanır, bizim apardığımız fəaliyyətə, göstərdiyimiz səylərə arxalanır. Biz əməkdaşlığımızın yeni yollarını araşdırmalıyıq. Bizim ölkələr sürətlə inkişaf edir, regiondakı vəziyyətin yaxşılaşmasını müşahidə edirik. Buradakı təhlükəsizlik daha da artır və bütün bunlar daha fəal əməkdaşlığın yaradılmasına imkan verir.

Şübhəsiz ki, burada boru kəmərlərindən söhbət gedir. Eyni zamanda, artıq mövcud olan nəqliyyat dəhlizlərindən söhbət gedir və gələcəkdə də bu işlər davam etdiriləcəkdir. Əminəm ki, gələcək əməkdaşlıq perspektivləri çox müsbətdir. Biz gələcəkdə hər hansı bir imkanın araşdırılması üçün bütün səylərimizi əsirgəməyəcəyik.

Hörmətli qonaqlar, icazənizlə, sizin hamınıza minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Hörmətli iştirakçılar, nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri, sizin verdiyiniz bu töhfəyə görə minnətdaram və sizə gələcək işlərinizdə uğurlar, ölkənizə sülh, əmin-amanlıq arzulayıram.

Hörmətli xanımlar və cənablar, bugünkü sammitin gündəliyi artıq başa çatmışdır.

Mahmud Əhmədinejad (*İran İslam Respublikasının Prezidenti*): Zirvə toplantısının yüksək səviyyədə təşkilinə və keçirilməsinə görə təşəkkür edirəm. İƏT-in 9-cu zirvə toplantısı uğurla başa çatmaq üzrədir. İcazə verin, ilk növbədə, cənab İlham Əliyevə müdrik rəhbərliyinə görə minnətdarlığımı bildirim.

Qardaş və dost Azərbaycan bu təşkilatın sədri olarkən, onun rəhbərliyi altında biz bütün sahələrdə ən gözəl tərəqqiyə, nəticələrə nail ola biləcəyik. Hazırda, İƏT yeni proqramlara qədəm qoyduğu bir məqamda bu təşkilatın uğurla idarə edilməsində, nəzərdə tutulmuş məqsədlərə nail olunmasında, regional əməkdaşlıq çərçivəsində bir çox nailiyyətlər əldə edəcəyik. Hesab edirəm ki, biz digər ölkələr və təşkilatlar üçün nümunə ola bilərik. Nümayəndə heyətləri rəhbərlərinin çıxışlarında regional əməkdaşlıq xüsusi vurğulanmışdır. Bütün bu işlərin əsasında üzv ölkələrin siyasi iradəsi dayanır və bu bizi maraqlandıran bütün sahələrdə əməkdaşlığımızın genişləndirilməsinə xidmət edir.

Mən xoş qonaqpərvərliyə görə öz tərəfimdən və digər nümayəndə heyətləri tərəfindən Azərbaycan xalqına və hökumətinə minnətdarlığımı bildirirəm. Onlar bu sammitin ən yüksək səviyyədə təşkil olunması üçün çox iş görmüş və səylər

göstərmişlər. Eyni zamanda, İƏT-in Baş katibinə və əməkdaşlarına sənədlərin hazırlanması və məsələlərin müəyyən edilməsinə, digər şəxslərə hazırlıq işlərində iştiraklarına görə təşəkkür edirəm. Azərbaycan xalqına uğurlar, sülh və əmin-amanlıq, bütün həmkarlara xoşbəxtlik, möhkəm cansağlığı arzulayıram. Bütün üzv dövlətlərə ulu Tanrıdan uğurlar diləyirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Cənab Prezident, xoş sözlərinizə görə çox sağ olun. Bunlar müzakirələrimizin və dostluğumuzun ruhunu tamamilə əks etdirir, ölkələrimiz arasında olan əlaqələrin tarixi ənənələrə, mədəni dəyərlərə əsaslandığını bir daha göstərir. Əlbəttə ki, ölkələrimizin tərəqqisi, eyni zamanda, ikitərəfli münasibətlərin inkişafına da xüsusi töhfəsini verəcək və biz qardaş, dost ölkələrlə münasibətlərimizi inkişaf etdirəcəyik.

İndi isə mən İƏT-in 9-cu zirvə görüşünü bağlı elan edirəm.

**AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN
VƏ İQTİSADI ƏMƏKDAŞLIQ TƏŞKİLATININ
BAŞ KATİBİ ASXAT ORAZBAYIN İT-in
9-cu ZİRVƏ TOPLANTISI BAŞA ÇATDIQDAN
SONRA BİRGƏ KEÇİRDİKLƏRİ MƏTBUAT
KONFRANSI**

İ l h a m Ə l i y e v: İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının 9-cu zirvə toplantısı öz işini başa çatdırdı və ümumi fikir belədir ki, bu görüş çox uğurlu oldu. İlk növbədə bu bizə imkan yaratdı ki, dost-qardaş ölkələrin dövlət və hökumət başçıları ilə səmimi fikir mübadiləsi aparaq. Eyni zamanda, ikitərəfli görüşlər də oldu və bir daha əmin olduq ki, iqtisadi potensialın artması ümumi inkişafa gətirib çıxarır və əlbəttə, təşkilat çərçivəsində əlaqələrin genişlənməsinə şərait yaradır.

Müzakirə zamanı bir sıra məsələlər ortaya çıxdı. Nümayəndə heyətlərinin başçıları əməkdaşlığın müxtəlif cəhətlərinə toxundular. Təbii ki, bölgədə və ölkələrimizdə sülhün, sabitliyin möhkəmlənməsi məsələləri diqqət mərkəzində idi. Çünki hamımız bilir ki, biz çox həssas bölgədə yerləşirik və bu bölgədə sülhün saxlanması bizim ümumi inkişafımızın vacib bir amilidir.

Enerji təhlükəsizliyi də artıq dünyada gündəliyin birinci sıralarına çıxır. Bu məsələ ilə əlaqədar bizim aramızda fikir ayrılığı yoxdur. Bizim ölkələrdə çox böyük neft-qaz yataqları var. Artıq mövcud nəqliyyat infrastrukturunu da yaranır və beləliklə, üzv ölkələrin gələcəkdə dünyanın enerji tələbatını ödəmək arzusu gerçəkləşir. Bizi birləşdirən nəqliyyat dəhlizləri – həm Şimal–Cənub, həm də Şərq–Qərb nəqliyyat dəhlizləri artıq işə düşür. Gələcəkdə Asiyanı Avropa ilə birləşdirəcək Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolunun istifadəyə verilməsi də, əlbəttə ki, ümumi əməkdaşlığa ancaq və ancaq müsbət təsir göstərəcəkdir. Müxtəlif məsələlər müzakirə olundu, o

cümlədən, təbii ki, terrorizmə qarşı mübarizə, iqtisadi əməkdaşlıq, iqtisadi potensialdan səmərəli istifadə olunması, müvafiq maliyyə qurumlarının yaradılması məsələləri. Bütün təkliflərə baxılacaq və əlbəttə, bu görüş zamanı səslənən dəyərli fikirlər təşkilatın fəaliyyətində gələcək əməkdaşlığın əsas bazası kimi qəbul ediləcəkdir.

Şəxsən mən bu zirvə görüşünün Bakıda keçirilməsindən çox məmnunam. Bu bizə bir daha imkan verdi ki, qardaş, dost ölkələrin dövlət və hökumət başçıları ilə səmərəli danışıqlar apararaq, bir sıra məsələləri müzakirə edək. Eyni zamanda, Azərbaycan təşkilatda daha da fəal rol oynamağa başlayır və bu, bütövlükdə bizim xarici siyasətimizin uğurlu nəticəsidir.

Bir sözlə, zirvə görüşü çox uğurlu keçdi və şübhə etmirəm ki, bu görüşün nəticələri real praktiki hadisələrdə öz əksini tapacaqdır.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

S u a l: Cənab Prezident, bildiyiniz kimi, Ermənistanın ölkəmizə uzun illər davam edən təcavüzü bölgədə sülhün, sabitliyin təmin olunması, iqtisadi əməkdaşlığın həyata keçirilməsi proseslərinə böyük əngəllər yaradır. Sizcə, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı çərçivəsində əməkdaşlıq regional münafişələrin həlli işinə töhfə verə bilərmi?

İ l h a m Ə l i y e v: Mən hesab edirəm ki, verə bilər. Çünki bilirsiniz, Azərbaycan müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarda çox uğurlu fəaliyyət göstərir və demək olar ki, bütün təşkilatlarda bizim mövqeyimiz günü-gündən möhkəmlənir. Təşkilatda iştirakımız, əlbəttə ki, həm iqtisadi, həm siyasi mənə daşıyır. İqtisadi məsələlər haqqında artıq söhbət açıldı. O ki qaldı siyasi əlaqələrə, bizim bütün üzv ölkələrlə siyasi əlaqələrimiz genişlənməkdədir və çox yüksək səviyyədədir. Belə olan halda, əlbəttə ki, müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarda, xüsusilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatında dost, qardaş ölkələrin Azərbaycanın mövqeyini dəstəkləməsi böyük əhəmiyyətə malik bir hadisədir. Mən öz çıxışımda bu dəfə də münafişə məsələsinə toxundum. Bildirdim ki, bölgədə gedən çox uğurlu əməkdaşlığı əngəlləyər

biləcək amillərdən biri də Ermənistanın Azərbaycana qarşı davam edən təcavüzüdür və etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində bir milyon azərbaycanlının qaçqın-köçkün vəziyyətinə düşməsidir. Biz ümid edirik və əminik ki, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv olan dövlətlər bütün beynəlxalq forumlarda, beynəlxalq təşkilatlarda Azərbaycanın mövqeyini bundan sonra da dəstəkləyəcəklər. Beləliklə, geniş beynəlxalq hərəkət formalaşır. Bilirsiniz ki, Avropa təşkilatlarında – Avropa Şurasında, Avropa İttifaqında, habelə MDB-də, İslam Konfransı Təşkilatında, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatında, yəni Azərbaycanın üzv olduğu bütün təşkilatlarda biz bu məsələni daim gündəlikdə saxlayırıq və ümid edirəm ki, bu, münaqişənin ədalətli həllinə kömək göstərəcəkdir.

S u a l: Şimali Kipr İƏT-in 8-ci zirvə toplantısında türk toplumu kimi deyil, Kipr türk dövləti kimi tanınmışdı. Gələcəkdə Şimali Kiprin İƏT-in fəaliyyətinə real və yaxud felən qoşulması yönündə addımlar atılacaqmı?

İ l h a m Ə l i y e v: Deyə bilərəm ki, bugünkü müzakirələr zamanı bu məsələ ətrafında söhbət açılmamışdır. Yəni bu məsələ gündəlikdə deyildi. Amma bütövlükdə, bildiyiniz kimi, həm İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatında, eyni zamanda İslam Konfransı Təşkilatında Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin təcriddən çıxması məsələləri müzakirə olunur və biz bunu müsbət hal kimi qiymətləndiririk. Çünki siz də, biz də yaxşı xatırlayırıq ki, Kiprdə keçirilmiş referendumdan sonra həm Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən, həm də ayrı-ayrı dövlətlər tərəfindən belə bir fikir söylənmişdir ki, bir halda ki, Kiprdə yaşayan türklər referenduma səs verdilər, gərək onların təcridi aradan qalxсын. Əlbəttə, Türkiyənin üzv olduğu və Türkiyəyə yaxın olan ölkələrin üzv olduğu təşkilatlarda bu məsələyə ilk növbədə baxılmalıdır. Bu istiqamətdə müəyyən addımlar atılır və yəqin ki, atılacaqdır.

S u a l: Cənab Prezident, Sizə iki sualım var. Birincisi, ötən həftə rəsmi Bakı amerikalılara Qazaxıstan və Özbəkistanda çıxarılan karbohidrogenlərin dünya

bazarlarına göndərilməsi üçün öz ölkəsinin ərazisindən istifadə etməyi təklif etmişdir. Söhbət konkret olaraq hansı sxemdən gedir? İkincisi, məlum olduğu kimi, Bakı–Tbilisi–Ceyhan boru kəməri mayın axırlarında – iyunun əvvəllərində neftlə doldurulmalıdır. Ekspertlər isə deyirlər ki, Azərbaycan nefti kifayət etməyəcək və bu boru kəmərinə doldurmaq üçün Qazaxıstan nefti lazımdır. Lakin Kaşaqanyatağının nefti də daxil olmaqla, böyük həcmdə Qazaxıstan nefti Çinə gedən boru kəmərinə yönəldilir. Siz bu vəziyyəti necə qiymətləndirirsiniz?

İ l h a m Ə l i y e v: Sualın birinci hissəsi barədə deməliyəm ki, biz nəqliyyat infrastrukturumuzu öz ehtiyatlarımız üçün yaratmışıq və prinsipcə heç kimə heç nə təklif etməmişik. Ona görə də Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri və Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz kəməri lap əvvəldən məhz Azərbaycanın karbohidrogen ehtiyatlarının dünya bazarlarına çıxarılması üçün nəzərdə tutulmuşdur və bu, indi də prioritet olaraq qalır. Odur ki, indiki halda biz daha geniş layihələrin təşəbbüsçüsü deyilik və ola da bilmərik. Belə zərurət yaranarsa və söhbət bundan gedirsə, onda Azərbaycan öz boru kəməri infrastrukturundan Qazaxıstandakı dostlarımızın və tərəfdaşlarımızın da istifadə etməsi məsələsinə baxmağa hazırdır.

O ki qaldı Azərbaycanda neft hasilatının həcminə, bu, ildən-ilə artır. 2008-ci ilədək Azərbaycan neftinin ixrac səviyyəsi 50 milyon ton, yəni Bakı–Tbilisi–Ceyhan boru kəmərinin hazırda nəql edə biləcəyi qədər olacaqdır. Ona görə də neft hasilatı sahəsində öz imkanlarımızı nəzərə alaraq deyə bilərəm ki, boru kəməri 2008-ci ilədək tamamilə doldurulacaqdır. Yeri gəlmişkən, yəqin ki, əlavə həcmələr olmayacaqdır. Boru kəməri ilə daşımaların əlavə həcmələri əlavə sərmayələr qoyulması, texniki məqamların təkmilləşdirilməsi yolu ilə yaradıla bilər ki, tələbat olarsa, perspektivdə Qazaxıstandan da neft nəqlinə imkan olsun.

S u a l: Cənab Prezident, Siz dediniz ki, beynəlxalq terrorizmlə mübarizə məsələlərini, Dağlıq Qarabağ problemini

də müzakirə etdiniz. Kütləvi informasiya vasitələrində məlumat yayılıb ki, qarşıdakı həftə ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri yeni təkliflərlə Azərbaycana gələcəklər. Sizdə bu təkliflər barədə hər hansı bir məlumat varmı?

İ l h a m Ə l i y e v: Sizə deyə bilərəm ki, ATƏT-in Minsk qrupunun fransalı həmsədri bu gün Azərbaycana gəlir və mənim onunla görüşüm nəzərdə tutulubdur. Bilirsiniz ki, artıq həmsədrlər öz aralarında intensiv məsləhətləşmələr aparırlar, müxtəlif variantları nəzərdən keçirirlər. Ola bilsin ki, hansısa yenilik olsun. Mən bəri başdan deyə bilmərəm. Hər halda, bütün mümkün olan variantlar artıq nəzərdən keçirilibdir. Mən inanmıram ki, məsələnin həllinə yönəlmiş hansısa tamamilə yeni bir təklif irəli sürülsün. Ola bilsin ki, artıq müzakirədə olan təkliflərə müəyyən düzəlişlər edilsin. Bunu mən istisna etmirəm və əgər belə olarsa, onda yəqin ki, məsələnin həllinə biz daha da yaxın olacağıq.

Bildiyiniz kimi, bizim mövqeyimiz dəyişməzdir. Bir daha vurğulamaq istəyirəm ki, biz heç bir fəvqəladə iddiada deyilik. Biz sadəcə, beynəlxalq hüquq normalarının tətbiq olunmasına tərəfdarıq. Hesab edirik ki, bu məsələdə vahid yanaşma olmalıdır və dünyada mövcud olan hansı mexanizmlər, hansı normalar, hansı davranış qaydaları varsa, onlar da bu münaqişəyə tətbiq edilməlidir. Bu münaqişəni və onun həlli mexanizmlərini dünyada gedən ümumi proseslərdən ayıraraq, bunun üçün hansısa ayrı bir formanı tətbiq etmək mümkün deyildir. Biz ona razı ola bilmərik. Dünya praktikası var, beynəlxalq hüquq normaları var. Onlar da birmənalı tələb edir ki, hər bir ölkənin ərazi bütövlüyü toxunulmaz olsun. Bizim ərazi bütövlüyümüz pozulubdur. Ona görə, işğalçı qüvvələr işğal olunmuş torpaqlardan çıxmalıdır və məsələ ancaq Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində öz həllini tapa bilər.

Demək olar ki, hər dəfə həmsədrlər buraya gələrkən bu məsələ müzakirə edilir, bizim mövqeyimiz ifadə olunur. Biz bunu Bakıda deyirik, başqa paytaxtlarda deyirik, beynəlxalq

təşkilatlarda deyirik. Ümid edirəm ki, əgər məsələ ilə bağlı olan, məşğul olan tərəflər və xüsusilə Ermənistan tərəfi bunu daha yaxından dərk etsə, anlasa, biz məsələni sülh yolu ilə həll edə bilərik.

S u a l: Cənab prezident Əliyev, İranın nüvə proqramı müzakirə olundumu?

İ l h a m Ə l i y e v: Yox, bu, müzakirə edilməmişdir. Burada müəyyən bəyanatlar oldu. Bizim mövqeyimiz tamamilə aydındır və bir neçə dəfə ifadə edilmişdir. Mənim müxtəlif ölkələrə rəsmi səfərlərim zamanı bildirilmişdir. Bütün bunlar hamısı beynəlxalq hüquqa əsaslanmalıdır. Əgər beynəlxalq hüquq və normalar, beynəlxalq təşkilatların qaydaları hər hansı bir ölkəyə nüvə enerjisindən istifadə etmək imkanı verirsə, zənnimcə, bununla bağlı heç bir ziddiyyət olmamalıdır. Narahatlıq doğuran və yaxud gərginlik yaradan bütün məsələlər dinc vasitələrlə, diplomatik səylərlə, danışıqlar yolu ilə həll olunmalıdır. Bütün bunlar bu regionda sülhün qorunmasına xidmət etməlidir.

Çox sağ olun.

İQTİSADI ƏMƏKDAŞLIQ TƏŞKİLATININ ÜZVÜ OLAN ÖLKƏLƏRİN DÖVLƏT VƏ HÖKUMƏT BAŞÇILARI HEYDƏR ƏLİYEV FONDUNDA

Heydər Əliyev Fondu

5 may 2006-cı il

İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının üzvü olan ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının 9-cu zirvə toplantısında iştirak etmək üçün ölkəmizdə səfərdə olan nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevlə birlikdə mayın 5-də Heydər Əliyev Fondunda olmuşlar.

Ali qonaqlara xalqımızın ümummilli liderinin xatirəsinə ehtiram əlaməti olaraq yaradılmış fondun məqsədləri barədə məlumat verildi. Bildirildi ki, fondun əsas məqsədləri görkəmli siyasi xadim, müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu Heydər Əliyevin zəngin irsini öyrənmək və təbliğ etməkdən, onun Azərbaycanın sosial-iqtisadi, mədəni tərəqqisinə yönəlmiş gənişmiqyaslı fəaliyyəti barədə gələcək nəsillərdə əyani təsəvvür yaratmaqdan, dahi şəxsiyyətin müəllifi olduğu beynəlxalq layihələrin həyata keçirilməsini dəstəkləməkdən, Azərbaycan mədəniyyətinin və ölkəmizin tarixinin geniş təbliği ilə əlaqədar aparılan işlərə kömək göstərməkdən ibarətdir.

Prezident İlham Əliyev ali qonaqlara ümummilli liderimizin şəxsi arxivindən götürülmüş və onun fəaliyyətinin ayrı-ayrı dövrlərini əhatə edən eksponatlar barədə söhbət açdı, onları maraqlandıran suallara cavab verdi.

Qonaqlar fenomen şəxsiyyət Heydər Əliyevin həyatının ən müxtəlif məqamlarını əks etdirən və Azərbaycan tarixinin bütöv bir dövrü barədə geniş təsəvvür yaradan çoxlu fotosəkillərlə, dünyanın tanınmış siyasi xadimlərinin bəxş etdikləri

hədiyyələrlə, ulu öndərimiz haqqında kitablarla tanış oldular. Dünyanın nüfuzlu siyasi, elm, mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin Azərbaycan dövlətinin qurucusu haqqında fikirləri ilə tanış oldular, ümummilli liderimizlə müxtəlif görüşlərdə çəkdirdikləri fotosəkillərə böyük maraqla baxdılar. Hələ Sovet İttifaqının rəhbərlərindən biri olarkən onun SSRİ-nin müsəlman respublikalarının, Şərq ölkələrinin başçıları ilə mehriban münasibətləri xüsusi vurğulandı.

Ali qonaqlar fondun xatirə kitabına ürək sözlərini yazaraq, görkəmli siyasi xadim Heydər Əliyevə şəxsi hörmət və ehtiramlarını ifadə etdilər.

* * *

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin adından mayın 5-də «Yaxt klub»da İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının 9-cu zirvə toplantısında iştirak etmiş dövlət və hökumət başçılarının şəərəfinə ziyafət verilmişdir.

**TÜRKİYƏ CÜMHURİYYƏTİNİN BAŞ NAZİRİ
RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞAN
İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

5 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 5-də Prezident sarayında Türkiyənin Baş naziri Rəcəb Tayyib Ərdoğan ilə görüşmüşdür.

Görüşdə ölkələrimiz arasında ikitərəfli münasibətlərin uğurla inkişaf etdiyi, qlobal enerji layihələri, o cümlədən Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri, Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz kəməri layihələri ilə bağlı tədbirlərin nəzərdə tutulan qaydada reallaşdığı vurğulanmışdır. Ölkələrimiz arasında nəqliyyat sahəsində əməkdaşlığın perspektivinin də razılıq doğurduğu, iqtisadi əməkdaşlıq çərçivəsində əlaqələrin daha da genişləndiyi və səmərəli işbirliyi xarakteri daşdığı bildirilmişdir. Azərbaycanla Türkiyənin beynəlxalq təşkilatlarda əməkdaşlığının uğurla inkişaf etdiyi və xalqlarımızın milli mənafeyinə tam cavab verdiyi razılıqla vurğulanmışdır.

**QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ
BAŞ NAZİRİ DANİAL AXMETOV
İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

5 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 5-də Prezident sarayında Qazaxıstan Respublikasının Baş naziri Danial Axmetovu qəbul etmişdir.

Baş nazir ölkəsinin prezidenti Nursultan Nazarbayevin səmimi salamlarını prezident İlham Əliyevə çatdırdı və İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının 9-cu zirvə toplantısının yüksək səviyyədə təşkilinə və keçirilməsinə görə təşəkkürünü bildirdi.

Görüşdə iqtisadi əlaqələr, energetika, neft-qaz sahəsində əməkdaşlıq, Azərbaycan ilə Qazaxıstan arasında iqtisadi əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün konkret perspektivlər müzakirə olundu.

AVROPA ŞURASININ İNSAN HÜQUQLARI ÜZRƏ KOMİSSARI TOMAS HAMMERBERQ İLƏ GÖRÜŞ

Prezident sarayı

5 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 5-də Prezident sarayında Avropa Şurasının İnsan Hüquqları üzrə komissarı Tomas Hammerberqi qəbul etmişdir.

Görüşdə Azərbaycanda cəmiyyətin daha da demokratikləşdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən işlər, Azərbaycan-Avropa Şurası əməkdaşlığı və qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparılmışdır.

**ATƏT-in MİNSK QRUPUNUN FRANSALI
HƏMSƏDRİ BERNAR FASYE
İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

5 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 5-də Prezident sarayında ATƏT-in Minsk qrupunun fransalı həmsədrı Bernar Fasyeni qəbul etmişdir.

Görüşdə Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə əlaqədar aparılan danışıqlarla bağlı fikir mübadiləsi olmuşdur.

**ATƏT-in PARLAMENT ASSAMBLEYASI
SƏDRİNİN DAĞLIQ QARABAG MÜNAQİŞƏSİ
ÜZRƏ XÜSUSİ NÜMAYƏNDƏSİ
İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

5 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 5-də Prezident sarayında ATƏT-in Parlament Assambleyası sədrinin Dağlıq Qarabağ münaqişəsi üzrə xüsusi nümayəndəsi Qoran Lenmarkeri qəbul etmişdir.

Görüşdə Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı aparılan danışıqlar, Azərbaycanla ATƏT-in Parlamentlərarası Assambleyası arasında əməkdaşlıq və qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər barədə ətraflı fikir mübadiləsi olmuşdur.

**«HEYDƏR ƏLİYEV ADINA BAKI–TBİLİSİ–
CEYHAN NEFT KƏMƏRİ REGIONDA SÜLHÜN,
TƏHLÜKƏSİZLİYİN, SABİTLİYİN VƏ İNKİŞAFIN
QARANTIDIR» DEVİZİ İLƏ
KEÇİRİLƏN BEYNƏLXALQ SÜLHMƏRAMLI
AKSİYANIN İŞTİRAKÇILARINA**

Əziz qadınlar, hörmətli aksiya iştirakçıları!

Sizi – «Heydər Əliyev adına Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri regionda sülhün, təhlükəsizliyin, sabitliyin və inkişafın qarantıdır» devizi ilə keçirilən beynəlxalq sülhməramlı aksiyanın iştirakçılarını böyük məmnuniyyət hissi ilə salamlayır, hər birinizə ən səmimi arzularımı yetirirəm.

İnanıram ki, Azərbaycan, Türkiyə və Gürcüstan qadınlarının təşkil etdiyi bu xoşməramlı aksiya ölkələrimiz və xalqlarımız arasında dostluğun, əməkdaşlığın və qarşılıqlı anlaşmanın daha da dərinləşdirilməsinə öz töhfəsini verəcəkdir. Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyevin memarı olduğu əsrin ən böyük enerji layihəsinin – Bakı–Tbilisi–Ceyhan boru kəmərinin çəkilişi və neftlə doldurulması işləri artıq uğurla yekunlaşır.

Hamıya məlumdur ki, layihə o qədər də asan həyata keçməmişdir. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin müdrik və uzaqgörən siyasəti, eləcə də layihəyə qoşulan ölkə və şirkətlərin rəhbərlərinin söyləri onun reallaşmasına imkan yaratdı. Biz bu yolda müxtəlif çətinliklərlə rastlaşdıq. Lakin bu çətinliklərdən qorxmadıq, çünki qarşımızda çox önəmli, həm də müqəddəs vəzifə dayanmışdı. Hələ ötən əsrin 90-cı illərinin ortalarında Heydər Əliyev Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəmərinin çəkilməsi ideyasını irəli sürdü. Təklif həmin dövrdən başlayaraq geniş müzakirə edildi və onu həm Azərbaycan rəhbərliyi, həm də bütün maraqlı tərəflər –

konsorsiumun iştirakçıları, habelə ABŞ, Türkiyə, Gürcüstan və Qazaxıstan liderləri dəstəklədilər.

Qərbin iri neft şirkətləri ilə Azərbaycanın 1994-cü ilin sentyabrında imzaladığı «Əsrin müqaviləsi»ndən başlanan neft strategiyasının həyata keçirilməsində ABŞ hökumətinin xüsusi rolu vardır. Məmnunluq hissi ilə bildirirəm ki, artıq əfsanədən gerçəkliyə çevrilən Bakı–Tbilisi–Ceyhan ixrac boru kəmərinin tikintisi məhz ABŞ-ın mühüm siyasi və iqtisadi dəstəyi ilə başa çatdırılır.

Avrasiya nəqliyyat dəhlizinin ən mühüm qollarından sayılan Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəmərinin reallaşması prezident Heydər Əliyevin təkcə öz xalqı qarşısında deyil, həm də beynəlxalq miqyasda ən böyük xidmətlərindən biridir və beynəlxalq əməkdaşlıq simvolu kimi, region dövlətləri üçün mühüm əhəmiyyət daşıyacaqdır. Bakı–Tbilisi–Ceyhan boru kəməri ölkələrimiz arasında münasibətlərin daha sıx xarakter almasına əhəmiyyətli təsir göstərəcək, regional təhlükəsizliyin möhkəmlənməsinə əlverişli şərait yaradacaq, xalqlarımızı bir-birinə yaxınlaşdıracaq, onların sosial rifahının yüksəlməsi, siyasi-strateji maraqlarının uzlaşdırılması və birgə qorunması üçün yeni perspektivlər açacaqdır.

Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri regionun sabitliyi, inkişafı və Avroatlantik strukturlara inteqrasiyası baxımından da çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Əminəm ki, Bakı–Tbilisi–Ceyhan ixrac boru kəməri ölkələrimizin iqtisadi yüksəlişinə və tərəqqisinə xidmət edəcək və regionumuzu dünyanın sülh, sabitlik və çiçəklənən regionlarından birinə çevirəcəkdir.

Əziz qadınlar, hörmətli aksiya iştirakçıları!

Şübhə etmirəm ki, sizin həyata keçirdiyiniz aksiya region ictimaiyyəti tərəfindən dəstəklənəcəkdir. Bu beynəlxalq sülh-məramlı aksiya bir daha sübut edir ki, qadınlar sülh və əmin-amanlıq uğrunda qətiyyət və əzmkarlıq göstərərək öz mis-siyalarını şərəflə yerinə yetirirlər.

Bir daha sizin hər birinizi aksiya münasibətilə təbrik edir, təmsil etdiyiniz ölkələrin xalqlarına sülh, firavanlıq və davamlı inkişaf arzulayıram.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 5 may 2006-cı il

AVRASIYA DÖVLƏTLƏRİ DOQQUZUNCU SAMMİTİNİN İŞTİRAKÇILARINA

Hörmətli Sammit iştirakçıları!

Sizi – Avrasiya Dövlətləri Doqquzuncu Zirvə Toplantısının bütün iştirakçılarını səmimiyyətlə salamlayır və toplantının işinə uğurlar diləyirəm.

Qardaş Türkiyə Cümhuriyyətinin dövlət rəhbərliyinin himayəsi və «Mərmərə qrupu»nun təşkilatçılığı ilə keçirilən ənənəvi Avrasiya zirvələri xalqlarımız və dövlətlərimiz arasında iqtisadi, siyasi, humanitar və mədəni-mənəvi əlaqələrin inkişafına, bu sahələrdə yeni-yeni faydalı ideya və təşəbbüslərin meydana çıxmasına mühüm təsir göstərmişdir. Toplantıda çoxsaylı Avrasiya ölkələrinin təmsilçilərinin iştirakı bu tədbirlərin regionda səmərəli əməkdaşlıq və dostluq münasibətlərinin inkişafındakı rolunun etiraf olunmasıdır.

Mənim üçün xatırlamaq xüsusilə xoşdur ki, Azərbaycanın ümummilli lideri, mərhum prezident Heydər Əliyev türkdilli dövlətlərin siyasi, iqtisadi və mədəni əlaqələrinin, regional əməkdaşlığının möhkəmlənməsində xidmətlərinə görə zirvə toplantılarının daimi təşkilatçısı olan «Mərmərə qrupu» Strateji və Sosial Araşdırmalar Vəqfi tərəfindən qurumun fəxri sədri seçilmişdi. Avrasiya İqtisadi Zirvələrinin əhəmiyyətini yüksək qiymətləndirən Heydər Əliyev onun İkinci toplantısında iştirak və çıxış etmiş, sonra isə bu tədbirləri həmişə diqqətdə saxlamışdı. Bu siyasətə sadıq qalan Azərbaycan rəhbərliyi bundan sonra da bütün sahələr üzrə ikitərəfli və regional əməkdaşlığın inkişafı, bölgəmizdə rifahın, sülhün və təhlükəsizliyin təmin olunması üçün səylərini əsirgəməyəcəkdir.

Müasir dünyada getdikcə vüsət alan qloballaşma və inteqrasiya proseslərinin tələbi ondan ibarətdir ki, gərək bütün dövlətlər və xalqlar siyasi, iqtisadi və humanitar sahələrdə sıx

əməkdaşlıq etsinlər, xalqların və ölkələrin təhlükəsizliyi birgə səylərlə təmin edilsin, təcavüzkar separatizmə, terrora və müharibələrə qarşı regional və qlobal müstəvidə fəaliyyətlər əlaqələndirilsin. Düşünürəm ki, bu baxımdan zirvə toplantısının iştirakçıları region ölkələri arasında siyasi, iqtisadi və humanitar əməkdaşlığın mövcud vəziyyətini, təhlükəsizlik problemlərini ətraflı təhlil edəcək və onların həlli üçün perspektivli təkliflər verəcəklər.

Hazırda Türkiyə ilə Azərbaycan arasında əlaqə və münasibətlər yüksək səviyyədədir və strateji müttəfiqlik xarakteri daşıyır. Hər iki ölkənin iqtisadi imkanları, coğrafi mövqeyi elədir ki, regionda heç bir iqtisadi və enerji-kommunikasiya layihəsi onların iştirakı və iradəsi olmadan həyata keçirilə bilməz.

Biz bu imkanlardan birgə istifadə etməli, dövlətlərimizin və ölkələrimizin daha qüdrətli və zəngin olması üçün faydalanmalıyıq.

Müstəqil Azərbaycan Respublikası regional və qlobal inteqrasiya və əməkdaşlıq proseslərində, enerji-kommunikasiya layihələrində yaxından iştirak edir, onların bir çoxunun təşəbbüskarı və iştirakçısıdır. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin memarı olduğu əsrin nəhəng enerji layihəsi Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəmərinin tikintisi artıq başa çatmışdır və tezliklə onun istismara verilməsini təntənəli surətdə qeyd edəcəyik. Bu il digər böyük enerji layihəsi olan Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz kəməri istifadəyə veriləcəkdir. Böyük İpək Yolu adlanan nəhəng nəqliyyat-kommunikasiya dəhlizinin bərpası istiqamətində digər işlər də uğurla gedir. İnşasına başlamağa hazırlaşdığımız Qars–Axalkalaki–Tbilisi–Bakı dəmir yolu regionun həyatında mühüm hadisə olacaqdır. Düşünürəm ki, bütün bu layihələrin tam gücü ilə işə düşməsi regional əməkdaşlığa yeni impuls verəcək, ölkələrimizi və xalqlarımızı bir-birinə daha da yaxınlaşdıracaqdır.

Bir daha Zirvə toplantısının işinə uğurlar arzulayır, onun regional və beynəlxalq əməkdaşlıq üçün mühüm ideyalar və təşəbbüslər verə biləcəyinə ümid bəsləyirəm.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 5 may 2006-cı il

**AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN
SƏDRLİYİ İLƏ NAZİRLƏR KABİNETİNİN
2006-cı İLİN BİRİNCİ RÜBÜNÜN
YEKUNLARINA HƏSR OLUNMUŞ
İCLASDA NİTQ**

Prezident sarayı

8 may 2006-cı il

Nazirlər Kabinetinin bugünkü iclası birinci rübün yekunlarına həsr ediləbdir. İqtisadiyyatımız birinci rübdə yüksək sürətlə artmışdır. Bildiyiniz kimi, 2005-ci il bu baxımdan Azərbaycanda rekord ili olmuşdur. Bizim iqtisadiyyatımız 26 faiz artmışdır. Ancaq bu ilin birinci rübündə artım daha da böyük olubdur. Rüb ərzində ümumi daxili məhsul 39 faiz artıbdir. Sənaye istehsalı 47 faiz, orta əməkhaqqı 20 faiz, əhalinin gəlirləri 18 faiz, 2005-ci ilin birinci rübünə nisbətən istehlak mallarının qiyməti 5,5 faiz artmışdır. Eyni zamanda, pensiyaların orta aylıq məbləği təxminən 19 faiz artmışdır. Bütün bunlar bir daha onu göstərir ki, bizim iqtisadi siyasətimiz çox uğurludur və real nəticələr verməkdədir.

Azərbaycanın çox sürətli iqtisadi inkişafı artıq bütün dünya tərəfindən bəyənilir. Beynəlxalq maliyyə qurumları Azərbaycanda gedən iqtisadi islahatları çox yüksək qiymətləndirirlər. Azərbaycanın davamlı inkişafı bölgədə gedən proseslərə çox müsbət təsir edir və şübhəsiz ki, bizim mövqelərimizi daha da möhkəmləndirir. İldən-ilə artan büdcəmiz imkan verir ki, ölkədə gedən geniş quruculuq, abadlıq işlərini davam etdirək. Bizə imkan verir ki, çox böyük layihələri,

irimiqyaslı infrastruktur layihələri həyata keçirək. Əlbəttə ki, sosial məsələlərin həlli bizim üçün daha da asanlaşır.

Artıq birinci rübün nəticələri imkan verir ki, qəbul olunmuş büdcəyə düzəlişlər edilsin, dürüstləşdirmə aparılsın. Çünki bizim maliyyə imkanlarımız daha da artıbdır. Yəqin ki, bu yaxınlarda büdcəyə düzəlişlər müzakirə ediləcək və beləliklə, bu il ərzində nəzərdə tutulmayan əlavə proqramları da biz həyata keçirəcəyik.

Regionların inkişaf məsələləri diqqət mərkəzindədir. Bizim siyasətimizin, demək olar ki, istiqamətlərindən biri də odur. Rayonlara vaxtaşırı səfərlərim mənə imkan verir ki, vəziyyətlə tanış olum və biz ortaya çıxan yeni məsələləri də operativ qaydada həll edək.

Bütövlükdə, regionların hamısında inkişaf, demək olar ki, çox geniş vüsət alıbdır. Son iki il yarım ərzində 380 min yeni iş yerinin açılması özlüyündə böyük göstəricidir. Yəqin ki, gələcək ilin büdcəsində rayonların sosial-iqtisadi inkişafına daha da böyük dəstək verilməlidir, daha da böyük həcmdə vəsaitlər ayrılmalıdır ki, rayonlarda insanları narahat edən bütün məsələlər tezliklə öz həllini tapsın.

Bildiyiniz kimi, rayonlarda olduğum zaman zona müşavirələri keçirilir, bu müşavirələrdə əlavə tədbirlər planı da tərtib olunur və ondan sonra xüsusi sərəncamlar verilir. Çünki 2004-cü ilin əvvəlində regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı qəbul edilərkən, əlbəttə ki, qarşıda duran bütün məsələləri o vaxt nəzərdə tutmaq qeyri-mümkün idi. Proqrama salmaq mümkün deyildi. Həyat inkişaf edir, davam edir və qarşıya çıxan yeni məsələlər sərəncamlarda öz əksini tapır. Beləliklə, biz regional inkişaf proqramına düzəlişlər edərək, onu daha da təkmilləşdiririk.

Bildiyiniz kimi, Bakı qəsəbələrinin inkişafına dair xüsusi proqram qəbul olunub və onun icrası üçün maliyyə mənbələri də müəyyən ediləndir. Bu işlər də başlayıbdır və Bakı ətrafı kənd və qəsəbələrdə artıq geniş quruculuq işləri başlanmışdır. Yol tikintisi, yardımçı stansiyaların tikintisi, qaz, su təchizatının

yaxşılaşdırılması, məktəblərin, tibb məntəqələrinin tikintisi çox geniş proqramdır və əminəm ki, iki il ərzində qəsəbələrdə müsbətə doğru ciddi dönüş yaranacaqdır.

Bakının problemlərindən biri də yol hərəkətinin gərgin olmasıdır. Bunu həll etmək üçün operativ qaydada tədbirlər planı tərtib olunubdur. Biz buna dair xüsusi müşavirə də keçirmişdik. Artıq yeni yolötürücülərinin tikintisinə başlanmışdır. Bu çox geniş proqramdır. Yolötürücülərinin tikintisi, körpülərin, nəqliyyat qovşaqlarının, yeni yolların salınması, piyadalar üçün yeni keçidlərin tikintisi nəzərdə tutulur. Yəni bu, şəhərin infrastrukturuna çox böyük dəstək verəcək bir proqramdır. Onun da uğurlu başlaması çox müsbət bir haldır.

Bilirsiniz ki, biz sosial məsələlərə daim böyük diqqət göstəririk. Keçən il Azərbaycanda 300-dən çox yeni məktəb tikilmişdir. Bu ənənə bu il də davam edir. Azərbaycanda məktəb tikintisi çox sürətlə aparılır. Mən rayonlarda olarkən mütləq yeni tikilmiş məktəblərə baş çəkir və vəziyyətlə tanış oluram.

Son müddət ərzində Azərbaycanın müxtəlif rayonlarında 10 yeni müalicə-diaqnostika mərkəzi və xəstəxananın təməli qoyulubdur. Bu da bizim sosial siyasətimizin tərkib hissəsidir və deyə bilərəm ki, Azərbaycan üçün yeni bir haldır. Çünki uzun illər bu sahəyə kifayət qədər vəsait qoyulmurdu. Əlbəttə, bunun müəyyən təbii səbəbləri də, subyektiv səbəbləri də var idi. Bizim iqtisadi imkanlarımız artdıqca, ilk növbədə, bu sahəyə də diqqət göstərilməlidir. Çünki insanlar ən yüksək tibbi xidmət almalıdırlar. Bunun üçün yeni, müasir avadanlıqla təchiz edilmiş müalicə-diaqnostika mərkəzlərinin tikintisi çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Dediym kimi, artıq 10 yerdə tikintiyə başlanmışdır və əlbəttə, bu işlər davam etdiriləcəkdir. Azərbaycanın bütün bölgələrində yüksək səviyyəli tibb mərkəzləri tikilməlidir.

Qaçqınlar və məcburi köçkünlər üçün yeni şəhərciklərin salınması prosesi davam edir. Ümid edirəm ki, 2007-ci ildə bizim qarşımıza qoyduğumuz məsələ, yəni çadır şəhərciklərinin ləğv olunması və onların yerinə yeni, gözəl şəhərciklərin

salınması proqramı da başa çatacaqdır. Bu bir daha onu göstərir ki, bizim qəbul etdiyimiz bütün proqramlar, layihələr həyatda öz əksini tapır. Bu, sadəcə gözəl şüar deyil, əməli-praktiki işlərdir. Şəxsən mən özüm qaçqın-köçkünlər üçün tikilmiş şəhərciklərin açılışında iştirak edərkən oradakı vəziyyətlə tanış oldum. Çox yüksək səviyyədə işlər görülübür. Əlbəttə, bu bizim soydaşlarımızın yaşayışını yüngülləşdirəcək bir işdir.

Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində idman qurğularının tikintisi davam etdirilir. Biz bu işə hələ 2000-ci ildə başlamışdıq. Bu il müxtəlif yerlərdə yeni Olimpiya komplekslərinin, idman hovuzlarının və turizm mərkəzlərinin tikintisi nəzərdə tutulubdur.

Azərbaycanda Heydər Əliyevin neft strategiyası uğurla davam etdirilir. Bizim bütün layihələrimiz uğurla icra olunur. Bu il Bakı–Tbilisi–Ceyhan və Bakı–Tbilisi–Ərzurum neft və qaz kəmərləri tikilib istifadəyə veriləcəkdir. Bu, şübhəsiz ki, həm ölkə iqtisadiyyatı üçün, həm də regional əməkdaşlıq, regionda sülhün, sabitliyin möhkəmlənməsi üçün müstəsna əhəmiyyət daşıyan hadisələrdir. Azərbaycanda bu il neft hasilatı rekord səviyyəyə qalxacaqdır. Bu il 30 milyon ton neft və proqnozlara görə 7, yaxud 7,5 milyard kubmetr qaz hasil ediləcəkdir.

Bu il Bakı şəhərini içməli su ilə təmin etmək üçün nəzərdə tutduğumuz böyük su kəmərinin tikintisi başlanmışdır. Əminəm ki, tikinti nəzərdə tutulmuş vaxtda başa çatacaq və Bakı sakinləri içməli su ilə fasiləsiz təmin olunacaqlar.

Nəqliyyat infrastrukturunun genişlənməsi məsələləri də çox böyük önəm daşıyır. Azərbaycanın əlverişli coğrafi vəziyyəti ölkəmizi regional nəqliyyat mərkəzinə çevirir. Amma bunu təmin etmək üçün təkcə coğrafi vəziyyət kifayət deyil, müasir nəqliyyat infrastrukturunu da olmalıdır. Aeroportlar tikilməlidir, digər nəqliyyat infrastrukturunu yaranmalıdır. Bildiyiniz kimi, indi Gəncədə müasir beynəlxalq aeroportun tikintisi başa çatır. Lənkəranda və Zaqatalada yeni aeroportların tikintisi nəzərdə tutulub və ümid edirəm ki, gələn il biz onların tikintisinə nail

olacağıq. Bununla yanaşı, yük gəmiləri, neft tankerləri alınır. Həm magistral, həm də şəhərlərarası avtomobil yolları, kənd yolları salınır. Bu sahəyə də böyük vəsait ayrılır.

Bir sözlə, ölkə iqtisadiyyatının bütün sahələrində inkişaf göz qabağındadır. Biz elə etməliyik ki, bu inkişaf daha da sürətlə getsin və əlbəttə, hər bir vətəndaşın həyatında öz əksini tapsın.

Makroiqtisadi göstəricilər hər bir ölkənin iqtisadi potensialını əks etdirir. Bununla yanaşı, əmək haqlarının, pensiyaların qaldırılması da Azərbaycanda artıq mütəmadi xarakter daşıyır və bu il də minimum əməkhaqqının qaldırılması nəzərdə tutulubdur. İldən-ilə bu məsələlər daha da uğurla həll ediləcəkdir. Çünki bizim maliyyə imkanlarımız artır. Gələn ilin büdcəsi, əlbəttə ki, daha da böyük olmalıdır. Hökumət indidən gələn ilin büdcəsinin formalaşması ilə bağlı tədbirlər görməlidir, onun əsas istiqamətləri, parametrləri müəyyən edilməlidir. Bizim iqtisadi siyasətimiz düşünülmüş konsepsiya şəklində həyata keçirilir. Ona görə biz bəri başdan 2007-ci il üçün iqtisadi planlarımızı müəyyən etməliyik. Əlbəttə ki, 2007-ci ilin büdcəsində həm infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmalıdır, bununla yanaşı, sosial sahəyə böyük diqqət göstərilməlidir.

Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, bu müddətdə, yəni birinci rüb ərzində Azərbaycanın xarici siyasəti də uğurla davam etdirilmişdir. Bizim bölgədəki və dünyadakı mövqelərimiz möhkəmlənir. Xarici siyasət daxili siyasətin davamıdır və Azərbaycanın maraqlarını təmin etmək üçün çox çevik və səmərəli xarici siyasət aparılmalıdır. Bu da Azərbaycanda var.

Bu yaxınlarda Bakıda İƏT ölkələri dövlət və hökumət başçılarının zirvə toplantısının keçirilməsi bir daha onu göstərir ki, Azərbaycan regionda öz mövqelərini çox ciddi şəkildə möhkəmləndiribdir. Mənim bu zirvə toplantısı zamanı xarici nümayəndə heyətlərinin başçıları ilə, dövlət, hökumət başçıları ilə keçirdiyim görüşlər bir daha onu əyani şəkildə sübut edir. Azərbaycanın inkişafı, uğurları qonaqlar tərəfindən çox yüksək qiymətləndirilmişdir və bu, əlbəttə ki, bizi çox sevindirir.

Bildiyiniz kimi, bir aydan sonra, iyun ayında Azərbaycanda İslam Konfransı Təşkilatı ölkələri xarici işlər nazirlərinin toplantısı keçiriləcəkdir. Bu da çox böyük tədbir, böyük hadisədir. Bu bizə imkan verəcək ki, Azərbaycan həqiqətləri İslam Konfransı Təşkilatı üzvlərinə çatdırılsın və bizim əlaqələrimiz daha da möhkəmlənsin. Bir sözlə, beynəlxalq təşkilatlarda bizim fəaliyyətimiz çox böyük önəm daşıyır və Azərbaycan müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarda uğurla iştirak edir. Bizim siyasətimiz bu baxımdan çox təqdirəlayiqdir. Çünki mən hesab edirəm ki, Azərbaycan öz milli maraqlarını təmin etmək üçün bütün beynəlxalq, regional təşkilatlarda iştirak etməlidir.

İƏT və İslam Konfransı Təşkilatı haqqında mən dedim, bununla yanaşı, MDB, GUAM və Avropa Şurasında da Azərbaycan çox fəal iştirak edir. Hesab edirəm ki, bu təşkilatlarda iştirakımız daha da geniş olmalı, fəaliyyətimiz daha da yüksək səviyyəyə qalxmalıdır.

Bildiyiniz kimi, mənim xarici səfərlərim və xarici dövlət başçılarının Azərbaycana səfərləri bizim xarici siyasətimizi daha da zənginləşdirir. Deyə bilərəm ki, son iki il ərzində Azərbaycan prezidenti Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvü olan bütün dövlətlərə rəsmi səfər etmişdir. Bu çox böyük nailiyyətdir. Çünki Azərbaycan həm ərazi baxımından, həm əhali baxımından böyük ölkə deyildir.

Dünyada 200-dən çox ölkə var. Ancaq Azərbaycan prezidentinin BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının üzvü olan dövlətlərə rəsmi səfərləri çox böyük əhəmiyyət daşıyır. Ölkəmizin inkişafı üçün çox vacibdir. Fransa, Rusiya, İngiltərə, Çin və Amerika Birləşmiş Ştatlarına səfərlərim onu göstərir ki, Azərbaycan çox düzgün siyasət aparır. Bizim siyasətimiz, əlbəttə ki, mövqələrimizi möhkəmləndirir, bölgədə əməkdaşlığı daha da gücləndirir, regionda risklərin azaldılmasına xidmət

edir. Azərbaycanın milli maraqlarını və bütövlükdə, ölkəmizi qoruyur.

Biz indi bölgədə gedən prosesləri izləyirik və bəzi proseslər, əlbəttə ki, narahatlıq doğurur. Elə etməliyik ki, Azərbaycan sabitlik məkanı kimi, öz inkişafını davam etdirsins. Biz elə etməliyik ki, Azərbaycanda əməkdaşlıq daha da möhkəmlənsin və ölkəmizi müdafiə etməliyik, qorunalıyıq, o cümlədən siyasi diplomatik yollarla. Ona görə bölgədə gedən proseslərin iştirakçısı olan və böyük tədbirlərin, təşəbbüslərin təşəbbüskarı olan Azərbaycan bu il daha da yüksək mövqelərə malik olubdur.

Mənim Amerika Birləşmiş Ştatlarına səfərim çox uğurlu keçmişdir. Prezident, vitse-prezident, nazirlər, Konqresin, Senatın üzvləri, qeyri-hökumət təşkilatlarının nümayəndələri ilə, ictimai xadimlərlə görüşlərim bir daha onu göstərir ki, bizim aramızda strateji tərəfdaşlıq münasibətləri daha da yüksək pilləyə qalxıbdir. Azərbaycanın önəmi artır, Azərbaycan bölgədə çox önəmli ölkəyə çevrilir və əlbəttə ki, bizim xarici siyasətimiz Azərbaycanın mövqelərini möhkəmləndirməlidir və möhkəmləndirir. Belə olan halda ölkədə uğurlu iqtisadi islahatların aparılması daha da asanlaşacaqdır. Biz özümüz üçün mümkün olan riskləri azaltmalıyıq, təhlükəsizlik tədbirlərinin güclənməsinə çalışırıq və bunu edirik.

Bu gün Azərbaycan bölgədə, dünyada gedən prosesləri sadəcə, müşahidə etməklə kifayətlənmir. Biz proseslərin fəal iştirakçılarınıq, bizim mövqeyimizdən, sözümdən artıq çox şey asılıdır. Bizimlə hesablaşsınlar, məsləhətləşsinsinlər və bizim mövqeyimiz, bəzi hallarda birmənalı bəyanatlarımız başqaları üçün də bir əsas yaradır.

Ölkənin inkişafı, əlbəttə ki, bundan sonra daha da sürətlə gedəcəkdir. Neft-qaz layihələrinin həyata keçirilməsi nəticəsində Azərbaycanın iqtisadi potensialı daha da möhkəmlənəcəkdir. Qeyri-neft sektorunun inkişafında əldə edilmiş nailiyyətlər bizi çox sevindirir. Bir sözlə, mən iqtisadi inkişafın perspektivlərinə

çox böyük nikbinliklə baxıram və əminəm ki, qarşıda duran bütün vəzifələr öz həllini tapacaqdır.

Bu gün biz birinci rübün yekunlarını müzakirə edəcəyik. Ancaq bununla yanaşı, biz indidən gələcək haqqında fikirləşməli və lazımi tədbirləri görməliyik.

(İclasda Maliyyə naziri Samir Şərifov, İqtisadi İnkişaf naziri Heydər Babayev, Vergilər naziri Fazil Məmmədov, Nəqliyyat naziri Ziya Məmmədov və Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi naziri Füzuli Ələkbərov çıxış etmişlər.)

YEKUN NITQİ

İndi əsas səylərimizi qarşıda duran vəzifələrin həllinə yönəltməliyik. Qeyd olunduğu kimi, bütünlükdə, Azərbaycanda iqtisadi inkişafı ilə bağlı olan vəziyyət müsbətdir. Ancaq bu o demək deyil ki, biz artıq arxayınlaşaq, yaxud da əldə edilmiş nailiyyətlərlə kifayətlənək. Biz gərək çox ciddi işləyək, öz fəaliyyətimizi daha da təkmilləşdirək.

Qarşıda duran vacib məsələlərdən biri neft gəlirlərinin səmərəli idarə olunmasıdır. Bildiyiniz kimi, bununla bağlı müvafiq qərarlar qəbul edilibdir. Ancaq nəzərə alsaq ki, Azərbaycana gələcəkdə çox böyük həcmdə valyuta axını olacaq, əlbəttə ki, biz gərək bu işlərdə çox dəqiq olaq. Ölkənin ehtiyacları çoxdur. Böyük infrastruktur layihələri indi də həyata keçirilir, gələcəkdə də həyata keçiriləcəkdir. Tikinti-abadlıq

işləri aparılır, sosial sektorun inkişafına dair tədbirlər görülür, maaşlar, pensiyalar artırılır və artırılacaqdır. Çünki indiki səviyyə bizi qane edə bilməz. Bütün bunlar, əlbəttə ki, bizim makroiqtisadi vəziyyətimizə təsir edə bilər və ona görə də neft gəlirlərinin səmərəli idarə olunması məsələsi ön plana çıxır. Bununla əlaqədar daha da ciddi tədbirlər görülməlidir.

İndi bizim valyuta ehtiyatlarımız 2,6 milyard dollar səviyyəsindədir. Bunun 1,6 milyard dolları Neft Fondunda toplanıb, 1 milyard dolları isə Milli Bankın valyuta ehtiyatlarıdır. Bu, böyük məbləğdir, amma gələn illərdə kəskin şəkildə artacaq və bütün aidiyyəti qurumlar buna çox böyük diqqət göstərməlidirlər. Çünki Azərbaycanda sürətli iqtisadi inkişafın nəticəsində biz keçən il istehlak qiymətlərinin artmasını müşahidə etdik. Bu il də bu görünməkdədir. 5,5 faiz inflyasiya bizi gərək ciddi düşündürsün.

Yenə də deyirəm, bunun təbii səbəbləri var. Dünyada gedən proseslər, dünya bazarlarında neftin bahalaşması, Azərbaycana gətirilən, idxal olunan malların bahalaşması – bütün bunlar təbii amillərdir. Eyni zamanda, büdcəmizin kəskin şəkildə artması, xərclərin artması. Amma bununla yanaşı, subyektiv səbəblər də var və gərək buna çox böyük diqqət göstərsin.

Bildiyiniz kimi, bu yaxınlarda Dövlət İnvestisiya Şirkəti yaradılıbdır. O şirkət tərəfindən də böyük işlər görülməkdir. Ancaq əfsuslar olsun ki, bu ilin artıq 4 ayı geridə qaldı, İnvestisiya Şirkəti tərəfindən hələlik heç bir addım görmürük. Belə gədersə, onda şirkətin nizamnamə kapitalında olan 100 milyon dollardan biz bu il istifadə edə bilməyəcəyik. Bizim məqsədimiz isə ondan ibarətdir ki, İnvestisiya Şirkətinin potensialını, oraya ayrılmış vəsaiti qısa müddət ərzində işə salaq və bu vəsaitin hesabına əlavə kreditlər də cəlb edək. Bu şirkətin fəaliyyəti bilavasitə Azərbaycanın sənaye potensialının inkişafı proqramı ilə də bağlıdır.

Mən bir neçə ay bundan əvvəl qarşıya vəzifə qoymuşdum ki, Azərbaycanda sənaye potensialının inkişafına dair ciddi proqram hazırlansın. Çünki Sovet İttifaqı vaxtında tikilmiş

böyük müəssisələr öz səmərəsini itiribdir. Keçmişdə onlarda istehsal olunmuş məhsullar artıq lazımı standarta cavab vermir. Bununla yanaşı, o nəhəng müəssisələr Sovet İttifaqının bütün tələbatını ödəmək üçün nəzərdə tutulurdu. İndi o bazarlar da əldən gedib, bazara girmək də çox böyük problemə çevrilibdir. Ona görə Azərbaycanın yeni, müasir sənaye inkişafı proqramı işlənilməli və qəbul edilməlidir. Orada göstərilməlidir ki, hansı sənaye infrastrukturunu yaradılmalıdır, dövlət hansı formada öz dəstəyini verməlidir. İnvestisiya Şirkətinin yaranmasının məqsədi o cümlədən məhz bundadır ki, bizə lazım olan sahələri inkişaf etdirək.

Bəzi hallarda vəziyyət belədir: xarici investor müraciət edir, hansısa sahədə işləmək istəyir. Hökumət orqanları isə bu müraciətlərə baxırlar, ya razılığını verir, ya da vermirlər. Yəni bu, artıq o ibtidai mərhələnin əlaməti idi. İndi biz özümüz müəyyən etməliyik.

Regionların inkişaf proqramı tərtib olunmuşdur və orada istiqamətlər də müəyyən edilmişdir. Eyni qaydada sənaye inkişafı proqramına da biz gərək baxaq, özü də çox qısa müddət ərzində. Gərək ölkəmiz üçün lazım olan, həm iş yerlərinin açılmasına xidmət göstərən müəssisələr, yaxşı olardı ki, birja məhsulları istehsal edən müəssisələr yaradılsın, satışda problem olmasın. Ona görə bu məsələyə çox ciddi fikir vermək lazımdır və gözləyirəm ki, qısa müddət ərzində mənə konkret proqram təqdim ediləcəkdir. Heç olmasa, o proqramın əsas istiqamətləri, yaxud da atılacaq birinci addımlar haqqında təklifləri gözləyirəm. Vaxt da keçir.

Əlbəttə ki, maliyyə nəzarəti gücləndirilməlidir. Çünki böyük valyuta axınının astanasındayıq və belə olan halda, çox ciddi nəzarət olmalıdır. Şəffaflıq tam şəkildə təmin edilməlidir. Çünki bizim büdcəmiz ildən-ilə artacaqdır. Gələn ilin büdcəsi də bu ilin büdcəsindən xeyli dərəcədə fərqlənəcəkdir. Belə olan halda, əlbəttə ki, çox ciddi maliyyə nəzarəti olmalıdır. Qanun pozuntularına yol vermək olmaz. Buna nail olmaq üçün, ilk növbədə, şəffaflıq tam şəkildə təmin edilməlidir.

Bizim çox gözəl təcrübəmiz var. Azərbaycanın Neft Fondu bütün beynəlxalq qurumlar tərəfindən şəffaflıq örnəyi kimi təqdim edilir, qəbul edilir. Bu bizim böyük nailiyyətimizdir. Dövlət Neft Fondunun keçmiş icraçı direktoru indi Maliyyə naziridir. Bu müsbət təcrübəni biz gərək bütün maliyyə sektoruna tətbiq edək. Belə olan halda, hamımız görəcəyik ki, nə qədər böyük əlavə imkanlar yaranacaqdır.

2007-ci ilin büdcəsi haqqında artıq söhbət açıldı, indi işlər yəqin ki, başlayıbdır. Biz ilkin variantda baxacağıq. Artım sürəti, ilk növbədə, qeyri-neft sektoru hesabına olmalıdır. Neft sektoru hesabına büdcəni formalaşdırmaq böyük səylər, yaxud da ağıl tələb etmir. İndi hamımız bilir ki, bizi nələr gözləyir, hansı işlər gözləyir. Bu il neft hasilatı 30 milyon ton olacaq, gələn il daha da artacaqdır.

2008-ci ildə Azərbaycanda neft hasilatı təxminən 60 milyon tona – 50 milyon ton konsorsium tərəfindən 8-9 milyon ton Dövlət Neft Şirkəti tərəfindən – çatacaqdır. Dünyada neftin qiyməti də indi bəllidir. Çox güman ki, qiymətlər elə bu səviyyədə qalacaq, bəlkə də daha da artacaqdır. Ona görə büdcənin formalaşması, ilk növbədə, qeyri-neft sektoru hesabına olmalıdır. Mən həmişə bunu vurğulayıram, bu gün də demək istəyirəm, biz öz iqtisadi siyasətimizi elə aparmalıyıq ki, sanki Azərbaycanda neft yoxdur. Neft böyük sərvətdir, böyük dəstəkdir, bizim iqtisadi potensialımızı möhkəmləndirir. Azərbaycana imkan verir ki, öz xarici siyasətini də uğurla aparsın. Bizim siyasətimiz yalnız Azərbaycanın milli maraqları əsasında qurulur. Ancaq büdcəni tək-cə neftin hesabına doldurmaq olmaz. Ona görə mən real, konkret təkliflər gözləyirəm.

Narahatlıq yaradan məsələlərdən biri də kommunal sektorda olan vəziyyətdir. Biz bu sektorda maliyyə axınlarına gərək çox ciddi nəzarət edək. Çünki bu sahədə də böyük islahatlar aparılmalıdır. Biz bilməliyik, əhalidən, müəssisələrdən yığılan vəsait necə, hansı məqsədlərə xərclənir. Buna ciddi nəzarət olmalıdır. Biz gərək ildən-ilə artan maliyyə vəsaitindən çox

səmərəli istifadə edək. Kommunal sahə ilə məşğul olan təşkilatlar da öz işində çox ciddi irəliləyişə nail olmalıdırlar.

Aqrar sektora daha da böyük diqqət göstərməlidir. «Aqrolizing» Səhmdar Cəmiyyətinin formalaşması prosesi, nəhayət, başa çatmalıdır. Biz artıq uzun müddətdir ki, «Aqrolizing»i yaratmışıq. Amma onun tam fəaliyyət göstərməsi hələ ki, baş vermir. Hələ ki, bölgələrdə müasir infrastruktur tam şəkildə yaradılmır. Bildiyimə, eşitdiyimə görə, fermerlərə texnika çox yüksək tariflə verilir. Onlar o tarifi ödəyə bilmirlər. Ona görə siz buna gərək yenidən baxasınız. Biz «Aqrolizing»i ona görə yaratmadıq ki, texnikanı icarəyə verib pul qazanaq. Biz onu ona görə yaratdıq ki, bunu kəndlilərə verək və ondan istifadə etsinlər. Pulunu da versə yaxşıdır, amma əsas məqsədimiz qazanc götürmək deyildir. Mənə yerlərdən məlumat gəlir ki, bəzi fermerlər o texnikadan imtina edirlər. Çünki tarif çox yüksəkdir. Belə olan halda, buna yenidən baxmaq lazımdır. Elə tarif qoymaq lazımdır ki, fermer üçün bu texnikadan istifadə səmərəli olsun.

Çünki biz fermerlərə bu yolla – bir tərəfdən, kreditlərin, digər tərəfdən, texnikanın verilməsi ilə, gübrə ilə təmin etməklə kömək edə bilərik. Kənd təsərrüfatında daha da ciddi artım olmalıdır. İndi burada səsəndi, artım 2,5 faizdir. Bu, əlbəttə, böyük göstərici deyildir. Nəzərə alsaq ki, Azərbaycanda ümumi daxili məhsul 40 faiz artıb, sənaye istehsalının artımı təxminən 50 faizdir – düzdür, bunun böyük hissəsi neftin hasilatının artması ilə əlaqədardır – kənd təsərrüfatında 2,5 faiz artım bizi qane edə bilməz. Bu məsələyə baxın, əgər əlavə göstərişlər, qərarlar qəbul etmək lazımdırsa, biz onu edək.

Yol infrastrukturunu haqqında da danışdıq və mən qeyd etdim, o qədər böyük işlər görülüb, bəlkə də Ziya Məmmədova bir saat lazım olar ki, bütün bunlar haqqında məlumat versin. Magistral avtomobil yollarının, kənd yollarının, şəhər yollarının çəkilməsində, dəniz nəqliyyatında, hava nəqliyyatında, dəmir yolu nəqliyyatında bütün istiqamətlərdə böyük işlər görülüb. Bu sahə o qədər də narahatlıq doğurmur. Çünki görüləcək bütün

işlər artıq yolundadır. Hansısa kredit vasitəsilə, hansısa büdcə hesabına həll olunur. Ona görə, bu işləri sadəcə olaraq, keyfiyyətlə görmək lazımdır. Yolların keyfiyyəti yüksək olmalıdır. Bəzi hallarda tələskənliyə yol verirlər. Keyfiyyətli olmalıdır. Əgər tələsib, işi keyfiyyətsiz görsək, sadəcə olaraq, pul itəcək və o işləri yenidən görmək lazım olacaqdır.

Büdcədən maliyyələşən təşkilatlarda çalışanların əməkhaqqının artması məsələsi çox böyük əhəmiyyət daşıyır. Bu istiqamətdə böyük işlər görülür. Minimum əməkhaqqının artması hər il baş verir. Eyni zamanda, müxtəlif kateqoriyalı işçilərin əmək haqları da qaldırılır. Ancaq indiki səviyyə bizi qane edə bilməz. Çünki Azərbaycanda minimum əməkhaqqı hələ ki 30 manatdır. Bu il də artırılacaqdır. Ancaq biz gərək fikirləşək – bu il və gələcək il minimum əməkhaqqının səviyyəsi insanların minimum tələbatını ödəməlidir. Əlbəttə, bunu etmək o qədər də asan deyildir. Həm maliyyə imkanları olmalıdır, eyni zamanda, bildiyiniz kimi, maaşların artması bilavasitə inflyasiyanın səviyyəsinə təsir göstərir. Biz burada çox düşünülmüş siyasət aparmalıyıq. Çox həssas olmalıyıq ki, yüksək sürətlə artan maaşlar makroiqtisadi vəziyyətə mənfi təsir göstərməsin, yaxud da az göstərsin. Ancaq eyni zamanda, ildən-ildə həm əmək haqlarının, həm də pensiyaların artımı olmalıdır.

İndi yeni pensiya sistemi fəaliyyətdədir. Əmək pensiyasının baza hissəsi 2006-cı il aprelin 1-dən 30 manata çatdırılmışdır və ilin sonunadək 35 manat olmalıdır. Əlbəttə, əmək pensiyalarının baza hissəsi yaşayış minimumunun səviyyəsinə çatdırılmalıdır. Biz buna nail olacağıq. Bu isə öz növbəsində, yoxsulluğun azaldılmasına kəskin şəkildə təsir göstərəcəkdir. Bildiyiniz kimi, biz bu proqramı da uğurla icra edirik. Yoxsulluq şəraitində yaşayanların sayı ildən-ildə azalır və yəqin 2006-cı ilin yekunları həm də onu göstərəcək ki, bu daha da azalıbdır.

Nazir burada ünvanlı sosial yardım haqqında məlumat verdi. Burada ən vacib məsələlərdən biri şəffaflığı təmin etməkdir, pozuntulara yol verməmək və həqiqətən, ehtiyacı olan ailələrə və vətəndaşlara kömək göstərməkdir. Kimlərə ünvanlı sosial

yardım verilməlidir, kimlərə verilməməlidir – bu çox ciddi, çox çətin məsələdir. Burada narazı qalanlar da olacaqdır.

Artıq məndə olan məlumata görə, bəziləri, normal səviyədə, şəraitdə yaşayanlar da özlərini süni yollarla yoxsul kimi təqdim etmək istəyirlər. Bunu etmək üçün öz əmlakını, necə deyirlər, başqasının adına keçirirlər. Yəni burada pozuntular, yaxud da dələduzluq etmək üçün geniş imkanlar var. Ona görə, biz bu işdə çox ciddi olmalıyıq. Nail olmalıyıq ki, məhz həqiqətən, ehtiyac içində yaşayan ünvanlı sosial yardımını alsın. Ancaq yaxşı yaşayan saxta yolla özü üçün əlavə imtiyazlar əldə etməsin. Bu, demək olar ki, qarşıda duran məsələlərin əsasıdır.

Əlbəttə ki, bu gün biz bütün nazirləri dinləyə bilməzdik. Başqa sahələrdə də hərə öz yerində işini bilir. Bizim bütün planlarımız proqram şəklində həll olunur. Sosial sahədə, iqtisadi inkişaf, təhsil, səhiyyə, ekologiya, mədəniyyət, turizm sahələrində nazirlər öz vəzifələrini bilirlər və biz bütün bu işləri proqram şəklində görməliyik.

Artıq ikinci rüb başlayıb və mən əminəm ki, nəticələr yaxşı olacaqdır. Ümumiyyətlə, belə görünür ki, 2006-cı il Azərbaycan üçün ən uğurlu il olacaqdır. Bu ildə həm Bakı–Tbilisi–Ceyhan, həm də Bakı–Tbilisi–Ərzurum neft-qaz kəmərləri işə düşəcəkdir. Əminəm ki, biz bu il Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolunun tikintisinə başlaya bilərik. İƏT-in zirvə görüşündə iştirak etmiş Türkiyənin Baş naziri ilə də bu barədə çox ətraflı söhbət aparılmışdır. Azərbaycan tərəfi bir daha bildirmişdir ki, günü bu gün Azərbaycan öz tərəfindən maliyyə öhdəliyi götürməyə hazırdır və artıq gələcək konsorsiumun konturları görünməkdədir. Bu yol bizə çox lazımdır. Bu yol Asiyanı Avropa ilə birləşdirir və yolun tikintisi hər cəhətdən Azərbaycanın milli maraqlarının daha da dolğun şəkildə təmin olunmasına xidmət göstərəcəkdir.

Digər infrastruktur layihələr də icra edilir. Azərbaycanda elə bir sahə–istər sosial, istər iqtisadi layihələr, istər infrastruktur layihələr – yoxdur ki, orada inkişaf olmasın. Yenə də deyirəm,

biz işimizi proqram şəklində aparırıq. Arzu edirəm ki, bu müsbət meyllər gələcəkdə daha da güclənsin.

Sağ olun.

**RUSİYA FEDERASIYASININ İNSAN
HÜQUQLARI ÜZRƏ MÜVƏKKİLİ
VLADİMİR LUKİN İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

8 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 8-də Prezident sarayında Rusiya Federasiyasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili Vladimir Lukini qəbul etmişdir.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyasının müxtəlif strukturları, o cümlədən Ombudsman təsisatları arasında əməkdaşlığın inkişaf etməsindən məmnunluğunu vurğuladı. Prezident İlham Əliyev bu səfərin iki ölkənin müvafiq qurumları arasındakı əlaqələrin bundan sonra da genişlənməsinə töhfə verəcəyinə ümidvar olduğunu bildirdi.

Vladimir Lukin xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev ilə keçirdiyi görüşləri məmnunluqla xatırladı. Ölkəmizə ombudsmanların beynəlxalq konfransında iştirak etmək üçün gəldiyini bildirən qonaq Azərbaycanın İnsan hüquqları üzrə müvəkkili təsisatı ilə əməkdaşlığı gələcəkdə də inkişaf etdirəcəklərini vurğuladı.

**NORVEÇİN DÖVLƏT KATİBİ
KJETİL SKOQRANDIN RƏHBƏRLİK
ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ
İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

8 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 8-də Prezident sarayında Norveçin Dövlət katibi Kjetil Skoqrandın rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycan ilə Norveç arasındakı münasibətlərin uğurla inkişaf etdiyini vurğuladı. Norveçin «Statoil» şirkətinin Azərbaycanın energetika sahəsində fəal iştirak etdiyini xatırladan prezident İlham Əliyev iki ölkə arasındakı əlaqələrin bundan sonra da genişlənməsinə ümidvar olduğunu bildirdi.

Kjetil Skoqrand Azərbaycanın iqtisadiyyatının sürətlə inkişaf etdiyini qeyd etdi. O, Azərbaycan ilə Norveç arasında bir sıra ümumi cəhətlərin olduğunu, xüsusilə hər iki ölkənin Avropanın energetika sistemi üçün önəm daşdığını vurğuladı. Qonaq Norveç şirkətlərinin Azərbaycandakı fəaliyyətinə toxunaraq, bunun ikitərəfli əlaqələrin inkişafına töhfə verdiyini bildirdi.

**PAKİSTAN SENATININ İNSAN HÜQUQLARI
DAİMİ KOMİTƏSİNİN SƏDRİ SEYİD
MƏHƏMMƏD ZƏFƏRİN RƏHBƏRLİK
ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ
GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

8 may 2006-cı il

Seyid Məhəmməd Zəfər: Zati-aliləri cənab Prezident!

İcazənizlə, ilk növbədə, dünən axşamüstü buraya çatdığımız andan etibarən «Pakistan Observer»in nümayəndə heyətinə göstərdikləri yüksək qonaqpərvərliyə görə azərbaycanlı qardaşlarımıza dərin minnətdarlığımızı ifadə etmək istərdim. Biz burada olmaqdan və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin layiq görüldüyü «Ən yaxşı idarə olunan müsəlman dövləti» adlı nüfuzlu bir mükafatı «Pakistan Observer» qəzeti adından zati-alinizə təqdim etməkdən böyük şərəf hissi keçiririk.

Möhtərəm cənab Prezident, bu mükafat ötən il, Pakistanda böyük oxucu auditoriyası olan «Pakistan Observer» qəzeti tərəfindən islam dünyasında yaxşı idarəçiliyin inkişaf etdirilməsinə kömək məqsədi ilə 2005-ci ildə təsis olunmuşdur. Çoxsaylı mütəxəssislərin, analitiklərin, tədqiqatçıların və Pakistanın bir sıra digər tanınmış şəxsiyyətlərinin iştirakı ilə keçirilmiş geniş müzakirələr və məsləhətləşmələr nəticəsində «Pakistan Observer» qəzetinin redaksiya heyəti bu mükafatın zati-alinizə təqdim olunmasını qərara almışdır.

Cənab Prezident, icazənizlə, «Pakistan Observer» barədə bir neçə söz demək istərdim. «Pakistan Observer» Pakistanda böyük nüfuz qazanmış və çox mötəbər gündəlik qəzetdir.

Qəzetin əsası 1988-ci ildə hazırkı Baş redaktor cənab Zahid Malik tərəfindən İslamabadda qoyulmuşdur. Hazırda «Pakistan Observer» ölkənin beş müxtəlif şəhərində eyni zamanda nəşr edilir. Baş redaktor bu mötəbər görüşdə iştirak edə bilmədiyini üçün dərin təəssüf hissələri keçirdiyini Sizə çatdırmağımı xahiş etmişdir. O, 2005-ci ilin aprelində Bakıya səfəri zamanı Sizinlə müsahibədən çox məmnun qalmışdır və Sizə böyük hörmət və rəğbət bəsləyir. Sizin Pakistana səfəriniz zamanı o, yenidən Sizinlə görüşüb söhbət etmək imkanı əldə etmişdi. «Pakistan Observer» islam ümmətinin amallarını müdafiə etməklə yanaşı, insan hüquqlarının qorunması, narkotiklərə, terrorizmə, ifratçılığa qarşı mübarizə, sülhün və dinlərarası ahəngdarlığın təmin olunması kimi qlobal məsələlərin işıqlandırılmasını da daim nəzərdə saxlayır.

Əfsuslar olsun ki, bugünkü islam aləmi ümumən böyük bir ruh düşkünlüyü və çarəsizlik içərisindədir. Daha acınacaqlısı isə odur ki, islam dünyasını bürüyən bu ümitsizlik və bədbinlik hissi bir sıra dövlətlərin idarəçilik sistemlərinə də sirət etməkdədir. Bu isə islam ümmətinin ümumi gələcəyi üçün təhlükə mənbəyidir.

Həç də ürəkaçmayan bu vəziyyəti yaxşı dərk edən «Pakistan Observer» islam dünyasını canlandırmaq və yeni bir əhval-ruhiyyə yaratmaq məqsədi ilə bir sıra təşəbbüslərlə çıxış etmişdir. Qəzet həm də islam ümmətində maarifpərvər və yenilikçi rəhbərlik dövrünün başlanğıcının qoyulması ilə əlaqədar həvəsləndirici layihələr də həyata keçirməyi planlaşdırır. Bu təşəbbüslərdən biri də İKT ölkələri rəhbərləri arasında «Ən yaxşı idarəçiliyə malik islam dövləti» adlı mükafat təsis etməklə digər dövlətlər üçün yaxşı idarəçilik nümunəsi təbliğ etməkdir.

Bu mükafat islam dövlətləri arasında yaxşı idarəçiliyin inkişafına yönəlmişdir. Düzgün idarəçilik insanların daha yaxşı həyat üçün ümid və arzularının gerçəkləşməsi və dünya millətləri sırasında layiqli yer tuta bilmələri üçün ən mühüm

amil və vasitə olduğundan, belə bir mükafatın təsis edilməsi zəruri sayılmışdır.

«Pakistan Observer» qəzetinin redaksiya heyəti bu mükafatın həqiqətən də layiq dövlətə verilməsini təmin etmək məqsədi ilə İKT dövlətlərinin idarəçilik sistemlərini yaxından izləyir. Beləliklə, milli inkişaf və iqtisadi müasirləşmə sahəsində əldə edilən nailiyyətlər, maliyyə sisteminin lazımı qaydada tənzimlənməsi, təhsildə inkişaf və sair kimi göstəricilərin dəqiq təhlili əsasında yekun qərar qəbul olunur.

İlk mükafat 2005-ci il sentyabrın 26-da Əlcəzairdə keçirilən təqdimat mərasimində bu ölkənin prezidenti cənab Əbdüləziz Buteflikaya verilmişdir. Bu mükafat ona Əlcəzair cəmiyyətinin bütövlüyü uğrunda apardığı «Bağışla və unut» siyasəti çərçivəsində həyata keçirdiyi sülhpərvər təşəbbüslərinə görə təqdim olunmuşdur.

Cənab Prezident, mən böyük məmnunluq hissi ilə bildirmək istəyirəm ki, bu mükafatın Azərbaycana verilməsi haqqında qərar qəzetin redaksiya heyəti tərəfindən yekdilliklə qəbul edilmişdir. Bütün bunlar Sizin zəhmətinizin bəhrəsidir. Bu qərar Sizin örnək idarəçilik sərəştəsi nümayiş etdirərək istər ölkə daxilindəki, istərsə də beynəlxalq aləmdəki yüksək səviyyəli fəaliyyətinizə olan böyük ehtiramımızın bariz təzahürüdür.

Cənab Prezident, Siz daxili siyasətinizdə dövlətin yenidən qurulması kimi nəhəng bir işi öz öhdənizə götürmüş, demokratik dəyərlərin möhkəmlənməsi və siyasi, iqtisadi və sosial sahələrdə islahatların aparılmasında mühüm uğurlar qazandırmısınız. Sizin digər dəyərli xidmətləriniz sırasına xalqın milli maraq doğuran məsələlərdə iştiraka cəlb olunmasını, insanlarda milli iftixar, dözümlülük, maarifçilik və qardaşlıq hisslərinin aşılmasını aid etmək olar. Məhz Sizin bu addımlarınız sayəsində insanlar arasında hər hansı bir xalqın inkişafı və əmin-amanlığı üçün vacib sayılan birlik hissi yaranmış, sülh və sabitlik bərqərar olmuşdur.

Yenicə yaranan müstəqil Azərbaycan dövlətinə öndərlik etmiş dahi Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində

ölkəniz həm siyasi, iqtisadi, həm də sosial sahələrdə böyük irəliləyişə nail olmuşdur. Keçmiş imperiyadan miras qalmış birpartiyalı dövlət idarəetmə sistemi müasir konstitusiyalı quruluşa söykənən qurum və təsisatlarla əvəzlənmişdir. Çağdaş siyasi, iqtisadi və sosial təşkilati tələblərə cavab verən icraedici qurumlar, xalq tərəfindən seçilən parlament, müstəqil ədliyyə və güclü təhsil sistemi vətəndaşların ölkədə gedən demokratik proseslərdə iştirakını təmin edən möhkəm sütunlardır. Əzmkar və zəhmətkeş Azərbaycan xalqının köməyinə arxalanan ölkə rəhbərliyi müasir və mütərəqqi bir dövlət qurmaq üçün çevik və müdrik siyasi xətlə hərəkət edir. Zəngin təbii ehtiyatlardan ölkənin mənafeyi və inkişafı naminə istifadə etməyi bacaran Azərbaycan rəhbərliyinin yüksək idarəetmə səriştəsi və peşəkarlıq qabiliyyəti iqtisadi və sosial inkişaf layihələrində özünü göstərir. Neft hasilatı və ixracına qoyulan xarici sərmayə məhz yaxşı idarəçilik sayəsində əldə edilmiş uğurlardır.

Bu gün Azərbaycan müsəlman ölkələri arasında maarifçi liberalizm ideyasının yayılmasına ən parlaq nümunə kimi göstərilə bilər. Azərbaycanda islam, xristianlıq, yəhudilik və digər dinlər arasında mövcud olan dözümlülük heyvətəmizdir.

Cənab Prezident, Sizin ən böyük bir nailiyyətiniz də bundan ibarətdir ki, Azərbaycanda ifratçılıq və radikalizm kimi problemlər yoxdur. Bu, gələcəkdə ölkənizi gözləyən əmin-amanlıqdan xəbər verir. Siz ölkənizdə milli birlik yaratmağa nail olmuşunuz. Siz ədalətli hökumət adını layiqincə qazandırmısınız. Ona görə də, demokratik, inzibati və maliyyə sahələrində bütün lazımı göstəricilərə malik bir dövlət kimi Azərbaycan «Pakistan Observer» qəzeti tərəfindən bu ilin ən yaxşı idarəçiliyə malik müsəlman dövləti elan olunmuşdur.

Cənab Prezident, biz bu mükafatı Sizə təqdim etməkdən böyük şərəf hissi duyuruq.

Prezident İlham Əliyev mükafata görə minnətdarlığını bildirdi, bu mükafatın qardaş Pakistanın aparıcı mətbuat orqanı tərəfindən verilməsinin xüsusi önəm daşdığını vur-

ğuladı. O, Pakistanın Azərbaycanın dünyada ən yaxın müttəfiqlərindən biri olduğunu qeyd etdi və ölkələrimiz arasındakı münasibətlərin çox yüksək səviyyəyə çatdığını bildirdi. Prezident İlham Əliyev Ermənistanın ölkəmizə təcavüzü və Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı Pakistanın Azərbaycanın ədalətli mövqeyini tam dəstəkləməsini yüksək qiymətləndirdi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN İKİNCİ DÜNYA MÜHARİBƏSİNDƏ QƏLƏBƏNİN İLDÖNÜMÜ MÜNASİBƏTİLƏ KEÇİRİLƏN MƏRASİMDƏ İŞTİRAKI

9 may 2006-cı il

Faşizm üzərində tarixi Qələbənin ildönümü münasibətilə mayın 9-da ölkəmizin paytaxtında təntənəli mərasim keçirilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mərasimdə iştirak etmişdir. Böyük Vətən müharibəsinin görkəmli sərkərdələrindən biri, xalqımızın rəşadətli oğlu, tank qoşunları general-mayoru, iki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Həzi Aslanovun məzarı önünə toplaşmış müharibə veteranları, ictimaiyyətin nümayəndələri, paytaxt sakinləri dövlətimizin başçısını hörmət və ehtiramla qarşıladılar.

Prezident İlham Əliyev müharibə veteranlarını səmimiyyətlə salamladı, onların hər birini Qələbə bayramı münasibətilə təbrik etdi.

Respublikamızın rəhbəri iki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Həzi Aslanovun qəbirüstü abidəsi önünə əklil qoydu, İkinci dünya müharibəsində misilsiz qəhrəmanlıqlar göstərmiş cəsur sərkərdənin, xalqımızın igid oğullarının əziz xatirəsini dərin ehtiramla yad etdi.

Müdafiə Nazirliyinin hərbi orkestrinin ifasında Azərbaycanın dövlət himni əzəmətlə səsləndi.

Prezident İlham Əliyev Böyük Vətən müharibəsi veteranları ilə xatirə şəkli çəkirdi. Fəxri qarovul dəstəsi və Milli Qvardiyanın əsgərləri hərbi marşın sədalari altında Azərbaycan prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin qarşısından keçdilər.

Dövlətimizin başçısı 1941–45-ci illərin ağır və çətin sınaqlarından keçmiş veteranlara yaxınlaşaraq onların problemləri, qayğıları ilə maraqlandı. Veteranlar ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin onlara göstərdiyi diqqət və qayğıını xatırladaraq, onun siyasi xəttini uğurla davam etdirən prezident İlham Əliyevə dərin minnətdarlıqlarını bildirdilər.

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev daha sonra Həzi Aslanovun ailə üzvləri, yaxın qohumları ilə səmimi görüşdü, Qələbə günü münasibətilə onları təbrik etdi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEV TÜRKAN QƏSƏBƏSİNDƏ BİR SIRA OBYEKTŁƏRİN AÇILIŞINDA

9 may 2006-cı il

Türkanlılar Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevi və xanımı Mehriban Əliyevanı qəsəbənin təzə ucaldılmış alaqaşısı önündə səmimiyyətlə, gül-çiçəklə qarşıladılar. Qəsəbənin ağbirçək sakini Zərifə Manafova, el ağsaqqalı Hacı Rasim Prezident və onun xanımını salamladılar, Hacı Rasim dedi:

Sizin hər gəlişiniz bizim üçün toy-bayramdır. Bütün türkanlıların qəlbi sevinc, fərəh hissələri ilə doludur, çünki çoxdan bəri əhalini narahat edən problemlərin bir çoxu artıq öz həllini tapmışdır. Bu ərazidən Milli Məclisə deputat seçilmiş Mehriban xanım seçki ərəfəsində bir neçə dəfə sakinlərlə görüşmüş, çatışmazlıqları öyrənmiş, problemlərin aradan qaldırılmasına hər cür kömək göstəriləcəyini vəd etmişdi. Bu vədlərin, demək olar ki, bir çoxu qısa müddətdə yerinə yetirilmişdir. Gördüyünüz bu alaqaşı da Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın şəxsi təşəbbüsü ilə tikilmişdir. Qəsəbəmizin uzun illər bərbad vəziyyətdə olan yollarının abadlaşması, uşaqlara, insanlarımızın sağlamlığına göstərdiyiniz qayğı bizi olduqca razı salır, bütün bunlara görə minnətdarıq. Türkanlılar həmişə Sizin siyasətinizi bəyənilir, dəstəkləyir, Sizə Allahdan cansağlığı, Vətənimizin inkişafı naminə yeni-yeni uğurlar diləyirlər.

Onlar Azərbaycan prezidentinə və xanımına ilk övladlarının ailə həyatı qurması münasibətilə bütün Türkan camaatı adından gözəyadınlığı verdilər, onlara ulu Tanrıdan xoşbəxtlik, səadət arzuladılar.

İ l h a m Ə l i y e v: Ürəkdən gələn xoş sözlərə görə razılığımı bildirirəm. Bilirsiniz ki, Bakının ətraf qəsəbələrinin sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı Dövlət Proqramı qəbul olunmuşdur. Hazırda ölkə rəhbərliyi bununla ciddi məşğul olur, Bakıətrafı qəsəbələrin bir müddət diqqətdən kənar qalmış problemlərinin həlli üçün biz nə lazımdırsa edəcəyik. Mən bilirəm ki, Heydər Əliyev Fondu bu sahədə böyük işlər görübür. Sizin seçdiyiniz millət vəkiliyin son altı aydakı fəaliyyəti ilə də tanışam. Elə bu gün açılışına gəldiyimiz bir çox obyektlər də bunu sübut edir. İndi Bakı qəsəbələrinin qaz, işıq, su, yol problemlərinin həlli, yeni təhsil, səhiyyə obyektlərinin inşası ilə bağlı çox mühüm tədbirlər görülür. Bizim əsas arzu və istəyimiz budur ki, insanlarımızın daha firavan yaşayışını təmin edək. Bir və ya iki ilə bu məsələlər öz həllini tapacaqdır.

Əlində gül dəstəsi olan 3 yaşlı Arzunun «mən sizi çox istəyirəm» – deyər Mehriban xanıma yanaşması hamıda xüsusi ovqat doğurdu. Sakinlər körpəni ağışına sıxan Mehriban xanıma yerbəyerdən «nənə olmaq sizə çox yaraşır, Allah qismət eləsin» – dedilər. Azərbaycan prezidenti və xanımı qəsəbə sakinləri ilə xatirə şəkli çəkdirdilər.

Sonra Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva Türkan qəsəbəsinin mərkəzinə gəldilər. Dövlətimizin başçısı və xanımı burada xüsusi hörmət və ehtiramla, gül-çiçəklə qarşılandılar.

Ölkəmizin rəhbəri və xanımı burada inşa olunmuş 214 nömrəli uşaq bağçası, təhsil-tədris mərkəzi, aptek və təcili tibbi yardım stansiyasını gəzdilər, yaradılmış şəraitlə ətraflı tanış oldular.

Azərbaycan prezidentinə məlumat verildi ki, bu obyektlərin hamısı Heydər Əliyev Fondunun layihəsi əsasında, Milli Məclisin deputatı Mehriban xanımın şəxsi təşəbbüsü ilə işlənib hazırlanmış «Əzizbəyov rayonunun inkişaf fondu» proqramı çərçivəsində inşa edilmişdir. Qəsəbə sakinlərinin uzun illərdən bəri gözlədiyi bu təhsil, səhiyyə obyektlərinin hamısı təzə, müasir

tələblərə cavab verən avadanlıqla, kompüterlərlə təchiz edilmiş, tibb və təhsil ocaqlarında 50 nəfər qəsəbə sakini işlə təmin olunmuşdur. Təcili tibbi yardım stansiyasına 2 təzə maşın verilmiş, aptek ən çox ehtiyac duyulan tibbi ləvazimatla, daha çox işlədilən dava-dərmanla təmin edilmiş, burada kompüter sorğu-məlumat bazası yaradılmışdır.

Dövlətimizin başçısı təhsil-tədris mərkəzində uşaqların böyük həvəslə kompüteri, internetdən istifadəni öyrənməsindən xüsusilə məmnun qaldı, onlara dəyərli məsləhətlərini verdi. Azərbaycan prezidentinə məlumat verildi ki, şahmat dərəcəsinə məşğul olanların da sayı günbəgün artmaqdadır. Məşqçi müəllimlər əmin olduqlarını bildirdilər ki, yaxın illərdə respublika birinciliklərində türkanlı uşaqların da səsi eşiləcəkdir.

Uşaq bağçasının müdiri Gülarə Rəhmanova Azərbaycan prezidentinə və xanımına müraciət edərək, qəsəbə sakinləri və yeni obyektlərdə işləyənlər adından onlara sonsuz təşəkkürlərini, ən xoş arzularını çatdırdı, qısa zamanda görülən işləri ümummilli lider Heydər Əliyevin işıqlı xatirəsinə göstərilən hörmət və ehtiramın əlaməti, ulu öndərin ideyalarının həyata keçirilməsinin bəhrəsi, xalqın güzəranının yaxşılaşdırılmasına yönəldilmiş xəttin təcəssümü kimi qiymətləndirdi.

Dövlətimizin başçısı təhsil, səhiyyə işçiləri ilə də söhbət etdi, onların peşəkarlığı ilə maraqlandı, görülmüş işlərin keyfiyyətindən, bu obyektlərdə nümunəvi xidmət şəraitinin yaradılmasından razı qaldığını bildirdi.

Azərbaycan prezidenti və xanımı sonra buraya toplaşan qəsəbə sakinləri ilə görüşdülər, onları yeni obyektlərin istifadəyə verilməsi münasibətilə təbrik etdilər. Türkanlılar ötən parlament seçkilərində Mehriban xanıma böyük inamla səs verdiklərini vurğulayaraq, onun deputatlıq fəaliyyəti ilə fəxr etdiklərini, onun hər evdə, hər ailədə sevimli, əziz insana çevrildiyini xüsusi vurğuladılar.

Ölkəmizin rəhbəri tezliklə digər qəsəbələrdə də belə obyektlərin tikiləcəyini vurğuladı, sakinlərin arzusu ilə Mehriban xanımın birlikdə onlarla xatirə şəkilləri çəkirdi.

Sonra Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva Yeni Türkan qəsəbəsindəki şəhid Nizami Sərxanov adına 256 nömrəli məktəbə gəldilər. Sakinlər dövlətimizin başçısını və xanımı Mehriban Əliyevanı böyük səmimiyyətlə salamladılar, uşaqlar əziz qonaqlara gül-çiçək təqdim etdilər.

Ölkəmizin rəhbəri və xanımı qəsəbədə fəaliyyətdə olan bu yeganə məktəbə baxdılar. Məlumat verildi ki, 1930-cu ildə fəhlə yataqxanası üçün tikilən bina 1972-ci ildən məktəb kimi istifadə olunur. Sınıf otaqları çatışmadığından, 10-11-ci sinif şagirdləri təhsillərini 5-6 kilometr aralıda yerləşən Hövsandakı orta məktəbdə davam etdirməli olurlar ki, bu da çox böyük çətinliklər yaradır.

Darısqal, yararsız sinif otaqlarına baxan Azərbaycan prezidenti belə binada normal təlim-tədris prosesinin təşkilinin mümkünsüzlüyünü bildirdi, yeni məktəb binasının həqiqətən də zəruri olduğunu vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı və xanımı sonra inşasına başlanan və 300 şagird üçün nəzərdə tutulan yeni məktəb binasının layihəsi ilə tanış oldular. Heydər Əliyev Fondunun «Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb» layihəsinin ikinci mərhələsi çərçivəsində tikilən bina 2 mərtəbədən ibarət olacaqdır. Yeni məktəbdə sinif, kompüter otaqları ilə yanaşı, Heydər Əliyev muzeyi, kitabxana, ingilis dili kabineti, idman zalı, istilik sistemi, müəllim və şagirdlər üçün ictimai yaşayış obyektinə olacaq, yaxınlıqda futbol meydançası tikiləcək, istirahət guşələri, yaşlılıqlar da yaradılacaq, bura əsl abad şəhərciyə çevriləcəkdir.

İnşaatçılar bildirdilər ki, təhsil ocağı yeni dərs ilinə kimi istifadəyə veriləcəkdir. Bunun üçün təcrübəli işçi qüvvəsi, müasir texnika, tikinti materialları vardır, avadanlığın da əsas hissəsi sifariş edilmişdir. Tikintiyə yerli sakinlər də cəlb ediləcəkdir.

Azərbaycan prezidenti və xanımı layihə ilə tanışlıqdan sonra «Heydər Əliyev Fondunun «Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb» layihəsinə əsasən tikilir, 9 may, 2006-cı il» sözləri yazılmış kağızı gilizə qoyaraq özülə atdılar, bünövrəyə ilk beton qarışığını tökdülər.

Qəsəbə sakinləri uzun illərdən bəri bu günü həsrətlə gözlədiklərini bildirərək, prezident İlham Əliyevə və xanımına təşəkkürlərini bildirdilər, onlara ən xoş arzularını çatdırdılar. Onlar Mehriban xanımın Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, Milli Məclisin üzvü kimi fəaliyyətini yüksək qiymətləndirdilər, seçiqabağı vədlərinin əksəriyyətini qısa müddətdə yerinə yetirmiş deputatın təcrübəsinin, seçicilərlə ünsiyyət mədəniyyətinin, sadəlik və səmimiyyətinin əsl örnək olduğunu vurğuladılar. Prezident İlham Əliyevin və xanımının qəsəbədəki növbəti görüşü Böyük Vətən müharibəsində həlak olan türkanlıların xatirəsinə salınmış parkda oldu. Dövlətimizin başçısı və xanımı parkda ucaldılmış abidə önünə əklil qoydular. Parkda işlər hələ davam edir. Burada idman-əyləncə mərkəzləri, mədəni istirahət guşələri də salınacaq və park türkanlıların sevimli istirahət yerinə çevriləcəkdir.

Parka toplaşan veteranlar ölkəmizin rəhbərini və xanımını xoş əhval-ruhiyyə ilə salamladılar. Prezident İlham Əliyev və Mehriban xanım veteranların hər biri ilə səmimi görüşərək, onları əziz gün münasibətilə təbrik etdilər, qayğı və problemləri ilə maraqlandılar.

Veteranlar Azərbaycan xalqının ümummillə lideri Heydər Əliyevə hər zaman çox böyük hörmət və ehtiram bəslədiklərini, onun əbədiyaşar xatirəsinin Türkdə də əziz tutulduğunu söylədilər. Mehriban xanımın deputat kimi Türkanın abadlaşması üçün gördüyü işləri yüksək qiymətləndirdilər, ona ürəkdən «sağ ol» dedilər, bildirdilər ki, onu qəsəbənin fəxri sakini elan etmişlər. Müharibə veteranları dövlətimizin başçısının Dağlıq Qarabağ probleminin həlli istiqamətində məqsədyönlü fəaliyyətini bəyəndiklərini, Ali Baş Komandanın əmri ilə

övladlarının da, özlərinin də hər an silaha sarılmağa hazır olduqlarını vurğuladılar.

Prezident İlham Əliyev tarixdə ən dəhşətli müharibənin od- alovundan çıxmış veteranlara müraciətlə dedi: Türkanın özünəməxsus tarixi, insanları var, bura çox qədim yerdir, çox doğma bir məkandır. Ona görə də biz çalışırıq ki, burada abadlıq-quruculuq işləri də yaxşı getsin. Bu gündən məktəbin də tikintisinə başlandı, digər abadlıq işləri də görülməyə, park da olacaqdır. Sizdən də xahişim budur ki, özünü də yaxşı baxın, möhkəm olun, gümrah olun, Azərbaycana siz lazımsınız, sizin qəhrəmanlığınız, təcrübəniz gələcək nəsillər üçün örnekdir. İndi biz gənc nəslin hərbi vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunmasına çox böyük diqqət göstəririk. Bu işdə onlara ən gözəl nümunə sizsiniz.

Veteranlar, qəsəbə sakinləri Azərbaycan prezidentinə və xanımına bu əziz gündə qəsəbəyə gəldiklərinə, çoxdan gözlədikləri obyektlərin açılışında iştirak etdiklərinə, 10 mindən çox sakini olan qəsəbənin abadlaşmasına, sosial problemlərinin həllinə göstərilən qayğı və diqqətə görə bir daha minnətdarlıqlarını ifadə etdilər, onlara ən xoş arzularını bildirdilər.

**PREZİDENT İLHAM ƏLİYEV
AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ
HEYDƏR ƏLİYEVİN MƏZARINI
ZİYARƏT ETMİŞDİR**

10 may 2006-cı il

Mayın 10-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, onun xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO-nun Xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyeva və ailə üzvləri, habelə ulu öndərin doğmaları və qohumları onun məzarını ziyarət etmək üçün Fəxri xiyabana gəldilər.

Prezident İlham Əliyev ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin məzarının önünə əklil qoydu, onun ruhu qarşısında baş əydi.

Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədri Şeyxülislam Hacı Allahşükür Paşazadə ulu öndərin ruhuna dua oxudu.

Sonra prezident İlham Əliyev və onun ailə üzvləri məşhur oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın, görkəmli ictimai və dövlət xadimi Əziz Əliyevin, tanınmış tibb alimi professor Tamerlan Əliyevin də məzarlarını ziyarət etdilər və gül dəstələri qoydular.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin məzarının ziyarət olunması mərasimində Baş nazir Artur Rəsizadə, Milli Məclisin sədri Oqtay Əsədov, Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri Ramiz Mehdiyev, nazirlər, komitə və şirkət rəhbərləri, Milli Məclisin deputatları, xarici ölkələrin Bakıdakı səfirləri iştirak edirdilər.

**MACARISTANIN «DUNA»
İCTİMAİ TELEVİZİYASININ YARADICI
QRUPU İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

10 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 10-da Prezident sarayında Macarıstanın «DUNA» İctimai Televiziyasının prezidenti Laslo Çelenin rəhbərliyi ilə yaradıcı qrupu qəbul etmişdir.

Dövlətimizin başçısı ikitərəfli münasibətlər, ölkəmizdə həyata keçirilən sürətli iqtisadi islahatlar, Azərbaycanın regionda rolu və digər məsələlərlə bağlı Macarıstan ictimaiyyəti üçün geniş məlumat vermişdir.

PAYTAXTIN BİR SIRA YERLƏRİNDƏ YOL-NƏQLİYYAT STRUKTURUNUN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ İLƏ BAĞLI GÖRÜLƏN İŞLƏRLƏ TANIŞLIQ

10 may 2006-cı il

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev mayın 10-da Bakının bir sıra yerlərində yol-nəqliyyat strukturunun təkmilləşdirilməsi sahəsində görülən işlərlə tanış olmuşdur.

Xatırladaq ki, dövlətimizin başçısı mayın 8-də ilin birinci rübünün sosial-iqtisadi yekunları ilə bağlı Prezident sarayında keçirilmiş iclasda bütövlükdə ölkədə, o cümlədən Bakıda yol infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi üçün genişmiqyaslı tədbirlər görüldüyünü də xüsusi vurğulamışdır. Prezident İlham Əliyev əvvəlcə Nərimanov rayonuna gələrək, nəqliyyatın hərəkətinin intensiv olduğu ərazidə yeni salınmış yola baxdı. Dövlətimizin başçısına paytaxtın iki magistralını qısa məsafədə birləşdirən bu yolun əhəmiyyəti barədə məlumat verildi.

Azərbaycan prezidenti bildirdi ki, belə müasir standartlara uyğun yolların çəkilməsini genişləndirməklə yanaşı, onların qorunmasına da diqqət yetirilməlidir.

Sonra prezident İlham Əliyev Binəqədi rayonuna gələrək, Biləcəri qəsəbəsində dəmir yolu xəttinin altından salınmış yeni tunelin açılış mərasimində iştirak etdi.

Dövlətimizin başçısı tunelin rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi. Təxminən 100 il bundan əvvəl tikilmiş bu avtomobil keçidi müasir tələbləri ödəmirdi. Prezidentin tapşırığına əsasən, ötən ilin iyununda bu keçidin genişləndirilməsinə başlanılmış, inşaat işləri nəzərdə tutulan müddətdə başa çatdırılmışdır. Əsaslı yenidənqurmada sonra tunelin uzunluğu 73 metrə, eni 11 metrə, hündürlüyü isə 4,75 metrə çatdırılmışdır. Bu texniki göstəricilər

bütün növ sərnişin və yük maşınlarının maneəsiz hərəkətinə imkan verir, avtomobil tıxaclarının qarşısını alır.

Prezident İlham Əliyev daha sonra Biləcəri yaylasında tikilməkdə olan beynəlxalq avtovağzalda işin gedişi ilə də maraqlandı. Dövlətimizin başçısına məlumat verildi ki, 47 min kvadratmetr ərazisi olacaq bu obyektin birinci mərtəbəsində qaraj, dayanacaq yerləşəcəkdir. Avtovağzal gün ərzində 18–20 min sərnişin yola sala və qəbul edə biləcəkdir. Burada bütün növ xidmət obyektləri, o cümlədən yüzrlə mağaza fəaliyyət göstərəcəkdir.

Hazırda drenaj və kanalizasiya sistemlərinin, su təchizatının, elektrik yardımçı stansiyasının, qazanxananın quraşdırılması başa çatdırılmış, ayın axırında isə beton işləri yekunlaşacaqdır. Bundan sonra arxitektura və tamamlama işlərinə başlanacaqdır.

Hazırda tikintidə 540 nəfər çalışır.

Prezident İlham Əliyev ölkənin nəqliyyat sistemi üçün çox vacib olan bu obyektin tikintisinin vaxtında və beynəlxalq standartlara uyğun başa çatdırılması üçün tapşırıqlar verdi.

KOREYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ RO MU HYUNUN AZƏRBAYCANA RƏSMİ SƏFƏRİ

11 may 2006-cı il

Mayın 11-də Prezident sarayında Koreya Respublikasının Prezidenti Ro Mu Hyunun rəsmi qarşılama mərasimi olmuşdur.

Sarayın həyatindəki rəsmi qarşılama mərasimlərinin keçirildiyi və hər iki ölkənin dövlət bayraqlarının qaldırıldığı meydana ali qonağın şərafinə fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə raport verdi.

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev və xanımı Koreya Respublikasının Prezidenti Ro Mu Hyunu və xanımını böyük hörmət və səmimiyyətlə qarşıladılar. Dövlətimizin başçısı Koreya Respublikası Prezidentinin xanımına gül dəstəsi təqdim etdi. Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi Koreya Respublikasının Prezidenti Ro Mu Hyuna raport verdi.

Müdafiə Nazirliyinin hərbi orkestrinin ifasında Koreya Respublikasının və Azərbaycan Respublikasının dövlət himnləri səsləndi.

Prezidentlər İlham Əliyev və Ro Mu Hyun fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdilər. Koreya Respublikasının dövlət başçısı Azərbaycan əsgərlərini salamladı.

Azərbaycanın dövlət və hökumət nümayəndələri prezident Ro Mu Hyuna, Koreya Respublikası nümayəndə heyətinin üzvləri prezident İlham Əliyevə təqdim olundular. Dövlət başçıları xatirə şəkli çəkirdilər.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN VƏ KOREYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ RO MU HYUNUN TƏKBƏTƏK GÖRÜŞÜ

Prezident sarayı

11 may 2006-cı il

Mayın 11-də rəsmi qarşılama mərasimindən sonra Prezident sarayında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Koreya Respublikasının Prezidenti Ro Mu Hyunun təkbətək görüşü olmuşdur.

Azərbaycan prezidenti Koreya Respublikası rəhbərinin Bakıya rəsmi səfərini yüksək qiymətləndirdi, bu səfərin ölkələrimiz arasında siyasi, iqtisadi, mədəni, texnologiya və digər sahələrdə əlaqələrin genişlənməsinə və möhkəmlənməsinə imkan yaradacağını vurğuladı. Prezident İlham Əliyev Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli məsələsində Koreya Respublikasının tutduğu mövqeyə və Azərbaycanı dəstəklədiyinə görə təşəkkürünü bildirdi.

Prezident Ro Mu Hyun Qafqaza ilk dəfə gəldiyini, Azərbaycanda gedən inkişafdan məmnunluğunu bildirdi. Ali qonaq dedi ki, ümummilli liderinizə olan hörmət xalqınızın yüksək keyfiyyətidir və bu, gələcək inkişafınızın yaxşı göstəricisidir. Koreya Respublikasının Prezidenti Azərbaycanla bütün sahələrdə, o cümlədən energetika sahəsində əməkdaşlıq üçün perspektivlərin real olduğunu, Bakı–Tbilisi–Ceyhan, Bakı–Tbilisi–Ərzurum neft və qaz kəmərlərinə böyük maraq göstərdiklərini söylədi.

Görüşdə iki ölkənin mövcud potensialından səmərəli istifadə olunmasının, təcrübə mübadiləsinin aparılmasının vacibliyi bildirildi, ikitərəfli münasibətlər, regional və beynəlxalq layihələr, qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında geniş fikir mübadiləsi aparıldı.

**AZƏRBAYCAN VƏ KOREYA
PREZİDENTLƏRİNİN GENİŞ
GÖRÜŞÜ****TƏRKİBDƏ**

Prezident sarayı

11 may 2006-cı il

Mayın 11-də Prezident sarayında təkbətək görüşdən sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Koreya Respublikasının Prezidenti Ro Mu Hyunun nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə geniş tərkibdə görüşü keçirilmişdir. Prezident İlham Əliyev prezident Ro Mu Hyunu və səfərdə onu müşayiət edən nümayəndə heyətinin üzvlərini bir daha salamlayaraq bu səfərin ölkələrimiz arasında müxtəlif sahələrdə əlaqələrin inkişafına töhfə verəcəyini söylədi. Dövlətimizin başçısı dedi ki, bu gün və sabah keçirilən görüşlərdə ikitərəfli münasibətlərə aid məsələləri müzakirə etmək imkanımız olacaqdır. Mən əminəm ki, bu səfərdən sonra Koreya Respublikası ilə münasibətlərimiz bütün sahələrdə daha da sürətlə inkişaf edəcəkdir.

Koreya Respublikasının Prezidenti Ro Mu Hyun ona və nümayəndə heyətinə göstərilən qonaqpərvərliyə görə Azərbaycan prezidentinə və xalqına dərin təşəkkürünü bildirdi, Qafqaza ilk rəsmi səfərini məhz Azərbaycana etdiyini, ölkəmizin regionda sürətli iqtisadi inkişafa malik olduğunu vurğuladı. O dedi ki, mən ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlər qurulduqdan sonra Koreya Respublikasının Azərbaycana rəsmi səfərə gəlmiş ilk prezidentiyəm. Azərbaycanın bugünkü siyasi və iqtisadi inkişafı əməkdaşlığımızın genişləndirilməsinə əlavə imkanlar yaradır. İki ölkənin mövcud potensialı çox böyükdür və bundan axıra qədər istifadə olunmalıdır. Məhz bu məqsədlə

özümlə dörd nazir gətirmişəm. Cənab Prezident, mən bu fürsətdən istifadə edib Sizi və nazirlərinizi ölkəmizə dəvət edirəm.

Prezident İlham Əliyev dəvətə görə təşəkkür edərək dedi ki, Siz Azərbaycana böyük nümayəndə heyəti ilə gəlmisiniz. Sizin fikrinizlə şərikəm ki, iki ölkənin böyük iqtisadi potensialı ikitərəfli münasibətlərimizin daha da inkişaf etdirilməsinə xidmət göstərəcəkdir.

Dövlətimizin başçısı artıq Azərbaycanın investisiya qoymaq iqtidarında olduğunu, Koreya Respublikasından sərmayə imkanları ilə yanaşı, bu ölkənin böyük kadr potensialından və iqtisadi sahədə təcrübəsindən yararlanmağın da zəruriliyini vurğuladı.

Prezident Ro Mu Hyun tarixi İpək Yolunun bərpasının, digər nəqliyyat dəhlizlərinin Azərbaycan üçün əhəmiyyətindən danışdı və həyata keçirilən qlobal layihələrə, Bakıda səfirliyin açılmasına ölkəsinin böyük maraq göstərdiyini bildirdi.

Görüşdə hər iki ölkədə gedən sürətli iqtisadi inkişafda oxşarlığın olduğu vurğulandı, ümumi daxili məhsulun həcminin artması, habelə Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli məsələsində Koreya Respublikasının tutduğu mövqe yüksək qiymətləndirildi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın hazırda yüksək inkişafa malik olan Koreya Respublikası ilə əlaqələrin inkişafı üçün gözəl şəraitin olduğunu söylədi və dedi ki, ölkələrimiz arasında ticarət əlaqələri üçün yaxşı tarazlıq yaratmaq olar. Azərbaycanın zəngin təbii sərvətləri, həyata keçirilən qlobal enerji layihələri, qeyri-neft sektoruna və regional inkişafa verilən diqqət, Koreya Respublikasının yüksək texnologiyaları və böyük təcrübəsi ticarət əlaqələrini tarazlaşdırma bilər. Ticarət əlaqələri bugünkü potensiala cavab vermir və bunu daha da artırmaq üçün böyük imkanlar vardır.

Prezident Ro Mu Hyun beynəlxalq və regional əməkdaşlığın davam etdiriləcəyini, Azərbaycanın ədalətli mövqeyini bundan sonra da dəstəkləyəcəklərini, ölkəmizdə hava nəqliyyatı

sahəsində, dəniz limanlarının tikilməsində əməkdaşlığa, kimya, maşınqayırma sənayesində yüksək texnologiyaların tətbiqinə hazır olduqlarını diqqətə çatdırdı.

Görüşdə bu səfərin ikitərəfli əlaqələrin inkişafında mühüm rol oynayacağı və çox uğurlu olacağı bir daha vurğulandı, regional və beynəlxalq layihələr barədə söhbət getdi.

Sənədlərin imzalanma mərasimi

Mayın 11-də Prezident sarayında geniş tərkibdə görüşdən sonra Azərbaycan Respublikası ilə Koreya Respublikası arasında sənədlərin imzalanma mərasimi olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Koreya Respublikasının Prezidenti Ro Mu Hyun birgə bəyan-namə imzaladılar.

Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti ilə Koreya Respublikasının Milli Neft Şirkəti arasında qarşılıqlı anlaşma və əməkdaşlığa dair memorandum, Azərbaycan Respublikasının Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyi ilə Koreya Respublikasının İnformasiya və Rabitə Nazirliyi arasında qarşılıqlı anlaşma memorandumu, Azərbaycan Respublikasının Sənaye və Energetika Nazirliyi ilə Koreya Respublikasının Ticarət, Sənaye və Energetika Nazirliyi arasında qarşılıqlı anlaşma memorandumu, Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyi ilə Koreya Respublikasının Tikinti və Nəqliyyat Nazirliyi arasında qarşılıqlı anlaşma memorandumu, Azərbaycan Respublikasının Nəqliyyat Nazirliyi ilə Koreya Respublikasının Tikinti və Nəqliyyat Nazirliyi arasında qarşılıqlı anlaşma memorandumu, Azərbaycan Respublikası hökuməti ilə Koreya Respublikası hökuməti arasında mədəniyyət sahəsində əməkdaşlığa dair saziş, Azərbaycan Respublikası hökuməti ilə Koreya Respublikası hökuməti arasında hava xidməti sazişi imzalandı.

**AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN
VƏ KOREYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
RO MU HYUNUN MƏTBUAT ÜÇÜN
BƏYANATLARI**

Prezident sarayı

11 may 2006-cı il

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İlham Əliyevin bəyanatı**

Hörmətli cənab Prezident!

Hörmətli qonaqlar!

Mən sizin hamınızı Azərbaycanda salamlayıram və xoş gəlmisiniz deyirəm. Bildiyiniz kimi, ilk dəfədir ki, Koreya Respublikasının Prezidenti Azərbaycana rəsmi səfər edir. Bu onu göstərir ki, bizim aramızda olan əlaqələr çox yüksək səviyyədədir. Mən əminəm ki, bu səfərdən sonra əlaqələrimiz daha da inkişaf edəcək və bütün sahələri əhatə edəcəkdir.

Bu gün biz çox səmərəli danışıqlar apardıq. İkitərəfli əlaqələrin gələcək inkişaf perspektivlərini müzakirə etdik, siyasi, iqtisadi, mədəni sahələrdə əməkdaşlığın perspektivləri geniş müzakirə olundu. Deyə bilərəm ki, müzakirələr çox faydalı keçdi. Əminəm ki, bu səfərdən sonra əlaqələrimizin inkişafı daha da sürətlə gedəcəkdir.

Biz ikitərəfli münasibətlərə böyük əhəmiyyət veririk. Təsədüfi deyil ki, bu yaxınlarda Koreya Respublikasında Azərbaycan səfirliyinin təsis edilməsi haqqında qərar qəbul olunmuşdur. Şübhəsiz, siyasi əlaqələrin yüksək pilləyə qalxması üçün güclü iqtisadi təməl olmalıdır və bu gün imzaladığımız sənədlər bu təməlin yaradılmasına xidmət edəcəkdir.

İmzalanmış ikitərəfli sənədlər, demək olar ki, iqtisadi sahənin bütün istiqamətlərini əhatə edir.

Eyni zamanda, bu gün Koreya Respublikasının və Azərbaycanın iş adamlarının görüşü nəzərdə tutulubdur və ümid edirəm ki, bu görüşdən sonra real, artıq konkret layihələr üzərində ciddi işləyəcəyik. Energetika, nəqliyyat, infrastruktur layihələr – bütün bunlar ikitərəfli maraq doğurur və ümid edirəm ki, bu səfərdən sonra bütün bu istiqamətlərdə konkret addımlar atılacaqdır. Koreya Respublikası iqtisadi cəhətdən dünyanın qabaqcıl ölkələrindən biridir, çox böyük nailiyyətlər qazanmışdır. Ancaq onu da bilirik ki, onun ilkin addımları, ilkin start vəziyyəti o qədər də asan deyildi. Ancaq Koreya Respublikası iqtisadi böhrandan iqtisadi inkişafa keçidin bu yolunu çox müvəffəqiyyətlə başa vurmuşdur və onların təcrübəsi bizim üçün də çox böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycanın da müasir tarixi buna oxşardır. Bizim keçmişimiz bir-birinə bənzəyir. Azərbaycan da iqtisadi tənəzzüldən, böhrandan çıxaraq iqtisadi inkişafa qədəm qoyubdur. Belə olan halda, əlbəttə, Koreya Respublikasının təcrübəsi bizim üçün çox maraqlıdır və önəmlidir. Bütün sahələrdə uğurlu əməkdaşlıq etmək üçün hər cür şərait var – siyasi iradə, iqtisadi maraqlar var, real, konkret layihələr ətrafında fikir mübadiləsi aparılır. Əminəm ki, bu səfərdən sonra bizim əlaqələrimiz çox yüksək pilləyə qalxacaqdır. Sağ olun.

Koreya Respublikasının Prezidenti Ro Mu Hyunun bəyanatı

İlk növbədə mən bizə və nümayəndə heyətimə göstərilmiş yüksək qonaqpərvərliyə görə cənab Prezidentə, sizin xalqınıza və hökumətin üzvlərinə dərin minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm.

Biz buraya səfər etməzdən əvvəl Azərbaycan haqqında məlumatımız çox az idi. Lakin cənab Prezidentlə apardığımız danışıqlardan sonra biz gördük ki, burada ikitərəfli münasibətlər

üçün imkanlar gözlədiyimizdən daha çoxdur. İndi isə Azərbaycan haqqında təəssüratlarımı sizinlə bölüşmək istəyirəm. Ümumiyyətlə, demək istəyirəm ki, Azərbaycanı xoşbəxt ölkə hesab edirəm. Çünki Azərbaycanın bu gün inkişaf üçün çox böyük imkanları vardır. Azərbaycan öz neft və qaz yataqlarından səmərəli istifadə etmək baxımından çox önəmli, mühüm bir coğrafi məkanda yerləşir. Lakin ölkənin bütün sahələrində uğurun qazanılması üçün təkcə bu amillər kifayət deyildir. Eyni zamanda, xalqın birliyi və onun müdrik rəhbərlik tərəfindən idarə olunması vacib hesab edilir. Biz bilirik ki, Azərbaycanın özü böyük əziyyətlər çəkmiş və çətinliklərdən keçmişdir. Lakin eyni zamanda, biz qeyd etmək istəyirik ki, Azərbaycan qonşu ölkənin ucbatından müəyyən əziyyətlər çəkmişdir. Ancaq Azərbaycan 90-cı illərdə qazandığı müstəqilliyi itirməmişdir və bu müstəqilliyin qorunub saxlanmasında məhz Azərbaycanın böyük liderinin rolu var idi. Azərbaycan xalqı həmin böyük liderə inamla, onun addımlarını dəstəkləyərək özünün möhkəm cəmiyyətini və inkişaf edən iqtisadiyyatını qurmağa nail olmuşdur. İndi isə biz özümüz üçün Azərbaycan tarixinin növbəti səhifəsini açırıq. Mən Azərbaycana dəvət edildikdən, rəsmi səfərə başladıqdan sonra Azərbaycanın ümummillə lideri Heydər Əliyevin bu ölkə üçün gördüyü işləri öz gözümlə bir daha görmək imkanına nail oldum. Onun gördüyü işlərə, onun sayəsində əldə olunmuş nailiyyətlərə rəğbətlə yanaşıram. Prezident İlham Əliyevlə apardığım danışıqlara gəldikdə isə, mən Azərbaycanın parlaq gələcəyi ilə bağlı onun fikirlərinə daha da əmin oldum. Azərbaycanın tarixi nailiyyətlərini nəzərə alaraq bir daha şahidi oldum ki, ölkəmizlə əməkdaşlıq sahəsində çox böyük imkanlara malik ola bilərik. Əminəm ki, biz bundan sonra bu imkanlardan istifadə edəcəyik.

Azərbaycandan söhbət gəndə hamı ilk növbədə neft sektoru haqqında düşünür. Lakin prezident Əliyevlə danışıqlarımız zamanı o, Azərbaycan iqtisadiyyatının digər sahələrində də iri layihələrin başlanmasına xüsusi marağını vurğuladı.

Prezident Əliyev xüsusilə infrastruktur, tikinti, yolların çəkilməsi, hava, dəniz limanlarının tikilməsi və digər vacib layihələr haqqında söhbət açdı. Bunları nəzərə alaraq hesab edirəm ki, Koreya Respublikasının iş adamları, işgüzar dairələri bu imkanlardan tam istifadə etməlidirlər. Düşünürəm ki, onlar qeyri-neft sektorundakı məhz həmin sahələrə xüsusi diqqət yetirməlidirlər. Sadaladığım bütün sahələrdə əməkdaşlıq baş tutarsa, bizim işgüzar dairələr Azərbaycan tərəfini heç vaxt məyus etməyəcəklər. Mən Sizi inandıra bilərəm ki, bütün bu sahələrdə konkret işlərin görülməsi üçün bizim kifayət qədər imkanlarımız var.

Ölkəmizin bu yaxınlardakı tarixinə əgər nəzər salsaq görürük ki, inkişaf, ümumiyyətlə, yox idi. İllər keçdikcə Koreya bu inkişaf sürətinə, nailiyyətinə nail ola bildi və dünyanın digər aparıcı ölkələri ilə bir cərgəyə qoşuldu. Eyni zamanda, bizim təcrübəmizin xüsusiyyətini də qeyd etmək istəyirəm. Digər ölkələr bəlkə də özlərinin təbii sərvətlərinə, ehtiyatlarına arxalanaraq inkişafa tez nail ola bildilər. Amma bizim bu cür imkanlarımız yox idi, demək olar, heç nədən bu cür böyük inkişafa nail ola bildik. Hesab edirəm ki, bizim təcrübəmiz məhz bu baxımdan vacibdir. Hər hansı bir özəl müəssisənin inkişaf etdirilməsi bizim üçün ən vacib məsələdir. Bu sahədə ən təcrübəli insanlar məhz həmin məsələyə xüsusi diqqət yetirməlidirlər.

Azərbaycanın iqlimi Koreyadakı iqlimə oxşardır. Burada baxıram, seyr edirəm, ağaclar Koreyadakı ağaclara oxşardır. Hətta dəniz də anadan olduğum doğma şəhərin yanındakı dənizə oxşardır. Ona görə əminəm ki, Koreya xalqının nümayəndələri, hər hansı bir koreyalı Azərbaycana gəlsə, bundan çox xoşbəxt olacaqdır. Baxmayaraq ölkələrimiz arasında bugünə qədər aparılmış əmtəə mübadiləsinin səviyyəsi o qədər böyük olmamışdır, amma hesab edirəm ki, real potensial və imkanlar qat-qat yüksəkdir, bundan istifadə edilməlidir. Digər ölkələrlə müqayisədə, xalqımız indiki inkişaf səviyyəsinə daha tez çatmışdır. Azərbaycana səfər edən koreyalıların sayı

bugünə qədər çox olmamışdır. Lakin hesab edirəm, bundan sonra qarşılıqlı səfərlərin sayı artacaqdır. Əgər belə səfərlər baş tutarsa, iki ölkənin xalqları bir-birinə daha da yaxınlaşacaqdır. Əminəm ki, Azərbaycanda olan koreyalıların sayı çoxalacaqdır.

Məni müşayiət edən çoxsaylı nazirlər və eyni zamanda, işgüzar dairələrin nümayəndələri Azərbaycana bu səfərimə xüsusi maraqla yanaşırlar. Onlar məni əmin etdilər ki, bundan sonra azərbaycanlı həmkarları ilə işbirliyi qurmaq üçün real imkanlardan istifadə edəcəklər. Ona görə, hesab edirəm ki, ikitərəfli əməkdaşlığımız gələcəkdə konkret forma alacaqdır.

Azərbaycan hökuməti Seulda səfirliyinin təsis olunması ilə bağlı qərar qəbul etmişdir. Bu yaxınlarda səfirlik fəaliyyətə başlayacaqdır. Biz öz tərəfimizdən Sizi əmin etmək istəyirik ki, Koreya Respublikasının Azərbaycandakı səfirliyi də artıq cari ildə fəaliyyətə başlayacaqdır. Prezident Əliyevlə görüşüm zamanı onu ölkəmizə rəsmi səfərə dəvət etdim. Onun bu səfəri ikitərəfli münasibətlərimizin daha da inkişafına və iqtisadi əməkdaşlığımızın daha da genişləndirilməsinə xidmət edəcəkdir.

Cənab Prezident, Siz bugünkü görüşdə mənim dəvətimə cavab vermədiniz. İndi isə xahiş edirəm cavab verəsiniz.

İ l h a m Ə l i y e v: Mən böyük məmnuniyyətlə Sizin ölkəyə səfər edəcəyəm və biz bu gözəl dialoqu Koreyada davam etdirəcəyik. Dəvətə görə çox sağ olun.

**AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN
ADINDAN KOREYA PREZİDENTİ
RO MU HYUNUN ŞƏRƏFİNƏ
TƏŞKİL EDİLMİŞ RƏSMİ
QƏBULDA NİTQ**

Bakı, «Xəzər» qonaq evi

11 may 2006-cı il

Mayın 11-də «Xəzər» qonaq evində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin adından Koreya Respublikasının Prezidenti Ro Mu Hyunun şəərəfinə rəsmi qəbul təşkil edilmişdir.

Salona toplaşanlar dövlət başçılarını və onların xanımlarını hərərətlə qarşıladılar.

Prezident İlham Əliyev və prezident Ro Mu Hyun qəbulda nitq söylədilər. Rəsmi qəbulda Baş nazir Artur Rəsizadə, Milli Məclisin sədri Oqtay Əsədov, Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri Ramiz Mehdiyev və digər rəsmi şəxslər iştirak edirdilər.

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İlham Əliyevin nitqi**

Hörmətli cənab prezident Ro Mu Hyun!

Hörmətli xanım Kvon Yanq Suk!

Əziz qonaqlar!

Xanımlar və cənablar!

İlk növbədə, cənab Prezident, Sizi və rəhbərlik etdiyiniz nümayəndə heyətini Azərbaycanda bir daha səmimiyyətlə salamlayıv və xoş gəlmisiniz deyirəm. Bu, Koreya Respublikası Prezidentinin Azərbaycana ilk rəsmi səfəridir. İnanıram ki,

Sizin səfəriniz ölkələrimiz arasında münasibətlərin inkişafında mühüm rol oynayacaqdır. Keçirdiyimiz görüşlər zamanı biz ikitərəfli əməkdaşlıqla bağlı geniş fikir mübadiləsi, danışıqlar apardıq. Əminəm ki, bütün bunlar və eyni zamanda, imzalanmış sənədlər, iki ölkənin iş adamlarınının təşkil etdiyi biznes forumu əlaqələrimizin inkişafına və genişlənməsinə öz töhfəsini verəcəkdir. Azərbaycanla Koreya Respublikası arasındakı münasibətlərin tarixi kökləri var. Qədim dövrlərdən başlayaraq ölkələri birləşdirən, sivilizasiyaların inkişafına, sülhə xidmət edən Böyük İpək Yolu xalqlarımızın tarixində çox mühüm rol oynamışdır. Mən ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın müxtəlif sahələrdə dərinləşməsinin tərəfdarıyam. Bu baxımdan müqavilə hüquq bazasının yaradılması, qarşılıqlı səfərlər, Azərbaycanda və Koreya Respublikasında mədəniyyət günlərinin keçirilməsi yaxşı nümunədir. Eyni zamanda, ölkəinizdə səfirlik təsis etmişik. Bakı Dövlət Universitetində Koreya dili şöbəsi fəaliyyət göstərir. İkitərəfli münasibətlərimizdə maraq doğuran neft və neft kimyası, yanacaq və energetika, tikinti, nəqliyyat, informasiya və kommunikasiya texnologiyaları, mədəniyyət, hava nəqliyyatı və digər sahələrdə qarşılıqlı surətdə faydalı əməkdaşlığımızın yaxşı perspektivləri vardır.

Bu gün Azərbaycan böyük sürətlə inkişaf edən dövlətdir. 2005-ci ildə ölkə iqtisadiyyatı ən yüksək inkişaf tempinə malik olmuş, ümumi daxili məhsulun həcmi 26 faizdən çox artmışdır. Son iki il yarım ərzində ölkədə 380 min yeni iş yeri açılmışdır. Azərbaycan regionda sabitliyin və təhlükəsizliyin möhkəmlənməsinə, iqtisadi inkişafa və inteqrasiyaya təkan verəcək beynəlxalq layihələr həyata keçirir. Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri, Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz kəməri, Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolu layihələri bütün regionun inkişafında mühüm rol oynayacaqdır.

Lakin mövcud münaqişələri aradan qaldırmadan regionda sülhə və təhlükəsizliyə nail olmaq mümkün deyildir. Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü regionda sabitliyi pozan başlıca amildir. Bu təcavüz və etnik təmizləmə

siyasəti nəticəsində torpaqlarımızın 20 faizi işğal edilmiş, ölkədə bir milyondan çox qaçqın və məcburi köçkün yaranmışdır. Biz münaqişənin beynəlxalq hüququn normaları və prinsiplərinə uyğun, ölkəmizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində, ədalətli şəkildə nizama salınmasını münaqişə ilə bağlı BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin, ATƏT-in, Avropa Şurasının və digər beynəlxalq təşkilatların qərarlarının yerinə yetirilməsini tələb edirik.

Hörmətli cənab Prezident!

Azərbaycana rəsmi səfər etməyinizdən məmnun olduğumu bir daha ifadə edir, Sizə cansağlığı, ölkənizə və xalqınıza daim inkişaf və uğurlar arzulayıram.

Cənab Prezident, icazə verin bu badəni Sizin şərəfinizə, xanım Kvon Yanq Sukun şərəfinə, Azərbaycanla Koreya Respublikası arasında səmimi dostluq və faydalı əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişafı şərəfinə qaldırım.

Koreya Respublikasının Prezidenti Ro Mu Hyunun nitqi

Zati-aliləri prezident İlham Əliyev!

Birinci xanım Mehriban Əliyeva!

Hörmətli qonaqlar!

Zati-alilərinizin və xanım Əliyevanın nümayəndə heyətinə və mənə göstərdiyi yüksək qonaqpərvərliyə görə dərin minnətdarlığımı bildirirəm. Azərbaycana Koreya Respublikası Prezidentinin ilk dəfə səfər etməsindən olduqca məmnunam.

Ölkənizə dünən gəlməyimə baxmayaraq, dünyanın Azərbaycana nə üçün bu qədər diqqət yetirdiyini dərhal anladım. Mən getdiyim hər yerdə və tanış olduğum hər kəsdə ölkənizin inkişafını duydum. Bu gün günorta Səngəçal neft terminalına səfər etdim. O sanki Azərbaycanın dünyaya açılan qüdrətinin rəmzinə bənzəyir.

Ötən il ərzində Azərbaycanın 26 faizlik heyrətədicə iqtisadi artımı olmuşdur. Ölkə təkcə enerji sektorunda yox, tekstil,

tikinti, elektronika və turizm sahələrində də güclü tərəqqiyə nail olmuşdur. Prezident İlham Əliyevin 2008-ci ildə Azərbaycanda ÜDM-in həcmi iki dəfə artırmaq planı qətiyyətlə həqiqətə çevrilməkdədir.

Əminəm ki, Azərbaycan yeni İpək Yolu erasında inkişaf edərək aparıcı ölkə missiyasını daha da gücləndirəcəkdir. Mən zati-alilərinizin rəhbərliyinə və Azərbaycan xalqının potensialına böyük rəğbətlə yanaşıram.

Zati-aliləri!

Bu gün yüksək səviyyədə keçirdiyimiz görüş olduqca uğurlu olmuşdur. Şübhə yoxdur ki, bu il ikitərəfli münasibətlərimizin inkişafında yeni dövrün başlanması ilə yadda qalacaqdır.

Bu gün biz Koreya Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında münasibətlərin və əməkdaşlığın prinsipləri haqqında Birgə Bəyannaməni, Koreya Respublikası hökuməti ilə Azərbaycan Respublikası hökuməti arasında mədəniyyət sahəsində əməkdaşlıq və hava xidmətləri haqqında saziş imzaladıq. Bu sənədlər gələcək inkişafın təməl daşına çevriləcəkdir. Eyni zamanda, Koreya ilə Azərbaycan arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasından 14 il sonra ilk dəfə olaraq bu il hər iki ölkənin daimi səfirlikləri açılacaqdır. Energetika, informasiya texnologiyaları, tikinti və daşımalar sahələrində əməkdaşlıq haqqında bu dəfə imzalanmış sənədlər iki ölkə arasındakı hərtərəfli işbirliyini keyfiyyətcə yeni səviyyəyə qaldıracaqdır.

Son dövrlərdə ölkələrimizin bir-birinə marağı daha da artmışdır. Taekvondo və Koreyanın ənənəvi ot təbabəti Azərbaycanda get-gedə daha da populyar olmuşdur. Ötən il Koreyanın televiziya proqramlarında paytaxtınız Bakı şəhəri haqqında veriliş yayımlanmışdır. Cari il ərzində Seulda Azərbaycan mədəniyyəti həftəsi keçiriləcəkdir.

Koreya Respublikası və Azərbaycan gələcəkdə bu cür mübadilə və əməkdaşlığı genişləndirməkdə davam edərək bir-birinə arxalana biləcək daha etibarlı dostlara çevriləcəklər.

Hörmətli qonaqlar!

Prezidentin və xanım Əliyevanın şərəfinə, Azərbaycanın tərəqqisi və iki ölkə arasında dostluq naminə qaldırdığım bədəyə qoşulmağınızı xahiş edirəm.

Çox sağ olun.

**ATƏT-in İNSAN HÜQUQLARI VƏ DEMOKRATİK
TƏSİSATLAR BÜROSUNUN SEÇKİLƏRİ
MÜŞAHİDƏ MİSSİYASININ RƏHBƏRİ GERT
ARENSİN RƏHBƏRLİK ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ
HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

11 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 11-də Prezident sarayında ATƏT-in İnsan Hüquqları və Demokratik Təsisatlar Bürosunun seçkiləri müşahidə missiyasının rəhbəri Gert Arensin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Dövlətimizin başçısı mayın 13-də Azərbaycan parlamentinə keçiriləcək təkrar seçkilərlə bağlı hazırlıq işlərinin başa çatmaq üzrə olduğunu bildirdi. Gert Arens müşahidə missiyasının Azərbaycana bu səfəri zamanı bir sıra səmərəli görüşlər keçirdiyini qeyd etdi.

Qonaq missiya ilə gözəl əməkdaşlığa görə dövlətimizin başçısına təşəkkürünü çatdırdı.

**KAMERUN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB POL BİYAYA**

Hörmətli cənab Prezident!

Ölkənizin milli bayramı – Respublika elan edilməsi günü münasibətilə Sizə və bütün xalqınıza təbriklərimizi yetirirəm.

Ümidvaram ki, Azərbaycan ilə Kamerun arasında yaranmış münasibətlər, ikitərəfli əlaqələrimiz qarşısındakı illərdə daha da inkişaf edəcəkdir. Sizə ən xoş arzularımı yetirir, dost Kamerun xalqına əmin-amanlıq və rifah diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 11 may 2006-cı il

**YƏMƏN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB ƏLİ ABDULLA SALEHƏ**

Hörmətli cənab Prezident!

Ölkənizin milli bayramı – Birlik günü münasibətilə Sizi və bütün xalqınızı öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından səmimi-qəlbdən təbrik edirəm.

Əminəm ki, ölkələrimiz arasındakı ənənəvi dostluq və əməkdaşlıq münasibətləri xalqlarımızın mənafeləri naminə daim inkişaf edəcək və genişlənəcəkdir.

Bu əlamətdar gündə Sizə ən xoş arzularımızı yetirir, dost Yəmən xalqına əmin-amanlıq və firavanlıq diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 11 may 2006-cı il

ATƏT-in HAZIRKI SƏDRİNİN XÜSUSİ ELÇİSİ PYER ŞEVALYE İLƏ GÖRÜŞ

Prezident sarayı

11 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 11-də Prezident sarayında ATƏT-in hazırkı sədrinin xüsusi elçisi Pyer Şevalyeni qəbul etmişdir. Görüş zamanı Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınması ilə əlaqədar aparılan danışıqlar barədə fikir mübadiləsi olmuşdur.

**İTALİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB CORCİO NAPOLİTANOYA**

Hörmətli cənab Prezident!

İtaliya Respublikasının Prezidenti vəzifəsinə seçilməyiniz münasibətilə Sizi səmimi-qəlbdən təbrik edirəm.

Biz Azərbaycan–İtaliya münasibətlərinin inkişafına böyük əhəmiyyət veririk. Əminəm ki, ölkələrimiz arasındakı dostluq və əməkdaşlıq, çoxşaxəli əlaqələrimiz xalqlarımızın mənafelərinə uyğun olaraq bundan sonra da inkişaf edəcək və genişlənəcəkdir.

Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, dost İtaliya xalqının rifahı naminə qarşıdakı fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 11 may 2006-cı il

**NORVEÇ KRALLIĞININ BAŞ NAZİRİ
ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB YENS STOLTENBERQƏ**

Hörmətli cənab Baş nazir!

Norveç Krallığının milli bayramı – Konstitusiya günü münasibətilə Sizi və bütün Norveç xalqını ürəkdən təbrik edirəm.

Ümidvaram ki, Azərbaycan–Norveç əlaqələri üçün səciyyəvi olan dostluq və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq münasibətləri daim inkişaf edəcək və möhkəmlənəcəkdir.

Sizə möhkəm cansağlığı, işlərinizdə uğurlar, dost xalqınıza sülh və firavanlıq arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 11 may 2006-cı il

NORVEÇİN KRALI ƏLAHƏZRƏT V HARALDA

Əlahəzrət!

Ölkənizin milli bayramı – Konstitusiya günü münasibətilə Sizə və Sizin simanızda bütün xalqınıza ən səmimi təbriklərimizi yetirməkdən məmnunluq duyuram.

Əminəm ki, ölkələrimiz arasındakı dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin inkişafı daim xalqlarımızın mənafələrinə xidmət edəcəkdir.

Sizə möhkəm cansağlığı, işlərinizdə uğurlar, dost Norveç xalqına sülh və tərəqqi arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 11 may 2006-cı il

**UKRAYNANIN YANACAQ VƏ ENERGETİKA
NAZİRİ İVAN PLAÇKOVUN RƏHBƏRLİK
ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ
İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

16 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 16-da Prezident sarayında Ukraynanın Yanacaq və Energetika naziri İvan Plaçkovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycan ilə Ukrayna arasındakı münasibətlərin inkişaf etdiyini vurğuladı. Bu yaxınlarda Ukrayna prezidenti ilə telefon vasitəsilə ikitərəfli münasibətlərin müxtəlif aspektləri ətrafında fikir mübadiləsi apardığını qeyd edən prezident İlham Əliyev tezliklə iki ölkənin rəhbəri arasında Kiyevdə GUAM-ın sammiti çərçivəsində görüşün keçiriləcəyini də bildirdi.

İvan Plaçkov Ukrayna prezidenti Viktor Yuşşenkonun salamlarını və məktubunu dövlətimizin başçısına çatdırdı. Məktubda Ukrayna prezidenti ölkəsinin Azərbaycanla əlaqələri hərtərəfli inkişaf etdirməyə hazır olduğunu bildirmişdir. Azərbaycan–Ukrayna münasibətlərinin strateji xarakter daşdığını vurğulayan Viktor Yuşşenko GUAM ölkələri dövlət başçılarının yaxın vaxtlarda Kiyevdə keçiriləcək sammitində Azərbaycan prezidentinin iştirakını böyük məmnunluqla gözlədiklərini qeyd etmişdir.

Prezident İlham Əliyev Ukrayna prezidenti Viktor Yuşşenkonun salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi və onun da salamlarını Ukraynanın dövlət başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

BAKININ ƏTRAFINDA BƏZİ YERLƏRİ BASMASI İLƏ ƏLAQƏDAR YARANMIŞ VƏZİYYƏTLƏ TANIŞLIQ

SU

16 may 2006-cı il

Bakının Sabunçu, Suraxanı və Əzizbəyov rayonları ərazisinin bir sıra yerlərində əsasən qrunut sularının yığılması nəticəsində əmələ gəlmiş gölməçələr ekoloji vəziyyətə mənfi təsir etməklə yanaşı, paytaxtın ümumi mənzərəsinə də xələl gətirir.

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev mayın 16-da mövcud vəziyyətlə yaxından tanış olmuşdur. Dövlətimizin başçısı həmin ərazilərə axan suyun qarşısının vaxtında alınmaması və gölməçələrin qurudulmaması ilə bağlı müvafiq strukturların rəhbərlərinə iradlarını bildirdi.

İlham Əliyev: Bu sizi narahat etmir?

Nizaməddin Rzayev: («Azərsu» Səhmdar Cəmiyyətinin prezidenti): Narahat edir.

İlham Əliyev: Bəs niyə tədbir görmürsünüz? Çətinliklərə görə belə məsuliyyətsizlik etmək olmaz. Su basıb buranı, gəlib artıq yola çıxıbdır. Gərək bunu sizə mən deyim ki, tədbir görəsiniz? Bir gündə nə qədər qurudulur?

Mən o vaxt sizə demişdim və siz də başladınız buranı qurutmağa və xeyli hissəsini də qurutmuşdunuz.

Hacıbala Abutalıbov: Bəli, tam qurumuşdu.

İlham Əliyev: Hətta keçən il də elə buraya gəlmişdik. Burada su yox idi. Düz oraya, çənlərə qədər getdik. Sonra isə mən görürəm ki, su oranı basıb, bir aydan sonra, yəqin ki, bu yolu da basacaqdır.

Hacıbala Abutalıbov: Əlbəttə, siz deməsəydiniz, yolu su basacaqdı.

İlham Əliyev: Amma bunu mən deməməliyəm. Bunu sən gərək edəsən, bu sənin vəzifəndir. Mən səni belə yüksək

vəzifəyə təyin etmişəm. Tədbir görün, həm burada, həm orada su axmasının qarşısını alın. Oranı da su basmışdır.

Hacıbala Abutalıbov: Artıq işə başlayıblar.

İlham Əliyev: Elə etmək lazımdır ki, su yığılmasın.

Nizaməddin Rzayev: Baş üstə, cənab Prezident.

İlham Əliyev: Yoxsa buranı qurudacaqsınız, sonra yenə nasos işləməyəcək və yenidən buranı su basacaqdır.

Son vaxtlar paytaxtımızın magistral yolları sürətlə abadlaşır. Belə bir vaxtda Böyükşor gölünə yenidən yeraltı suların yığılmasının aeroport yolunun buradan keçən hissəsi üçün təhlükə doğurduğunu nəzərinizə çatdırıram, təxirə salınmadan bunun qarşısı alınmalıdır.

Aeroport yolu genişlənəcək, mən artıq göstəriş vermişəm. Gərək gələcəkdə buraya su yığılmasın. Yoxsa yol salınacaq, ondan sonra su yığılarsa, yolu altdan yuyub dağıdacaqdır.

Mən kanalizasiya təsərrüfatını verdim «Azərsu»ya. İstəyirdim ki, bu sahədə işlər daha da səmərəli olsun. Nəticədə nə oldu? İcra hakimiyyətinin tabeliyində olanda heç olmasa bura qurudulurdu, indi, sizə veriləndən sonra başlı-başına buraxmışınız, su basıb şəhəri. Ona görə birlikdə tədbir görün, birdəfəlik bu məsələ həll olunsun.

Suraxanı rayonu ərazisindəki süni gölü isə tək-cə qrunut suları deyil, həm də ətrafdakı yaşayış məntəqələrindən axıdılan kanalizasiya suları yaratmışdır. Qrunut sularını haraya axıtmaq lazımdır? Şəhərdə belə yerlər kifayət qədərdir. Mən hər yerə baxa bilmərəm, amma xəbərim var, belə yerlər çoxdur. Xüsusi proqram hazırlayıb onları qurutmaq və əraziləri normal vəziyyətə salmaq lazımdır. Ondan sonra qrunut sularının axmasının səbəbi aradan qaldırılmalıdır ki, yenidən belə vəziyyət yaranmasın. Xüsusilə havaların getdikcə istiləşdiyi bir vaxtda belə gölməçələrin ətraf mühitə mənfi təsirinin artmasının, antisanitariya şəraiti yaratmasının qarşısını almaq üçün Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin və «Azərsu» SC-nin rəhbərlərinə kompleks tədbirlər görməyi tapşırıram.

**GÜRCÜSTAN PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB MİXEİL SAAKAŞVİLİYƏ**

Hörmətli Mixeil Nikolozoviç!

Milli bayram – Müstəqillik günü münasibətilə Sizi və dost Gürcüstan xalqını Azərbaycan xalqı adından və şəxsən öz adımdan səmimi-qəlbdən təbrik edirəm.

Suveren, demokratik, hüquqi dövlətin qurulması və möhkəmlənməsində, Dünya Birliyinə ardıcıl inteqrasiyada Gürcüstanın qazandığı uğurlara ürəkdən şadam.

Əminəm ki, dövlətlərimiz arasında ənənəvi dostluq və mehriban qonşuluq münasibətlərinə əsaslanan strateji əməkdaşlığın səviyyəsinin daha da yüksəlməsi, irimiqyaslı birgə transmilli energetika layihələrinin uğurla həyata keçirilməsi, regional və beynəlxalq təşkilatlarda sıx qarşılıqlı əlaqə və qarşılıqlı dəstək xalqlarımızın rifahının yüksəlməsinə, Qafqazda təhlükəsizliyin və sabitliyin təmin olunmasına bundan sonra kömək edəcəkdir. Əziz Mixeil Nikolozoviç, Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik və dövləti fəaliyyətinizdə uğurlar, dost Gürcüstan xalqına sülh, həmrəylik və tərəqqi arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 17 may 2006-cı il

bp ŞİRKƏTİNİN İCRAÇI VİTSE-PREZİDENTİ ENDRYU İNQLİS İLƏ GÖRÜŞ

Prezident sarayı

17 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 17-də Prezident sarayında bp şirkətinin icraçı vitse-prezidenti Endryu İnqlisi qəbul etmişdir.

Dövlətimizin başçısı bu il Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft və Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz kəmərlərinin fəaliyyətə başlayacağını bildirdi. O, enerji təhlükəsizliyi məsələsinin prioritet xarakter almağa başladığı hazırkı dövrdə bu boru kəmərlərinin yalnız region üçün deyil, dünya üçün əhəmiyyət kəsb etdiyini vurğuladı. Prezident İlham Əliyev bp şirkətinin ölkəmizin enerji strategiyasının həyata keçirilməsində rolunu qeyd etdi.

Endryu İnqlis Azərbaycana son səfərindən ötən bir il ərzində ölkəmizdə enerji layihələrinin həyata keçirilməsi istiqamətində böyük tərəqqiyə nail olduğunu qeyd etdi. O, Azərbaycanın enerji təminatı sahəsində etibarlı tərəfdaşa çevrildiyini bildirdi və bu nailiyyətlərin xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində əldə edildiyini vurğuladı. Qonaq bp şirkətinin Azərbaycanla əməkdaşlığı bundan sonra da davam etdirəcəyinə əminliyini söylədi.

**ARGENTİNA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB NESTOR KİRÇNERƏ**

Hörmətli cənab Prezident!

Ölkənin milli bayramı – May inqilabının ildönümü münasibətilə Sizə və bütün Argentina xalqına ən səmimi təbriklərimizi yetirirəm.

Ümidvar olduğumu bildirirəm ki, Azərbaycan ilə Argentina arasındakı münasibətlər xalqlarımızın mənafeləri naminə bundan sonra da dostluq və əməkdaşlıq məcrasında inkişaf edəcəkdir.

Sizə möhkəm cansağlığı, işlərinizdə uğurlar, dost Argentina xalqına sülh və tərəqqi arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 17 may 2006-cı il

**İORDANIYANIN KRALI ƏLAHƏZRƏT
II ABDULLAYA**

Əlahəzrət!

İordaniya Haşimilər Krallığının milli bayramı – Müstəqillik günü münasibətilə Sizi və Sizin simanızda bütün xalqınızı öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından təbrik edirəm.

Azərbaycan–İordaniya münasibətlərinin bugünkü vəziyyəti məmnunluq doğurur. Əminəm ki, dostluq və əməkdaşlıq ənənələrimiz xalqlarımızın iradəsinə uyğun olaraq daim yaşayacaq və inkişaf edəcəkdir.

Bu əlamətdar gündə Sizə ən xoş arzularımızı yetirir, dost İordaniya xalqına əmin-amanlıq və firavanlıq diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 17 may 2006-cı il

HEYDƏR ƏLİYEVİN ADINI DAŞIYAN NEFT EMALI ZAVODUNUN PEŞƏ TƏHSİLİ MƏRKƏZİ İLƏ TANIŞLIQ

17 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 17-də Dövlət Neft Şirkətinin Heydər Əliyev adına Bakı neft emalı zavodunun peşə təhsili mərkəzi ilə tanış olmuşdur.

Prezident İlham Əliyevi əsaslı şəkildə təmir olunmuş mərkəzin binası qarşısında ARDNŞ-nin prezidenti Rövnəq Abdullayev qarşıladı.

Dövlətimizin başçısı əvvəllər 10 nömrəli Bakı Peşə Liseyi kimi fəaliyyət göstərmiş və hazırda müasir standartlara uyğun təmir olunaraq yenidən qurulmuş mərkəzin bugünkü və əvvəlki görünüşünü əks etdirən fotosəkillərə baxdı. Məlumat verildi ki, Nazirlər Kabinetinin və Təhsil Nazirliyinin qərarı ilə bu lisey Heydər Əliyev adına Bakı neft emalı zavoduna verilmişdir. Zavodda yaradılmış komissiya tərəfindən müsabiqə yolu ilə şagird qəbul olunmuşdur. Hazırda 64 şagird təhsil alır və bunlardan 4-ü Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə uşaq evindən götürülmüşdür. Həmin 4 nəfərə gündə dörd dəfə yemək verilir, onlar geyim və yataqxana ilə təmin olunur, aylıq təqaüd alırlar. Qalanlara isə tədris növündən asılı olaraq, müvafiq geyim, gündə bir dəfə yeməxanada pulsuz yemək verilir.

Mərkəzdə nəzəri hissə ümumi yükün 30–35 faizini, praktiki hissə 65–70 faizini təşkil edir. Şagirdlər elektrik-qaz qaynaqçısı, elektrik montyoru, nəzarət-ölçü cihazları və avtomatika, texnoloji qurğu operatorları, çilingər və kompressor maşinisti ixtisaslarına yiyələnirlər. İxtisas kabinetləri müasir avadanlıqla təchiz olunmuşdur. Hər qrupda 12–15 şagird oxuyur. Tədris müqavilə əsasında Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının

yüksək ixtisaslı müəllim-professorları tərəfindən aparılır. Eyni zamanda, zavodun yüksək ixtisaslı mütəxəssisləri tərəfindən burada həm təlim, həm də tədris prosesləri həyata keçirilir.

Təlim və bəzi nəzəri hissə isə mərkəzin öz ustaları və müəllim heyəti tərəfindən yerinə yetirilir. Bütün dərslər beynəlxalq standartlar səviyyəsində, zavodun yüksək ixtisaslı mütəxəssisləri ilə razılaşıdırılmış şəkildə tərtib olunmuş proqramlar, cədvəllər əsasında keçilir.

Gənclər burada 10 ay təhsil alırlar. Sentyabrın 15-də təhsili başa vurduqdan sonra iki ay neft emalı zavodunda təcrübə keçəcəklər və sonra onlara sertifikat veriləcəkdir. Sertifikat alanlar zavodda müvafiq ixtisaslar üzrə işlə təmin olunacaqlar.

Prezident İlham Əliyevə məlumat verildi ki, şagirdlərin bilik və bacarıqlara lazımcına yiyələnmələri üçün hər cür əyani vəsaitdən istifadə olunur, dərslər birbaşa istehsalatda olan avadanlıq əsasında aparılır. Mərkəzdə əməyin mühafizəsi və təhlükəsizlik texnikası qaydalarının öyrədilməsi üçün hər cür şərait yaradılmışdır və bu sahədə ən mükəmməl beynəlxalq standartlar əsas götürülür.

Azərbaycan prezidenti xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin neft strategiyası guşəsinə, ulu öndərin zavodda olmasını, müəssisənin dünəni və bu gününü əks etdirən stendlərə baxdı.

Dövlətimizin başçısı əməyin mühafizəsi kabinetinə, xarici dil, kompüter tədrisi otaqlarına, avadanlıq, dəzgah sexlərinə baş çəkdi. Məlumat verildi ki, şagirdlərin texnoloji qurğular və texnoloji proseslər haqqında dolğun məlumat almaları üçün təlim korpusunda hər cür şərait yaradılmışdır. Bu yaxınlarda mərkəz hər üç sistem üzrə ISO-9000 keyfiyyət, ISO-14001 ekologiya, TS-18001 ətraf mühitin, əməyin mühafizəsi və təhlükəsizlik texnikası üzrə beynəlxalq sertifikat alacaqdır. Qaynaqçılara beynəlxalq sertifikat verilməsi istiqamətində də iş gedir. Hazırda xarici şirkətlərdən, firmalardan çoxsaylı müraciətlər edilir ki, burada onlar üçün kadr hazırlansın. Bu-

ranı bitirən hər bir ixtisas sahibi istənilən xarici firmada testdən, müsabiqədən keçərək problemsiz işləyə bilər.

Prezident İlham Əliyev təlim emalatxanalarını gəzdi, neft məhsullarının keyfiyyətinə nəzarət laboratoriyasına, qurğuların maketlərinə baxdı. Məlumat verildi ki, hazırda zavodda işləyən qurğular vaxtilə ulu öndərimizin səyləri sayəsində yaradılmışdır.

Prezident İlham Əliyev bu qurğuların çox böyük əhəmiyyəti olduğunu vurğulayaraq dedi ki, vaxtilə bunlar tikilməsəydi, indi biz benzini xaricdən idxal edərdik. Bu, ulu öndərin tarixi xidmətlərindən biridir. Prezident İlham Əliyev yaxın gələcəkdə ölkəmizin neft və qaz sənayesi üçün peşəkar mütəxəssislərin hazırlanması baxımından görülən işləri yüksək qiymətləndirdi.

Sonra mərkəzin yataqxanasının təməlinin qoyulması mərasimi oldu. Azərbaycan prezidenti gilizi bünövrəyə atdı və ilk beton qarışığını tökdü. 117 otaqdan ibarət 14 mərtəbəli yataqxana binası yüksək standartlara uyğun tikiləcəkdir.

ŞAİR OLJAS SÜLEYMENOVA

Əziz Oljas Süleymenov!

Sizi, görkəmli şair və ictimai xadimi yubileyiniz münasibətilə təbrik edir, Sizə səadət, cansağlığı və xoşbəxtlik arzulayıram.

Sizin ədəbiyyat sahəsindəki elə ilk addımlarınız nadir istedadınızdan xəbər verirdi. Hələ gənclik illərindən qazandığınız populyarlıq Sizi tanınmış bir şəxsiyyətə çevirmişdi. Sovet dövrünün intellektual elitası poeziya, nəsr, tarix, ədəbiyyatşünaslıq sahəsində yaratdığınız bütün əsərlərinizə eyni dərəcədə valeh olurdu.

Keçmiş Sovet İttifaqında cərəyan edən mürəkkəb siyasi proseslərdə Siz öz yaradıcılıq və həyat amalınızı əks etdirən aydın mövqe tuta bildiniz. «Nevada-Semipalatinsk» İctimai Hərəkətini yaradaraq, Siz öz fəaliyyətinizlə göstərdiniz ki, bir insanın mövqeyi çox adamın gələcəyi üçün təleyüklü ola bilər. Unudulmaz Qanlı Yanvar faciəsi günlərində Siz itkilərimizin bütün ağrı-acısını Azərbaycan xalqı ilə bölüşmüş nadir ictimai xadimlərdən biri idiniz. Bakıda baş vermiş hadisələr haqqında həqiqət məhz Sizin kimi şəxsiyyətlərin cəsarəti sayəsində dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılmışdır.

Yubileyinizin YUNESKO tərəfindən elan olunmuş Planetar şüur və beynəlxalq dialoq etikası İlində keçirilməsi dərin rəmzi mənə daşıyır. Doğrudan da bütün həyatınız məhz həmin ideyaların reallığa çevrilməsinə həsr olunmuşdur. Bu Sizin ədəbi və elmi yaradıcılığınızda, həm də ictimai fəaliyyətinizdə özünü eyni dərəcədə göstərmişdir.

Ümidvaram ki, belə də davam edəcəkdir.

Ən xoş arzularla,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 17 may 2006-cı il

İRANIN XƏZƏR MƏSƏLƏLƏRİ ÜZRƏ XÜSUSİ NÜMAYƏNDƏSİ MEHDİ SƏFƏRİ İLƏ GÖRÜŞ

Prezident sarayı

18 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 18-də Prezident sarayında İranın Xəzər məsələləri üzrə xüsusi nümayəndəsi Mehdi Səfərini qəbul etmişdir.

Mehdi Səfəri prezident Mahmud Əhmədinejadın salamlarını dövlətimizin başçısına çatdıraraq qeyd etmişdir ki, İran prezidenti İƏT-nin Azərbaycanda zirvə toplantısının yüksək səviyyədə keçirilməsindən və prezident İlham Əliyev ilə görüşündən çox məmnun olduğunu bildirmişdir.

Dövlətimizin başçısı salamlara görə minnətdarlığını bildirmiş və onun da salamlarını İran prezidentinə çatdırmağı xahiş etmişdir.

Görüş zamanı qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılmışdır.

**İTALİYA RESPUBLİKASI NAZİRLƏR
ŞURASININ SƏDRİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB ROMANO PRODİYƏ**

Hörmətli cənab Sədr!

İtaliya Respublikası Nazirlər Şurasının sədri vəzifəsinə təyin edilməyiniz münasibətilə Sizi ürəkdən təbrik edirəm.

Biz Azərbaycan Respublikası ilə İtaliya Respublikası arasındakı münasibətlərin dostluq, qarşılıqlı anlaşma və etimad ruhunda inkişafına xüsusi əhəmiyyət veririk. Bu zəmində istər ikitərəfli qaydada, istərsə də beynəlxalq qurumlarda səmərəli əməkdaşlığımız böyük məmnunluq doğurur.

Xalqımızın qarşılaşdığı ən ağır problem olan Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həlli üçün ATƏT-in Minsk qrupunda ölkənizin fəaliyyətini, tutduğu mövqeyi, təcavüzə məruz qalmış Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün İtaliya tərəfindən dəstəklənməsini yüksək qiymətləndiririk.

Qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq prinsipləri əsasında işgüzar münasibətlərimizin əhatə dairəsinin daim genişlənməsini, xüsusən də Azərbaycanın həyata keçirdiyi irimiq yaşlı transmilli enerji layihələrində İtaliyanın yaxından iştirakını razılıqla qeyd edirəm.

Ümidvaram ki, dövlətlərarası münasibətlərimizin, eləcə də Avropa strukturları çərçivəsində əməkdaşlığımızın bütün sahələrdə inkişafı üçün söylərimizi bundan sonra da ardıcıl şəkildə davam etdirəcəyik.

Sizinlə görüşlərimizi, apardığımız müzakirələri və fikir mübadiləsini həmişə xoş təəssüratla xatırlayıram.

Fürsətdən istifadə edərək, Sizi münasib bildiyiniz vaxtda Azərbaycana rəsmi səfərə dəvət edirəm.

Bir daha Sizə təbriklərimi yetirir, möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, dost İtaliya xalqının rifahı naminə fəaliyyətinizdə uğurlar diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 18 may 2006-cı il

MUSİQİ XADİMİ, İPƏK YOLU LAYİHƏSİNİN RƏHBƏRİ, ABŞ VİOLONÇEL ÇALANI YO YO MAN İLƏ GÖRÜŞ

Prezident sarayı

19 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 19-da Prezident sarayında musiqi xadimi, İpək Yolu layihəsinin rəhbəri, ABŞ violonçel çalanı Yo Yo Manı qəbul etmişdir.

Yo Yo Man Azərbaycana səfərini çox böyük səbirsizliklə gözlədiyini və ölkəmizə gəlişindən dərin məmnunluq keçirdiyini bildirmişdir. O, Azərbaycan mədəniyyətinin bir sıra nümayəndələri ilə bundan öncə görüşdüyünü vurğulayaraq, ölkəmizdə son illər mədəniyyətin inkişafı sahəsində böyük işlər görüldüyünü qeyd etmişdir.

Dövlətimizin başçısı məşhur mədəniyyət xadimi Yo Yo Manın ölkəmizə gəlməsindən məmnunluğunu ifadə etmiş və belə səfərlərin Azərbaycan mədəniyyəti haqqında dünyada dolğun məlumatın yayılması işində əhəmiyyətini vurğulamışdır.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI BAŞ NAZİRİNİN
BİRİNCİ MÜAVİNİ ABBAS ABBASOVA
«İSTİQLAL» ORDENİNİN TƏQDİM
EDİLMƏSİ MƏRASİMİ**

Prezident sarayı

19 may 2006-cı il

İ l h a m Ə l i y e v: Siz uzun müddətdir ki, böyük vəzifədə, Baş nazirin birinci müavini vəzifəsində işləyirsiniz. Əlbəttə, 14 ilə yaxın müddət ərzində xidmətlər göstərmisiniz. Bu illər Azərbaycan üçün həlledici illər olmuşdur. Ölkəmiz müstəqilliyə qovuşduqdan sonra çox çətin bir vəziyyətlə üzləşmişdi və dövlətçiliyimizin formalaşması, möhkəmlənməsi illəri bizim üçün həm çox şərəfli, həm də çətin illər olmuşdur. Siz də bu dövr ərzində həmişə öz fəaliyyətinizlə ümumi işimizə böyük töhfələr vermişiniz. Ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında bu mühüm vəzifəni siz çox ləyaqətlə icra etmişiniz və Azərbaycanın iqtisadi inkişafının sürətlə irəliləməsinə əməyiniz olmuşdur. Mən də bunları çox yüksək qiymətləndirirəm.

Bildiyiniz kimi, ulu öndər Heydər Əliyev də sizin fəaliyyətinizi çox yüksək qiymətləndirirdi. Bu indi də davam edir və bunu nəzərə alaraq mən sizi Azərbaycan dövlətinin ən yüksək mükafatı – «İstiqlal» ordeni ilə təltif edirəm. İstəyirəm bu mükafatı sizə təqdim edim.

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev «İstiqlal» ordenini Abbas Abbasova təqdim etdi.

A b b a s A b b a s o v: Cənab Prezident, Sizə dərin minnətdarlığımı bildirirəm. Çox sağ olun. Mənim sevincimin həddi-hüdudu yoxdur. Bu illər ərzində həmişə böyük məsuliyyət hissi

ilə çalışmışam ki, mənə etibar olunan sahədə işlərin öhdəsindən şəərəflə gəlim. Qeyd etmək istəyirəm ki, bu gün çox həyəcanlıyam. Mənim bu vəzifədə həm dövlət xadimi kimi, həm də bir şəxsiyyət, insan kimi formalaşmağım da bizim hamımızın sevimlisi, ümummilli liderimiz, ağsaqqalımız, atamız, böyüyümüz, müstəqil ölkəmizin, Azərbaycanın banisi Heydər Əliyevin xidmətləridir, onun zəhmətidir. İndi bundan kim necə bəhrələnir, o, hər insanın özünün vicdanındadır, onun ləyaqətindədir, mənəviyyatındadır.

Mən bu gün həyatımdan da, Allahımdan da razıyam. Siz də çox böyük razılıq hissimi bildirirəm. Sizin mənim əməyimə, zəhmətimə verdiyiniz bu mükafat həm mənim üçün, həm də övladlarım üçün – onlar da Heydər Əliyev dühası ilə böyümüş, ondan bəhrələnmiş cavan oğlanlardır – böyük şəərəfdir. Mən hesab edirəm ki, hər bir insan həyatında gərək Vətəninə, dövlətinə, xalqına, millətinə, böyüyünə, ağsaqqalına, ölkəsinin rəhbərinə həmişə sədaqətli olsun. Uşaq olanda həmişə bizə deyirdilər ki, müəllim ikinci valideyndir. Hesab edirəm ki, ölkənin başçısı da valideyndir, böyükdür. Siz, yaşınızdan asılı olmayaraq, son iki il ərzində Azərbaycan üçün nələr etməmişiniz!

Cənab Prezident, mənim heç zaman yadımdan çıxmaz. Siz yenice prezident seçilmişdiniz, məni qəbul etdiniz. O zaman Sizə müraciət edirdim ki, İlham müəllim, Azərbaycanı necə görürsünüz?! Siz mənə dediniz, Abbas müəllim, mən Azərbaycanı çiçəklənən görmək istəyirəm, Azərbaycan xalqını varlı, dövlətli görmək istəyirəm.

Mən bu gün həyatımdan çox razıyam ki, həqiqətən Siz verdiyiniz bütün vədlərə sadıq qalırınsınız. Gördüyünüz bütün işlər bunu göstərir. Mən bu gün müraciət etmək istəyirəm, çünki ola bilsin, gələcəkdə belə rəsmi formada müraciət etməyə imkanım olmadı. Xalqımıza müraciət etmək istəyirəm ki, İlham Əliyevi qoruyun! Bugünkü İlham Əliyev siyasətini qoruyun! Heydər Əliyevin qoyduğu bu dühaları qoruyun! Bu mənim xeyir-duamdır. Artıq mən də ağsaqqalam, demirəm ki, lap

yaşlaşmışam, ancaq artıq yaşa dolmuşam. Sizə çox böyük minnətdarlıq hissi ilə müraciət edirəm ki, cənab Prezident, bu illər ərzində çox əziyyətlər, zəhmətlər çəkdim, mənə icazə verin bir az dincəlim, ailəmlə, balalarım ilə məşğul olum. Yenə də həmişə Sizin əsgərinizəm, xalqımızın əsgəriyəm. Mən yenə də əsgər kimi həmin ön sıralardayam. Sizə, ölkəmizə, millətimizə, xalqımıza xidmət etməyə hazırım.

Cənab Prezident, mənə göstərdiyiniz bu yüksək hörmətə, ehtirama görə Sizə bir daha minnətdaram və daim Sizinlə bir yerdəyəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Abbas müəllim, çox sağ olun. Biz uzun illərdir bir-birimizi yaxından tanıyıraq. Deyə bilərəm ki, bizi dostluq əlaqələri də bağlayır və müxtəlif dövrlərdə birgə işləmişik. Son iki il yarım ərzində, mən prezident vəzifəsini icra etməyə başlayandan sonra bizim əlaqələrimiz daha da sıx olubdur. Çünki sizin rəhbərlik etdiyiniz sahə çox geniş olmuşdur. Həm beynəlxalq əlaqələr, eyni zamanda iqtisadi inkişaf məsələləri. Bunlar o məsələlərdir ki, Azərbaycan dövlət kimi, gündəlik həyatda öz milli maraqlarının təmin edilməsi üçün bu sahədə əlindən gələni edir. Əlbəttə ki, dövləti idarə edən rəhbərlərin siyasəti nəticəsində.

Siz qeyd etdiniz, həqiqətən mən o vaxtkı görüşü xatırlayıram və ilk günlərdən qarşıda duran əsas vəzifə ondan ibarət olmuşdur ki, Azərbaycan həm ölkə daxilində iqtisadi inkişaf baxımından, həm də xarici siyasət baxımından daha da möhkəmlənsin, daha da güclü mövqelərə malik olsun. Bu gün ölkə daxilindəki vəziyyət, eyni zamanda, dünyada mövqelərimiz daha da möhkəmlənir. Bu bizim hamımızın zəhmətidir, xidmətidir. Ona görə şəxsən mən Azərbaycanın gələcəyinə çox nikbinliklə baxıram. Bizim qəbul etdiyimiz bütün qərarlar icra edilir, bütün tədbirlər vaxtlı-vaxtında həyatda öz əksini tapır. Azərbaycan iqtisadi inkişaf baxımından bu gün lider dövlətdir. Xarici siyasətimiz milli maraqlarımızın təmin edilməsinə tam şəkildə xidmət edir. Demək olar ki, bizim problemlərimiz yoxdur. Bircə problem Ermənistan–

Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllidir. Əminəm ki, biz onu da həll edəcəyik. Bunu etmək üçün biz gərək güclü olaq. Bu gün Azərbaycanın iqtisadi inkişafı deməyə əsas verir ki, biz bütün məqsədlərə nail olacağıq.

Siz iki gün bundan əvvəl mənə şəxsi söhbət əsnasında, sonra məktubla müraciət etmisiniz ki, artıq bir az dincəlmək istəyirsiniz. Amma mən inanmıram dincələcəksiniz. Siz elə fəal adamsınız ki, daim fəaliyyətdə olacaqsınız. Amma yəqin ki, bu da təbiidir. Çünki 14 il böyük müddətdir. Düzdür, mən hesab edirdim ki, siz bu vəzifədə gələcəkdə də işinizi davam etdirəcəksiniz. Amma bir halda ki, bu sizin qərarınızdır, mən bu qərara hörmətlə yanaşıram və əminəm ki, siz gələcəkdə başqa fəaliyyətdə də böyük uğurlar əldə edəcəksiniz. Sizin fəaliyyətiniz o cümlədən ölkəmizin möhkəmlənməsinə xidmət edəcəkdir. Bu çox əlamətdar bir hadisədir. Bəlkə də Azərbaycanın müasir tarixində ilk dəfə belə bir hadisə baş verir. Mən bunu müsbət hal kimi qiymətləndirirəm. Çünki ölkəmiz yeniləşir, müasirləşir, münasibətlər, davranış qaydaları, bütün mədəni normalar yeni müstəviyə qalxır. Bunların hamısının Azərbaycanın hərtərəfli inkişafında çox böyük əhəmiyyəti var. Vəzifəyə gəlmək, vəzifədən getmək – bu, təbii prosesdir və belə də olmalıdır. Sizin bu addımınız onu bir daha göstərir. Düzdür, mən hesab edirdim ki, hələ biz bu formada gələcəkdə də işləyəcəyik. Amma indi başqa formada işləyəcəyik. Əminəm ki, sizin həyatınızda yeni mərhələ başlayır. Siz gənc yaşlardan müxtəlif vəzifələrdə dövlət işində olmusunuz. Yenə də deyirəm ki, siz bu böyük vəzifələrin öhdəsindən çox şərəflə gəlmisiniz. Mən də sizin fəaliyyətinizi çox yüksək qiymətləndirirəm. Bəlkə də bu gün fürsətdir ki, mən bunu belə deyə bilirəm. Çünki, adətən, prezident və onun rəhbərliyi altında işləyən insanların arasında belə söhbətlər olmur. Biz daha çox konkret problemlərin həlli ilə məşğuluq, onların yollarını arayıyıq. Firsət olmur ki, belə ürək sözlərimizi deyək. Xüsusilə bu, prezident üçün o qədər də asan məsələ deyildir. Amma bu gün çox gözəl fürsətdir və mən istəyirəm ki, bunu deyim. Çünki öz səmimi

sözlərimdir, səmimi hisslərimdir. Siz bunu bilirsiniz, istəyirəm ki, hamı bilsin. Sizə gələcək işinizdə uğurlar arzulayıram.

A b b a s A b b a s o v: Cənab Prezident, çox sağ olun, minnətdaram. Mən Sizinləyəm.

«BAKINSKI RABOÇI» QƏZETİNİN KOLLEKTİVİNƏ

Hörmətli jurnalistlər!

Sizi, Azərbaycan mətbuatının qocaman nümunələrindən biri olan «Bakinski raboçi» qəzetinin bütün kollektivini əlamətdar yubiley – 100 illiyiniz münasibətilə təbrik edirəm.

Azərbaycanın mətbuat tarixində özünəməxsus dəst-xətti və mövqeyi ilə seçilən «Bakinski raboçi» qəzeti bütün dövrlərdə xalqımızın milli dəyərlərini həm ölkə daxilində, həm də beynəlxalq aləmdə yüksək səviyyədə təbliğ etmişdir. 1906-cı ildə əsası qoyulmuş qəzet Azərbaycanın nüfuzlu mətbuat orqanları içərisində həmişə məxsusi yer tutmuş, sabit oxucu auditoriyası qazanmış, vətəndaşların informasiyaya olan ehtiyaclarını ödəməyə çalışmış, öz prinsipial mövqeyi ilə seçilmişdir. Azərbaycanda iqtisadi, siyasi, sosial və mədəni həyatın bütün sahələri, vətəndaşları narahat edən ictimai problemlər və ümumiyyətlə, bütün aktual mövzular həmişə qəzetin diqqət mərkəzində olmuşdur. Rusdilli mətbuatın parlaq nümunəsi kimi, «Bakinski raboçi» ölkəmizi və xalqımızı keçmiş SSRİ məkanında nüfuzlu bir qəzet kimi layiqincə təmsil etmişdir.

Müstəqillik illərində digər mətbu orqanlar kimi, «Bakinski raboçi» qəzeti də bazar iqtisadiyyatından irəli gələn yeni tələblər şəraitində işləməyə məcbur olmuş və müvafiq çətinliklərlə qarşılaşmışdır. Lakin qəzet kollektivinin söyləri nəticəsində «Bakinski raboçi» bu vəziyyətdən uğurla çıxmağı bacarmış və ölkənin sayılıb-seçilən mətbu orqanlarından birinə çevrilmişdir. Bu gün qəzet zamanın tələblərinə uyğun olaraq yenidən qurulmuş, öz mövzu dairəsini genişləndirmiş, məqsəd və vəzifələrini, iş prinsiplərini yeniləşdirmişdir.

Hüquqi dövlət, demokratik idarəçilik və siyasi plüralizm şəraitində mətbuatın qarşısında yeni vəzifələr durur, problem-

lərə yeni yanaşma tələb olunur. «Bakinski raboçi» qəzetinin kollektivi qısa müddətdə cəmiyyətin yeni tələblərini, qarşıda duran vəzifələri dərk edərək, dəyişən şəraitə uyğunlaşmanın öhdəsindən gəldi. Bu gün Azərbaycanın çoxsaylı mətbuat və informasiya vasitələri sırasında «Bakinski raboçi» qəzetinin öz yeri, dəst-xətti, prinsipləri vardır. Qəzetin səhifələrində müstəqil Azərbaycanın həqiqətləri, ölkədə sağlam mənəvi-psixoloji mühitin, vətəndaş həmrəyliyi və milli birliyin yaradılması istiqamətində aparılan məqsədyönlü işlər və ictimai-siyasi proseslər obyektiv, qərəzsiz işıqlandırılır. Qəzetdə ölkəmizdə və dünyada baş verən hadisələr barədə operativ xəbərlər, jurnalist araşdırmaları oxucular tərəfindən maraqla qarşılıdır.

Düşünürəm ki, bütün Azərbaycan mətbuatı, o cümlədən «Bakinski raboçi» qəzeti mütərəqqi ənənələrimizi davam etdirərək daim həqiqət carçısı rolunda çıxış edəcək, cəmiyyətdəki ictimai, siyasi və mənəvi prosesləri oxucuların müzakirəsinə çıxaracaq, vətəndaşların arzu və istəklərinin güzgüsünə çevriləcəkdir. Obyektiv jurnalistika, müstəqil mətbuat demokratik, vətəndaş cəmiyyəti yaradılmasının əsas şərtlərindəndir, onun güclü və əvəzolunmaz vasitəsidir.

İnanıram ki, fəaliyyət göstərdiyi bütün dövrlərdə öz amallarına sadıq qalmış «Bakinski raboçi» qəzetinin kollektivi bundan sonra da Azərbaycan həqiqətlərinin ölkə və dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında yüksək peşəkarlıq, obyektivlik, prinsiplilik, əsl vətəndaş mövqeyi göstərərək, xalqımızın mütərəqqi mətbuat ənənələrini yeni şəraitdə layiqincə davam etdirəcəkdir.

Bir daha qəzetin kollektivini, keçmiş əməkdaşlarını səmimi-qəlbədən təbrik edir, onlara cansağlığı, səadət və yeni yaradıcılıq uğurları arzu edirəm.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 19 may 2006-cı il

**NATO HƏFTƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ «CƏNUBİ
QAFQAZ ÜZRƏ DAVAMLI İNKİŞAFIN TƏMİN
EDİLMƏSİNDƏ BİO MÜXTƏLİFLİYİN ROLU.
AZƏRBAYCAN: NAILİYYƏTLƏR VƏ
PERSPEKTİVLƏR» KONFRANSININ
İŞTİRAKÇILARINA**

Hörmətli xanımlar və cənablar, sizi – NATO həftəsi çərçivəsində «Cənubi Qafqaz üzrə davamlı inkişafın təmin edilməsində biomüxtəlifliyin rolu. Azərbaycan: nailiyyətlər və perspektivlər» konfransının iştirakçılarını salamlayır, konfransınızın işinə uğurlar arzulayıram. Ümidvaram ki, Azərbaycanın paytaxtı Bakı şəhərində keçirilən bu konfrans ətraf mühitin mühafizəsində, bioloji müxtəlifliyin qorunmasında və davamlı inkişafın təmin edilməsində inteqrasiya proseslərinin və səmərəli əməkdaşlığın dərinləşdirilməsinə öz müsbət təsirini göstərəcəkdir.

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi ölkəmizin təbii ehtiyatlarından səmərəli istifadə edilməsində üzərinə düşən vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün beynəlxalq təşkilatlarla əlaqələrinin genişləndirilməsində yaxından iştirak edir. Konfransın Azərbaycanda keçirilməsi həmin əlaqələrin inkişaf səviyyəsinin yüksəlməsinin bariz nümunəsidir.

Əminəm ki, konfrans iştirakçıları Cənubi Qafqaz regionu üzrə davamlı inkişafın təmin edilməsində ekosistemlərin və təbii landşaftların qorunub saxlanması rolunu, qloballaşan dünyada təbii ehtiyatlara olan tələbatın artmasını və bununla bağlı ətraf mühitə antropogen təsirlərin güclənməsini müzakirə edəcək, Azərbaycanın bu sahədə əldə etdiyi nailiyyətləri qiymətləndirəcək və görülməli işlərin fəaliyyət strategiyasının

qurulmasına öz töhfəsini verəcəkdir. Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Sizi səmimi-qəlbdən təbrik edir, hər birinizə cansağlığı, gələcək fəaliyyətinizdə müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının

Prezidenti

Bakı şəhəri, 19 may 2006-cı il

**MOLDOVA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB VLADİMİR VORONİNƏ**

Hörmətli Vladimir Nikolayeviç!

Yubileyiniz – anadan olmağınızın 65 illiyi münasibətilə ən səmimi təbriklərimi və xoş arzularımı qəbul edin.

Moldovanın dövlətçiliyi və suverenliyinin möhkəmlənməsinə, demokratiyanın və hüquq qaydasının inkişafına, sosial-iqtisadi dəyişikliklər aparılmasına yönəldilmiş çoxşaxəli fəaliyyətiniz Sizə layiqli nüfuz və hörmət qazandırmışdır.

Əminəm ki, Azərbaycanla Moldova arasındakı ənənəvi dostluq münasibətləri bundan sonra da möhkəmlənəcək və xalqlarımızın mənafelərinə, regionda sülh, sabitlik və tərəqqi işinə xidmət edəcəkdir.

Əziz Vladimir Nikolayeviç, bu əlamətdar gündə səmimi-qəlbdən Sizə, bütün ailənizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, uğurlar və firavanlıq arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 19 may 2006-cı il

**VATIKANIN DÖVLƏTLƏRLƏ ƏLAQƏLƏR ÜZRƏ
DÖVLƏT KATİBİ ARXIYEPİSKOP
COVANNİ LAYOLONUN BAŞÇILIQ ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

22 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 22-də Prezident sarayında Vatikanın dövlətlərlə əlaqələr üzrə Dövlət katibi arxiyepiskop Covanni Layolonun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Prezident İlham Əliyevin Vatikan Dövlətinə səfərinin uğurla keçdiyini bildirən arxiyepiskop Covanni Layolo dövlətimizin başçısı ilə görüşünü məmnunluqla xatırladı. Qonaq Roma Papası Zati-müqəddəsləri XVI Benediktin salamlarını prezident İlham Əliyevə çatdırdı.

Dövlətimizin başçısı İlham Əliyev Vatikana səfərinin səmərəli keçdiyini vurğuladı, Zati-müqəddəsləri XVI Benediktin salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Roma Papasına çatdırmağı xahiş etdi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN UKRAYNAYA SƏFƏRİ

22 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev GUAM-ın üzvü olan ölkələrin dövlət başçılarının Kiyevdə keçiriləcək zirvə görüşündə iştirak etmək üçün mayın 22-də Ukraynaya səfərə yola düşmüşdür.

Borispol hava limanında qarşılanma və jurnalistlərin suallarına cavab

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev mayın 22-də Ukrayna paytaxtına gəlmişdir. GUAM-ın üzvü olan ölkələrin dövlət bayraqları ilə bəzədilmiş Borispol hava limanında milli geyimli oğlan və qız dövlətimizin başçısına təyyarənin pilləkəni yanında gül dəstəsi və duz-çörək təqdim etdilər.

Prezident İlham Əliyevi Ukraynanın yüksək vəzifəli şəxsləri qarşıladılar.

Azərbaycan prezidenti hava limanında jurnalistlərin suallarına cavab verdi.

S u a l: Cənab Prezident, Siz GUAM-ın Kiyev sammitindən nə gözləyirsiniz?

İ l h a m Ə l i y e v: Təşkilat yeni formalar kəsb edir, inkişafdadır. Təşkilatın idarə olunması mexanizminin daha da təkmilləşdirilməsi baxımından Kiyev sammiti böyük əhəmiyyətə malikdir. Ona görə də səmərəli iş görülməyinə və sammitin əlaqələrimizin bundan sonra da inkişafına daha böyük təkan verəcəyinə ümid bəsləyirik. Əlaqələrimiz çoxşaxəlidir, bütün sahələri – siyasi, iqtisadi, enerji təhlükəsizliyi və nəqliyyat kommunikasiyaları sahələrini əhatə edir, yəni əməkdaşlıq üçün çox geniş meydan var.

S u a l: Cənab Prezident, Siz enerji daşıyıcılarının nəqlinə dair yeni layihələr elan edəcəksinizmi?

İ l h a m Ə l i y e v: Bu məsələlər müzakirə mərhələsindədir. Bildiyiniz kimi, Azərbaycan dünya əhəmiyyətli irimiqyaslı enerji layihələrini uğurla həyata keçirir. İndi Azərbaycanda həyata keçirilən enerji layihələri dünyada ən iri layihələrdir. Bizim bu istiqamətdə çox yaxşı təcrübəmiz var. Artıq regional əməkdaşlığın da çox müsbət elementləri var. Odur ki, qarşılıqlı surətdə faydalı əməkdaşlığın bütün mümkün gələcək elementləri müzakirə ediləcəkdir. Konkret olaraq hər hansı yeni enerji layihələrindən hələlik söhbət getmir. Biz onların öyrənilməsi və müzakirəsi mərhələsindəyik. Əminəm ki, GUAM-ın üzvü olan ölkələrin əməkdaşlığının energetika sahəsi üstünlük təşkil edəcəkdir.

* * *

Prezident İlham Əliyev hava limanından onun üçün ayrılmış iqamətgaha gəldi.

**AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN
GÜRCÜSTAN PREZİDENTİ MİXEİL
SAAKAŞVİLİ İLƏ
GÖRÜŞÜ**

Kiyev, «Nasionalnaya» mehmanxanası

22 may 2006-cı il

Mayın 22-də Kiyevdə «Nasionalnaya» mehmanxanasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Gürcüstan prezidenti Mixeil Saakaşvilinin görüşü olmuşdur.

Görüşdə Azərbaycan ilə Gürcüstan arasında əlaqələrin inkişafı, ikitərəfli münasibətlərin müxtəlif sahələri, beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən GUAM çərçivəsində əməkdaşlıq və qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra digər məsələlər müzakirə edilmişdir.

* * *

Mayın 22-də Ukrayna prezidenti Viktor Yuşşenkonun adından GUAM-ın üzvü olan ölkələrin dövlət başçılarının şəərəfinə dostluq naharı verilmişdir.

KİYEVDƏ GUAM ÖLKƏLƏRİ DÖVLƏT BAŞÇILARININ ZİRVƏ GÖRÜŞÜ

Kiyev, Prezident sarayı

23 may 2006-cı il

Mayın 23-də Kiyevdə Prezident sarayında GUAM-ın üzvü olan ölkələrin dövlət başçılarının zirvə görüşü keçirilmişdir. Zirvə görüşünün geniş iclasının gündəliyinə GUAM-ın regional qurumdan beynəlxalq təşkilata çevrilməsinin elan olunması, Nizamnamənin və Birgə bəyannamənin imzalanması, habelə bir sıra digər məsələlərin müzakirəsi daxil idi.

Ukrayna prezidenti Viktor Yuşenko zirvə görüşünü açaraq GUAM ölkələrinin dövlət başçılarını – Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevi, Gürcüstan prezidenti Mixeil Saakaşvilini, Moldova prezidenti Vladimir Voronini, habelə qonaqları – Litva prezidenti Valdas Adamkusu, Bolqarıstanın vitse-prezidenti Angel Marini, Rumıniyanın, ABŞ Dövlət Departamentinin, ATƏT-in nümayəndələrini salamladı. O dedi ki, bu zirvə görüşü gələcək inkişaf üçün böyük əhəmiyyət daşıyır. GUAM-ın beynəlxalq təşkilata çevrilməsi beynəlxalq münasibətlərin keyfiyyətə yeni sisteminin formalaşmasının ümumi proseslərinin bir hissəsidir. Beynəlxalq təşkilatların və digər ölkələrin nümayəndələrinin bu görüşdə iştirak etməsi GUAM-a olan marağı bir daha nümayiş etdirir. Bu qurumla Avropa İttifaqı arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi GUAM-ın üzvü olan ölkələrin ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi, sülh və təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsi üçün də faydalı olacaqdır. GUAM ölkələrinin qarşılaşdıqları münaqişələrə yalnız birgə

---

səylərlə son qoymağın mümkünlüyünü bildirən Ukrayna prezidenti dedi ki, biz bütün qonşu ölkələri bu münaqişələrin həlli üçün təsirli səylər göstərməyə çağırırıq. O vurğuladı ki, GUAM-la bu istiqamətdə Avropa İttifaqı, ATƏT, habelə ABŞ və digər dövlətlər fəal və konstruktiv qarşılıqlı fəaliyyətə hazır olduqlarını bildirmişlər.

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev zirvə görüşündə nitq söylədi.

GUAM DÖVLƏTLƏRİ BAŞÇILARININ ZİRVƏ GÖRÜŞÜNDƏ NİTQ

Kiyev, Prezident sarayı

23 may 2006-cı il

Əziz dostlar!

Mən ilk növbədə, zirvə görüşünün gözəl təşkilinə görə Ukrayna tərəfinə və bizə göstərilən qonaqpərvərliyə görə prezident Viktor Andreyeviç Yuşşenkoya təşəkkürümü bildirmək istədim. Dünən biz yaxşı bir gecə keçirdik və bu gün fəal iş əhval-ruhiyyəsindəyik.

Təşkilatımız özünün mövcudluğu illərində bir neçə mərhələ keçmişdir. İndiki mərhələ GUAM-ın bütün atributları, fəaliyyət mexanizmi olan səmərəli beynəlxalq təşkilata çevrilməsi mərhələsidir. Bununla da təşkilatımız keyfiyyətcə tamamilə yeni bir mərhələyə çıxır. GUAM yaradılanda ölkələrimiz müstəqil dövlətlər kimi təşəkkülünün ilk dövrünü yaşayırdılar. Əlbəttə, o illərdə mövcud olmuş problemlər ümumi xarakter daşıyırdı. Ötən 10 il dövlətlərimizin müstəqilliyinin möhkəmlənməsi, demokratik təsisatların möhkəmlənməsi, iqtisadi potensialın artması sahəsində beynəlxalq birliyin üzvləri kimi, ölkələrimizin gələcək inkişafı üçün çox mühüm illər olmuşdur. Biz özümüzə və bütün dünyaya sübut etdik ki, fəal şəkildə mövcud olmağa, əməkdaşlıq etməyə, çox iri iqtisadi layihələri, energetika layihələrini həyata keçirməyə qadirik, habelə Avropaya inteqrasiya siyasəti məsələsində möhkəm əzm nümayiş etdirdik. İndi bizi birləşdirən elementlərdən biri də məhz Avropaya inteqrasiyadır. Ümidvaram ki, dünya işlərində özünü hökmən çox yüksək səviyyədə göstərəcək yeni təşkilat yaradıldıqdan sonra Avropaya inteqrasiya prosesləri daha fəal

gedəcəkdir. Ona görə də bu proseslərin daha rəvan və ağrısız keçməsi üçün söylərimizi əlaqələndirmək, mövqelərimizi müəyyən dərəcədə razılaşdırmaq lazımdır.

Ölkələrimizin yerləşdiyi region son vaxtlar dünya işlərində getdikcə daha mühüm rol oynayır. Regionda, Avropada yaranan şərait nəzərə alınmaqla, ölkələrimizin mövqelərində geosiyasi proseslərin əhəmiyyəti mütləq artacaqdır. Əlbəttə ki, bu, qarşımızda yeni perspektivlər açır. Bizə indiyədək tamamilə məlum olmayan bu perspektivlər üst-üstə düşən mənafeələrimizə nail olmağı maksimum təmin etmək üçün çox fəal işləməyi, bütün məsələləri çox müfəssəl araşdırmağı tələb edir.

Biz hamımız beynəlxalq birliyin daha fəal üzvləri olmaq istəyirik. Dünya iqtisadiyyatı proseslərinə, siyasi proseslərə real surətdə inteqrasiya olunmaq istəyirik. Bu baxımdan GUAM-ın Demokratiya və İqtisadi İnkişaf Uğrunda Təşkilata çevrilməsi məntiqi proses olub, regional proseslərin inkişafının bugünkü məntiqi ilə müəyyən edilir. Əsas prioritetlər təşkilatımızın adının özündə ifadə olunmuşdur. Bunlar demokratik təsisatları möhkəmlətmək və eyni zamanda, iqtisadi potensialı möhkəmlətməkdən ibarətdir. Müvəffəqiyyətin əsası yalnız bu iki çox mühüm istiqamətin vəhdətində qoyula bilər. Çünki bir tərəfdən, iqtisadi cəhətdən geridə qalmış ölkədə, yaxud böyük iqtisadi problemləri olan ölkədə sözün əsl mənasında, demokratik dövlət qurmaq çox çətindir. Eləcə də, hətta ciddi iqtisadi inkişaf şəraitində də fəal demokratik təsisatlar yaradılmadan planlarımızın tam şəkildə həyata keçirilməsinə nail olmaq mümkün deyildir. Biz bu prosesləri yalnız paralel surətdə inkişaf etdirməklə müvəffəqiyyətə nail ola bilərik. Hesab edirəm ki, bu baxımdan Azərbaycanın təcrübəsi həmin tezisi müəyyən dərəcədə təsdiqləyir.

Ölkəmizdə cəmiyyətin demokratikləşdirilməsi, hüquqi dövlət yaradılması prosesləri, qanunun aliliyi ideyası coşğun iqtisadi inkişaf, Azərbaycanın dinamik iqtisadi tərəqqisini təmin edən iqtisadi islahatlarla müşayiət olunur. Təkcə bunu demək kifayətdir ki, ötən il Azərbaycanda ümumi daxili

məhsulun artımı 26 faiz, bu ilin birinci rübündə isə 39 faiz, sənayenin artımı təxminən 50 faiz təşkil etmişdir. Əminəm ki, siyasi dialoq, iqtisadi əməkdaşlıq məsələlərində də ölkələrimiz arasında inteqrasiyanın olması, növbəti zirvə görüşündən sonra unuduğumuz sadəcə, yaxşı şüarlar, gözəl sözlər yox, həqiqətən, həyata keçirilmə mexanizmi olan real iqtisadi layihələr üzərində diqqətin cəmləşdirilməsi təşkilatımıza daha çox hörmət olunmasına kömək edəcək və o doğrudan da fəal beynəlxalq quruma çevriləcəkdir.

Enerji təhlükəsizliyi məsələləri son vaxtlar ön sıraya keçir. Prinsipcə, onlar sanki həmişə gündəlikdə olmuşdur, regionumuzda siyasi proseslərin inkişafı da enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məsələləri ilə qırılmaz surətdə bağlıdır. Sadəcə olaraq, regional proseslərin inkişafının indiki dövründə – ziddiyyətlərin də, köhnə incikliklərin də getdikcə daha aşkar təzahür etdiyi dövrdə enerji təhlükəsizliyi problemləri artıq müstəqilliyi möhkəmlətmək xarakteri və müstəqil siyasət aparmaq iqtidarı kəsb edir. Çünki müstəqillik təkəcə dövlət atributlarının olması deyil, həm də ilk növbədə, ölkələrimizin xalqlarının mənafeələrini təmin etməyə yönəldilmiş siyasəti real surətdə aparmaq imkanı deməkdir.

Bu mənada Azərbaycan regionun enerji təhlükəsizliyinə dair səmərəli infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsində, dünyada ən iri layihələr sayılan nəqliyyat və kommunikasiya layihələrinin yaradılması sahəsində son 10 ildə kifayət qədər böyük yol qət etmişdir. Yaxın vaxtlarda işə salınacaq Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəmərinə, habelə Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz kəmərinə xatırlatmaq kifayətdir. Regional əməkdaşlıq layihələri kimi planlaşdırılmasına, dünya miqyaslı ən iri layihələr olmalarına baxmayaraq, hazırda onlar daha geniş əhəmiyyət kəsb edirlər. İndi onlar qlobal Avropa layihələrinə çevrilir və təkəcə ölkələrimizin enerji amilinə deyil, habelə regionumuzda baş verən siyasi proseslərə də xeyli dərəcədə təsir göstərəcəkdir.

İndi belə bir təsəvvür yaranır ki, müstəqilliyimizin möhkəmləndirilməsinin, xəttimizin, region ölkələri ilə, qonşularımızla münasibətlərimizin müəyyənləşdirilməsinin yeni mərhələsini yaşayırıq. Bu baxımdan enerji amilinin üstün yer tutmayacağına və ola bilsin, istəmədiyimiz qərarların qəbuluna hansısa dərəcədə təsir göstərməyəcəyinə tam əmin olmaq, sadəcə, həyati vacib məsələdir. Ona görə də bu baxımdan Azərbaycan hazırda özünün enerji siyasətini yenidən nəzərdən keçirir və bu siyasət artıq regional kontekstdən çıxaraq, qlobal siyasət kontekstinə keçir. Biz bu istiqamətdə GUAM-ın üzvü olan bütün ölkələrlə fəal əməkdaşlıq edirik və həmin əməkdaşlığı gələcəkdə də davam etdirmək niyyətindəyik.

İndi artıq mövcud olan və yaradılmaqda olan nəqliyyat infrastrukturunu bizə iqtisadi mənafeyimizi daha yaxşı təmin etmək, habelə Avropa İttifaqı ilə münasibətlərdə mövqeyimizi möhkəmləndirmək və yəqin ki, Avropaya inteqrasiya proseslərini müəyyən dərəcədə tezləşdirmək imkanı verəcəkdir. Çünki Asiyadan Avropaya və geriyə təbii dəhliz məhz bizim ölkələrimizdən keçir və buna görə də onlardan yan ötmək mümkün deyildir. Hazırda yaratdığımız güclü nəqliyyat infrastrukturunu sayəsində regionda bir çox iqtisadi və siyasi proseslər daha da sürətlə gedəcəkdir.

Mən artıq iki layihəni – neft və qaz kəmərləri layihələrini qeyd etdim, indi Avropa və Asiyanı dəmir yolu xətti ilə birləşdirəcək Bakı–Tbilisi–Qars marşrutu üzrə dəmir yolu tikintisi də fəal müzakirə mövzudur. Bu layihə çox geniş müzakirə olunur və Azərbaycan indinin özündə üzərinə iqtisadi öhdəliklər götürməyə və gələcək konsorsiumdakı payını maliyyələşdirməyə hazır olduğunu bildirmişdir və bildirir.

Bizim regionumuzda da terrorizm təhlükəsi, sabitliyin pozulması təhlükəsi var. Ölkələrimiz kifayət qədər həssas regionda yerləşir. Qafqaz, Orta Asiya, Yaxın Şərq – onların hamısı bu gün artıq bizə yaxınlaşmaqda olan Avropa sərhədlərinə də yaxındır. Ona görə də yeni təhdidlərə, xüsusən terrorizm təhlükəsinə qarşı mübarizə çox böyük əhəmiyyət kəsb

edir. Terrorizmə ancaq birgə səylərlə qalib gəlmək olar, onu təklikdə dəf etmək olmaz. Yalnız sənin üçün təhlükə törədənləri terrorçu təşkilatlar kimi tanımaqla və qonşunu hədələyənlərə göz yummaqla bu bəla ilə mübarizə aparmaq mümkün deyildir. Bunun səmərəsi olmayacaqdır. Ona görə də terrorçu təşkilatlara vahid yanaşma olmalıdır və Dünya Birliyi bu bəlanı pisləməlidir və onunla fəal mübarizə aparılmalıdır.

Paralel mövcud olan terrorizm və təcavüzkar separatizm özlüyündə bir bəlanın iki üzüdür. Ölkələrimiz bunlardan zərər çəkmişlər. GUAM-ın üzvü olan 4 ölkədən üçünün ərazi bütövlüyü pozulmuşdur, bu ölkələrdə təcavüzkar separatizm etnik təmizləməyə gətirib çıxarmışdır, bunun nəticəsində Moldova, Gürcüstan və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü pozulmuşdur. Beynəlxalq hüququn əsas normaları və prinsipləri pozulmuşdur, onları pozan tərəflər, təəssüf ki, nə beynəlxalq qınağa, nə ictimai qınağa, nə də sanksiyalara məruz qalırlar. Halbuki, görürük ki, dünyanın digər regionlarında buna oxşar proseslər gedir, sanksiyalar tətbiq edilir, Dünya Birliyi birləşir və təsirli tədbirlər görür. Bizim ölkələrimizdə isə öz torpağında yaşamış insanlar öz yurdlarından qovulmuş, etnik təmizləməyə məruz qalmışlar. Təəssüf ki, biz ərazi bütövlüyümüzün bərpaasına nail ola bilmirik.

Bu məsələdə vahid meyarlar, vahid yanaşmalar gərəkdir. Terrorçular kimi, separatçıları da yaxşıya və pisə bölmək olmaz. Separatizm bəladır. Bu bəlanın qarşısı alınmasa, yaxud separatizmlə mübarizənin uğurlu təcrübəsi presedentləri yaradılmasa, bu, Avropada, dünyada fəlakətli nəticələrə gətirib çıxaracaqdır. Milli azlıqlar Avropanın bütün sivilizasiyalı ölkələrində mövcuddur, onların öz hüquqları, öz muxtariyyətləri var və bizdə də hər şey dövlətlərimizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində həll edilməlidir. Çox fərəhli haldır ki, zirvə görüşünün sənədlərində – həm Kiyev bəyannaməsində, həm də münəqişələrin tənzimlənməsinə dair bəyannamədə bu məqamlar əksini tapmışdır.

Çıxışımı tamamlayaraq, əmin olduğumu bir daha bildirmək istəyirəm ki, bu gün formalaşan, yeni formalar və yeni məzmun kəsb edən təşkilatımız beynəlxalq aləmdə özünü çox yüksək səviyyədə göstərəcək və regionumuzun mühüm siyasi və iqtisadi problemlərinin həllində təsirli beynəlxalq təşkilat olacaqdır.

Təşəkkür edirəm.

* * *

Sonra çıxış edən prezident Vladimir Voronin Moldovanın GUAM-da sədrliyi dövründə görülmüş işlərdən danışdı. Bildirdi ki, bu müddətdə üzv ölkələrin fəal işi sayəsində GUAM beynəlxalq təşkilata çevrilmiş, onun katibliyi fəaliyyətə başlamışdır. O, GUAM Ölkələrinin Gənclər Forumu beynəlxalq təşkilatının yaradılmasını da mühüm hadisə kimi qiymətləndirdi. Prezident Voronin daha sonra vurğuladı ki, bu ilin fevralında Bakıda keçirilmiş görüş energetika sahəsində GUAM ölkələrinin strategiyasının hazırlanmasının zəruriliyini aydın şəkildə müəyyənləşdirməyə imkan vermişdir.

Zirvə görüşündə qonaqlar – Litva prezidenti Valdas Adamkus, Bolqarıstanın vitse-prezidenti Angel Marin, Rumuniyanın Xarici İşlər naziri Mixay Rezvan Unquryanu, QİƏT-in Baş katibi Leonidas Xrizantopulos və başqaları çıxış edərək GUAM-in sağlam təməl üzərində qurulduğunu, bu cür təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlığın demokratik dəyərlərin inkişafı və müxtəlif sahələrdə mühüm nailiyyətlər qazanmaq baxımından fayda gətirəcəyini bildirdilər. Qara dəniz və Xəzər dənizi hövzəsi ölkələrinin iqtisadi inkişafı üçün energetika sahəsində birgə layihənin reallaşdırılmasının günün tələbi olduğunu, regional əməkdaşlığın genişlənməsi istiqamətində səyləri dəstəklədiklərini vurğuladılar.

Sonra dövlət başçalarına xarici işlər nazirlərinin, iqtisadiyyat, energetika, nəqliyyat nazirləri və gömrük xidmətləri rəhbərlərinin, hüquq-mühafizə orqanları rəhbərlərinin, sərhəd xidmətləri rəhbərlərinin, ticarət və sənaye palataları rəhbərləri-

nin birgə iclasları və imzalanacaq sənədlər barədə ətraflı məlumat verildi. Bildirildi ki, həmin sənədlər GUAM ölkələri arasında əlaqələrin, gələcək əməkdaşlığın daha da möhkəmlənməsinə xidmət edəcəkdir. GUAM-da sədrlik Moldovadan Ukraynaya keçdi. Zirvə görüşündə cari məsələlər barədə də müzakirələr aparıldı.

Sənədlərin imzalanması

Dövlət başçıları zirvə görüşünün yekunu olaraq «Demokratiya və iqtisadi inkişaf uğrunda təşkilat – GUAM» beynəlxalq qurumunun yaradılması haqqında Kiyev bəyannaməsini, «Demokratiya və iqtisadi inkişaf uğrunda təşkilat– GUAM» beynəlxalq qurumunun Nizamnaməsini, «Demokratiya və iqtisadi inkişaf uğrunda təşkilat – GUAM» beynəlxalq qurumunun üzvü olan ölkələrin rəhbərlərinin münaqişələrin tənzimlənməsi məsələlərinə dair Birgə bəyannaməsini imzaladılar.

Ulu öndərin abidəsini ziyarət

Həmin gün prezident İlham Əliyev xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin Kiyevdə ucaldılmış abidəsini ziyarət etdi.

Dövlətimizin başçısı ulu öndərin əziz xatirəsini ehtiramla anaraq abidənin önünə gül dəstəsi qoydu.

GUAM DÖVLƏTLƏRİ BAŞÇILARININ BİRGƏ MƏTBUAT KONFRANSI

Kiyev

23 may 2006-cı il

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin bəyanatı

Hörmətli xanımlar və cənablar!

İlk növbədə, zirvə görüşünün gözəl təşkilinə görə Ukrayna tərəfinə bir daha təşəkkür etmək istərdim. Biz özümüzü çox rahat hiss edirik, bizə böyük qonaqpərvərlik göstərilmişdir və zirvə görüşünün iştirakçılara olan diqqətə görə prezident Viktor Andreyeviç Yuşşenkoya çox minnətdarıq.

Bugünkü zirvə görüşü tarixi hadisədir, çünki təşkilatımız transformasiya olunur və onun fəaliyyətinin tamamilə yeni mərhələsi başlanır – Demokratiya və İqtisadi İnkişaf Uğrunda Təşkilat – GUAM. Bu mərhələ ölkələrimizin gələcək inkişafını, regionumuzda integrasiya proseslərini, demokratik təsisatların möhkəmləndirilməsi proseslərini də, yəqin ki, xeyli dərəcədə irəliləməyə müəyyənləşdirəcəkdir. Başqa sözlə, buraya hər bir ölkənin inkişafını öncədən müəyyən edən bütün istiqamətlər daxildir. Təşkilatın yaranmasından ötən 10 il ərzində ölkələrimiz ağır məqamlar yaşamışdır. Əlbəttə, bu ağır vəziyyətdən ləyaqətlə çıxmağımız bir daha göstərdi ki, ölkələrimiz yetkin, müstəqil dövlətlərdir və öz xalqlarının mənafələrinə əsaslanan müstəqil siyasət aparır, habelə əməkdaşlıq üçün açıqdır. GUAM-ın yeni təşkilata çevrilməsi – əminəm ki, o, səmərəli beynəlxalq təşkilat olacaq – əlbəttə ki, GUAM-ın üzvü olan ölkələrin rəhbərliyinin böyük xidmətidir. Əminəm ki, gələcəkdə təşkilatımızın müvəffəqiyyəti həm ikitərəfli əsasda,

həm təşkilat çərçivəsində, həm də digər beynəlxalq təşkilatlarda sıx qarşılıqlı fəaliyyətdən asılı olacaqdır. Mən əminəm ki, indi, təşkilatımızın beynəlxalq təşkilata çevrildiyi vaxtda biz müxtəlif beynəlxalq qurumlarda da vahid mövqelərdən çıxış edəcək, bir-birimizə yardım göstərəcək, bir-birimizi dəstəkləyəcək və fəal əməkdaşlıq edəcəyik.

Bu gün ölkələrimizin həyatının bütün tərəfləri ilə bağlı məsələlərin çox geniş dairəsi müzakirə edildi. Demokratik inkişaf məsələləri də gündəliyin mərkəzində idi, çünki möhkəm demokratik təsisatlar, ictimai nəzarət və azadlıqlar olmasa, heç bir uğurlu iqtisadi nailiyyət uzunmüddətli və davamlı ola bilməz. Əlbəttə, iqtisadiyyat geri qalarsa, ölkələrin uğurlu inkişafı və demokratik proseslərin irəliləməsi də çətinləşəcəkdir. Oudur ki, bu proseslərin paralel surətdə inkişafı müvəffəqiyyətin rəhnidir. Bu baxımdan həmin sahədə əlaqələri daha da genişləndirməyin, habelə diqqəti iqtisadiyyatın gələcək inkişafını öncədən müəyyənləşdirə biləcək konkret layihələr üzərində cəmləşdirməyin zəruriliyi məsələsində GUAM-ın bütün iştirakçıları arasında tam anlaşma var.

Ölkələrimizin ərazisi Asiya ilə Avropa arasında, Xəzər hövzəsi ilə Avropa arasında təbii dəhlizdir. Əlbəttə ki, fəal nəqliyyat infrastrukturunu yaradılması uğurlu iqtisadi inkişafı, əslində, bir çox illər öncədən müəyyən edəcəkdir. Çünki qloballaşma proseslərinin baş verdiyi, regionda çox güclü iqtisadi fəaliyyət getdiyi, rəqabətin artdığı indiki vaxtda fəal, sabit, səmərəli nəqliyyat kommunikasiyalarının olması müvəffəqiyyətin rəhnidir.

Bu baxımdan həmçinin kommunikasiya layihələri olan enerji layihələri GUAM çərçivəsində əməkdaşlığın ümumi fonunu əhəmiyyətli dərəcədə tamamlayır. Azərbaycana gəldikdə, ölkəmizdə həyata keçirilən dünya miqyaslı iri enerji layihələri artıq reallığa çevrilir və təşkilatımız çərçivəsində inteqrasiyanın daha da genişlənməsinə kömək edəcəkdir. İnteqrasiya proseslərini inkişaf etdirmək üçün siyasi iradə var, yaxşı iqtisadi baza var. Ölkələrimizin iqtisadiyyatının inkişaf

dinamikasını izləsək, artımın, özü də ikirəqəmli ədədlə ifadə edilən sanballı artımın olduğunu görürük. Artım üçün potensialın olması da göz qabağındadır. Biz bütün mövcud imkanlardan istifadə etməli, inteqrasiya proseslərini tək cə hansısa ayrı-ayrı layihələr çərçivəsində deyil, həm də ümumiyyətlə, maksimum hərəkətə gətirməliyik. Beləliklə də, bütün sahələrdə maksimum səmərəli əməkdaşlığı təmin etməliyik.

Regionda təhlükəsizlik tədbirlərini möhkəmləndirmədən, sabitliyi möhkəmləndirmədən, terrorizmlə, təcavüzkar separatizmlə mübarizəni gücləndirmədən söylərimiz uğurlu olmayacaqdır. Ona görə ki, regionda təhlükə qalmaqdadır, vəziyyətin sabitliyinin pozulması riski qalmaqdadır. Təəssüf ki, ölkələrimiz ərazilərində dondurulmuş münaqişələrin mövcud olduğu dövlətlərdir, ərazilərimizdə heç bir beynəlxalq təşkilatın əsla nəzarət etmədiyi zonalar mövcuddur. Bunlar Avropanın bədənində «qara ləkələrdir». Vəziyyətin sabitliyini pozan separatçı, kriminal rejimlər, əlbəttə ki, ölkələrimizin səmərəli əməkdaşlığı və inkişafı üçün başlıca maneədir.

Bu gün zirvə görüşündə təcavüzkar separatizm və dövlətlərimizin ərazi bütövlüyünün pozulması problemlərinə ölkələrimizin münasibətlərini çox dəqiq müəyyən edən olduqca mühüm sənədlər də imzalandı. Bunlar Kiyev bəyannaməsi, məhz tənziplənməmiş münaqişələr haqqında Birgə bəyannamədir. İşğalçı və separatizmi dəstəkləyən ölkələr istisna olmaqla, bütün dünya, bütün dövlətlər ölkələrimizin ərazi bütövlüyünü tanımışdır, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tanımışdır. Odur ki, ölkələrimizin ərazilərindəki münaqişələrin sülh yolu ilə hər hansı şəkildə həlli yalnız ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsini nəzərdə tutan beynəlxalq hüquq prinsipləri əsasında mümkündür.

Gürcüstan, Moldova və Azərbaycan ərazilərində separatizmlə bağlı baş vermiş proseslərin mənşəyi, dinamikası və nəticəsi eynidir. Etnik təmizləmə siyasəti ilə müşayiət olunmuş təcavüzkar separatizm ölkələrimizin ərazi bütövlüyünün

pozulmasına gətirib çıxarmışdır. Mənim heç bir şübhəm yoxdur ki, ölkələrimizin ərazi bütövlüyü bərpa ediləcəkdir. Əlbəttə, biz istəyirik ki, bu, sülh yolu ilə və beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində baş versin. Əminəm ki, biz buna nail olacağıq.

Biz fəal olmalıyıq, fəal surətdə birləşməliyik, əməkdaşlıq etməliyik və GUAM çərçivəsində bugünkü işbirliyi ruhu əminliklə deməyə imkan verir ki, təşkilatın gələcəyi uğurludur. Bu, ilk növbədə, bizdən, bizim fəallığımızdan, təşkilatın fəaliyyətinin səmərəliliyindən, konkret layihələrlə dolğunlaşdırılmasından asılı olacaqdır. Biz şüarlardan uzağıq və bu gün müzakirələrdə, GUAM-ın üzvü olan ölkələrin dövlət başçılarının və qonaqların çıxışlarında konkretlik olduqca çox idi. Bu, nikbinlik doğurur, çünki indi real işlər, real qərarlar, real layihələr vaxtıdır. Bu layihələri irəlilətmək üçün iradəmiz var, artıq onları həyata keçirmək üçün maliyyə ehtiyatlarımız var, gələcəkdə artıq qlobal enerji layihələrindən danışmağa imkan verən çox güclü nəqliyyat-energetika infrastrukturunu yaratmışıq. Hazırda regionda həyata keçirilən bütün layihələr bu və ya digər dərəcədə regional xarakter daşıyır, baxmayaraq ki, sərmayə qoyuluşunun həcminə görə onlar dünya miqyaslı iri enerji layihələridir. İndi isə artıq qlobal dünya enerji layihələrinin perspektivləri açıılır. Ölkələrimiz bu layihələrdə fəal iştirak edir və bizim iştirakımız olmadan onlar gerçəkləşə bilməz.

Mən bugünkü müzakirələrin gedişindən, zirvə toplantısı çərçivəsində hökm sürən ab-havadan, mühüm sənədlərin qəbul olunmasından, habelə təşkilatın müstəqil həyata başlamasından məmnunam. Biz hamımız Demokratiya və İqtisadi İnkişaf Uğrunda Təşkilata – GUAM-a gələcəkdə uğurlar arzulayıırıq.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

GUAM dövlətləri başçılarının jurnalistlərin suallarına cavabı

S u a l: Mənim sualım Azərbaycan və Ukrayna prezidentlərinədir. Hörmətli prezidentlər, GUAM beynəlxalq təşkilat statusu aldı. Sizcə, GUAM beynəlxalq münasibətlər sistemində hansı rolu oynaya bilər?

İ l h a m Ə l i y e v: Bu gün biz bu barədə danışdıq. Ümid-varıq ki, təşkilatımız bütün beynəlxalq proseslərin fəal iştirakçısı olacaq, çünki onun keçmişi də, bu günü də, xeyli dərəcədə gələcəyi də bunu nəzərdə tutur.

Hazırda ölkələrimizdə baş verən proseslər artıq regional münasibətlər çərçivəsini aşır və Avropa qitəsində baş verən proseslərə get-gedə daha böyük təsir göstərəcəkdir. Ona görə də ölkələrimizə diqqət artır və bu, təsadüfi deyildir. Bu onunla bağlıdır ki, ölkələrimizin əhəmiyyəti yüksəlir, beynəlxalq münasibətlər sistemində ölkələrimizin rolu və yeri də möhkəmlənir. Son 10–15 ildə, müstəqillik əldə edildiyi vaxtdan və iqtisadi, siyasi böhranın ilk nəticələrinin aradan qaldırılmağa başladığı vaxtdan bəri ölkələrimizin inkişaf dinamikasına diqqət yetirək görərik ki, indi bu, ən dinamik inkişaf edən regiondur. Özü də tək-cə ümumi daxili məhsulun və sənaye istehsalının artım sürətinə görə deyil, həm də dünyada baş verən proseslərə təsirinə görə.

Bu gün biz enerji təhlükəsizliyindən danışanda yeni enerji, karbohidrogen mənbələrinin qoşulmasını, onların Xəzər hövzəsindən Avropa və dünya bazarlarına nəqlini, onların mühafizəsini, təhlükəsizliyini nəzərdə tuturuq. Bütün bunlar regional proseslərin inkişafını, yaşadığımız regionda və daha geniş mənada inkişafın hansı istiqamətdə gedəcəyini artıq bu gün müəyyən dərəcədə, gələcəkdə isə daha böyük dərəcədə öncədən təyin edəcəkdir. Öncül istiqamətlər necə olacaq, gündəlikdə nələr olacaq, bu gün nə başlıca, nə ikinci dərəcəli olacaq – bunları təşkilatımız müəyyən edəcəkdir. Biz beynəlxalq birliyin sadəcə passiv üzvü olmayacağıq. Bu, yaxşı adlı və xoşməramlı daha bir təşkilat olmayacaqdır. Xeyr, bizim planlarımız məhz ondan ibarətdir ki, təşkilat, ilk növbədə, milli mənafeələrimizin təmin edilməsinin səmərəli mexanizmi olsun –

çünkü biz bu təşkilatın üzvləriyik – habelə regional və beynəlxalq proseslərdə – iqtisadi, siyasi proseslərdə, energetika, nəqliyyat proseslərində, demokratik təsisatların inkişafı və möhkəmlənməsində fəal iştirak etsin. Bütün bunlar bizi birləşdirir, ona görə də təşkilatın 3, 4, 5, yaxud 10 ildən sonra nəyə çevriləcəyini, əlbəttə, qabaqcadan bilmək çətindir. Lakin bir tərəfdən, dünyada, Avropada gedən proseslərin bugünkü inkişaf meyli, digər tərəfdən, ölkələrimizin getdiyimiz yolla irəliləmək əzmi belə deməyə imkan verir ki, təşkilat kifayət qədər səmərəli olacaq, Avropa və qlobal xarakterli mühüm qərarların qəbul edilməsinə təsir göstərmək üçün ciddi vasitələrə malik olacaqdır.

Viktor Yuşşenko: Mənə elə gəlir ki, ümumi mən-təqədən başlamaq olar, bu isə onu göstərir ki, Qafqaz – Qara dəniz regionu yaxın gələcəkdə Avropada ən model region ola bilər. Çünki bu region elə nadir imkanlara malikdir ki, onlar Avropa ölkələrinin mənafeləri üçün ən aktual ola bilər. Biz xəritəyə baxdıqda təbii dəhlizdən danışıraq. Siyasətçilər və diplomatlar olmasaydı, zənnimcə, bu əlaqə xətləri artıq çoxdan olardı. Səmərəli biznes bu əlaqələri çoxdan sahmanlayardı. Bu gün isə siyasətçilərin vəzifəsi rəsmi mənafeləri formalaşdırmaqdan, iqtisadi layihəyə siyasi dəstəyi təmin etməkdən ibarətdir. Ona görə də biz münasibətlərimizin məzmunundan, onların iqtisadi, ticarət, investisiya və digər cəhətdən dolğunluğundan danışıraq. Bəli, şübhə yoxdur ki, Azərbaycan nadir neft ehtiyatlarına malikdir. Ukrayna nadir tranzit imkanlarına malikdir. Mən GUAM-da iştirak edən digər ölkələri demirəm – onların ərazilərinin bu və ya digər xüsusiyyətləri var. Bəs nə üçün bu sözləri birləşdirməyək?! Deyirik ki, əgər bu layihələri əsas tutsaq, onda neftin bugünkü tranzit potensialı daha da səmərəli ola bilər. Bu, təkcə neftə, təkcə qaza aid deyildir. Bu, nəqliyyatla daşımalara, avtomobil və dəmir yollarına da aiddir. Özünə sual vermək olar: yükləri Şərqdən Avropaya necə daşımalı? Siz əsas cavabı asanlıqla taparsınız. GUAM ölkələri olmadan belə layihələri həyata

keçirmək mümkün deyildir. Odur ki, biz təşəbbüskar olmalıyıq. Bütün bu layihələri səmərəli layihələr kimi hiss etməliyik.

Mən cənab Prezidentin bu fikri ilə razıyam ki, təşkilat bizi digər beynəlxalq layihələrdən öz pragmatik, səmərəli işi ilə fərqləndirməlidir. Söhbət heç də tək-cə bir tərəfə məhsul göndərilməsindən getmir. Düşünürəm ki, Ukraynanın elektrik enerjisi Qafqaza, yaxud Qafqaz vasitəsilə daha uzağa niyə də göndərilməsin. Biz bilmirik indi bu enerjini nə edək. Avropada da, Şərqdə də bazar çox kasaddır. Bir çox digər məsələlər var və onlar göstərir ki, münasibətlərimizi ancaq səmərəlilik baxımından nəzərdən keçirmək lazımdır.

Öz prezidentlik vaxtımı kimlərə-sə qarşı planlar cızmağa sərf etməyə heyifim gəlir. Bu mənim üçün maraqlı deyildir. Bu, milli süfrəyə heç nə gətirmir. Hərçənd başa düşürəm ki, bu və ya digər təşəbbüslərə nə kimi məna verə bilərlər. Biz öz milli mənafeələrimizə cavab verən layihələri həyata keçirmək istəyirik. GUAM-ın mahiyyəti və beynəlxalq təşkilat kimi yeni keyfiyyətli GUAM yaradılmasının məgzi məhz bundadır. Mənə elə gəlir ki, GUAM-ı təşkilatı cəhətdən möhkəmlətmək lazımdır. Bir daha təkrar edirəm, zənnimcə, ancaq sammitdən sammitə deyil, hər gün işləyən təsisat olmalıdır. GUAM çərçivəsində yüksək səviyyədə görüşlər də ildə bir dəfə deyil, daha tez-tez keçirilməlidir. Biz bu və ya digər məsələləri müzakirə edəcəyik, üstəlik, indi işçi orqanımız olacaq, o, müvafiq təklifləri daha dəqiq və ətraflı formalaşdıracaqdır.

Sağ olun.

S u a l: Mənim sualım bütün prezidentlərədir. Bu on il ərzində MDB ilə əlaqədar sazişlər həyata keçirilməmişdir. Bütün ölkələrin real problemləri, energetika, separatizmin təşviqi, kriminalla əlaqədar Rusiya ilə bağlı problemləri var. Nə üçün bütün bunlara baxmayaraq, bilavasitə tənqid yalnız Gürcüstan prezidentindən eşidildi? Bu ona görə baş verdi ki, fikir ayrılığı var, yoxsa bu sizin Rusiya ilə strateji siyasətinizdir?

Viktor Yuşşenko: Mən bu barədə təmiz və açıq danışacağam. Siz bilirsiniz, əgər qonşular varsa, münasibətlər də xeyirxah olmalıdır. Bu, təkcə Ukrayna qaydası, ya Moldova, ya Gürcüstan və ya Azərbaycan qaydası deyildir. Bu, təbii hissdir. Biz əmtəə dövriyyəsinin təxminən 21 milyard dollara çatdığı qonşumuz haqqında danışanda onu əsas tuturuq ki, bu əmtəə dövriyyəsinə nəinki itirmək lazım deyil, həm də inkişaf etdirmək lazımdır. Çünki əmtəə dövriyyəsinin hər milyon dolları bir neçə min iş yeridir, burada əməkhaqqı, pensiya ödənilir. Başqa sözlə, bu, iqtisadi maraqlardır və onlara görə mübarizə aparmaq, onları möhkəmləndirmək lazımdır. Üstəlik, genişləndirmək, inkişaf etdirmək və sair. Biz deyəndə ki, bu münasibətlər təkcə ikitərəfli əlaqələr xətti ilə deyil, həm də bizim halda olduğu kimi, dörd ölkə arasında da mövcuddur, onda iqtidardakılar qarşısında sual ortaya çıxır. Görünür, burada söhbət təkcə öz-özünə yaranan qeyri-mütəşəkkil münasibətlərdən getmir, onların ahəngdarlığı sistemini qurmaq, hansısa prinsiplər, hansısa qaydalar, proseduralar tətbiq etmək lazımdır. O zaman bu münasibətlər inkişaf edəcəkdir. Prezidentlər kimi, biz bunu etməsək, münasibətlər zəifləyəcəkdir. Milli keyfiyyətlərini, milli maraqlarını, milli perspektivlərini itirəcəklər. Ukrayna bu münasibətlərə belə baxır.

Biz bu münasibətlərdən fayda götürmək istərdik, biz öz milli mənafehimizi həm də MDB çərçivəsində mövcud olan ərazilərə yaymaq istəyirik. Bu, açıq, aydın siyasətdir. Buna görə deyirik ki, bizə müəyyən normativ bazanı inkişaf etdirmək, formalaşdırmaq lazımdır. Lakin bu barədə danışarkən, eyni zamanda, onu da vurğulayırdıq ki, bu münasibətlərin təşkili prinsipləri bizim Avropa İttifaqına və digər beynəlxalq təsisatlara inteqrasiyamızın qarşısını almamalıdır, çünki orada da Ukraynanın marağı var və biz onu reallaşdırmaq istəyirik. Bəlkə də Ukrayna üçün çətinlik ondadır ki, Şərqdə aparılan siyasətdən danışarkən biz bu cür metodlardan istifadə etməliyik, inteqrasiya siyasətindən danışarkən isə klassik metodlardan

istifadə etməliyik. Həm siyasətdə, həm iqtisadiyyatda, həm də ticarətdə. Təəssüf ki, onlar heç də həmişə üst-üstə düşmür. Lakin bu faktdır. Mən şərh vermirəm, bu, sadəcə, faktdır, mövcud olan çağırışdır. Əgər sən prezidentsənsə, bu faktla işləmək olar. Əgər konkret siyasi təsisatdan danışsaq, biz dəfələrlə bəyan etmişik ki, MDB-nin faydalılığında böyük çatışmazlıq var, mən sonuncu zirvə görüşü haqqında da danışa bilərəm. Ukraynaya pensiya təminatı ilə bir ölkədə işləmiş, indi isə digər ölkədə yaşayan pensiyaçının pensiya ala bilməsi barədə sazişdən tutmuş 5 təklif gəlmişdi. Məgər bu, bütün dünyada olduğu kimi, normal cavab vermək prezidentlər və ya hökumətlər üçün vəzifə deyilmi? Yaxud sərhədlərin demarkasiyası və delimitasiyası ilə əlaqədar məsələlər. Biz özümüzü necə dost, qonşu adlandıra bilərik ki, MDB-nin və ya digər beynəlxalq təsisatların tərkibində olan hər bir ölkə ilə sərhəd məsələsi nizama salınmamışdır.

Bu yaramaz, bu bizi razı salmır. Biz sərhədlərin demarkasiyası, delimitasiyası haqqında təklif irəli sürürük, lakin bu, başa düşülmür. Mən bəlkə də məxsusi olan, lakin hamı üçün maraqlı ola bilən onlarca məsələ sadalaya bilərəm. Biz saziş barədə danışdıq, hər il Qərb sərhədində və Şərqi Ukrayna sərhədində biz 17 minə yaxın qeyri-leqal saxlayırıq. Hər il orada onlarca qaçqın düşərgəsi yaranır, onlarla nə etməli, onları necə maliyyələşdirməli, onlara bir tikə çörəyi necə verməli? Bu, təkcə Ukrayna üçün çağırış deyil. Özü də bu qaçqınların 80 faizi MDB ərazisindəndir. Biz bu məsələni həll etmək üçün Avropa İttifaqınənamı müraciət etməliyik, biz biri-birimizə müraciət etməliyik – hörmətli Prezidentlər, hörmətli Baş nazirlər, bu bizim problemimizdir, bunu biz həll etməliyik. Lakin təəssüf ki, hansısa səbəblərdənsə, bu təklif də keçmədi. Biz bu məsələlərdə öz siyasətimizi qətiyyətlə yeridəcəyik, çünki mən əminəm ki, əgər biz bir yerdə yığırsıqsa, deməli, bizim qərarlarımız praqmatik olmalıdır. Əgər biz belə qərarlar qəbul edə bilmiriksə, onda bu quruma başqa cür yanaşmalıyıq. Belə ki, biz bunu şirin söhbətlər kimi qəbul etməməliyik. Bu, həqiqətən,

sadə olmayan mürəkkəb münasibətlərdir. Zənnimcə, siz mənim cavabımı başa düşdünüz.

İ l h a m Ə l i y e v: Bu gün bu məsələ zirvə görüşü zamanı müzakirələr çərçivəsində də və mətbuat konfransında da səslənmişdir ki, bizim təşkilatımız qarşিদurma təşkilatı deyildir. O kiməsə qarşı yönəldilməmişdir. Bəzi kütləvi informasiya vasitələrində tez-tez GUAM-ı əks-təşkilat kimi qələmə verməyə cəhd göstərirlər. Biz burada kiməsə qarşı birləşib dostluq etməyə yığışmamışıq. Biz konstruktiv işləmək, əməkdaşlıq etmək, qarşılıqlı surətdə faydalı layihələri irəlilətmək, daxili tələbatımızı, maraqlarımızı maksimal dərəcədə təmin etmək üçün yığışmışıq. Xüsusən də, artıq deyildiyi kimi, təşkilatın təşəkkülünün və inkişafının bugünkü mərhələsi ilkin mərhələdir. Yaranmasından 10 il keçməsinə baxmayaraq, o, real təşkilat kimi bu gün fəaliyyət göstərməyə başlayır, özü də elə bir vaxtda ki, bizim regionda – Xəzər dənizi – Qara dəniz regionunda tamamilə yeni reallıqlar, yeni şərait yaranır. Biz onlara hazır olmalıyıq. Biz təkcə bu proseslərin ardınca getməməli, proseslərə başçılıq etməliyik. Təşəbbüs göstərməli və milli maraqlarımızın təmin olunmasına yönəldilmiş iri layihələrin həyata keçirilməsini təklif etməliyik.

Hər bir dövlət və hər bir prezident, ilk növbədə, öz ölkəsinin milli maraqlarını maksimum dərəcədə necə təmin etmək barədə düşünməlidir. Xüsusən də müstəqil dövlətlər kimi qısa tarixə malik ölkələrdə. Bizim müstəqilliyimizin cəmi 15 yaşı var. Onun da çox hissəsi ölkələrimizin ərazisindəki münafişələrin ağırlaşdırdığı iqtisadi böhran, sosial gərginlik şəraitində keçmişdir, yəni müstəqilliyin, iqtisadi potensialın möhkəmləndirilməsi, sabitləşdirilməsi – bunlarsız müstəqillik sadəcə olaraq xoş niyyətdir – üçün real işləmək imkanları məhdud idi. Bu gün biz elə bir həddə gəlib çatmışıq ki, iqtisadi, sosial, siyasi böhranların nəticələri, demək olar, aradan qaldırılmışdır. Biz tamamilə yeni səviyyəyə çıxırıq, indi gələcək perspektivlər, planlar barədə düşünməliyik, bu baxımdan əlimizdən gələni

etməliyik ki, öz fəaliyyətimizlə, addımlarımızla, qərarlarımızla ölkələrimizə, xalqlarımıza fayda gətirək.

Ona görə də biz Azərbaycanda müxtəlif beynəlxalq təşkilatlara üzvlük məsələsini bu baxımdan nəzərdən keçiririk. Buna görə də düşünürəm ki, GUAM-ın digər regional təşkilatlara qarşı qoyulması heç də düzgün yanaşma deyildir. Rusiya ilə münasibətlərə gəldikdə isə deməliyəm ki, Azərbaycanın Rusiya ilə münasibətləri konstruktiv şəkildə qurulur, baxmayaraq ki, 90-cı illər dövrünü xatırlasaq, demək olar ki, bütün 90-cı illər, bəlkə də keçmiş sovet məkanındakı ölkələr arasında ən gərgin münasibətlər Rusiya ilə Azərbaycan arasında olan münasibətlər idi. O zaman blokadalar da var idi, ərazimizi işğal etmiş Ermənistana çoxmilyardlıq qanunsuz silah göndərilməsi də var idi və sair. Lakin bu prosesləri yenidən dərk etməyin vaxtı gəldi. Biz 2000-ci illərin əvvəlindən fəaliyyətimizi müsbət cəhətlərə yönəltməyə, yəni müsbət olanları önə çəkməyə və mənfinin müsbətə çevrilməsi üçün onun üzərində işləməyə çalışdıq. Mən sizə bütün məsuliyyəti ilə və tamamilə ciddi deyirəm ki, bu taktika öz nəticəsini verdi. Bu gün Rusiya ilə Azərbaycan arasında qarşılıqlı narazılıq doğura biləcək məsələ qalmamışdır. Son iki ildə əmtəə dövriyyəsi iki dəfə artmışdır. Biz iqtisadi, regional və energetika sahələrində fəal əməkdaşlıq edirik. Ona görə də düşünürəm ki, bu təcrübə – hər halda, birləşdirən nə varsa, müsbət olan nə varsa ön plana çəkmək, mənfini isə geri itələmək – maraqlı ola bilər. Özü də tədricən həll etmək, mənfi azaldıqca müsbətə keçmək lazımdır. Bəlkə bu, uğur gətirir. Bir daha demək istəyirəm ki, biz GUAM-a hansısa başqa funksiyaları olan alət kimi deyil, regionumuzda demokratik proseslərin inkişafında səmərəli siyasi, iqtisadi əməkdaşlıq vasitəsi kimi baxırıq. Bu proseslər qaçılmazdır və biz onları fəal surətdə irəlilətməliyik.

Vladimir Voronin: Əlbəttə, mən bu məsələ ilə bağlı fikirlərini söyləmiş prezidentlərlə razıyam. Ölkələrin münasibətləri beynəlxalq konvensiyalar, sazişlər əsasında qurulur. Lakin bu zaman başlıcası, bu münasibətlərin inkişaf

etdirildiği ölkənin mənafeələrinə və hüquqlarına qarşılıqlı hörmətdir. Biz «sovet imperiyası» sindromundan can qurtara bilmirik. Biz, moldovanlar sülhsevər və çox xeyirxah insanlarıq. Lakin biz də daim böyük qardaş, kiçik qardaş və ya bacı prinsipi haqqında danışa bilmərik. Biz o beynəlxalq təşkilatlara gedirik, o təşkilatlarla işləyirik ki, orada ölkəmizin mənafeələrinə riayət olunur, orada onun inkişafının öncül istiqamətləri var. Bu hansısa ictimai problemləri həll edən qeyri-hökumət təşkilatları deyildir. Bu, dövlətin inkişafı məsələləridir, çox ciddi problemlərdir. Bizim aramızda nə isə baş verəndə biz Moldovada məsələni həmişə belə qoyuruq: axı biz nəyi düz etmədik, niyə belə oldu, ilkin səbəb nədədir, biz ilk növbədə nə etməliyik?

Məsələn, şərab böhranı haqqında. Biz ötən il 360 milyon şüşə şərab istehsal edib satmışıq. Hamımız yaşlı adamlarıq və anlayırıq ki, əlbəttə, bu şüşələrin hansındasa keyfiyyətsiz məhsul ola bilər. Bunu heç kim və heç zaman istisna etmir. İstənilən məhsul, istənilən digər sistem olduğu kimi kosmosda da nasazlıq yarana bilər. Burada isə söhbət artırmaq və köhnəlmək dinamikası olan aktiv mayedən gədir. Yəni, canlı orqanizm kimi, o da turşuya bilər, onunla da nə istəsən baş verə bilər.

Bəs bu problemə necə yanaşmalı? Əgər ona buldozerlərlə yanaşılsa, onda bu, bir qərarlıdır, yox, əgər insan kimi yanaşılsa, oturub müzakirə edilərsə, onda kim bunun əleyhinə çıxar, heç kim. Biz özümüz bu problemlə mübarizə aparırıq, lazım olmayan işlərlə, saxtakarlıqlarla məşğul olanları daim qovuruq. Bilirsiniz, saxtalaşdırılmış məhsul problemi heç də tək-cə şərabçılıqda olmur. Nəyi istəsələr saxtalaşdırırlar. Müxtəlif yarılıqlar yapışdırır və istədiklərini buraxırlar. Lakin bütün bunlar sivil cəhətdə, təhqirə yol verilmədən edilməlidir. Çünki Moldova və ya Gürcüstan şərabının brendini bazara çıxarmaq üçün nə qədər vaxt gərəkdir, sonra da bir gündə onların hamısı buldozerlərin altına atılır. Əlbəttə, burada milli heysiyyətə və dövlət mənafeələrinə toxunurlar, hamısına bir yerdə. Odur ki, biz bu məsələlərdə, sadəcə, çox diqqətli olmalıyıq, bir-birimizə

qarşılıqlı hörmətlə yanaşmalıyıq. Artıq bu halda bütün ölkələrlə münasibətlərimiz çox gözəl olar, biz məhz buna köklənmişik. Xüsusən də, yüzilliklər ərzində təşəkkül tapmış münasibətlərimiz olan ölkələrlə. Bu yüzilliklər indiki prezidentə – onun nə kimi səlahiyyətləri olsa da – verilməyib ki, onların üstündən buldozerlərlə keçsin.

Mixeil Saakaşvili: Burada çox alovlu nitqlər söylənilmişdi, mən bütün bu məsələləri heç vaxt belə dəqiq əsaslandırmamışam. Həqiqətən, gözəl Moldova şərablarının iri buldozerlərlə Moskva torpağında necə basdırıldığını televizorda gördüm. Çox xoşagəlməz mənzərə idi. İndi Moskva torpağına Moldova şərabı hopmuş və sındırılmış butilkalar basdırılmışdır. İnanmıram ki, bu torpaqda yaxşı nəşə bir şey bitsin. Bizim real problemlərimiz var və hökumətimizə tapşırıbmışq hesablasınlar ki, qazandığımız nədir, udduğumuz nədir. Biz bir yerdə oturub qalmaq və əlimizi ağdan-qaraya vurmamaq üçün yaşamırıq. Əlbəttə, biz milli mənafeələrimizə uyğun olan qərar qəbul edəcəyik. Mən burada deyilənlərin hamısını təsdiq edirəm ki, biz öz görüşlərimizi kimlərə qarşı yönəltmirik. Bizim konkret problemlərimiz var. Onları digərləri ilə həll etməyə çalışırıq, hələlik digərləri ilə baş tutmursa, bir-birimizlə həll edirik. Odur ki, bu cür hər hansı hərəkəti kiməsə acıq vermək kimi başa düşmək lazım deyildir. Çünki kiminsə acığına bir iş görərək yaşamaq çox xoşagəlməzdir, yaxşı hal deyil və insana yaraşmaz.

Təbii ki, dövlət də heç vaxt belə hərəkət etməyəcəkdir. Hesab edirəm ki, problem var. Ukraynanın tamamilə əsaslandırılmış təkliflərinə baxılmadığını gördükdə şəxsən özümü təhqir olunmuş hesab etdim. MDB görüşlərində nəinki müzakirəyə çıxarmadılar və dəlillər gətirib rədd etmədilər, sadəcə olaraq, heç müzakirə etmədilər.

Ukrayna meşənin qırağında hansısa ucqar bir kənd deyil, bu Birliyin aparıcı ölkəsidir. Əgər onu belə saya almırlarsa, bu cür sərvətləri, imkanları olmayan kiçik dövlətlərdən heç danışmağa dəyməz. Bir sözlə, bütün bunlar mövcud reallıqlar haqqında

düşündürür. Əlbəttə, biz tələm-tələsik qərarlar qəbul etməyəcəyik. Ona görə ki, qəbul edəcəyimiz hər hansı qərarları indiyədək olduğu kimi, əlaqələndirəcəyik. Biz məsələləri MDB üzrə bütün tərəfdaşlarımızla əlaqələndirəcəyik, həll edəcəyik, ən azı, məsələləri həll etməyə çalışacağıq, qəti qərarları bundan sonra qəbul edəcəyik.

S u a l: Mənim sualım Moldova prezidenti cənab Vladimir Voroninədir. Cənab Prezident, bu gün Siz çıxışınızda GUAM-ın regionun digər ölkələri üçün açıq olması ilə əlaqədar bu təşkilatın adını dəyişdirməyi təklif etdiniz. Vladimir Nikolayeviç, Siz hansı ölkələri bu təşkilatın potensial yeni üzvləri kimi görürsünüz?

V l a d i m i r V o r o n i n: Bəli, təklif etdim ki, adı dəyişdirib, Avropa Seçimi Birliyi qoyaq. Lakin bu tapşırıq katibliyə və xarici işlər nazirlərinə göndərildi. İclasımızdan sonra onlar bu təklifə necə yanaşmaq barədə məlumat verəcəklər. Mən bir sıra ölkələri, o cümlədən Avropa İttifaqı ölkələrini, hər halda, yaxın vaxtlarda Aİ-nin üzvləri olacaq ölkələri, məsələn, Rumıniyanı, Bolqarıstanı görürəm. Bu tamamilə normal haldır, xüsusən haqqında danışdığımız enerji və yanacaq dəhlizləri çərçivəsində. Onlar çox yaxşı uyğun gəlirlər və bunda özləri də çox ciddi maraqlıdırlar. Məsələ səmərəlilikdədir. Əgər biz münasibətlərimizin səmərəli və keyfiyyətli olduğunu göstərsək, yeni səviyyəyə qalxsaq və bunu hiss etsələr, əlbəttə, təşkilat genişlənəcək və daha dərin inkişaf istiqaməti alacaqdır.

***

Mətbuat konfransından sonra Azərbaycan, Ukrayna, Moldova və Gürcüstan prezidentləri zirvə görüşü münasibətilə Ukrayna poçt xidmətinin buraxdığı yeni poçt markalarının təqdimat mərasimində iştirak etdilər. Dövlət başçıları poçt markalarını imzaladılar və xatirə şəkli çəkdirdilər.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN UKRAYNA PREZİDENTİ VİKTOR YUŞŞENKO İLƏ GÖRÜŞÜ

Kiyev

23 may 2006-cı il

Mayın 23-də Kiyevdə Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin və Ukrayna prezidenti Viktor Yuşşenkonun görüşü olmuşdur. Danışıklarda siyasi, iqtisadi və digər sahələrdə iki-tərəfli əlaqələrin vəziyyəti və inkişaf perspektivləri barədə fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Görüşdən sonra keçirilən brifinqdə prezidentlər müzakirə edilmiş məsələlər barədə jurnalistlərə məlumat verdilər.

V i k t o r Y u ş ş e n k o: İndi biz Azərbaycan tərəfi ilə ikitərəfli danışqlar apardıq. Qeyd etmək istərdim ki, iqtisadiyyat, ticarət və energetika sahələrində qarşılıqlı əlaqələrə aid məsələlər danışqlarda diqqət mərkəzində idi. Daha doğrusu, bu gün, demək olar ki, diskussiyamızın əsas məqsədi həmin sahələrdə, o cümlədən də energetika sahələrində mövcud olan qarşılıqlı imkanları maksimum öyrənməkdir. Biz infrastruktur sistemi, ondan istifadə və enerji bazarının bu və ya digər hissəsinin keyfiyyətə yeni təşkili naminə infrastrukturdan istifadənin dəyişdirilməsi barədə danışdıq. Biz ilk növbədə, Ukraynanın energetika bazarından söhbət açdıq. Mən bilirdim ki, Ukrayna tərəfi Odessa rayonunda birgə layihələrdən, terminaldan, Odessa–Brodı neft kəməmindən, Qazaxıstan neftinin Brodıda, tikintisi hazırda nəzərdən keçirilən neftayırma zavodunda dərin emalından tutmuş, Azərbaycan tərəfi ilə əməkdaşlığı inkişaf etdirməyə hazırdır. Xam neftin dərin emalı, o cümlədən kimyəvi komponentlər istehsalı üçün təxminən 3 milyard dollar

həcmində maliyyələşdirmə nəzərdə tutan beynəlxalq memorandum imzalanmışdır.

Biz Brodi–Qdansk layihəsini gerçəkləşdirməyin perspektivlərindən də danışdıq, Avropa İttifaqının, Avropa Bankının onu maliyyələşdirməyə hazır olduğunu təhlil etdik və bu layihənin həyata keçirilməsinə dair dialoqun davam etdirilməsi barədə razılığa gəldik. Biz digər imkanlardan, o cümlədən də Ukrayna ərazisində Azərbaycan istehsalçılarının mənafeələrinin təmsil olunduğu yanacaq doldurma stansiyaları şəbəkəsinin təşkilindən danışdıq. Razılığa gəldik ki, bununla üç gündən sonra yaradılacaq müvafiq işçi qrupu məşğul olacaqdır. Ekspert səviyyəsində, peşəkar səviyyədə layihələr işlənib hazırlanacaq və bunlar həyata keçirilmək üçün müvafiq surətdə iki ölkənin hökumətlərinə təklif ediləcəkdir.

İ l h a m Ə l i y e v: İkitərəfli münasibətlərimizin böyük tarixi var və indi keyfiyyətcə tamamilə yeni səviyyəyə çıxır. Biz ikitərəfli münasibətləri həmişə geniş səpkidə müzakirə edirik. Buraya həm siyasi dialoq, iqtisadi əməkdaşlıq, energetika sahəsində əməkdaşlıq məsələləri, həm də ölkələrimizin şirkətlərinin birgə biznes layihələrində iştirakı daxildir. Hazırda bu sahələrdə daha səmərəli əməkdaşlıq üçün çox yaxşı perspektivlər açılır. Əlbəttə, indi energetika sektoru ilə bağlı məsələlər regionumuzda da, dünyada da ön sıraya keçir. Onlar regional əməkdaşlığın təhlükəsizliyi, dövlətlərimizin müstəqil xəttinin inkişafı və möhkəmləndirilməsi məsələləri ilə sıx bağlıdır. Ona görə də bu məsələlər müzakirələrimizdə, şübhəsiz, diqqət mərkəzində olmuşdur. Əməkdaşlıq üçün artıq yaxşı perspektivlər vardır. Azərbaycanda karbohidrogen ehtiyatlarının iri hasilatçısına çevrilir.

Gələn il Azərbaycanda neft hasilatının həcmi 30 milyon tondan artıq olacaq, bizim proqnozlara və beynəlxalq qurumların proqnozlarına görə, 2008-ci il üçün isə Azərbaycanda hər il 60 milyon ton neft hasil ediləcəkdir. «Şahdəniz» yatağından böyük həcmdə qaz hasil ediləcəyi gözlənilir ki, bu da Azərbaycanı həm də qaz ixrac edən ölkəyə çevirəcəkdir. Təbii ki, bu məsələlər

bizim görüşümüzdə müzakirə olunmuşdur, qarşılıqlı surətdə faydalı əməkdaşlıq üçün çox yaxşı perspektivlər var. Bilirsiniz ki, Azərbaycanda, ümumən Xəzər regionunda enerji daşıyıcılarının nəqlinin şaxələndirilməsi məsələsi indi geniş müzakirə olunur. Biz bu istiqamətdə müəyyən uğurlar əldə etmişik, Azərbaycandan Qara dənizin, Aralıq dənizinin müxtəlif limanlarına 3 boru kəməri çəkilməmişdir. Azərbaycan qazının Gürcüstana və Türkiyəyə, ola bilsin, sonradan Avropanın digər ölkələrinə də nəqli üçün iri qaz kəmərinin inşası başa çatmaqdadır. Ukrayna etibarlı tərəfdaşımızdır və bizi iqtisadi sahədə çox fəal əməkdaşlıq birləşdirir. Energetika və neft-qaz sektorunda əməkdaşlıq məsələləri indi daha real görünür. Biz bu məsələləri çox ətraflı, təfsilatı ilə müzakirə etdik. Əminəm ki, bu yaxınlarda müfəssəl işə başlayacaq ekspertlər qrupu qısa müddət ərzində gələcək mümkün sazişlərin konkret iqtisadi parametrlərini bizə təqdim edəcəkdir. Ümumən demək istəyirəm ki, Ukraynaya səfərimdən çox razı qaldım, GUAM zirvə görüşü çərçivəsində çox mühüm qərarlar qəbul edilmiş, habelə dünən və xüsusilə bu gün səhərdən axşamadək ikitərəfli əlaqələrimizi müzakirə etmək üçün yaxşı imkan var idi, mən bu münasibətləri yüksək qiymətləndirirəm. Ukrayna ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin dinamik inkişafı bizdə böyük məmnunluq doğurur. Bu, təkcə bizim xeyrimizə deyil, həm də regional inkişafın çox mühüm sabitləşdirici amilidir.

S u a l: Cənab Əliyev, GUAM-ın üzvü olan ölkələr arasında yalnız Azərbaycan neft hasilatı və neft emalı məhsullarının mümkün ixracçısıdır. GUAM ölkələri üçün hansı həcmdə və müddətdə neft göndəriləcəyinə təminat verə bilərsinizmi?

İ l h a m Ə l i y e v: Bu məsələ, əlbəttə, müzakirə olunmuşdur. Deməliyəm ki, artıq indi Azərbaycanın nefti və neft məhsulları dünya bazarlarına, o cümlədən GUAM ölkələrinə göndərilir. Gürcüstan bazarına Azərbaycanın neft məhsulları böyük həcmdə göndərilir, biz Moldova ilə də işləmişik, oraya neft məhsulları göndərmişik. Bir neçə il əvvəl, Ukraynada

yanacaqqla baęlı böhranlı şərait yarananda bu ölkəyə də neft məhsulları göndərilmişdir. Yəni bu, təzə məsələ deyil, əvvəllər də var idi, sadəcə olaraq, indiki mərhələdə bütün bunlar daha miqyaslı xarakter alır, çünki Azərbaycanda neft hasilatının səviyyəsi ilbəil artır. Dediym kimi, 2008-ci ildə hasilat 60 milyon ton təşkil edəcəkdir. Əlbəttə, bizim imkanlarımız artacaqdır. Ukrayna bazarına neft göndərilməsi məsələləri tamamilə realdır, onlar hazırda nəzərdən keçirilir və hesab edirəm ki, ekspert qiymətləndirilməsi başa çatan kimi, yaxın vaxtlarda bu istiqamətdə real işə başlaya biləcəyik.

V i k t o r Y u ş ş e n k o: Biz dedik ki, artıq bu gün Qara dəniz regionunda bir neçə milyon ton sərbəst neft var. Biz təkcə Azərbaycan neftini deyil, ümumən Xəzər neftini nəzərdə tuturuq. Buna görə də Qara dəniz regionunda neftlə baęlı sabit siyasətimizin olub-olmamasından danışısaq, qətiyyətlə deyə bilərəm ki, əlbəttə, var, əlbəttə, mövcuddur. Cənab Prezidentin dediyi perspektivlər nəzərə alınmaqla isə bu fikir daha da möhkəmlənir.

Səfər başa çatdı

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev mayın 23-də Ukraynaya səfərini başa çatdıraraq vətənə yola düşdü. Azərbaycan prezidenti həmin gün gecə Bakıya qayıtdı.

MİNSK QRUPUNUN HƏMSƏDRİ OLAN DÖVLƏTLƏRİN NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ

Prezident sarayı

24 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 24-də Prezident sarayında Rusiya Xarici İşlər nazirinin müavini Qriqori Karasin, ABŞ Dövlət katibinin Avropa məsələləri üzrə müavini Daniel Frid, Fransa prezidentinin beynəlxalq məsələlərə dair müşaviri Pyer Morel, ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri və ATƏT-in hazırkı sədrinin şəxsi nümayəndəsindən ibarət ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri olan dövlətlərin nümayəndə heyətini qəbul etmişdir. Görüş zamanı Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münasibətlərinin nizama salınması ilə əlaqədar aparılan danışıqlarla bağlı fikir mübadiləsi olmuşdur.

**İTALİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB CORCİO NAPOLİTANOYA**

Hörmətli cənab Prezident!

İtaliya Respublikasının milli bayramı – Respublika günü münasibətilə Sizi və Sizin simanızda bütün xalqınızı şəxsən öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından təbrik edirəm.

Əminəm ki, Azərbaycan ilə İtaliya arasındakı dostluq münasibətlərinin möhkəmlənməsi, əməkdaşlığımızın əhatə dairəsinin genişlənməsi meylləri bundan sonra da davam edəcəkdir.

Bu əlamətdar gündə Sizə möhkəm cansağlığı, işlərinizdə uğurlar, dost İtaliya xalqına əmin-amanlıq və rifah arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 25 may 2006-cı il

**İTALİYA RESPUBLİKASI NAZİRLƏR
ŞURASININ SƏDRİ
ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB ROMANO PRODİYƏ**

Hörmətli cənab Sədr!

Ölkənizin milli bayramı – Respublika günü münasibətilə Sizə və dost xalqınıza ən səmimi təbriklərimizi yetirirəm.

Azərbaycan–İtaliya münasibətlərinin bugünkü səviyyəsi və inkişaf dinamikası sevindiricidir.

Ümidvaram ki, birgə söylərimiz sayəsində nailiyyətlərimizi qoruyub saxlayacaq və xalqlarımızın mənafələrinə xidmət edən yeni-yeni uğurlar qazanacağıq. Sizə möhkəm cansağlığı, işlərinizdə müvəffəqiyyətlər, ölkənizə sülh və tərəqqi arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 25 may 2006-cı il

**BMT-nin QADINLAR ÜÇÜN İNKİŞAF FONDUNUN
İCRAÇI DİREKTORU XANIM NOELİN
HEYZERİ İLƏ GÖRÜŞDƏ
SÖHBƏT**

Prezident sarayı

25 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 25-də Prezident sarayında BMT-nin Qadınlar üçün İnkişaf Fondunun icraçı direktoru xanım Noelin Heyzeri qəbul etmişdir.

Azərbaycanda səmərəli görüşlər keçirdiyini söyləyən xanım Noelin Heyzeri MDB ölkələri arasında ilk dəfə respublikamıza səfər etdiyini bildirdi. Ölkəmizin inkişafının çox vacib bir mərhələsində Bakıya səfərə gəldiyini vurğulayan qonaq Azərbaycanın sürətlə artan iqtisadi göstəricilərinə görə prezident İlham Əliyevi təbrik etdi. O, Azərbaycanda əldə olunan gəlirlərin insanların rifahına yönəldilməsini xüsusi vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı da bunun çox önəmli bir məsələ olduğunu, Azərbaycanda iqtisadi inkişafın daha çox sosial, humanitar sahələrə istiqamətləndirildiyini bildirdi. Prezident İlham Əliyev ölkəmizdə əhalinin rifah halının yaxşılaşdırılması üzrə bir sıra proqramların – təhsil, səhiyyə, regional inkişaf proqramlarının uğurla həyata keçirildiyini nəzərə çatdırdı.

**AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEV
«FAYNƏNŞL TAYMS» QƏZETİNİN MƏRKƏZİ VƏ
ŞƏRQİ AVROPA ÖLKƏLƏRİ ÜZRƏ
REDAKTORU STEFAN VEQSTİLƏ
MÜSAHİBƏ VERMİŞDİR**

Prezident sarayı

25 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 25-də Prezident sarayında Böyük Britaniyanın nüfuzlu nəşrlərindən olan «Faynənşl Tayms» qəzetinin Mərkəzi və Şərqi Avropa ölkələri üzrə redaktoru Stefan Veqstilə müsahibə vermişdir.

Dövlətimizin başçısı energetika sahəsinin inkişafı, regional və digər məsələlərlə bağlı suallara ətraflı cavab verdi.

**İSVEÇ KRALLIĞININ BAŞ NAZİRİ
ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB GÖRAN PERSSONA**

Hörmətli cənab Baş nazir!

Milli bayramınız – İsveç Bayrağı günü münasibətilə Sizi və xalqınızı səmimi-qəlbdən təbrik edirəm.

Əminəm ki, ölkələrimiz arasındakı dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin inkişafı, genişlənməkdə olan əlaqələrimiz daim xalqlarımızın rifahına xidmət edəcəkdir.

Sizə ən xoş arzularımı yetirir, dost xalqınıza sülh və tərəqqi diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 25 may 2006-cı il

**İSVEÇİN KRALI ƏLAHƏZRƏT
XVI KARL QUSTAVA**

Əlahəzrət!

İsveç Krallığının milli bayramı – İsveç Bayrağı günü münasibətilə Sizə və Sizin simanızda bütün xalqınıza təbriklərimizi yetirməkdən məmnunluq duyuram.

Ümidvaram ki, Azərbaycan–İsveç münasibətləri xalqlarımızın mənafeləri naminə bundan sonra da dostluq və qarşılıqlı anlaşma zəminində inkişaf edəcəkdir.

Sizə möhkəm cansağlığı, işlərinizdə uğurlar, dost İsveç xalqına əmin-amanlıq və firavanlıq arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 25 may 2006-cı il

28 MAY – RESPUBLİKA GÜNÜ MÜNASİBƏTİLƏ RƏSMİ QƏBULDA NİTQ

Bakı, «Gülüstan» sarayı

26 may 2006-cı il

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Hörmətli qonaqlar!

Mən sizin hamınızı Respublika günü münasibətilə ürək-dən təbrik edirəm. Bütün Azərbaycan xalqına sülh, əmin-amanlıq, xoşbəxtlik arzulayıram.

1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması tarixi bir hadisə idi. İlk dəfə olaraq müsəlman ölkəsində demokratik respublika yaranırdı və Azərbaycan xalqı müstəqil həyata qovuşurdu. Ancaq bildiyiniz kimi, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin ömrü uzun olmadı və iki ildən sonra cümhuriyyət süqut etdi. Xalqımız Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin və onun qurucularının fəaliyyətini çox yüksək qiymətləndirir. Ancaq respublikanın süqutu onu göstərdi ki, müstəqilliyi qoruyub saxlamaq, müdafiə etmək onu əldə etməkdən daha da çətin işdir. Müasir Azərbaycan tarixi də onu 90-cı illərin əvvəllərində bir daha göstərdi.

1991-ci ildə Sovet İttifaqı dağılandıqdan sonra bütün başqa müttəfiq respublikalarla bərabər, Azərbaycan da dövlət müstəqilliyi əldə etdi. Ancaq hamımız yaxşı xatırlayırıq ki, o illər Azərbaycan üçün nə qədər çətin illər olmuşdur. Faktiki olaraq müstəqilliyimiz əldə edildikdən sonra Azərbaycanın bir dövlət kimi müqəddəratı, yaşaması artıq böyük təhlükə qarşısında idi. Ölkədə gedən xoşagəlməz proseslər, iqtisadi tənəzzül, siyasi, hərbi, iqtisadi böhran, vətəndaş qarşিদurması, Ermənistanın Azərbaycana etdiyi təcavüz və bunun acı nəticələri, bütövlükdə

ölkədə gedən mənfəi proseslər bizim müstəqilliyimizi çox böyük təhlükə qarşısında qoymuşdu. Azərbaycanın müstəqil ölkə kimi gələcəyi böyük sual altında idi.

Azərbaycan xalqı 1993-cü ildə ulu öndər Heydər Əliyevə üz tutaraq onu Azərbaycana rəhbərliyə dəvət edərək ölkəni bu bələdan qurtardı. Azərbaycanın 1993-cü ildən bu günə qədərki tarixi onu göstərir ki, ölkəmiz hərtərəfli inkişaf edir, sürətlə inkişaf edir. Düzdür, 1993-cü ildə ölkəmizin düşdüyü o ağır vəziyyət ölkə həyatının bütün sahələrinə mənfəi təsir göstərirdi. O tənəzzülün nəticələrini aradan qaldırmaq, sabitliyə nail olmaq, əlbəttə ki, böyük siyasi təcrübə, bacarıq, cəsarət tələb edirdi. Ulu öndər Heydər Əliyevin qətiyyəti, onun siyasi müdrikliyi, dünyadakı nüfuzu, cəsarəti və təcrübəsi, Azərbaycan xalqının Heydər Əliyev siyasətinə öz dəstəyini verməsi bu gün Azərbaycanı nəinki bölgədə, dünyada ən dinamik və sürətlə inkişaf edən ölkələrdən birinə çeviribdir.

1993-cü ildəki vəziyyətə nəzər salmaq və bugünkü Azərbaycanın inkişafına nəzər salmaq. Təkcə biz yox, bizimlə bərabər fəaliyyət göstərən, Azərbaycana vaxtaşırı səfərlər edən bütün dövlət, hökumət başçıları, yüksək qonaqlar da bunu görür və yüksək qiymətləndirirlər. Bu gün Azərbaycanın qarşısında çox gözəl üfüqlər var, çox gözəl perspektivlər var. Ölkəmiz regionda öz mövqelərini möhkəmləndirir, ölkə daxilində hökm sürən sabitlik və vətəndaş birliyi, həmrəyliyi bizim uğurlarımızın əsas səbəblərindən biridir.

Azərbaycanda Heydər Əliyevin siyasəti yaşayır, möhkəmlənir, yeni formalarla zənginləşir. Çünki həyat yerində durmur, qarşımıza yeni vəzifələr, yeni çağırışlar çıxır. Bölgədəki vəziyyət, dünyada gedən proseslər, Azərbaycanın Dünya Birliyinə inteqrasiya siyasəti, qloballaşma meyilləri – bütün bunlar, əlbəttə, Azərbaycandan da yan keçmir. Azərbaycan bütün bu proseslərin nəinki iştirakçısı, hətta bəzi çox mühüm işlərin, layihələrin, dünya miqyaslı tədbirlərin təşəbbüskarıdır və artıq aparıcı qüvvəyə çevrilir. Bütün bunlar öz-özünə baş verən hadisələr deyildir. Bütün bunları biz təmin edirik.

Azərbaycan rəhbərliyinin siyasəti, xalqın bizim siyasətimizi dəstəkləməsi, təbii ki, mövqelərimizi daha da gücləndirir. Ölkədə həm siyasi, həm də iqtisadi sahələrdə islahatlar cəsarətlə aparılır. Mən tam əminəm ki, siyasi və iqtisadi islahatlar, iqtisadi yüksəliş və demokratikləşmə prosesləri bir-birini tamamlamalıdır və paralel şəkildə həyata keçirilməlidir. Əks təqdirdə uğurlar müvəqqəti olacaqdır. Əgər ölkədə iqtisadi durum yaxşılaşmasa, bizim iqtisadi planlarımız həyata keçməsə, təbii ki, Azərbaycanda tam şəkildə demokratik cəmiyyətin qurulmasından söhbət gedə bilməz. Çünki iqtisadi cəhətdən geridə qalmış ölkələrdə – digər ölkələrin təcrübəsinə baxıb bunu bir daha deyə bilərik – adətən, demokratikləşmə prosesləri çox ləng gedir. Eyni zamanda, əgər biz ancaq və ancaq iqtisadi məsələlərlə məşğul olsaq, iqtisadi artımın davamlılığına nail olsaq, ölkədə ictimai nəzarət isə zəif olsa, siyasi təsisatlar möhkəmlənməsə, onda iqtisadi uğurlarımız da müvəqqəti olacaqdır.

Biz dünyada gedən prosesləri izləyirik. Tarixi də yaxşı bilirik. İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsinə də öyrənirik və görürük ki, harada inkişaf var, harada problemlər çoxdur. Görürük ki, təbii sərvətlərlə zəngin olmaq heç də o demək deyil ki, ölkə böyük nailiyyətlərə nail olacaqdır. Yenə də deyirəm, əgər cəmiyyətdə demokratikləşmə prosesləri sürətlə aparılmasa, sözün əsl mənasında, vətəndaş cəmiyyəti yaradılmasa, qanunun aliliyi tam şəkildə bərqərar olunmasa, bizim gözəl iqtisadi perspektivlərimiz həyatda tam şəkildə reallaşmayacaqdır. Ona görə hesab edirəm, Azərbaycanın təcrübəsi onu göstərir ki, biz düzgün istiqamətdə inkişaf edirik, siyasi islahatlar çox sürətlə aparılır. Son parlament seçkiləri bunu bir daha təsdiqlədi.

Noyabr ayında keçirilmiş seçkilərdə Azərbaycan xalqının iradəsi seçkilərin nəticələrində tam şəkildə öz əksini tapmışdır. Beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən keçirilmiş «exit-poll» da onu təsdiqlədi. Rəsmi nəticələr «exit-poll»un nəticələri ilə 90 faiz üst-üstə düşübdür. Bu, böyük göstəricidir. O yerlərdə ki qanun pozuntuları olmuşdur, qanunu pozan şəxslərə qarşı ciddi

tədbirlər görüldü, onlar cəzalandırıldılar. Eyni zamanda, bəzi dairələrdə seçkilərin nəticələri ləğv olundu və təkrar seçkilər keçirildi. Bildiyiniz kimi, bu ay keçirilmiş seçkilərdə mötəbər beynəlxalq qurumlar tərəfindən keçirilmiş «exit-poll»un nəticələri rəsmi nəticələrlə 100 faiz üst-üstə düşdü. Bu bir daha onu göstərdi ki, Azərbaycanda ədalətli, şəffaf seçkilərin keçirilməsi mümkündür və Azərbaycan xalqının, iqtidarının bu istiqamətdə fəaliyyəti bu nəticəyə gətirib çıxarıbdır.

Azərbaycan iqtisadi sahədə dünyada ən sürətlə inkişaf edən ölkədir. Bu özünü təkcə makroiqtisadi göstəricilərdə deyil, eyni zamanda, insanlarımızın gündəlik həyatında da büruzə verir. Əlbəttə, ümumi daxili məhsulun artımının 40 faizə çatması dünya miqyasında rekord göstəricidir. Eyni zamanda, yanvar–aprel aylarında sənaye istehsalının artımının 50 faizə qalxması, əlbəttə, Azərbaycanın iqtisadi və sənaye inkişafına güclü təkan verən amildir.

Ölkəmizdə müxtəlif layihələr həyata keçirilir və qəbul edilmiş bütün proqramlar çox konkret xarakter daşıyır. Biz şüarlardan çox uzağıq. Mən hesab edirəm ki, hər bir proqramın konkret vəzifələri, icraçıları, nəzarət mexanizmi olmalıdır və maliyyə mənbələri də olmalıdır. Ona görə istər regionların sosial-iqtisadi inkişafı proqramı, istər Bakıtrafı qəsəbələrin sosial-iqtisadi inkişafı proqramı, istərsə də Bakının yol infrastrukturunun inkişafına dair proqram – bütün bunlar icra olunur. Bunun nəticəsində ölkəmizdə son iki il yarım ərzində 380 min yeni iş yeri açılmışdır. Biz bilirik ki, bu hələ işin başlanğıcıdır. Azərbaycanda bundan sonra da yüz minlərlə yeni iş yerlərinin açılması planlaşdırılıb ki, bu da öz növbəsində, həm işsizliyin aradan qaldırılmasına xidmət edəcək, eyni zamanda, yoxsulluq şəraitində yaşayanların sayını kəskin şəkildə aşağı salacaqdır.

Bildiyiniz kimi, keçən il ərzində Azərbaycanda yoxsulluğun səviyyəsi 20 faiz aşağı düşüb. Bu, qısa müddət ərzində böyük nailiyyətdir. Ancaq, əlbəttə ki, bu bizə imkan vermir ki, arxayınlaşaq, yaxud da bu məsələyə diqqətimizi azaldaq.

Azərbaycanda bir nəfər də yoxsul adam, bir nəfər də işsiz adam olmamalıdır. Əlbəttə, işləmək istəyən gərək işlə təmin edilsin. Elələri var ki, işləmək istəmirlər, onlar hər bir ölkədə var.

Digər mühüm layihələr infrastruktur layihələridir. Çünki Azərbaycanın uzunmüddətli inkişafını gərək biz bu gün müəyyən edək. Sənayeləşmə prosesləri daha da sürətlə getməlidir. Qeyri-neft sektorunun inkişafına böyük diqqət göstərilir. Bunu etmək üçün, əlbəttə, enerji infrastrukturunun yaradılması zəruridir. İndi Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində 6 yeni müasir elektrik stansiyası tikilir ki, bunların da ümumi istehsal gücü 1000 meqavata bərabərdir. Nəzərə alsaq ki, Azərbaycanda bütün dövrlər ərzində istifadəyə verilmiş gücün miqdarı təxminən 4000–4500 meqavatdır, görün qısa müddət ərzində bu sahədə nə qədər böyük irəliləyiş var. Bu bizə imkan verəcək ki, Azərbaycanda sənayenin inkişafı daha da sürətlə getsin, enerji təhlükəsizliyi məsələlərini uğurla həll edək.

Bilirsiniz ki, indi dünyada həm iqtisadi, həm də siyasi baxımdan enerji təhlükəsizliyi məsələləri ön plana çıxır. Azərbaycan öz işini görübdür. Ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1994-cü ildə başlanmış və uğurla icra edilən Azərbaycanın neft strategiyası bu gün öz bəhrələrini verməkdədir. Azərbaycan ilk növbədə, öz tələbatını tam şəkildə ödəməlidir və ödəyəcəkdir. Eyni zamanda, dünya və Avropa bazarlarına Azərbaycan öz enerji daşıyıcılarını çatdırmaq əzmindədir. Bu istiqamətdə böyük işlər görülür. Biz bunu yaxşı bilirik.

Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, Bakı–Tbilisi–Ceyhan və Bakı–Tbilisi–Ərzurum neft və qaz kəmərləri dünya miqyaslı layihələrdir. İndi dünyanın ən böyük enerji layihələridir və Azərbaycan bu layihələrin təşəbbüskarı, icraçısı və lideridir. Artıq bunu hamı bilir, dərk edir və Azərbaycanın bir regional ölkə kimi önəmi getdikcə artmaqdadır. Biz bunu gündəlik həyatda görürük. Bunu mən çoxsaylı rəsmi səfərlərdə görürəm, müxtəlif dövlət, hökumət başçılarının Azərbaycana səfərləri zamanı ikitərəfli münasibətlərdə görürük. İndi Azərbaycana

maraq çox böyük sürətlə artır və ölkəmizin mövqeyindən, baxışlarından artıq çox şey asılıdır. Bizimlə müxtəlif sahələrdə çox ciddi məsləhətləşmələr aparılır. Azərbaycanın mövqeyi bir neçə beynəlxalq təşkilatda həlledici olur. Biz də gərək bundan istifadə edək. Bizim vəzifəmiz Azərbaycan xalqının milli maraqlarını tam şəkildə təmin etmək, onları müdafiə etmək, Azərbaycanı risklərdən qorumaq, ölkəmizi müdafiə etmək, sabitliyi möhkəmləndirmək, regional təhlükəsizlik tədbirlərinə öz töhfəmizi vermək və beləliklə, ətrafımızda risklərin minimum səviyyəyə çatdırılmasına nail olmaqdır.

Çünki ölkədə gedən proseslər, sabitlik, əlbəttə, bizim həyatımızı müəyyən edir. Amma biz adada yaşamırıq, biz qonşuluqda yaşayırıq. Ona görə qonşu dövlətlərlə səmərəli münasibətlər, qarşılıqlı etimad və hörmət əsasında qurulmuş münasibətlər bu gün öz müsbət nəticələrini verməkdədir. Artıq bunu hamı etiraf edir. Azərbaycanın mövqeyi və siyasəti müstəqildir. Biz öz siyasətimizi ancaq və ancaq Azərbaycan xalqının milli maraqları üzərində qururuq. Müstəqil siyasət aparmaq, əlbəttə, ölkənin həm daxilində, həm də xaricində mövqələrimizi möhkəmləndirir.

Mən bir neçə dəfə demişəm, bu gün də demək istəyirəm ki, müstəqillik yalnız dövlət atributları ilə ölçülmür. Müstəqillik o deməkdir ki, ölkə tam şəkildə müstəqil siyasət apara bilsin. Mən heç bir başqa misal gətirmək istəmirəm. Biz bu misalları yaxşı bilirik. Ölkələr var ki, müəyyən səbəblərə görə müstəqil siyasət aparmaq iqtidarında deyildir, haradasa imkanları yoxdur, haradasa tədbirlər görülməyibdir. Azərbaycan bu baxımdan ayaq üstə çox möhkəm dayanan ölkədir. Bizim vəzifəmiz, borcumuz, bütün Azərbaycan xalqının borcu ondan ibarətdir ki, bu müsbət meylləri daha da möhkəmləndirək. Bunu etmək üçün bütün imkanlar var. Azərbaycanın çox düşünülmüş və hərtərəfli iqtisadi inkişaf konsepsiyası var və bu gün icra edilir. Bizim xarici siyasətimiz birmənalıdır, heç bir xarici təsirə məruz qalmır və qala da bilməz. Ölkədə gedən demokratikləşmə prosesləri dünyə tərəfindən, inkişaf etmiş ölkələr tərəfindən

yüksək qiymətləndirilir. Amma ilk növbədə, bunu Azərbaycan xalqı yüksək qiymətləndirir.

Azərbaycanda hökm sürən etnik və dini tolerantlıq artıq dünya miqyasında bir nümunə kimi öyrənilir. Xüsusilə indiki şəraitdə eşidirik ki, sivilizasiyalar arasında dialoqdan çox geniş söhbət aparılır. Amma əslində biz görürük ki, milli və dini zəmində münaqişələr, yaxud da toqquşmalar daha da artır. Azərbaycanın təcrübəsi öyrənilməlidir və təsadüfi deyil ki, burada bir neçə beynəlxalq təşkilat bu məsələyə dair elmi-praktiki konfranslar da keçirir. Yəni bu bizim gündəlik həyat tərzimizdir, eyni zamanda, bizim siyasətimizdir. Amma biz görürük ki, heç də hər yerdə belə deyildir. Bizim gücümüz birliyimizdədir. Ona görə həm iqtisadi, həm siyasi sahədə, həm də xarici siyasət sahəsində bizim işlərimiz düşünülmüş şəkildə aparılır. Plan şəklində bu siyasət öz uğurunu artıq sübut edibdir.

Böyük layihələr, ölkənin inkişafı, infrastruktur layihələr, iş yerlərinin açılması, yeni yolların tikilməsi – bu gün Azərbaycanda üç şəhərdə yeni aeroportlar tikilir və onların tikintisi bu yaxınlarda başa çatacaqdır. Çox möhkəm, müasir nəqliyyat infrastrukturunu yaranır. Azərbaycan Avropa ilə Asiya arasında təbii körpüdür. Amma bu körpü o zaman möhkəm olacaq ki, biz bunun infrastrukturunu təmin edək. Ona görə bu sahəyə böyük diqqət göstərilir.

Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycanın xarici siyasəti daxili siyasətimizin davamıdır və milli maraqların qorunmasına xidmət edir. Bizim xarici dövlətlərlə çox səmərəli işgüzar münasibətlərimiz var. Son iki il ərzində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvü olan beş dövlətə rəsmi səfərləri xarici siyasətimizin nə qədər uğurlu olmasından xəbər verir. Azərbaycan həm əhali baxımından, həm də ərazi baxımından böyük ölkə deyildir. Beş aparıcı ölkəyə rəsmi səfərlərim həm Azərbaycanın mövqeyini nümayiş etdirir, həm də bizə imkan yaradır ki, dünyanın aparıcı ölkələri ilə çox

səmərəli, hərtərəfli, qarşılıqlı marağ və hörmətə əsaslanan münasibətlərimizi daha da möhkəmləndirək.

Azərbaycanın, demək olar ki, heç bir ölkə ilə problemi yoxdur. Biz çalışırıq ki, bütün ölkələrlə, böyük dövlətlərlə, bizim tərəfdaşlarla yaxşı münasibətlər quraq və bunu möhkəmləndirək. Eyni zamanda, qonşu dövlətlərlə də münasibətlərimiz ən yüksək zirvədədir. Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, biz bu bölgədə yaşayırıq. Bölgə çox həssas bölgədir, təhlükəsizlik tədbirləri hələ möhkəmlənməlidir. Bölgədə müəyyən təhlükələr, təhdidlər var ki, biz bunlara öz münasibətimizi bildirməliyik və mövqeyimizi ortaya qoymalıyıq. Bəzi hallarda – getdikcə bu halların sayı artır – bizim mövqeyimiz qəbul ediləcək qərarlara da öz təsirini göstərə bilər. Əgər belə olarsa, bu ancaq müsbət təsir olacaqdır. Bu təsir ancaq regionda gedən əməkdaşlığa, təhlükəsizlik tədbirlərinin güclənməsinə xidmət edəcəkdir.

Bildiyiniz kimi, Azərbaycanla Ermənistan arasında həll olunmamış münaqişə təkcə bizim üçün deyil, bütün region üçün əsas təhlükə mənbəyidir. Çünki biz regionda gedən əməkdaşlığa, neft-qaz kəmərlərinə, dəmir yolu nəqliyyatına dair layihələrə, Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolunun tikintisinə çox böyük səylər göstəririk. Həm Gürcüstanın, həm də Türkiyənin prezidentləri və Baş nazirləri ilə bu bərdə bu yaxınlarda söhbətlərim olubdur. Azərbaycan maliyyə öhdəliyini qoymağa bu gün hazırdır ki, biz bu işə başlayaq. Bütün bu müsbət imkanlar böyük təhlükə qarşısındadır. Çünki Ermənistanın Azərbaycana davam edən təcavüzü və təcavüzün nəticəsində 1 milyondan artıq azərbaycanlının qaçqın, köçkün vəziyyətində yaşaması bölgədə ən böyük təhlükədir. Bizim vətəndaşlar etnik təmizləmə siyasətinə məruz qalmışlar. Bildiyiniz kimi, etnik təmizləmə aktları dünyada ən çox tənqid edilən, qınanan məsələdir. Amma əfsuslar olsun ki, bu etnik təmizləmə siyasətinə görə Ermənistana qarşı heç bir sanksiya tətbiq olunmur.

Bu yaxınlarda ermənilər Şuşanın «azad olunmasını» qeyd ediblər. Sual olunur, onlar Şuşanı kimdən azad ediblər? Kimdən, azərbaycanlılardan? Orada azərbaycanlılardan başqa heç kim yaşamırdı. Ermənilərin sayı cəmi 5–10 faiz idi.

Deməli, Ermənistan dövlət səviyyəsində etnik təmizləmə siyasətinin nəticələrini qeyd edir. Nə üçün mütərəqqi dünya buna göz yumur? Nə üçün demokratiyadan, insan haqlarından dəm vuran beynəlxalq təşkilatlar, dövlətlər, qeyri-hökumət təşkilatları, o cümlədən ölkə daxilindəki qüvvələr öz səsini ucaltmırlar? Buna nə üçün göz yumurlar? Bu bir daha onu göstərir ki, biz ancaq öz gücümüzə güvənməliyik.

Azərbaycanda son illər ərzində aparılan siyasət və bu siyasətin əsas özəyi ondan ibarətdir ki, biz bu gücü yaradıırıq. Güclü iqtisadiyyat, güclü xarici siyasət, bölgədəki mövqələrimizin möhkəmlənməsi, neft-qaz layihələrinin icra olunması və enerji daşıyıcılarına malik dövlət kimi, Azərbaycanın Avropa və dünya üçün önəmli ölkəyə çevrilməsi, ordu quruculuğunun aparılması – bütün bunlar bizim mövqələrimizi möhkəmləndirir.

Biz sülh danışıqlarında iştirak edirik. Bilirsiniz, mən bəyan etmişəm ki, biz sülh danışıqlarına o vaxta qədər sadıq ki, imkan var münaqişə sülh yolu ilə həll olunsun. Amma biz nə vaxta qədər buna dözməliyik? Ermənistan tərəfi nə vaxta qədər öz qeyri-konstruktiv mövqeyi ilə bütün danışıqlarda əldə edilən müəyyən ilkin razılaşmalara kölgə salacaq? Ona görə ki, yəqin onlar bu məsələnin həllində maraqlı deyillər. Amma qoy yaxşı fikirləşsintlər. Qoy bir az uzağa baxsınlar, görsünlər ki, indi Azərbaycanla Ermənistan arasında iqtisadi, hərbi – bütün başqa sahələrdə uçurum genişlənir. Bizim büdcəmiz artıq bu il 4 milyard 500 milyon dollara çatıb. Gələn il daha da artacaqdır və perspektivdə Azərbaycanla Ermənistan heç cür rəqabət apara bilməyəcəkdir. Bu nəyə gətirib çıxaracaqdır? Azərbaycan xalqı nə vaxta qədər bu məsələyə dözəcək? Bizim səbrimizin həddi var. Mən bunu deyəndə heç kimi qorxutmaq istəmirəm. Yaxud da bəziləri deyirlər ki, hərbi ritorikadır.

Bizim torpağımız işğal altındadır və ona görə, təbii olaraq, biz tələb edirik, ilk növbədə, Ermənistandan tələb edirik ki, işğal olunmuş torpaqlardan öz xoşu ilə çıxsın. Qoy azərbaycanlılar, 10 ildən artıqdır etnik təmizləmə siyasətindən əziyyət çəkən vətəndaşlarımız öz torpaqlarına qayıtsınlar. Bu onların təbii hüququdur. Bu, humanitar hüququdur. Bu bizim torpağımızdır, Dağlıq Qarabağ bizim torpağımızdır və hamımız bilir ki, ermənilər oraya nə vaxt gəliblər – XIX əsrin əvvəllərində. 1978-ci ildə oraya gəlmələrinin 150 illiyinin qeyd olunması ilə əlaqədar bir abidə də qoymuşdular. İndi o abidədən əsər-əlamət qalmayıb, vurub dağıdıblar. Bu faktdır, onlar qonaq kimi gəlmişdilər. Amma yaxşı, qonaq kimi gəliblər, orada yaşayıblar. Bizim oradakı yerli əhali ilə problemimiz yoxdur. Sadəcə olaraq, işğalçılar zəbt edilmiş bütün torpaqlardan qeyd-şərtsiz çıxmalıdırlar.

Mən inanıram və əminəm ki, biz buna nail olacağıq, bu məsələ öz həllini tapacaqdır. Azərbaycan möhkəmlənir, Azərbaycan güclənir. Biz bütün imkanlardan – siyasi, diplomatik, iqtisadi, nəqliyyat imkanlarından, lazım olarsa, hərbi imkanlardan da istifadə edəcəyik. Çünki bu bizim hüququmuzdur. Heç kim istəməz ki, müharibə başlasın. Kim istəyər ki, yenə qan tökülsün, yenə insanlar həlak olsunlar? Amma digər tərəfdən, əgər danışıqlarda heç bir nəticə olmasa, nədir bizim seçimimiz? Bizim seçimimiz qalmır. Ona görə məsələ artıq çox ciddi xarakter alır.

Bir daha demək istəyirəm, Minsk qrupu həmsədrlərinin Azərbaycana son gəlişi və yüksək vəzifəli diplomatların gəlişi, aparılan danışıqlar ümid yaradır ki, biz bunu sülh yolu ilə həll edə bilərik. Nə qədər ki, bu imkanlar var, Azərbaycan onlardan istifadə edəcəkdir. Ancaq biz heç vaxt Azərbaycan torpağında ikinci erməni dövlətinin yaranmasına icazə verməyəcəyik, heç vaxt Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan ayrılmasına imkan verməyəcəyik!

Əziz dostlar, bu bayram günündə bir daha vurğulamaq istəyirəm ki, ölkəmizin, demək olar, əsas problemləri öz həllini

tapmaqdadır. Əlbəttə, ölkənin ciddi problemləri var. İşsizlik, yoxsulluq, bəzi hallarda sosial ədalətsizlik, qanunların pozulması, məmur özbaşınalığı, korrupsiya, rüşvətxorluq – bütün bunlar var. Biz bunları bilirik və mübarizə aparırıq. Çalışırıq ki, cəmiyyətimizi, insanları incidən bu məsələlər aradan qaldırılsın, insanlar daha da yaxşı yaşasınlar, daha da yaxşı maaş, pensiya alsınlar.

Bilirsiniz ki, Azərbaycanda nə qədər xəstəxana, məktəb tikilir. Bütün bunlar xalq üçün edilir. Yenə də demək istəyirəm ki, bizi çox böyük imkanlar gözləyir, çox parlaq gələcək gözləyir. Neft kəmərinin iş düşməsindən sonra böyük həcmdə valyuta axını gözlənilir və bu, ilk növbədə, Azərbaycanın bütün sosial problemlərinin həllinə yönəldiləcəkdir.

Bir sözlə, ölkəmizin davamlı, uğurlu inkişafı artıq bir reallıqdır, bir həqiqətdir. Bizdən asılıdır ki, bütün bu gözəl imkanlardan maksimum dərəcədə səmərəli şəkildə istifadə edək, ölkəmizi möhkəmləndirək, zənginləşdirək, insanların həyat səviyyəsini yaxşılaşdıraraq və Azərbaycanı qüdrətli regional dövlətə çevirək. Bu işdə hamımıza uğurlar arzulayıram.

Sizi bu gözəl bayram münasibətilə bir daha təbrik edirəm. Sizə cansağlığı, uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

* * *

Sonra Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev respublika ictimaiyyətinin nümayəndələri, xarici ölkələrin Bakıdakı səfirləri ilə görüşüb səmimi söhbət etdi.

**«FƏZA QƏZETÇİLİK» ANONİM ŞİRKƏTİ İDARƏ
HEYƏTİNİN ÜZVÜ, TÜRKİYƏNİN «ZAMAN»
QƏZETİNİN BAŞ REDAKTORU EKREM
DUMANLININ RƏHBƏRLİK ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

26 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 26-da Prezident sarayında «Fəza qəzetçilik» Anonim Şirkəti İdarə Heyətinin üzvü, Türkiyənin «Zaman» qəzetinin Baş redaktoru Ekrem Dumanlının rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Vaxtilə Naxçıvanda ümummilli lider Heydər Əliyev ilə görüşlərini məmnunluqla xatırladan Ekrem Dumanlı Azərbaycanın böyük inkişaf yolunda olduğunu bildirdi. O, Respublika günü münasibətilə prezident İlham Əliyevi təbrik etdi.

Prezident İlham Əliyev cənab Ekrem Dumanlı ilə əvvəllər keçirdiyi görüşü məmnunluqla xatırladı, ölkəmizdə bütün sahələrdə inkişafın əldə olunduğunu, Azərbaycanda həm iqtisadi, həm də siyasi sahələrdə gözəl nəticələr qazanıldığını bildirdi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN FRANSAYA SƏFƏRİ

28 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev NATO Parlament Assambleyasının yaz sessiyasında iştirak etmək üçün mayın 28-də Parisə yola düşmüşdür.

Azərbaycanın və Fransanın dövlət bayraqları ilə bəzədilmiş Şarl de Qoll adına hava limanında dövlətimizin başçısının şərəfinə fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Prezident İlham Əliyevi Fransa hökumətinin yüksək vəzifəli şəxsləri ehtiramla qarşıladılar.

Azərbaycan prezidenti hava limanından onun üçün ayrılmış iqamətgaha gəldi.

AZƏRBAYCAN NEFTİNİN CEYHAN TERMİNALINA ÇATMASI MÜNASİBƏTİLƏ PREZİDENT İLHAM ƏLİYEVİN AZƏRBAYCAN XALQINA MÜRACİƏTİ

Əziz həmvətənlər!

Dünən Azərbaycan nefti Ceyhan terminalına çatıb. Bu böyük tarixi hadisə münasibətilə bütün Azərbaycan xalqını ürəkdən təbrik edirəm.

Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəmərinin tikintisi Azərbaycan üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edən hadisədir. Bu, Azərbaycanın uzunmüddətli inkişafını təmin edəcək, ölkəmizi zənginləşdirəcək, bizim iqtisadi potensialımızı daha da möhkəmləndirəcəkdir.

Azərbaycan çox sürətlə və dinamik şəkildə inkişaf edən ölkədir. Azərbaycanın çox gözəl perspektivləri, çox gözəl nəticələri var və şübhəsiz ki, ölkəmiz Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəmərinin fəaliyyətindən çox böyük fayda əldə edəcəkdir. Hər bir vətəndaş bu müsbət dəyişiklikləri öz gündəlik həyatında hiss edəcəkdir.

Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri ulu öndər Heydər Əliyevin adını daşıyır. Məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1994-cü ildə başlanmış Azərbaycanın neft strategiyası bu gün ölkəmizin hərtərəfli inkişafına şərait yaradır. Onu da bilirsiniz ki, Türkiyə hökuməti Ceyhan terminalına da ulu öndər Heydər Əliyevin adını vermişdir. Beləliklə, Azərbaycan nefti Heydər Əliyev adına Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri vasitəsilə Heydər Əliyev adına Ceyhan terminalına nəql edilibdir və bir neçə gündən sonra birinci tanker yola düşəcəkdir. Bu bir daha onu göstərir ki, ölkəmiz qarşıda duran bütün vəzifələri icra etməyə hazırdır və buna qadirdir.

90-cı illərin çox ağır şəraitində müəyyən təzyiqlərə, təhlükələrə, təhdidlərə baxmayaraq, Azərbaycan xalqı öz siyasətindən dönmədi. Azərbaycan rəhbərliyi öz siyasətini cəsarətlə, müdrikliklə irəliyə aparırdı. Bu gün də belədir. İndi Azərbaycan qarşıda duran bütün vəzifələri həll etməyə qadirdir. Dünyanın ən böyük enerji layihəsi olan Bakı–Tbilisi–Ceyhan bu gün reallıqdır. Vaxtilə əfsanə kimi görünən bu layihə artıq gerçəklikdir. Bu ilin sonuna qədər Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz kəmərinin işə düşməsi Azərbaycanın hərtərəfli inkişaf etməsinə böyük xidmət göstərəcəkdir.

Bilirsiniz ki, indi dünyada və Avropada enerji təhlükəsizliyi məsələləri ön plana çıxır. Demək olar ki, gündəliyin ön planına çıxır. Bu baxımdan Azərbaycanın rolu getdikcə artacaqdır. Bu bizə bir tərəfdən, böyük iqtisadi mənfəət gətirəcək, digər tərəfdən, böyük siyasi kapital gətirəcəkdir. Azərbaycanla hesablaşsınlar, Azərbaycanla məsləhətləşsinsinlər. Bizim dünyadakı və Avropadakı mövqələrimiz möhkəmlənir. Müstəqil siyasət aparmağımızda heç bir problem yoxdur, heç bir çətinlik çəkmirik və ölkəmizi çox inamla və uğurla gələcəyə aparırıq.

Bu, böyük tarixi hadisədir. Bu, təkcə Azərbaycan üçün, bölgə üçün deyil, dünya əhəmiyyətli tarixi hadisədir.

Əlbəttə, biz hamımız istəyirik ki, Azərbaycanın qarşısında duran bütün problemlər tezliklə öz həllini tapsın. İlk növbədə, Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi öz həllini tapsın. Biz bu münaqişənin həll olunmasında bütün imkanlardan istifadə edəcəyik. O cümlədən iqtisadi imkanlarımızdan, artan iqtisadi potensialımızdan və bütün başqa imkanlardan.

Mən Azərbaycanın qarşısında böyük problem görmürəm, gələcəyə çox nikbinliklə baxıram. Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəmərinin reallaşması bir daha onu göstərir ki, Azərbaycan iqtidarı, rəhbərliyi ölkəni inamla idarə edir. Bizim siyasətimiz xalq tərəfindən bəyənilir, dəstəklənir və biz də çalışacağıq əlimizdən gələni edək ki, ölkəmiz daha da möhkəmlənsin, hər bir vətəndaş daha da yaxşı yaşasın, işsizlik, yoxsulluq tamamilə

aradan qaldırılsın. Əlbəttə ki, bu işdə Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəmərinin rolu müstəsna əhəmiyyət daşıyır.

Gəlin fərz edək ki, əgər 1994-cü ildə «Əsrin müqaviləsi» bağlanmasaydı nə olardı, əgər çətin, ağır şəraitdə Heydər Əliyevin söyləri nəticəsində biz Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəmərinin tikintisinə başlamasaydıq nə olardı? Azərbaycan hansı problemlərlə üzləşərdi? İndi Azərbaycanın dünyadakı mövqeləri necə ola bilərdi? Əlbəttə, bunu təsəvvür etmək çətin deyildir. Bu gün Azərbaycanın inamlı inkişafının əsas səbəbi məhz 90-cı illərin ortalarında ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən başlanmış neft strategiyasıdır. Bu neft strategiyası bizə böyük imkanlar yaratdı, böyük imkanlar da yaradacaqdır və biz bundan səmərəli istifadə edəcəyik.

Çox əlamətdar hadisədir ki, Azərbaycan neftinin Ceyhan terminalına daxil olması Respublika gününə təsadüf etdi. Bu hadisə də böyük rəmzi xarakter daşıyır. Çünki Azərbaycanın müstəqilliyinin möhkəmlənməsində Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəmərinin rolu danılmazdır və çox əhəmiyyətlidir. Azərbaycan 15 ildir ki, müstəqil ölkə kimi yaşayır. Bu 15 il ərzində biz bütün dünyaya sübut etdik ki, müstəqil ölkə kimi yaşaya bilərik, biz öz siyasətimizi Azərbaycan xalqının milli maraqları üzərində qururuq, biz Azərbaycanı Dünya Birliyinə sürətlə inteqrasiya edirik. Azərbaycanın dünyadakı mövqeləri möhkəmlənir, ölkə daxilində olan sabitlik və vətəndaş həmrəyliyi möhkəmlənir və müstəqil ölkə kimi, Azərbaycan bundan sonra da yaşayacaq və əbədi yaşayacaqdır.

Əziz dostlar, əziz bacılar və qardaşlar, bu tarixi hadisə münasibətilə sizi bir daha ürəkdən təbrik edirəm, hər birinize cansağlığı, xoşbəxtlik arzulayıram.

Yaşasın müstəqil Azərbaycan!

Paris, 29 may 2006-cı il

AZƏRBAYCANIN FRANSADAKI SƏFİRLİYİNİN YENİ BİNASININ AÇILIŞ MƏRASİMİNDƏ NİTQ

Paris

29 may 2006-cı il

Mayın 29-da Parisdə Azərbaycanın Fransadakı səfirliyinin yeni binasının açılış mərasimi olmuşdur. Mərasimdə Fransanın yüksək vəzifəli rəsmi şəxsləri, Parisdəki diplomatik korpusun təmsilçiləri, Fransanın məşhur şirkətlərinin, ictimaiyyətin nümayəndələri, bu ölkənin Bakıdakı keçmiş səfirləri, Azərbaycan Milli Məclisinin deputatları, diasporumuzun nümayəndələri iştirak edirdilər.

Açılış mərasiminə toplaşanlar Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevi və xanımı Mehriban Əliyevanı səmimiyyətlə qarşıladılar.

Dövlətimizin başçısı «Azərbaycan Respublikasının səfirliyi» sözləri yazılmış lövhənin üzərindən örtüyü götürdü, səfirliyin binası ilə tanış oldu. Binanın foyesində ulu öndər Heydər Əliyevin büstü qoyulmuşdur.

Respublikamızın Fransadakı səfiri Tarik Əliyev Parisin mərkəzində yerləşən, artıq Azərbaycan Respublikasına məxsus olan dördmərtəbəli yaraşığı bina barədə ətraflı məlumat verdi və bildirdi ki, burada diplomatlarımızın normal fəaliyyəti üçün hər cür şərait yaradılmışdır.

Prezident İlham Əliyev mərasimdə nitq söylədi.

İ l h a m Ə l i y e v: Hörmətli xanımlar və cənablar!

Əziz dostlar!

Bu gün çox gözəl və əlamətdar bir gündür. Biz Fransada Azərbaycan səfirliyinin yeni binasının açılışını birlikdə qeyd edirik. Mən bu gözəl hadisə münasibətilə sizi təbrik edirəm.

Uzun illərdə ki, Fransada Azərbaycan səfirliyi fəaliyyət göstərir. Ancaq artıq bu gündən sonra səfirlik öz fəaliyyətini Azərbaycan dövlətinə məxsus olan binada davam etdirəcəkdir.

Bina da çox gözəldir, tarixi binadır və yeri də çox gözəldir. Mən yuxarı mərtəbədə evvandan baxarkən gördüm ki, sağ tərəfdə Zəfər tağı, sol tərəfdə isə Eyfel qülləsi görünür. Yəni Parisin iki rəmzi bu binadan görünür. Bu çox gözəl və əlamətdar bir haldır.

Səfirliyin fəaliyyəti üçün çox gözəl şərait var. Mən əminəm ki, səfirliyin fəaliyyəti bundan sonra da uğurlu olacaq və iki ölkə arasında münasibətlərin inkişafında öz rolunu oynayacaqdır. İki ölkə arasında münasibətlər çox sürətlə inkişaf edir və bizi qane edir. Biz çox razıyıq, məmnunuq ki, Fransa ilə Azərbaycan arasında olan münasibətlər, demək olar ki, həyatımızın bütün sahələrini əhatə edir və günü-gündən möhkəmlənir.

Yəqin siz xatırlayırsınız ki, Heydər Əliyev prezident vəzifəsinə seçildikdən sonra ilk xarici rəsmi səfərini 1993-cü ildə Fransaya etmişdi və 2003-cü ildə mən də prezident seçildikdən sonra ilk rəsmi səfərim Fransaya olmuşdur. Bu özlüyündə onu göstərir ki, biz ikitərəfli münasibətlərə çox böyük önəm veririk. Əminik ki, gələcəkdə də bu münasibətlər tərəfləri qane edəcək və hər iki tərəf bu münasibətlərin inkişafından maksimum dərəcədə faydalanacaqdır. Siyasi, iqtisadi, mədəni sahələrdə əməkdaşlığımız çox uğurludur.

Eyni zamanda, Fransa ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədr ölkəsidir. Ümid edirik ki, həmsədr ölkələrin fəaliyyəti Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həll olunmasında öz rolunu oynayacaqdır.

Dünən Azərbaycan öz milli bayramını qeyd etmişdir. Respublika günü Azərbaycanın tarixində ən gözəl bayramlardan biridir. Eyni zamanda, bildiyiniz kimi, dünən Azərbaycan nefti Ceyhan terminalına gəlib çatmışdır. Bu iki gözəl hadisə Azərbaycanın güclənən mövqelərini nümayiş etdirir. Azərbaycanın müstəqilliyi möhkəmlənir. Eyni zamanda, səfirliyin belə gözəl binaya köçməsi də onu göstərir ki, bizim müstəqilliyimiz ildən-ilə möhkəmlənir.

Fransada Azərbaycanın dostları çoxdur. Mən bu gün sizi – Azərbaycanın dostlarını, keçmiş səfirləri, millət vəkillərini,

digər hörmətli qonaqları görürəm. Sizin hamınızı bir daha ürəkdən salamlayıram, bu gözəl tədbirdə iştirak etdiyiniz üçün sizə öz təşəkkürümü bildirirəm. Sizin hamınızı bu gözəl hadisə münasibətilə bir daha ürəkdən təbrik edirəm.

Sağ olun.

Prezident İlham Əliyev sonra mərasim iştirakçıları ilə görüşüb səmimi söhbət etdi.

FRANSANIN İŞ ADAMLARI İLƏ GÖRÜŞDƏ NİTQ

Paris

29 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 29-da Parisdə Fransa Müəssisələri Hərəkatı (MEDEF) təşkilatının üzvü olan nüfuzlu şirkətləri təmsil edən iş adamları ilə görüşmüşdür. Görüşü «Panhart jeneral defans» şirkətinin Baş direktoru Kristian Mons açdı. Görüşdə Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev nitq söyləmişdir.

İ l h a m Ə l i y e v: Çox sağ olun, dəvətinizə görə minnətdaram.

Mən MEDEF-də yenidən olmağıma çox şadam və ölkələrimiz arasında iqtisadi əməkdaşlıqla bağlı fikir mübadiləsi üçün yaradılmış şəraitə görə minnətdaram.

Qeyd etdiyiniz kimi, mən iki il yarım öncə burada olmuşdum. Həmin görüşümüz mənim Fransaya 2004-cü ilin əvvəlində etdiyim ilk rəsmi səfər zamanı baş tutdu. İkitərəfli münasibətlərimizin sürətlə inkişafının əsas göstəricilərindən biri də odur ki, həmin vaxtdan etibarən mən Fransaya bir neçə səfər etmişəm. Bu səfərlər əlaqələrimizin dinamik inkişafından xəbər verir və onların müxtəlif sahələrdə daha da genişləndirilməsi üçün olan çox böyük imkanlar göz qabağındadır.

Axırıncı görüşümüzdən sonra Azərbaycanda iqtisadi artım uğurla davam etmişdir. Biz çox mühüm müxtəlif iqtisadi və sosial proqramlar həyata keçirməyə başladıq. Onların hamısı uğurla davam etdirilir. Regional inkişaf proqramı, işsizliyin və yoxsulluğun azaldılması proqramının, müxtəlif infrastruktur layihələrin həyata keçirilməsində və təbii ki, ölkə üçün ən vacib

olan neft və qaz sənayesinin inkişafında yaxşı nəticələr əldə etmişik. Mən son iki il yarım ərzində əldə olunmuş nailiyyətləri təsəvvür etmək üçün bəzi rəqəmləri sizin nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm.

Regional inkişaf proqramının həyata keçirilməsi nəticəsində Azərbaycanda təqribən 400 min yeni iş yeri yaradılmışdır. Onların əksəriyyəti qeyri-neft sektorunda və rayonlarda açılmışdır. Ötən il ərzində Azərbaycanda ÜDM-in artımı 26 faiz təşkil etmiş, cari ilin ilk dörd ayı ərzində isə təqribən 40 faizə bərabər olmuşdur. Sənaye istehsalının artımı təxminən 40–45 faiz səviyyəsində olmuşdur. 2005-ci ildə yoxsulluğun səviyyəsi 20 faiz aşağı düşmüş, yəni, yoxsulluq şəraitində yaşayanların sayı 20 faiz azalmışdır. Bizim Azərbaycanda yoxsulluğun tam aradan qaldırılmasına yönəlmiş çox ciddi proqramımız var. Əhalinin gəlirləri, pensiya və təqaüdlər artmaqdadır. Biz infrastrukturun yaradılmasına dair olduqca mühüm proqram həyata keçiririk.

Hazırda Azərbaycanda 6 elektrik enerjisi stansiyası tikilir və onların ümumi gücü 1000 meqavata bərabərdir. Bu cür imkanlarla biz inkişaf edən iqtisadiyyatın artan tələbatını ödəyə biləcəyik.

Yolların çəkilməsi proqramı da uğurla yerinə yetirilir. Bu proqramda magistral yollar və ölkənin müxtəlif bölgələrinə aparan yollar nəzərdə tutulur. Çünki biz iqtisadiyyatımızı şaxələndirmək istəyiriksə, onda müasir infraqurktura malik olmalıyıq.

Son illər ərzində iqtisadi inkişaf sahəsində əsas diqqətimiz qeyri-neft sektoruna yönəlmişdir. Neft və qaz layihələrinə gəldikdə, bu sahədə hər şey əladır, işlər cədvələ uyğun gedir və çox böyük nailiyyətlər əldə olunmuşdur. Təbii ki, qarşıdakı illər ərzində neft və qazdan gələn gəlirlər ölkə büdcəsinin mədaxil hissəsinin əsasını təşkil edəcəkdir. Lakin biz eyni zamanda, gələcək on və ya iyirmi il haqqında düşünməliyik və nəyin baş verəcəyini bilməliyik. Enerji təchizatçısı kimi, Azərbaycanın yaxşı imkanlarından istifadə edərək yüksək texnologiyalara və

lazımı avadanlığa malik güclü və müasir sənaye yaratmalıyıq və lazımı satış bazarlarını formalaşdırmalıyıq. Biz bu işi bu gün görməliyik və yubanmaya yol vermək olmaz. Beləliklə, biz iqtisadiyyatımızın birtərəfli inkişafından yan keçəcəyik və neft hasilatından və neftin qiymətlərindən asılılığı tam aradan qaldıracağıq.

Bir sözlə, məqsədimiz güclü qeyri-neft sektoruna, sənayeyə və infrastruktura, eləcə də peşəkar mütəxəssislərə malik müasir ölkənin yaradılmasıdır. Biz kadrların formalaşması işinə çox böyük diqqət yetiririk. Əgər dünyanın müxtəlif ölkələrində uğur gətirmiş nümunələrə nəzər salsaq görürük ki, uğur, tərəqqi və yeni texnologiyalar yüksək peşəkarlığı ilə seçilən insanlar və mütəxəssislər olduğu təqdirdə qazanılır. Bu səbəbdən də Azərbaycanda təhsil proqramları prioritet xarakter daşıyır. Kadr hazırlığı sahəsinə yatırılan sərmayələr uzunmüddətlidir və onların nəticəsində müasir iqtisadiyyat barədə bilik və bacarığa malik olan çox peşəkar insanlar yetişəcəkdir.

Mən bir daha qeyd edirəm ki, başladığımız bütün işlərdə biz uğurlar əldə etmişik. Bütün proqramlarımızın həyata keçirilməsinin çox dəqiq mexanizmləri var. Burada maliyyələşmə mənbəyi də nəzərdə tutulubdur. Biz əsasən öz resurslarımıza arxalanırıq. Əlbəttə ki, bu gün iqtisadiyyatımızın inkişaf etdiyi və istismara verilən boru kəmərlərinin olduğu şəraitdə, hər hansı böyük krediti – milyard yarım, bir milyard və ya ondan da artıq – almaq Azərbaycan üçün çətin iş deyildir. Azərbaycana əvvəllər milyardlarla dollar məbləğində kreditlər verilibdir. Bu sahədə ölkəmiz etibarlı tərəfdaşdır. Lakin biz öz resurslarımıza arxalanmağa üstünlük veririk. Bundan da məqsəd ölkənin iri həcmdə borclarının yaranmasına imkan verməməkdir.

Büdcəmiz çox sürətlə artır. Üç il bundan öncəki vəziyyətlə müqayisə etsək, büdcəmiz üç dəfə artmışdır. Lakin gəlirlərin daha da artırılması üçün böyük imkanlarımız var. Maliyyə sahəsində çox güclü intizamın, hesablaşmalar, neft gəlirlərinin toplanması və bölünməsində şəffaflığın təmin olunması çox

vacibdir. Azərbaycan hasilat sənayesində şəffaflyq təşəbbüsünə qoşulan ilk ölkələrdən biri olmuşdur. Bu təşəbbüs indi dünyanın müxtəlif ölkələrində yayılır. Proqramın rəhbərliyinin məlumatına görə, Azərbaycan bu təşəbbüsün iştirakçıları içərisində aparıcı ölkədir.

Azərbaycanın Neft Fondu çox şəffaf şəkildə fəaliyyət göstərir. Neft satışından əldə olunan bütün gəlirlər bu fondda cəmləşir və onun üzərində beynəlxalq audit həyata keçirilir. Neft Fondunun fəaliyyəti barədə məlumatlar müntəzəm olaraq açıq şəkildə dərc olunur. Beləliklə, hər bir vətəndaş Neft Fondunun gəlirləri barədə məlumat əldə edə bilər.

Bununla yanaşı, neft gəlirlərinin bölgüsü də şəffaf şəkildə həyata keçirilir. Neft gəlirlərinin birbaşa və ya gizli şəkildə xərclənməsi mümkün deyildir. Bu, yalnız parlament tərəfindən, büdcə vasitəsilə həyata keçirilə bilər. Şəffaflyqın təmin edilməsində ilk məqsəd ondan ibarətdir ki, gəlirlərdən sui-istifadənin qarşısı alınsın. Bundan əlavə, insanların gəlirlərin haraya xərclənməsi barədə məlumat almaq və bu məsələ ilə bağlı qərarların qəbul olunmasında iştirak etmək hüququ vardır. Artıq qeyd etdiyim kimi, neft və qaz layihələrinin həyata keçirilməsi iqtisadi artımın təmin olunmasında aparıcı rolunu oynamaqda davam edir.

Biz mayın 28-də tarixi bir hadisəni qeyd etdik. Azərbaycan nefti Ceyhan terminalına çatmışdır və artıq onun çənlərə doldurulmasına başlanmışdır. Bir neçə gündən sonra Azərbaycan nefti ilə dolu tanker Ceyhan limanından yola düşəcəkdir. Bu o deməkdir ki, biz əfsanəni reallığa çevirə bildik. Biz Xəzər dənizi ilə Aralıq dənizini dünyanın ən böyük enerji layihəsi hesab olunan boru kəməri vasitəsilə birləşdirə bildik. Bizim neft hasilatımız get-gedə artmaqdadır. İki il ərzində hasilatı iki dəfə artıracağıq. 2008-ci ildə neft hasilatı gündə ən azı bir milyon barrele çatacaqdır. Əlbəttə ki, bu, ölkənin bütün tələbatını ödəyəcək və sosial problemlərin, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü nəticəsində qaçqın və

məcburi köçkün düşmüş bir milyona yaxın insanın, yoxsulların problemlərinin həllinə kömək edəcəkdir.

Eyni zamanda, Azərbaycanın qaz yatağından hasil ediləcək qazın Türkiyə bazarına və potensial qaydada Avropa bazarlarına nəql olunmasını təmin edəcək enerji layihəsi də həyata keçirilməkdədir. Bu layihə cari ilin payızında başa çatdırılacaqdır. Həmin layihələr Azərbaycanın və regionun başlıca enerji layihələridir və bunların dünya ölkələri üçün də əhəmiyyəti var. Bunlar dünya bazarlarının enerji daşıyıcıları ilə təmin olunmasında yeni mənbədir. Həmin layihələr yeni bir vəziyyət yaradır. İlk növbədə, iqtisadi baxımdan ölkəmiz daha böyük maliyyə vəsaitləri əldə edəcəkdir.

Daha sonra həmin layihələrin regional əməkdaşlıq üçün də əhəmiyyəti vardır. Biz artıq belə bir əməkdaşlığı sınaqdan keçirmişik. Eyni zamanda, bu layihələrin regionun ümumi inkişafı, buradakı siyasi proseslər, demokratikləşmə prosesi üçün də əhəmiyyəti vardır. Yəni bütün bunlar bir-birilə çox bağlıdır. Ölkənin möhkəm iqtisadi bünövrəsi olmalıdır. İnsanlar özlərini məmurların təsirindən azad hiss etməlidirlər. Bunun üçün isə ölkədə kapital qoyuluşuna əlverişli şərait yaradılmalı, liberal bazar iqtisadiyyatı təmin olunmalıdır.

Azərbaycanda özəl sektorun ÜDM-dəki payı təxminən 75 faiz təşkil edir. Neft sənayesinin dövlət inhisarında olmasını nəzərə alsaq, bu, böyük rəqəmdir. Biz eyni zamanda, özəl sahibkarlara kömək göstərməyə çalışırıq və bunun üçün onlara güzəştli kreditlər verilir. Cari ildə büdcəmizdə qeyri-neft sektorunun inkişafı üçün güzəştli kreditlərə 100 milyon ABŞ dolları həcmində vəsait ayrılmışdır. Çünki kapital olmadan sahibkar uğurla fəaliyyət göstərə bilməz. Eyni zamanda, bu yaxınlarda ölkəmizdə dövlətin mülkiyyətində olan sərmayə şirkəti yaradılmışdır. Şirkətin ilkin kapitalı 100 milyon ABŞ dollarıdır. Gələcək illərdə bu məbləğin artırılması gözlənilir. Bu şirkətin yaradılmasında əsas məqsəd həyata keçiriləcək müxtəlif sənaye layihələri üçün texniki əsaslandırma hazırlamaq, özəl

şirkətlər arasında həmsərmayəçi axtarmaq və digər kommersiya layihələrinin hazırlanmasına kömək etməkdən ibarətdir.

Hesab edirəm ki, bu, potensial sərmayədarların böyük etimadını qazanacaqdır. Belə ki, əgər dövlət şirkəti hər hansı bir layihəyə kapital qoyuluşunun 30–40 faizini təmin edirsə, onda sərmayədar konkret fəaliyyətin aparılmasında özünü daha rahat hiss edəcəkdir. Layihə həyata keçirildikdə dövlət sərmayə şirkəti öz payını başqa sərmayədara sata bilər. Bu, qeyri-neft sektoruna təkan verilməsinin yollarından biridir. Bu baxımdan mən potensial sərmayədarları bizimlə işləməyə dəvət edirəm. Bunun üçün çox yaxşı imkanlarımız var. Bir daha demək istəyirəm ki, ölkəmizin iqtisadi imkanları artır.

Bununla yanaşı, Fransanın bir çox şirkətləri Azərbaycanın neft və qaz sənayesində və digər sahələrdə fəaliyyət göstərir. Gələn ildən etibarən Azərbaycana milyardlarla dollar həcmində neft gəlirləri daxil olacaq və bunun əsasında ticarət əməliyyatları daha da genişlənəcəkdir. Beləliklə, Azərbaycan xarici kreditlər olmadan ölkənin əsas infrastruktur layihələrini öz maliyyəsi, vəsaitləri hesabına həyata keçirəcəkdir. Biz ölkənin on ildən sonrakı tələbatını indidən fikirləşməliyik. Gələcək inkişafın özülü indidən qoyulmalıdır. İnşaat, su təchizatı və kanalizasiya şəbəkəsi, elektrik stansiyaları, qazpaylama sistemləri, yolların çəkilməsi, başqa sözlə desək, bütün infrastruktur inkişaf etdirilməlidir. Çünki bütün bunlar bir çox illər öncə, sovet vaxtlarında yaradılmışdır və hazırda köhnəlmişdir.

Biz indi iki mühüm sosial proqram həyata keçiririk. Burada məktəb və xəstəxanaların tikilməsi nəzərdə tutulur. Təkcə ötən il ərzində ölkəmizin müxtəlif regionlarında 300-dən çox orta məktəb binası inşa edilmişdir. Bu ildən başlayaraq artıq ölkənin müxtəlif bölgələrində 10 yeni xəstəxana tikilməkdədir və bu, yalnız başlanğıcdır. Həmin işlər Azərbaycanın bütün rayonlarında yerinə yetiriləcəkdir. Çünki insanlar daha çox bunlara ehtiyac duyurlar. Bizim lazımı maliyyə imkanlarımız var və bu işləri görürük.

Fransa şirkətləri ölkəmizdə həyata keçirilən bütün layihələrdə iştirak edə bilər. Öz imkanlarını qiymətləndirmək üçün müəyyən məlumatlara çıxışın təmin edilməsi vacibdir. Bu baxımdan Azərbaycan çox açıq ölkədir. Azərbaycanın bütün layihələri məlumdur və planlaşdırılan bütün işlər haqqında məlumat mövcuddur. Əlbəttə ki, sərmayədarlar onları maraqlandıran sahələri seçib orada fəaliyyət göstərə bilərlər. Lakin əgər hökumətin bu sahədə tövsiyəsinə ehtiyac duyularsa, biz buna yardım edə bilərik.

Hesab edirəm ki, Azərbaycan və Fransanın iş adamları arasındakı əməkdaşlıq bu iki yolla – yəni birbaşa xarici sərmayələr və podratçı qismində işin aparılması - inkişaf edə bilər. Hər iki variantda biz əməkdaşlığı genişləndirmək istəyirik. Çünki mən bir daha demək istəyirəm ki, Fransa bizim üçün dost ölkədir. Bizim çox yaxşı siyasi münasibətlərimiz var. Fransa müxtəlif sahələrdə Azərbaycanın tərəfdaşdır. İki ölkə arasındakı ticarət dövriyyəsi artır. Fransanın nəinki enerji, o cümlədən digər sahələrdə çalışan şirkətləri Azərbaycanda get-gedə daha da fəallaşır.

Bir sözlə, hörmətli dostlar, mən sözümü artıq yekunlaşdırır və bir daha bildirmək istəyirəm ki, bizim böyük planlarımız və yaxşı imkanlarımız var. Ən mühüm olanı isə budur ki, biz hazırda proqramları uğurla həyata keçirməkdəyik. İki il yarım ərzində əldə etdiyimiz təcrübə onu göstərir ki, inkişafımız uğurlu olmuşdur və gələcəkdə biz sizinlə işləməkdən çox şad olardıq. Sağ olun.

A p a r ı c ı: Cənab Prezident, sağ olun. Biz bilirik ki, ölkəniz düzgün istiqamətdə addımlayır. Lakin biz yerli sənayeyə yeni təkan verməli, ölkənizə daha çox sərmayə yatırmağa çalışmalı və əməkdaşlığı genişləndirməliyik. Bir sözlə, buraya toplaşmış şəxslər Fransanın işgüzar dairələrini təmsil edirlər. Əminəm ki, onların Sizə bir çox sualları olacaqdır.

Xahiş edirəm, özünüzü təqdim edin.

F i l i p p O ş a r (*«Gaz de France» şirkətinin vitse-prezidenti*): Biz, «Gaz de France» şirkəti Avropada aparıcı qaz

şirkətlərindən biriyik. Azərbaycanda təbii qazın hasilatına artıq başlanmışdır.

Cənab Prezident, mən Sizin Avropanın qaz təchizatı ilə bağlı siyasətiniz barədə məlumat almaq istərdim. Sualımın ikinci hissəsi Transxəzər qaz layihəsinə aiddir. Onun həyata keçirilməsi nə dərəcədə mümkündür?

İ l h a m Ə l i y e v: Bəli, siz haqlısınız. Azərbaycan həm də böyük qaz hasilatçısına çevrilməkdədir. 1996-cı ildən etibarən xarici tərəfdaşlarımızla nəhəng «Şahdəniz» qaz layihəsi üzərində işləyirik. Hesablamalarımıza görə, bu yataqda bir trilyon kubmetr həcmində təbii qaz var və orada Fransanın «Technip» şirkəti tərəfindən çox nadir platforma inşa edilmişdir. «TPG-500» platforması buradan istədiyimiz qədər qazın hasilatına imkan yaradacaqdır.

Həmin qazın nəql ediləcəyi bazara gəldikdə isə, etiraf edim ki, layihə başlayanda Avropa potensial bazar kimi nəzərdə tutulmurdu. Biz Türkiyə və Gürcüstan hökumətləri ilə sazişlər imzalamışq və qazı yalnız bu ölkələrə ixrac etmək istəyirdik. Lakin görünür ki, Avropanın təbii qaza olan tələbatı get-gedə artır. Ona görə də bu məsələ nəzərdən keçirilməlidir. Əgər Avropanı potensial bazar kimi qəbul etsək, onda biz inkişaf və sərmayə proqramlarımıza dəyişiklik etməliyik. Çünki bizim «Şahdəniz» yatağındakı hasilat potensialı Türkiyə və Gürcüstan bazarları üçün nəzərdə tutulur.

Lakin, əlbəttə ki, siz dediyiniz məsələ də mümkündür. Qaz hasilatımızın həcmi böyük olacaq və o, Avropadakı istehlakçıların tələbatını ödəyə bilər. Bir məsələni də nəzərə almaq lazımdır ki, artıq bu yaxınlarda qazın Avropaya nəqli üçün imkan yaranacaqdır. Belə ki, Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz boru kəmərinin inşası sentyabr-oktyabr aylarında başa çatdırılacaqdır. Daha sonra isə bu, Türkiyənin qazpaylaşdırıcı sistemi ilə birləşdiriləcəkdir. Həmin sistem isə, öz növbəsində, Yunanıstanın qaz sistemi ilə bağlıdır.

Transxəzər qaz layihəsinə gəldikdə isə, təəssüflər olsun ki, bu layihə həyata keçirilmədi. Bu, bir neçə il bundan əvvəl

nəzərdə tutulurdu. Azərbaycan bunu daim dəstəkləyirdi. Həmin layihə Azərbaycana tranzit ölkəyə çevrilmək imkanı yaradacaqdı. Əgər o, təzədən gündəliyə gələrsə, Azərbaycan onu yenidən dəstəkləyəcəkdir. Biz özümüz belə bir təşəbbüslə çıxış etməyəcəyik. Çünki burada söhbət Azərbaycanın qazından getmir. Bu məsələdə biz yalnız tranzit ölkə ola bilərik və öz dəstəyimizi verməyə hazırıq.

P a s k a l L ö M y e r (*«Veolia» şirkətinin nümayəndəsi*): Cənab Prezident, mən «Veolia» qrupunu təmsil edirəm. Siz yaqın bilirsiniz ki, bizim şirkət Fransada su təchizəti və kanalizasiya xidmətləri sahəsində bir nömrəli şirkətdir. Biz Sizin hökumətinizlə Bakı və Bakı ətrafında suyun təmizlənməsi xidmətləri ilə bağıli niyyət protokolu imzalamışıq. Bu sənəd Fransa ilə Azərbaycan arasında gözəl iqtisadi əlaqələrin olmasından xəbər verir. Layihə, əsasən, Fransa şirkəti tərəindən maliyyələşdirilir.

Mənim sualıml belədir: su təchizəti və onun təmizlənməsi məsələsi ölkəniz üçün nə dərəcədə vacibdir? Biz bu sahədə artıq birinci addımı atmışıq. Ətraf mühit və su təchizəti ilə bağıli növbəti planlarınızı da bilmək istərdik.

İ l h a m Ə l i y e v: Sağ olun. Bu, bütün ölkələr üçün vacib olan bir məsələdir. Sovet vaxtlarında «ətraf mühit» ifadəsindən, ümumiyyətlə, istifadə edilmirdi. Bilirsiniz, həmin vaxt bu məsələ heç müzakirə mövzusu da deyildi. Neft və qazın kəşfiyyatı, hasilatı və nəqli ətraf mühitə heç bir diqqət yetirilmədən aparılırdı. Ona görə də hazırda bizim üçün əsas problem Abşeron yarımadasında çirklənmiş zonaların təmizlənməsidir. Eyni zamanda, kanalizasiya şəbəkəsi və suyun təmizlənməsi ilə bağıli proqramlar getdikcə böyük əhəmiyyət kəsb etməyə başlayır.

Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra bu cür proqramlar hər zaman əhəmiyyətli hesab edilmişdir. Lakin onların həyata keçirilməsi üçün bizim kifayət qədər resurslarımız olmayıbdır. Həmin vaxt ölkənin malik olduğu məhdud vəsaitlər yalnız əhalinin tələbatlarının ödənilməsinə

sərf edilirdi. Bu gün isə ölkənin iqtisadi imkanları artdıqca, biz artıq Neft Fondunda və Milli Bankın ehtiyatlarında 2,6 milyard ABŞ dollarının toplanmasına nail olmuşuq. Lakin gələcəkdə həmin vəsaitin həcmi on milyardlarla dollara çatacaqdır. Təbii ki, həmin vəsaitlərin müəyyən hissəsi çirklənmiş zonaların təmizlənməsinə sərf ediləcəkdir. Ona görə də mən ətraf mühitin qorunması ilə bağlı xüsusi proqramın hazırlanması üçün Azərbaycanın Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinə göstəriş vermişəm. Bu proqram təxirəsalınmaz xarakter daşıyır. Nazirlik çirklənmiş zonaların xəritəsini tərtib etmişdir. Xəritədə göstərilir ki, çirklənmiş zonaların əksəriyyəti Bakının neft hasil olunan ətraf ərazilərində yerləşir. Buna görə də gələcəkdə bir çox oxşar layihələr həyata keçiriləcəkdir və sizin şirkət bu cür layihələrdə iştirak edə bilər.

Mən çox şadam ki, sizin şirkətlə layihə artıq başlanılıbdır. Bu layihə Azərbaycan üçün ayrılmış kredit hesabına həyata keçirilir. Lakin növbəti layihələr birbaşa bizim büdcəmizdən maliyyələşdirilə bilər və biz 2007-ci il üçün büdcəmizdə ətraf mühitin qorunması ilə bağlı gözəçarpan həcmdə vəsait ayıracağıq.

L a n F r a n k i («Kastel» şirkətinin hüquqi məsələlər üzrə müşaviri): İcazənizlə, mən öz dostlarımıza şirkətimiz və Azərbaycandakı təcrübəmiz haqqında məlumat vermək istəyirəm. Biz ölkənizin qeyri-neft sektorunda ilk sərmayədarlardan biri olmağımızdan çox şadıq. «Kastel» şirkəti Qafqaz və Mərkəzi Asiya regionunda pivə istehsalına böyük sərmayələr qoymuşdur. Hazırda Azərbaycanda pivə bazarının 85 faizi bizim məhsullarla təmin edilir.

Burada əyləşən dostlarımız üçün məlumat vermək istəyirəm ki, biz Azərbaycana ilk dəfə 1999-cu ildə gəlmişik. Fəaliyyətimizin ilk illərində şirkətimiz əsasən pivə və alkoqolsuz içkilərin istehsalına sərmayə qoymuşdur. Bakının yaxınlığında yerləşən pivə zavoduna 40 milyon ABŞ dolları həcmində sərmayə qoymuşuq. Biz eyni işləri Özbəkistan və Qırğızıstanda da görmüşük, lakin ən böyük uğuru məhz

Azərbaycanda qazandıq. Ötən il «Kastel» şirkəti Azərbaycanın Cəlilabad rayonundakı üzüm bağlarının inkişafına vəsait ayırmışdır və böyük fərəh hissi ilə qeyd edirəm ki, gələcək ilin sonunda həmin bağlardan yığılmış üzümdən ilk yüksək keyfiyyətli şərab istehsal edəcək və onu Rusiya bazarlarına çıxaracağıq.

Mən mühüm bir məsələni qeyd etmək istəyirəm. Şirkətin fəaliyyəti zamanı biz müəyyən çətinliklərlə üzləşmişdik. Bu halda məhkəməyə müraciət etdik. Problem vergi orqanları ilə bağlı idi və şirkətimiz bu işi məhkəmədə uddu. Bir hüquqşünas kimi, dostlarımıza demək istəyirəm ki, əgər siz öz maraqlarınızı və hüquqlarınızı qorumaq istəyirsinizsə, məhkəməyə müraciət edə, bu yolla problemlərinizi həll edə bilərsiniz. Bu amil xarici sərmayədar üçün vacibdir. Hazırda Bakıdakı nümayəndəliyimizdə 8 Fransa vətəndaşı işləyir. Bundan başqa, heyətimizdə iki alman var. Onlar pivə istehsalı sahəsində peşəkar mütəxəssislərdir. Digər işçilərin isə hamısı azərbaycanlıdır. Onlar çox çalışqandırlar. Bir sözlə, biz Azərbaycandakı fəaliyyətimizdən çox razıyıq. Cənab Prezident, mən bunu xüsusilə qeyd etmək istəyirəm. Çox sağ olun.

İ l h a m Ə l i y e v: Söylədiyiniz xoş sözlərə və Azərbaycanda həyata keçirdiyiniz proqramlara görə minnətdaram. Mən çox məmnunam ki, siz Azərbaycandakı fəaliyyətinizi genişləndirirsiniz və bu, ölkəmizdə lazımı biznes mühitinin olmasının göstəricisidir. Azərbaycan kimi ölkələr sərmayədarları cəlb etmək üçün mümkün olan bütün işləri görməli və əlverişli sərmayə şəraiti yaratmalıdır. Bu baxımdan məhkəmə sistemi çox vacib rol oynayır. Əgər xarici şirkət ölkənin Vergilər Nazirliyinə qarşı məhkəmə prosesini udursa, bu, ölkə inkişafının mühüm göstəricisidir. Beləliklə, mən bu münasibətlə sizi təbrik edirəm.

A p a r ı c ı: Bir sözlə, digər şirkətlər problemlərlə üzləşdikdə, sadəcə, məhkəməyə müraciət edə bilər.

İ l h a m Ə l i y e v: Lakin təəssüflər olsun ki, hər zaman belə olmur. Bunun da səbəbi odur ki, Azərbaycan müstəqil olmazdan əvvəl buradakı məhkəmələr tamamilə fərqli idi. Sovet İttifaqı dövründə məhkəmələr azad deyildi və onlar hakimiyyətin bir qolu kimi deyil, hansısa nazirliyin bir hissəsi kimi fəaliyyət göstərirdi. Buna görə də məhkəmə islahatlarının həyata keçirilməsi çox vacibdir. Mən tam əminəm ki, qanunun aliliyi, ictimai nəzarət olmadan, sadəcə, neft ehtiyatları əsasında iqtisadi uğur əldə etmək mümkün deyildir. Biz Azərbaycandan daha çox neft və qaz ehtiyatlarına malik olan ölkələrin təcrübəsi ilə tanışıq. Bu təcrübə heç də həmişə uğurlu olmamışdır. Biz müsbət təcrübədən istifadə edərək şəffaf sistem yaratmalıyıq. Bu baxımdan Avropa ölkələrinin təcrübəsi bizim üçün vacibdir. Biz siyasi islahatlar və məhkəmə islahatları ilə bağlı Avropanın müxtəlif təşkilatları ilə əməkdaşlıq edirik. Hazırda «Yeni qonşuluq siyasəti» çərçivəsində Avropa İttifaqı ilə əməkdaşlıq edirik. Avropa İttifaqının sərhədləri regionumuza get-gedə daha da yaxınlaşır.

Biznes ölkənin ümumi inkişafının vacib bir elementidir. Əgər biz müstəqillikdən, siyasi inkişafdan danışırıqsa, ölkə öz maraqlarını müdafiə etmək və müstəqil siyasətini qorumaq üçün kifayət qədər güclü olmalıdır. Azərbaycan əhalisinin yarısı kənd təsərrüfatı sahəsində işləyir. Buna görə də neft sənayesindən sonra kənd təsərrüfatı Azərbaycan üçün ikinci mühüm sahədir, ölkəmizdə fəaliyyət üçün yaxşı imkanlar mövcuddur. Sizin də bu sahədəki işiniz, xüsusilə şərabçılıqda, böyük əhəmiyyət daşıyır. 70-ci illərdə Azərbaycan Sovet İttifaqının ən böyük şərab istehsalçısı idi. Bu sahədəki fəaliyyətinizə görə sizə təşəkkürümü bildirirəm.

D a v i d S k i l s («EADS *İnternational*» şirkətinin vitse-prezidenti): Cənab Prezident, mən «Avropa Aeronavtika və Müdafiə Sistemləri» «EADS *İnternational*» şirkətinin vitse-prezidentiyəm. İlk növbədə, mən Sizi Azərbaycan neftinin Bakı–Tbilisi–Ceyhan boru kəməri vasitəsilə Ceyhan limanına çatması münasibətilə təbrik edirəm.

Biz Azərbaycanın şimalda cənub, Şərqlə Qərbi və Xəzər dənizi ilə Aralıq dənizi arasında mühüm ərazidə yerləşməsini nəzərə alaraq ölkəmizdə mülki aviasiyanın inkişaf etdirilməsi planları barədə bilmək istərdik.

İ l h a m Ə l i y e v: Sağ olun. Ümumiyyətlə, biz bütün nəqliyyat layihələrinə çox böyük diqqət yetiririk. Azərbaycan Avropa ilə Asiya arasında təbii körpü rolunu oynayır. Lakin bu rolun əhəmiyyətini artırmaq üçün güclü infrastruktur yaratmaq lazımdır. Hazırda nəqliyyat sahəsində bir sıra layihələr həyata keçirilməkdədir. İlk növbədə demək istəyirəm ki, biz hazırda bir neçə yeni neft tankerləri almağı planlaşdırırıq. İrihəcmli yeni tankerlər Xəzər dənizinin şərq sahillərindən ildə 20 milyon tondan çox xam neft daşımağa imkan yaradacaqdır. Bu gün mövcud olan neft tankeri ilə böyük həcmdə neft daşımaq imkanlarımız var və gələcək illər ərzində buna tələbat daha da artacaqdır.

Mən artıq öz nitqimdə qeyd etdim ki, biz hazırda əsas diqqətimizi magistralların inşa edilməsinə yönəldirik. Hazırda biz Bakıdan qərb sərhədimizə qədər 500 kilometrlik şosse çəkirik və bu işlər qədim İpək Yolunun bərpasının bir hissəsidir. Eyni zamanda, Bakıdan Rusiya və İran sərhədlərinə qədər magistral yollar da çəkilməkdədir. Lakin aviasiya Azərbaycan üçün xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Azərbaycanın əlverişli coğrafi mövqeyini nəzərə alaraq, ölkəmiz regional daşımaların şəbəkəsinə çevrilməkdədir. Avropa və Asiyadan gələn bir çox mallar Bakıdan keçir. Bu məqsədlə bizim yenidən tikilmiş yük terminalından istifadə olunur.

Bildiyiniz kimi, bu yaxınlarda Azərbaycan Fransanın istehsal etdiyi «Aerobus» markalı bir neçə təyyarə almışdır. Biz bundan çox məmnunuq. Eyni zamanda, biz Fransada istehsal olunan bir neçə vertolyot almışıq. Onlar yurokopter adlanır. Yəni biz Fransa texnologiyalarının məhsullarından istifadə edirik. Mən Fransaya səfərim zamanı Tuluza şəhərində yerləşən

aviazavodda oldum. Əlbəttə ki, bu əməkdaşlığı biz gələcəkdə də davam etdirəcəyik.

Mən həmçinin demək istəyirəm ki, hazırda Azərbaycanın 3 şəhərində yeni hava limanı tikilməkdədir. Ölkə coğrafi baxımdan böyük deyil, lakin müasir infrastrukturun olması çox vacibdir. Hava limanlarından biri ölkəmizin qərbində yerləşən Gəncədə, cənubda Lənkəranda, şimalda Zaqatalada tikilir. Onların hamısı, ən son nəhəng «Aerobus» modeli istisna olmaqla, bütün növ təyyarələri qəbul edə billəcəkdir. Yəni ən böyük yük təyyarələri orada enə bilər. Bu elə bir infraquruktur ki, bütün ölkə gələcəkdə ondan bəhrələncəkdir. Mən bir daha demək istəyirəm ki, biz əməkdaşlığımızın səviyyəsindən çox razıyıq və gələcəkdə onu davam etdirəcəyik.

P a t r i k A l v a r e s («Aclae» şirkətinin Şərq ölkələri üzrə direktoru): Mən «Aclae» şirkətini təmsil edirəm. Şirkətimiz beynəlxalq inkişaf üzrə məsləhətçi xidmətləri göstərir. Mən mart ayında ölkənizə səfər etmişəm. İyun ayında Azərbaycana yenidən səfər etməyi planlaşdırıram. Biz həmin ayda «Sahibkar qadınlar» mövzusunda seminar keçirməyi planlaşdırırıq.

Səfərdən öncə mən ölkəniz haqqında çox oxumuşdum və səfərdən sonra tamamilə fərqli reallığı seyr etdim. Azərbaycanın gözəl ölkə olmasının bir daha şahidi oldum. Mən orada müxtəlif qonaqpərvər adamlarla görüşdüm. Lakin Bakıdan başqa yerlərə – Quba və Şəkiyə getdikdə gördüm ki, regionlara yardım göstərməlidir. Biz orada yerli həmkarlarımızla birgə planlarımızı müzakirə etdik və gələcək üçün strategiyani müəyyənləşdirdik.

Siz rayonların inkişafında Fransa şirkətlərinin iştirakını necə görürsünüz? Mən həm də fürsətdən istifadə edərək Respublika günü münasibətilə sizi təbrik edirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Təşəkkür edirəm. Müstəqilliyini yenidən qazanmış Azərbaycan kimi dövlətlər özlərini dünyada tanıtmalıdır. Çünki onlar haqqında məlumat çox məhduddur. Bəzən beynəlxalq mətbuat səhifələrində dərc olunan məlumat

birtərəfli olur və ölkədəki reallığı əks etdirmir. Təəssüflər olsun ki, heç vaxt Azərbaycanda olmamış insanlar televiziya və ya mətbu orqanlarda Azərbaycanda yalnız neft, münafiqşələr, problemlər və keçid dövrünün olması haqqında danışirlar. Əlbəttə ki, bütün bunlar mövcuddur, lakin bu o demək deyil ki, Azərbaycan yalnız bu amillərdən ibarətdir. Ölkənin yaşadığı həyat başqa cürdür.

Siz söylədiniz ki, paytaxt şəhərdən başqa iki rayona getdiniz və vəziyyəti müqayisə etdiniz. Bizim isə məqsədiniz həmin fərqi azaldılmasından ibarətdir. 2004-cü ilin fevral ayından həyata keçirilməyə başlamış regionların inkişafı proqramının əsas vəzifəsi Bakı ilə regionlar arasındakı inkişaf fərqi azaldılmasıdır. Azərbaycanın 8 milyonluq əhalisinin 2 milyonu Bakıda yaşayır. Bu, böyük uyğunsuzluqdur.

Regionların inkişafı proqramının məqsədi həm də rayonlarda yaşayanların Bakıya axını azaltmaq, insanların həyat tərzini yaxşılaşdırmaqdan ibarətdir. Yeni açılmış 400 min iş yerinin əksəriyyəti regionlarda yaradılmışdır. Bizim çox füsunkar təbiətimiz, gözəl çimərliklərimiz, Xəzər dənizimiz, uca dağlarımız, yaşıl meşələrimiz var. Bakıdan maşınla iki saat getsəniz, özünüzü tamamilə fərqli aləmdə hiss edəcəksiniz. Dünyada mövcud olan 11 iqlim qurşağından 9-u Azərbaycanda var. Lakin bunu təşviq etmək lazımdır. Məqsədiniz ölkəni yalnız biznes imkanları ilə tanımaq yox, eyni zamanda, digər sahələri təbliğ etməkdən, Azərbaycanın nailiyyətlərini və problemlərini göstərməkdən ibarətdir. İctimai əlaqələrin əhəmiyyəti bu baxımdan get-gedə artır.

Mən Azərbaycana gələn çoxsaylı xarici qonaqlarla görüşürəm və ölkəmizə birinci dəfə səfər edənlərin ilk sözü ondan ibarət olur ki, «ölkəniz necə də gözəldir, biz bunu başqa cür təsəvvür edirdik». Bunu dövlət başçıları və digər yüksək rütbəli şəxslər də deyirlər. Beləliklə, biz öz ölkəmizi təbliğ etmək üçün çox işlər görməliyik.

Avropada elə insanlar var ki, Azərbaycanın harada yerləşdiyini bilmir. Bu təbiüdür, çünki ölkəmiz müstəqil dövlət

kimi, dünya xəritəsinə yalnız on beş il bundan öncə düşübdür. Lakin vaxt keçdikcə daha çox fransız ölkəmizi tanımağa başlayır. Buraya gəlməzdən öncə Azərbaycanın Fransadakı səfirliyinin yeni binasının açılışı mərasimində iştirak etdim. Hökumətimiz səfirlik üçün çox gözəl bina almışdır. Mən səhər qeyd etdim ki, səfirliyin eyvanına çıxıb sağ tərəfə baxanda Zəfər Tağını, sol tərəfə baxanda isə Eyfel qülləsini gördüm. Yəni Azərbaycan səfirliyindən Parisin iki rəmzi görünür. Belə bir gözəl və tarixi yerdə səfirlik üçün binanın alınması ölkəmizin inkişafından xəbər verir və müəyyən mənada reklam xarakteri daşıyır. Lakin hesab edirəm ki, gələcəkdə daha böyük işlər görülməlidir.

N i k o l y a F u r n i y e (*«LaFarge» şirkətinin Mərkəzi Avropa regionu üzrə prezidenti*): **Mən dünyada ən böyük sement istehsalçısı sayılan «LaFarge» şirkətini təmsil edirəm. Sizin ölkənizdəki sement bazarı ilə maraqlanıram. Bilmək istəyirəm ki, Siz ölkənizdə artan inşaat şəraitində sementə olan tələbatın ödənilməsini necə görürsünüz?**

İ l h a m Ə l i y e v: Ölkəmizdə inşaat işlərinin artması ilə əlaqədar sement istehsalı sahəsindəki potensial imkanlar da genişlənilir. İndi Bakıda 300-dən çox hündürmərtəbəli bina tikilməkdədir. Burada yaşayış evləri, biznes mərkəzləri, mehmanxanalar nəzərdə tutulur. Bir sözlə, böyük həcmdə inşaat işləri gedir və bu işlər nəinki Bakıda, həm də Azərbaycanın müxtəlif yerlərində görülür. Gələcəkdə yeni binaların tikilməsi daha da sürətlənəcəkdir. Bütün bunlar maliyyə resursları ilə bağlıdır. İlk öncə dövlət tərəfindən nəzarət olunan və maliyyələşdirilən inşaat işləri aparılacaq, sonra isə əhalinin imkanları artacaq və insanlar yeni, rahat yaşayış mənzilləri almaq iqtidarında olacaqlar.

Bildiyiniz kimi, Azərbaycanda sement istehsalı kifayət qədər deyil və biz xarici ölkələrdən sementi idxal edirik. Ölkəmizdə yeni sement zavodunun tikilməsinə böyük ehtiyac duyulur. Ola bilsin ki, bizim yenicə yaratdığımız sərmayə şirkəti gələcəkdə bu sahədə müəyyən layihələr həyata keçirsin. Bunun üçün

böyük potensial var və ölkəmizin sementə olan tələbatı getdikcə artır.

A n r i N e j a d («*Societe Generale*» bankının vitse-prezidenti və xarici əlaqələr üzrə Baş direktoru): Mən «*Societe Generale*» bankını təmsil edirəm. Bankımızın Azərbaycanda nümayəndəliyi fəaliyyət göstərir. Ölkəinizdə müşahidə olunan böyük iqtisadi artım şəraitində hökumətinizin bank işinin inkişafı ilə bağlı strategiyasını necə görürsünüz?

İ l h a m Ə l i y e v: Təbii ki, bank sektoru sürətlə inkişaf etməlidir. Əfsuslar olsun ki, ölkəmiz çox güclü bank sisteminə malik deyildir. Yeganə bir bank üstün mövqedədir və bu, keçid dövrü üçün təbii haldır. Əlbəttə, biz istəyirik ki, bir çox banklar, o cümlədən xarici banklar ölkəmizdə fəaliyyət göstərsin. Arzu edirik ki, Azərbaycanda beynəlxalq səviyyədə tanınmış xarici banklar fəaliyyətini genişləndirsin. Gələcək illər ərzində görəcəyimiz işlər çoxdur.

Mən burada qeyd etdim ki, Azərbaycan kimi ölkələr üçün kredit almaq çətin iş deyildir. Əksinə, biz bir çox hallarda onun şahidi oluruq ki, banklar kredit ayırmaq üçün hətta bir-birilə rəqabətə də girir. Lakin indiki vəziyyət on il öncə mövcud olmuş vəziyyətdən xeyli fərqlənir. On il bundan əvvəl banklar ölkəmizə vəsait ayırmaq istəmirdi. Onlar hökumət zəmanətini tələb edir, əməkdaşlıqda sərt şərtlər qoyurdular. İndi isə vəziyyət tamamilə başqa cürdür. Hazırda banklar bizə kreditlər təklif edir, biz isə həmin təklifləri qiymətləndirir, götür-qoy edirik.

Mən öncə qeyd etdim ki, Azərbaycanın tələbatlarının ödənilməsi öz vəsaitləri hesabına mümkün ola bilər. Biz özümüzdə arxalanan ölkəyik və hansı modelə uyğun inkişaf edəcəyimizlə bağlı öz proqram və planlarımız var. Biz öz proqramlarımıza uyğun addımlar atmağa üstünlük veririk. Lakin maliyyə cəhətdən güclü olmaq heç də o demək deyil ki, biz kreditlərdən imtina etməliyik. Hətta milyardlarla dollar ehtiyat vəsaitlərinə malik olan ölkələr də beynəlxalq bankların xidmətlərindən istifadə edir. Bu təbiidir. Beləliklə, bank sistemi

inkişaf etdirilməlidir və biz buna öz köməyimizi göstərməyə çalışırıq. Lakin yaddan çıxarmaq lazım deyil ki, bazar iqtisadiyyatıdır. Biz özəl banklara subsidiya verə bilmərik və onlar üçün süni qaydada yaradılmış güzəştli maliyyə rejimi təmin etməli deyilik.

Orta səviyyəli şirkətlərə kreditlərin ayrılması ilə bağlı vəziyyət yaxşılaşmaqdadır. Biz elə misallar çəkə bilərik ki, özəl şirkətlərimiz beynəlxalq banklardan kreditlər alır. Çünki onların layihələri kommersiya baxımından faydalıdır.

Neft gəlirlərinə gəldikdə, makroiqtisadi sabitlik üçün təhlükəli olan və məni narahat edən ən vacib məsələ inflyasiya ilə bağlıdır. Çünki biz ehtiyatda olan bütün vəsaitləri lazımı layihələrə xərcləsək, böyük problemlərlə üzləşəcəyik. Hazırda biz makroiqtisadi sabitliyin pozulmaması məqsədilə ölkə üçün vacib hesab edilən layihələrlə bağlı tələbatların ödənilməsi, əmək haqlarının və pensiyaların artırılması ilə inflyasiyanın normal çərçivədə saxlanılması arasında tarazlığı qoruyub saxlamalıyıq.

J i l R e m i («CIFAL» qrupunun Baş direktoru):
«CIFAL» qrupu Azərbaycanda fəaliyyətə başlayan ilk şirkətlərdən biridir. Mən ölkənizin müstəqilliyinin ilk illərində üzləşdiyi çətinlikləri yaxşı bilirəm. Fəxr edirəm ki, hətta həmin çətin anlarda ilk fransız şirkəti olaraq biz ölkənizə gəldik.

Mən eyni zamanda qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycanda təmsil etdiyim şirkətlərin əksəriyyəti bütün regionda fəaliyyət göstərir. Yəni Rusiyanı, Xəzər dənizi bölgəsi və Mərkəzi Asiya ölkələrini nəzərdə tuturam.

Qonşu ölkələrlə münasibətlərinizin inkişafı barədə nə deyə bilərsiniz?

İ l h a m Ə l i y e v: Bizim bütün qonşularla çox yaxşı münasibətlərimiz var. Qonşularla yaxşı münasibətdə olmaq hər bir ölkə üçün vacibdir. Bizim qonşu ölkələrlə müxtəlif iqtisadi layihələrimiz var, onlarla birgə enerji layihələrini həyata keçiririk. Qonşu ölkələrlə ticarət dövriyyəmiz get-gedə artır.

Bu, regional əməkdaşlığın, sabitlik və təhlükəsizliyin çox vacib elementidir. Çünki Azərbaycan ayrıca bir ada deyil, onun ətrafında qonşular var. Təbii ki, qonşu ölkələrdə baş verən hadisələr Azərbaycana da müəyyən təsir göstərir. Öz növbəsində, ölkəmizdə gedən proseslər qonşu ölkələrdə cərəyan edən proseslərə təsir edir. Bunlar bir-birilə bağlıdır.

Bizim üçün qonşu ölkələrlə dostluq əlaqələrinin inkişafı böyük əhəmiyyət kəsb edir və Azərbaycan buna nail olubdur. Münasibətlərimiz olmayan yeganə qonşu ölkə Ermənistandır. Çünki bu dövlət azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə siyasəti aparmışdır, Azərbaycan ərazisinin böyük bir hissəsini işğal altında saxlayır. Lakin digər qonşularımızla əlaqələrimiz yaxşıdır və siyasi, iqtisadi baxımdan, nəqliyyat, kommunikasiya və enerji sahələrində daha da möhkəmlənir. Bu bizim üçün faydalıdır və əməkdaşlığımızın konkret nəticələri görünür, qonşularımızla heç bir problemlərimiz yoxdur.

N i k o l y a F u r n i y e: Cənab Prezident, GUAM ölkələri arasında azad ticarət zonasının yaradılması barədə nə düşünürsünüz?

İ l h a m Ə l i y e v: GUAM təşkilatı 10 il bundan öncə yaradılmışdır. Bu, yeni bir təşkilat deyil və 1997-ci ildən etibarən fəaliyyət göstərir. Bu qurum müxtəlif sahələrdə, xüsusən də enerji, nəqliyyat, iqtisadi inkişaf sahələrində maraqları üst-üstə düşən bir neçə ölkəni birləşdirir. Azərbaycan GUAM-ın həmtəsisçisidir. Ona görə mən bəzən beynəlxalq mətbuat səhifələrində görəndə ki, GUAM yeni təşkilat kimi təsvir olunur, bunu səhv yanaşma sayıram. GUAM-ın adına müəyyən dəyişikliklər edilib, lakin təşkilatın özü eyni olaraq qalır. Ona görə də hazırda GUAM təşkilatı çərçivəsində xüsusi bir yenilik yoxdur, yəni 5 və ya 10 il öncə mövcud olan təşkilat kimi qalır.

GUAM-a üzv olan ölkələr arasında çox yaxşı münasibətlər, o cümlədən iqtisadi əməkdaşlıq var. Bildiyiniz kimi, son zamanlar enerji daşıyıcıları məsələsi get-gedə daha qabarıq şəkildə özünü büruzə verir. Azərbaycan GUAM çərçivəsində yeganə dövlətdir ki, təkə özünün enerji daşıyıcılarına tələbatını

ödəmir, eyni zamanda, onun ixracı ilə də məşğuldur. Asiyadan Avropaya və əks istiqamətdə malların daşınmasında Azərbaycandan yan keçmək mümkün deyildir. Azərbaycanın iştirakı olmadan heç bir ciddi regional iqtisadi layihə həyata keçirilə bilməz. Biz bütün bu layihələrdə iştirak edirik və onların həyata keçirilməsində aparıcı rol oynayırıq.

GUAM-a daxil olan ölkələrin, demək olar ki, eyni tarixi var və son 15 il ərzində onlar təqribən eyni yolu keçmişlər. Həmin ölkələr beynəlxalq ictimaiyyətə sübut etdilər ki, müstəqil dövlət kimi yaşamağa qadirdirlər. Hazırda iqtisadi əməkdaşlıq və enerji təchizatı məsələsinin əhəmiyyəti artdıqca Azərbaycanın aparıcı enerji daşıyıcıları təchizatçısı kimi əhəmiyyəti də artır. Bizim xarici siyasətimiz də bu istiqamətə yönəlidir.

Son iki il yarım ərzində Azərbaycanın prezidenti kimi, mən BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvü olan bütün beş ölkəyə səfər etmişəm. Azərbaycan böyük dövlət deyil və onun rəhbərinin dünyanın beş aparıcı dövlətinə səfər etməsi ölkəmizin artan əhəmiyyətinin və rolunun göstəricisidir. Oynadığımız rol və tutduğumuz mövqe daha da güclənir. Buna görə Azərbaycanın müxtəlif təşkilatlardakı iştirakı bu qurumların daha da güclənməsinə töhfə verir və güclü iqtisadi əsasını yaradır.

Demək olar ki, hər bir məsələ bu və ya digər mənada iqtisadi imkanlarla bağlıdır. Bu gün mən çox fəxr edirəm ki, Azərbaycan müstəqil siyasət həyata keçirir. Bizim siyasətimizə xarici ölkələr və qüvvələr heç bir təsir göstərmir və bu siyasət çox açıq və səmimidir. Siyasətimizin məqsədi milli maraqların təmin edilməsi, qonşularla mehriban münasibətlərin saxlanmasıdır. Belə bir siyasətin həyata keçirilməsi iqtisadi imkanlarla şərtlənir. Biz iqtisadi və maliyyə baxımından heç kimdən asılı deyilik. Bu amil bizə imkan verir ki, Azərbaycan xalqının dəstəklədiyi siyasəti yeridək.

Bizim beynəlxalq təşkilatlardakı iştirakımız bu səbəbə görə vacibdir. Ölkəmiz müxtəlif beynəlxalq təşkilatların üzvüdür. Bu təşkilatlar siyahısına İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, Müstəqil

Dövlətlər Birliyi, GUAM, Avropa Şurası, İslam Konfransı Təşkilatı və digərləri aiddir. Bir çox beynəlxalq təşkilatlarda Azərbaycanın mövqeyi get-gedə möhkəmlənir.

A p a r ı c ı: Cənab Prezident, suallarımız artıq başa çatdı. Çox səmimi və açıq müzakirəyə görə Sizə minnətdarlığımızı bildiririk. Arzulayırıq ki, Sizinlə fəaliyyətimizi bundan sonra da davam etdirək. Sağ olun.

«EURONEWS» TELEKANALINA MÜSAHİBƏ

Paris

29 may 2006-cı il

A p a r ı c ı: «EuroNews» telekanalı Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevlə müsahibəni təqdim edir. Müxbirimiz onunla Parisdə görüşmüşdür. O burada NATO Parlament Assambleyasının üzvləri qarşısında çıxış etmişdir. Prezident öz çıxışında dünyada təhlükəsizliyin təmin olunması sahəsində Bakının alyansla əməkdaşlığı barədə danışmışdır. Bununla yanaşı, Bakı Avropa üçün təkə siyasi baxımdan deyil, həm də enerji baxımından maraq doğurur. Mayın 28-də Azərbaycan neftinin ilk hissəsi Türkiyənin Ceyhan terminalına çatmışdır. Gələcəkdə bu neft dünya bazarlarına da göndəriləcəkdir.

J u r n a l i s t: Cənab Prezident, «EuroNews»a xoş gəlmisiniz. Bir sıra xəbərlərə görə, Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri artıq sentyabrda işləməyə başlayacaqdır. O, Avropanın və dünyanın energetika xəritəsində nəyi dəyişdirəcək və Azərbaycanın özünə nə kimi fayda gətirəcəkdir?

İ l h a m Ə l i y e v: Bu, Azərbaycanın artıq hiss etdiyi çox böyük iqtisadi səmərə, milyardlarla dollarlıq sərmayələr, habelə Azərbaycanın öz neftini dünya bazarlarına nəql etmək imkanı deməkdir.

Bu günədək nəqlətmə sistemimiz nefti ancaq Qara dəniz hövzəsinə çatdırmağa imkan verirdi. Xəzər neftinin Aralıq dənizinə çıxması tarixi hadisədir və əlbəttə, regional əməkdaşlığın daha da inkişaf etməsinə, Azərbaycanın iqtisadi, təbii ki, siyasi mövqelərinin möhkəmlənməsinə səbəb olacaq və bir

çox illər və onilliklər ərzində ölkəmizin davamlı inkişafını təmin edəcəkdir.

J u r n a l i s t: Bəzi xəbərlərə görə, Amerika Azərbaycanda – Xəzər sahilində hərbi qüvvələrinin olmasını istəyir. Siz bu xəbərləri necə şərh edərdiniz və Vaşinqtonla münasibətləriniz necə inkişaf edir?

İ l h a m Ə l i y e v: Münasibətlərimiz olduqca dinamik inkişaf edir. ABŞ ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlər strateji tərəfdaşlıq münasibətləridir. Biz bir çox sahələrdə əməkdaşlıq edirik. Əlbəttə ki, iqtisadi sahədə, energetika sahəsində, regionda təhlükəsizlik tədbirlərini möhkəmlətmək sisteminin həyata keçirilməsində, ölkəmizdə və regionda demokratikləşmə proseslərinin inkişafında, hərbi sahədə əməkdaşlıq edirik.

O ki qaldı hansısa xarici dövlətin Azərbaycan ərazisində hərbi qüvvələrinin yerləşdirilməsinə, bu məsələ gündəlikdə durmur.

J u r n a l i s t: On iki gün əvvəl Gürcüstan, Ukrayna, Azərbaycan və Moldovanın daxil olduğu GUAM-ın zirvə toplantısında Siz bəyan etdiniz ki, bu birlik Moskvaya qarşı yönəldilməyibdir. Bu birlik nəyi əks etdirir?

İ l h a m Ə l i y e v: Əlbəttə ki, hər hansı digər ölkə kimi, biz də müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarda iştirakımıza mənafeələrimizin maksimum dərəcədə təmin edilməsi baxımından yanaşıırıq. Bu mənada GUAM-ın üzvü olan ölkələr çərçivəsində artıq iri regional layihələr mövcuddur və onlar uğurla həyata keçirilir. Ona görə də səylər iqtisadi məsələdə, energetika, nəqliyyat məsələlərində birləşdirilərsə, bundan, əlbəttə ki, hamı qazanacaqdır. Bu təşkilatın kimlərə qarşı yönəldildiyi barədə söz-söhbətin heç bir əsası yoxdur. Azərbaycan kimlərə qarşı yönəldilən hansısa təşkilatlarda heç vaxt iştirak etməyib və biz bunu gələcəkdə də etmək fikrində deyilik.

Rusiya ilə də həm iqtisadi, həm də siyasi münasibətlərimiz çox uğurla inkişaf edir. Biz bundan çox məmnunuq və hesab edirik ki, bu, ölkələrimizin mənafeələrinə tamamilə cavab verir.

J u r n a l i s t: Bəzi icmalçılar deyirlər ki, GUAM ərazi bütövlüyü problemləri olan ölkələri birləşdirir. Bu, Azərbaycan üçün Dağlıq Qarabağ məsələsidir. Siz bu problemin həllini necə görürsünüz?

İ l h a m Ə l i y e v: Əlbəttə, burada həqiqət var. Çünki postsovet məkanındakı bütün münaqişəli vəziyyətlər məhz GUAM ölkələrinin ərazilərində baş verir. Dağlıq Qarabağ həm tarixi, həm hüquqi baxımdan Azərbaycan ərazisidir. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü BMT tərəfindən, ölkəmizə qarşı təcavüz etmiş Ermənistandan savayı, dünyanın bütün ölkələri tərəfindən tanınmışdır. Bu təcavüz və etnik təmizləmələr siyasəti nəticəsində bir milyondan artıq azərbaycanlı qaçqına və məcburi köçkünə çevrilmişdir. Bu çox böyük humanitar fəlakətdir, bu, özgə ərazinin yolverilməz işğalı aktıdır. Əlbəttə ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü qeyd-şərtsiz bərpa olunmalıdır.

J u r n a l i s t: Keçən ilin sentyabrında Kipr Azərbaycanın «Genişlənən Avropa – yeni qonşular» proqramında iştirakına mane oldu. Bakı ilə Brüssel arasında münasibətlər necə inkişaf edir?

İ l h a m Ə l i y e v: Avropa İttifaqının əslində bütün ölkələri, ilk növbədə iri ölkələri ilə çox yaxşı münasibətlərimiz var.

Azərbaycana mane olmaq cəhdlərinə gəldikdə, bu cəhdlər uğursuzdur. Ölkəmizə mane olmaq qeyri-mümkündür, enerji ehtiyatlarına əngəl törətmək qeyri-mümkündür. Buna lüzum da yoxdur. Ona görə də hesab edirəm ki, ayrı-ayrı ölkələrin heç bir əsası olmayan hansısa fərdi məsələləri əməkdaşlığımıza əngəl törətməməlidir. Bizim Avropa İttifaqı ilə əməkdaşlığımız qarşılıqlı surətdə faydalıdır. Düşünürəm ki, bu əməkdaşlığı genişləndirmək Azərbaycan üçün çox vacibdir, Avropa İttifaqı üçün də Azərbaycanın simasında tərəfdaşa və dostu malik olmaq vacibdir.

J u r n a l i s t: Cənab Prezident, çox sağ olun!

«FİQARO» QƏZETİNƏ MÜSAHİBƏ

Paris

30 may 2006-cı il

Müxbir: Azərbaycan Avropanın qaz təchizatının şaxələndirilməsinə nə kimi kömək göstərə bilər?

İ l h a m Ə l i y e v: Biz 1996-cı ildə qazla bağlı proqramımıza başlayanda bu, yalnız Türkiyə və Gürcüstan bazarları üçün nəzərdə tutulmuşdu. Biz Avropanın qaz təchizatının şaxələndirilməsini nəzərdə tutmamışdıq. Bu məsələdə biz heç zaman Avropa bazarını nəzərdən keçirməmişdik. Yeni şəraiti öyrənmək və Avropanı qazla təchiz etmək üçün investisiyamızı şəraitə uyğunlaşdırmaq lazım olacaqdır. Texniki cəhətdən bu, cari ilin sentyabr ayında istifadəyə veriləcək Türkiyə istiqamətindəki yeni qaz kəməri vasitəsilə mümkün olacaq, lakin qazın həcmi hələ kifayət deyildir.

M ü x b i r: **Siz GUAM sammitində Ukrayna, Gürcüstan və Moldova prezidentləri ilə birgə iştirak etmişiniz. Tərəfdaşlarınız bu təşkilatda bəzən antirus cəbhəsi kimi təqdim olunurlar. Siz də özünüzü bu cür hiss edirsiniz?**

İ l h a m Ə l i y e v: 1997-ci ildə biz GUAM-ın əsasını qoymuşuq, bu təşkilatı kiməsə qarşı fəaliyyət göstərən təşkilat kimi hesab etməmişik. Biz qonşu ölkələrlə münasibətlərimizi gərginləşdirmək siyasəti aparmırıq. Bizim üçün daha əhəmiyyətli yeganə zəngin təbii ehtiyatları olan GUAM üzvü kimi, bu təşkilatda iştirak etməkdir. Avropa və Asiyanın astanasında yerləşdiyimizdən, bu regionda heç bir nəqliyyat layihəsi Azərbaycanın iştirakı olmadan həyata keçirilə bilməz.

M ü x b i r: Qonşu İrannın nüvə proqramı ilə bağlı ABŞ-la aralarında baş verə biləcək münaqişənin təhlükəsi Sizi narahat edirmi?

İ l h a m Ə l i y e v: Bəli. Sabitliyin pozulması bütün regiona öz təsirini göstərə bilər. Bu bizim üçün elə bir məsələ deyil ki, ona istədiyimiz vaxt televiziya vasitəsilə baxmaq və yaxud da istəməyəndə söndürək. Biz hesab edirik ki, münaqişə diplomatik vasitələrlə, sülh yolu ilə və xoş məramla həll olunmalıdır.

M ü x b i r: ABŞ-la hərbi əlaqələri nəzərə alaraq İrana hərbi müdaxilə zamanı Azərbaycanın mövqeyi necə olacaq?

İ l h a m Ə l i y e v: Bütün digər sahələrdə olduğu kimi, ABŞ-la hərbi sahədəki əlaqələrimizdən də məmnunuq. İrana gəldikdə isə, Azərbaycan bu ölkəyə qarşı hərbi əməliyyatları dəstəkləməyəcəkdir. Vaşinqton buna anlaşma ilə yanaşır.

M ü x b i r: Erməni separatçılarının nəzarətdə saxladıqları Azərbaycan ərazisi olan Dağlıq Qarabağla bağlı münaqişənin həll olunacağına ümidiniz varmı?

İ l h a m Ə l i y e v: Dağlıq Qarabağ Azərbaycan ərazisidir. Bu, BMT tərəfindən, eləcə də Ermənistan istisna olmaqla, bütün beynəlxalq birlik tərəfindən tanınıbdır. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa olunmalıdır, Ermənistan silahlı qüvvələri işğal edilmiş ərazilərdən çıxarılmalı, etnik təmizləməyə məruz qalmış 1 milyon azərbaycanlı öz torpaqlarına qayıda bilməlidir. Azərbaycan çox böyük iqtisadi inkişaf mərhələsindədir. Ermənistan isə bütün regional layihələrdən təcrid olunmuşdur, rəqabətə davam gətirməyəcək və yoxsulluqdan əziyyət çəkəcəkdir. Ermənistan başa düşməlidir ki, işğalçılıq siyasəti ona heç nə verməyəcəkdir.

M ü x b i r: Bəziləri belə hesab edir ki, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli üçün ölkəniz neftdən gələn gəlirləri silahlanmaya sərf edərək Ermənistanə təsir edə bilər...

İ l h a m Ə l i y e v: Bizim hərbi büdcəmiz artır və ordumuzunu müasirləşdiririk. Ermənistan bizimlə rəqabət apara bilməz. Dağlıq Qarabağ bizim bir nömrəli problemimizdir və

əlbəttə ki, biz öz hərbi qüvvələrimizi müasirləşdiririk. Amma mən qeyd etmək istədim ki, bu bizim qonşularımızda qorxu yaratmamalıdır. Heç bir seçim istisna oluna bilməz, lakin xalqımız sülhsevərdir və qonşularımızla sülh şəraitində yaşamaq istəyirik. Biz heç zaman işgalla barışmayacağıq.

M ü x b i r: 2003-cü ilin prezident seçkilərində və ötən ilin noyabr ayında keçirilmiş parlament seçkilərində saxtakarlıq halları olmuşdur. Siz Azərbaycanda demokratiya ilə bağlı çatışmazlıqları deyənlərə nə cavab verərdiniz?

İ l h a m Ə l i y e v: Prezident seçkilərinin nəticələri şübhə altına alınmadı. Mən səslərin 76 faizini qazandım. Bu gün də ən azı həmin nəticəni əldə edə bilərəm. Müxalifət özünü rüsvay etdi. Parlament seçkilərinə gəldikdə isə, 10 seçki dairəsində qanun pozuntularına yol verilmişdi. Cavabdeh şəxslər cəzalandırılmış, təkrar seçkilər keçirilmişdir. Bəzi tənqidlər doğrudur. Bizdə heç də hər şey mükəmməl deyildir. Müstəqilliyimizi yalnız 15 il bundan qabaq qazanmışıq və indi biz sovet sistemindən tamamilə fərqli bir sistemdə yaşayırıq.

Digər tənqidlər qəbul olunmazdır, çünki onlar ədalətsiz və qərəzlidir. Hər kəs başa düşür ki, inqilabın Azərbaycanda gələcəyi yoxdur, çünki xalq onu dəstəkləmir. Mən sizi əmin edirəm ki, bizdə demokratiyanın səviyyəsi elə deyil ki, qonşu ölkələrə həsəd paraq.

**SƏN-KLU ŞƏHƏR QƏBİRİSTANLIĞINDA
ƏLİMƏRDAN BƏY TOPÇUBAŞOVUN VƏ
CEYHUN BƏY HACIBƏYLİNİN
MƏZARLARINI ZİYARƏT**

*Paris yaxınlığındakı
Sən-Klu şəhəri*

30 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 30-da Parisin yaxınlığındakı Sən-Klu şəhərinə gedərək, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin banilərindən biri, parlamentin ilk sədri, Paris Sülh Konfransında Azərbaycan nümayəndə heyətinin rəhbəri Əlimərdan bəy Topçubaşovun və nümayəndə heyətinin müşaviri, «Azərbaycan» (rusca) qəzetinin redaktoru Ceyhun bəy Hacıbəylinin məzarlarını ziyarət etmişdir.

Dövlətimizin başçısını burada Sən-Klu şəhərinin meri Erik Bedoti qarşıladı. Prezident İlham Əliyev Azərbaycan hökumətinin qayğısı sayəsində Əlimərdan bəy Topçubaşovun qəbrinin yenidən götürülməsi və burada onun büstünün qoyulması ilə bağlı görülən işlərlə tanış oldu.

Milli Məclisin deputatı, parlamentin AŞ PA-dakı nümayəndə heyətinin üzvü Rafael Hüseynov dövlətimizin başçısına xalqımızın görkəmli oğlunun məzarının abadlaşdırılması üçün görülən işlər barədə ətraflı məlumat verdi.

NATO PARLAMENT ASSAMBLEYASININ YAZ SESSİYASINDA ÇIXIŞ

Paris, Qurultaylar sarayı

30 may 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 30-da Parisdə NATO Parlament Assambleyasının yaz sessiyasında çıxış etmişdir. Sessiyanın keçirildiyi Qurultaylar sarayına gələn prezident İlham Əliyevi NATO Parlament Assambleyasının sədri Pyer Leluş və digər rəsmi şəxslər hörmət və ehtiramla qarşıladılar.

Pyer Leluş (NATO Parlament Assambleyasının sədri): Mən böyük məmnuniyyət hissi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevi dəvət edərək ondan «Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyə olan təhdidlər» mövzusunda analitik fikirlərini bizimlə bölüşməyini xahiş edirəm.

Cənab Prezident, Siz bir neçə ay bundan öncə Assambleyamız qarşısında çıxış etməyə razılıq verdiniz və Sizin burada olmağınız bizim üçün çox böyük şərəfdir. Həmkarlarımıza isə bir daha xatırlatmaq istəyirəm ki, atanız Heydər Əliyevin davamçısı olaraq Siz 2003-cü ilin oktyabr ayında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmisiniz. Siz Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunu bitirmisiniz və mən bildiyimə görə, nəinki rus dilində, o cümlədən ingilis, fransız və türk dillərində də mükəmməl danışırınsınız.

Siz Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti olmusunuz. 1995-ci ildə Milli Məclisə seçilmisiniz. 2000-ci ildə hakimiyyətdə olan partiyanın rəhbər vəzifələrindən birinə ucalmısınız. Siz Avropa Şurasının Parlament Assambleyasındakı Azərbaycan nümayəndə heyəti-

nin başçısı olmusunuz və 2003-cü ildə Assambleya bürosu sədrinin müavini vəzifəsinə seçilmisiniz.

Ölkənin coğrafi mövqeyi onun regionda güclənən strateji əhəmiyyətini artırır. Azərbaycanın üzləşdiyi ən ağır problemlərdən biri həll olunmamış Dağlıq Qarabağ münaqişəsidir.

Ölkənin demokratikləşməsinə yönəlmiş islahatların davam etdirilməsi, enerji daşıyıcılarından əldə olunmuş gəlirlərin düzgün idarə edilməsi, yoxsulluğa qarşı mübarizə kimi məsələlər də böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Cənab Prezident, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin aradan qaldırılması məqsədilə Minsk qrupu çərçivəsində aparılan danışıqların intensivləşməsi ilə yanaşı, Sizi əmin edirəm ki, Fransa bu sahədə oynadığı vacib rolunu davam etdirəcəkdir.

Bu gün enerji təhlükəsizliyi beynəlxalq münasibətlərin get-gedə aparıcı amilinə çevrilir. Eyni məsələləri biz elə indicə Gürcüstan prezidenti cənab Saakaşvili ilə müzakirə etdik.

Qonşunuz İranın nüvə silahı əldə etmək cəhdi ilə bağlı bütün beynəlxalq ictimaiyyətin narahat olduğu bir vaxtda və bu cəhd baş tutduğu təqdirdə regiondakı təhlükəsizlik vəziyyətinin tamamilə dəyişməsi ehtimalı önündə Sizin çıxışınız xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Mən şəxsən 2004-cü ilin sonunda Dağlıq Qarabağda oldum. Orada gördüklərim məni olduqca məyus etdi. Cəbhə xəttinin hər iki tərəfində qazılmış səngərlər, əzab-əziyyət çəkən qaçqınlar və xarabalığa dönmüş kəndlər hələ də gözlərimin qarşısındadır. Sülhə aparan yolun hansı istiqamətdə olacağını əvvəlcədən şərh etmədən, yəni paket və ya mərhələli həll variantlarına varmadan, torpaqların tam və ya qismən azad olunmasına toxunmadan, tamamilə aydındır ki, burada, yəni Assambleyada əyləşən hər bir şəxs dondurulmuş münaqişəyə birdəfəlik son qoymağı və cənab Prezident, bilirəm ki, ürəyinizə yaxın tutduğunuz qaçqın və məcburi köçkünlərin təhlükəsizliyinin təmin olunaraq tezliklə yurd-yuvalarına qayıtmasını arzulayır.

Cənab Prezident, Sizi çox gözlətmək istəmirəm, böyük məmnuniyyətlə sözü Sizə verirəm və bu gün bizimlə olduğunuza görə bir daha minnətdarlığımı bildirirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Çox sağ olun.

İlk növbədə, mən Parlament Assambleyasının işində iştirak üçün göndərdiyiniz dəvətə görə Sizə minnətdarlığımı bildirirəm. Hesab edirəm ki, hazırda Assambleyada müzakirə olunan məsələlər Cənubi Qafqaz regionunda təhlükəsizlik, davamlı inkişaf və regional əməkdaşlıq üçün olduqca vacibdir. Bütün bunlar bir-birilə bağlı olan məsələlərdir.

Cənubi Qafqaz ölkəsi olan Azərbaycan regionda təhlükəsizlik tədbirlərinə, sülh və sabitliyin möhkəmlənməsinə öz töhfəsini verir. Avropa İttifaqının sərhədlərinin Cənubi Qafqaz regionuna yaxınlaşması ilə yanaşı, əlbəttə ki, təmasların qurulması, əməkdaşlığın aparılması və yaxşı qonşuluğun saxlanması ilə bağlı yeni yanaşmalar, çağdaş fikirlər gündəliyimizdə çox mühüm yer tutur.

Avroatlantik inteqrasiyaya dair siyasətə gəldikdə, Azərbaycan böyük irəliləyişə nail olmuşdur. Bizim NATO ilə tərəfdaşlığımız sürətlə irəliləyir. Azərbaycan «Sülh naminə tərəfdaşlıq» proqramının ən fəal üzvüdür. İki il əvvəl mən NATO-nun Baş katibinə «Fərdi tərəfdaşlığın fəaliyyət planı»nı təqdim etmişəm. Biz əməkdaşlığın səviyyəsindən çox razıyıq və ümid edirik ki, birgə işlərimiz gələcəkdə uğurla davam edəcəkdir.

Cənubi Qafqazda siyasi və iqtisadi inkişaf, eləcə də enerji təhlükəsizliyi kimi məsələlər bir-birilə sıx bağlıdır. Bu gün Xəzərin böyük enerji ehtiyatları və artıq mövcud olan nəqliyyat marşrutları ilə regionun oynadığı rol, təbii ki, artacaqdır. Burada söhbət nəinki regional, o cümlədən qlobal miqyaslı məsələlərdən gedir.

Son on il ərzində Azərbaycanın siyasi və iqtisadi inkişafı onu göstərir ki, ölkə uğurla irəliləyir. Siyasi islahatların həyata keçirilməsi möhkəm iqtisadi əsaslara söykənir. Çünki biz ölkə inkişafının həmin iki əsas elementini bir-birindən ayıra

bilmərik. Belə olmasa, biz davamlı inkişafa nail ola bilməyəcəyik.

Azərbaycanda cəmiyyətin demokratikləşməsi prosesi, siyasi islahatlar, siyasi təsisatların möhkəmləndirilməsi və eyni zamanda, liberal islahatlar, bazar iqtisadiyyatı prinsipləri və iqtisadi nailiyyətlər kimi vəzifələr bizim daim diqqət mərkəzimizdədir. Biz bütün istiqamətlərdə müsbət nəticələri müşahidə edirik. İqtisadiyyatımız sürətlə inkişaf edir. Ötən il ərzində ÜDM-in artımı 26 faiz olmuşdur. Cari ilin dörd ayı ərzində bu rəqəm təxminən 40 faiz, sənaye istehsalının artımı isə təqribən 50 faiz təşkil etmişdir. Son iki il yarım ərzində Azərbaycanda 400 minə yaxın yeni iş yeri açılmış və onların əksəriyyəti qeyri-neft sektorunda yaradılmışdır. Bizim hazırkı əsas məqsədimiz iqtisadiyyatı şaxələndirməkdir. Əlbəttə ki, neft və qaz layihələri Azərbaycanda uzun müddət ərzində iqtisadiyyatımızın əsas hissəsini təşkil edəcəkdir. Lakin qeyri-neft sektorunun inkişafı da vacibdir.

Bütün bu amillər ölkənin uzunmüddətli, davamlı və uğurlu inkişafının təməlini təşkil edir. Biz digər keçmiş sovet respublikaları ilə bircə 15 il öncə müstəqilliyimizi qazanmışıq. Lakin sözün əsl mənasında güclü və müstəqil siyasət aparmaq üçün biz güclü iqtisadiyyata malik olmalıyıq. Bu, ən zəruri şərtidir. Bu baxımdan, Azərbaycan özünün resurslarına arxalanır. İqtisadi nöqtəyi-nəzərdən güclü olmaq, təbii ki, siyasi islahatların təşviqi və regional səviyyədə əməkdaşlıq baxımından bizim üçün yeni imkanlar açır.

İndiki vaxtda sülh, təhlükəsizlik və sabitlik məsələləri enerji təhlükəsizliyi ilə sıx bağlıdır. Azərbaycan bu sahədə öz rolunu oynaya bilər. Neft layihələrimiz çox uğurla davam etdirilir. İki gün öncə, Azərbaycanın qeyd etdiyi 28 May – Respublika günü zamanı Azərbaycan nefti Aralıq dənizindəki Ceyhan limanına çatmışdır və bu, o deməkdir ki, Bakı–Tbilisi–Ceyhan boru kəməri artıq işləyir. Bu nəinki Azərbaycan, o cümlədən qonşularımız və tərəfdaşlarımız üçün tarixi hadisədir və

beynəlxalq bazarlara enerji nəqli yollarının müxtəlifləşdirilməsinə imkan yaradır.

İki ildən sonra Azərbaycanda neft hasilatı gündə bir milyon barreldən çox olacaqdır. Böyük qaz kəmərinin çəkilməsindən sonra isə Azərbaycan qonşu ölkələr üçün qaz təchizatçısına çevriləcəkdir. Dünyada, o cümlədən Avropada enerji təhlükəsizliyi məsələsinin əhəmiyyəti tədricən artır. Azərbaycan dost və tərəfdaş kimi, ümumi işə töhfə verməyə hazırdır. Siz yəqin ki, bilirsiniz, Azərbaycanın NATO ilə nəinki adı tərəfdaşlıq münasibətləri var, biz həm də konkret işlər görürük. Bizim hərbiçilərimiz NATO-nun üzvü olan ölkələrin əsgərləri ilə dünyanın müxtəlif yerlərində – Kosovo, Əfqanıstan və İraqda sülhəratma əməliyyatlarında çiyin-çiyinə dayanır. Azərbaycan lap ilk günlərdən etibarən koalisiyanın üzvü olmuş və belə olaraq qalır. NATO-nun üzvü olan ölkələrlə dostluq əlaqələri saxlayan Azərbaycan regional çərçivədə vacib rolunu davam etdirəcəkdir.

Bir sözlə, siyasi inkişafımız uğurludur, iqtisadi göstəricilər davamlı inkişaf üçün möhkəm zəmin yaradır. Lakin regional əməkdaşlığa olan yeganə maneə, yeganə potensial təhlükə Ermənistan ilə Azərbaycan arasındakı həll olunmamış münaqişədir. Ermənistan Azərbaycan torpaqlarını davamlı işğal altında saxlamaqla özünü ən böyük təhlükə mənbəyinə çevirir. Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü, eləcə də həmvətənlərimizə qarşı etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində ərazimizin təqribən 20 faizi işğal edilmiş, bir milyona yaxın soydaşımız qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətində yaşamağa məcbur olmuşdur. Bu, böyük bir humanitar fəlakətdir. 8 milyonluq əhalinin 1 milyonunun qaçqın və məcburi köçkün olması ölkə üçün ağır bir problemdir. Ümid edirik ki, hazırda aparılan danışıqlar münaqişənin sülh yoluyla həlli ilə nəticələnəcəkdir. Lakin məsələnin həlli beynəlxalq hüququn mövcud olan prinsiplərinə əsaslanmalıdır. Yəni beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə əsaslanmayan həll variantı mümkün deyildir. Dağlıq Qarabağ hüquqi, tarixi baxımdan Azərbaycan torpağıdır

və Dağlıq Qarabağ ərazimizin ayrılmaz hissəsi kimi, bütün beynəlxalq birlik, bütün ölkələr, o cümlədən Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən tanınıb. İstisna yalnız Ermənistandır. Bu səbəbə görə məsələnin həlli yalnız Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü çərçivəsində tapıla bilər. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü pozulubdur. Hər bir ölkənin ərazi bütövlüyü beynəlxalq hüququn başlıca prinsipidir. Ona görə Azərbaycan bütün erməni qoşunlarının ərazimizdən çıxarılmasını tələb edir. Azərbaycana qarşı təcavüz edilmiş, etnik təmizləmə siyasəti aparılmış, işğal olunmuş bütün ərazilər dağıdılmışdır.

Bir müddət əvvəl ATƏT işğal olunmuş ərazilərə fakt-araşdırıcı missiyasını göndərmişdir. Onların hazırladığı hesabat dəhşətli idi. Hər bir şey məhv edilib, evlər, orta məktəblər, tibb ocaqları, tarixi abidələrimiz, ata-babalarımızın məzarları yerlə yeksan olunubdur. Bu, böyük humanitar fəlakətdir, region üçün böyük siyasi problemdir.

Hesab edirəm ki, birgə səylərlə və potensial təhdidləri ümumi qaydada anlamaqla Ermənistan rəhbərliyi başa düşəcək ki, onların yürütdüyü siyasət uğursuzluğa düşür. Azərbaycan öz torpaqlarının işğalı ilə heç vaxt barışmayacaqdır! Azərbaycan öz ərazisində ikinci erməni dövlətinin yaranmasına heç vaxt imkan verməyəcəkdir! Azərbaycan Dağlıq Qarabağın ondan qoparılmasını heç vaxt qəbul etməyəcəkdir!

Dünyada muxtariyyətin çox gözəl nümunələri var. Onlar Avropada da var. Azərbaycanda milli azlıqların hüquqları qorunur. Monoetnik ölkə olan Ermənistandan fərqli olaraq, Azərbaycan çoxmillətli ölkədir. Bir çox milli azlıqlar, müxtəlif millətlərdən olan və fərqli dini baxışlara malik vətəndaşlar ölkəmizdə bir ailə kimi əmin-amanlıq şəraitində yaşayırlar. Etnik azlıq olmaq o demək deyil ki, həmin insanlar yaşadıkları torpağı ölkədən qoparıb müstəqil dövlət yarada bilərlər. Ermənilər dünyanın bir çox ölkələrində yaşayırlar. Gəlin təsəvvür edək ki, əgər onlar yaşadıkları müxtəlif yerlərdə öz müqəddəratını tələb etməyə başlasalar, nələr baş verər?! Görün dünyada nə qədər erməni dövləti yaranar? Ona görə bu cür

yanaşma əks-nəticə verir. Bizim yanaşmamız beynəlxalq hüquqa, müvafiq prinsiplərə və yaxşı qonşuluq ruhuna əsaslanır. Ümid edirik ki, sülh danışıqları lazımı nəticələri verəcək və bu münaqişəyə son qoyulacaqdır.

Regionda böyük potensial var. Biz artıq dostlarımızla çox yüksək səviyyəli regional əməkdaşlığa nail olmuşuq. Regionda çoxmilyardlıq enerji layihələrində iştirak edirik. Regionun üç ölkəsi – Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə sübut etdilər ki, çox mürəkkəb siyasi və iqtisadi mühitdə, texniki çətinliklərə baxmayaraq, onlar regionumuzda dünyanın ən iri enerji layihəsini həyata keçirməyə qadirdirlər. Beləliklə, biz həmin istiqamətdə irəliləyirik. Biz Azərbaycanı bütün hüquq və azadlıqları qoruyan, yüksək səviyyəli siyasi təsisatlara, demokratikləşmə prosesinə, şəffaflığa və iqtisadi imkanlara malik, qonşularla və beynəlxalq təşkilatlarla yaxşı münasibətləri saxlayan müasir, dünyəvi ölkə kimi görürük. Biz bu məqsəddə doğru gedirik.

Cənubi Qafqazda mövcud olan münaqişələr genişmiqyaslı regional əməkdaşlığa olan əsas maneədir və bizim planlarımız, fikirlərimiz və proqramlarımıza qarşı ciddi təhlükədir. Ona görə həmin münaqişələrin həlli nəinki bizim üçün, həm də bütün region üçün vacibdir. Ümidvaram ki, biz öz məqsədlərimizə nail olacağıq.

Mən qarşınızda çıxış etmək üçün yaradılmış imkana görə sizə bir daha öz minnətdarlığımı bildirirəm və sizi maraqlandıran suallara cavab verməyə hazırım. Çox sağ olun.

P y e r L e l u ş: Cənab Prezident, çox sağ olun. Hesab edirəm ki, söylədiyiniz olduqca səlis analitik fikirləriniz hamının marağına səbəb oldu. Sessiyamızın rəsmi hissəsinin başa çatmasına 20 dəqiqə qalır. Təbii ki, bizim bir neçə sual üçün vaxtımız var.

Beləliklə, mən Hollandiyadan deputat Yars van Qininin sualı ilə başlamaq istəyirəm. Buyurun, söz sizindir.

Yarsvan Qini (*Hollandiyadan deputat*): Cənab sədr, sağ olun. Zənnimcə, biz hamımız Azərbaycan cəmiyyətinin və hökumətinin gözəl iqtisadi göstəricilərindən çox razıyıq.

Cənab Prezident, mən ölkənizin BMT-nin İnsan Hüquqları Şurasına üzv seçilməsi münasibətilə Sizi təbrik etmək istəyirəm. Biz insan hüquqları ilə bağlı bəzi sahələrdə hər hansı çətinliyi müşahidə etməmişik. Digər tərəfdən isə, demokratik proses və insan hüquqlarının qorunması sahəsində pozuntuları təsvir edən bir çox hesabatlar mövcuddur. Mən burada fərdi şikayətləri nəzərdə tutmuram və özümü hakim saymıram. Lakin Beynəlxalq Amnistiya Təşkilatının hərtərəfli hesabatında, həmin qurumun mayın 25-də verdiyi bəyanatda və Sizin yerli təşkilatlarınızın müxtəlif hesabatlarında düzgün və ədalətli seçki prosesinin olmaması, siyasi səbəblərə görə günahsız vətəndaşların həbsi və saxlama zamanı bəzi işgəncə hallarının baş verməsi və mətbuat azadlığının məhdudlaşdırılması bildirilir.

Cənab Prezident, bütün bu məlumatlar həmin halların ölkənizdəki demokratikləşmə arzuları ilə nə dərəcədə uzlaşması barədə sual doğurur. Onların aradan qaldırılması üçün hansı tədbirləri görməyi planlaşdırırsınız? Sağ olun.

Pyer Leluş: Sağ olun. İndi isə mən ikinci suala keçərək sözü Ermənistan nümayəndə heyətinin rəhbəri Şahgəldiyana verirəm.

Şahgəldiyan (*Ermənistan nümayəndə heyətinin başçısı*): İlk növbədə, mən nümayəndə heyətimizə göstərilmiş qonaqpərvərliyə və bu sessiyanın Parisdə təşkilinə görə öz minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Çox sağ olun.

Cənab Prezident, Siz burada yeni yanaşmanın zəruri olmasından danışdınız və qeyd etdiniz ki, Dağlıq Qarabağ problemi sülhə əsaslanan yanaşma, danışıqlar yolu ilə həll olunmalıdır. Ermənistanın mövqeyi ondan ibarətdir ki, məsələ danışıqlar və qarşılıqlı güzəştlər yolu ilə nizamlanmalıdır. Bu, Ermənistanın rəsmi mövqeyidir. Biz həmin mövqeyi bu günə qədər aparılmış danışıqlar zamanı, o cümlədən beynəlxalq təşkilatlar

çərçivəsində və Ermənistan daxilində açıqlamışıq. Problem ondan ibarətdir ki, danışıqlar hər hansı ilkin şərt olmadan aparılmalı və başa çatdırılmalıdır. Çevik mövqeyə əsaslanaraq danışmaq lazımdır. Bəyanat verəndə gələcəyi nəzərə almaq zəruridir. Bizim yanaşmamız belədir.

Sualım belədir: birincisi, Dağlıq Qarabağ problemi ərazi problemi deyildir. Bu, millətlərin hüququ ilə bağlı olan məsələdir. Yəni söhbət Dağlıq Qarabağda yaşayan insanlardan gedir. Bu çox vacibdir. Bu baxımdan həmin insanların hüquqları, onların hüquqlarına aid beynəlxalq normalar nəzərə alınır mı? Bu halda ilkin şərtlərdən söhbət gedə bilər mi? Burada yalnız bir prinsipdən, yəni ərazi bütövlüyü prinsipindən danışmaq nə dərəcədə münasibdir?

Digər qısa bir məsələ. Əgər söhbət yalnız ərazi bütövlüyü prinsipindən gedirsə, milli azlıqların hüquqları bu baxımdan nə dərəcədə nəzərə alınır? Sağ olun.

P y e r L e l u ş: Mən bütün Assambleya qarşısında dəqiq-ləşdirmək istəyirəm. Mən bu sözləri prezident Əliyevə yenidən demək arzusundayam. Mən Parisdə sessiyanın təşkili ilə məşğul olduğum zaman Cənubi Qafqazdakı üç ölkənin başçısını, o cümlədən cənab Köçəryanı da dəvət etmək istəyirdim. Əfsuslar olsun ki, prezident Köçəryan gəlməmək qərarını verdi. Əgər o gəlmiş olsaydı, onda prezident Əliyev qarşısında öz mövqeyini bildirə bilərdi. Biz hətta iki ölkə başçısının Parisdə görüşünü də təşkil edə bilərdik. Mən təəssüf edirəm ki, o bu fürsətdən istifadə etmədi. Beləliklə, mən prezident Əliyevə yenidən söz verirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Verilmiş birinci suala gəldikdə, demək istəyirəm ki, Azərbaycanda siyasi proseslər çox uğurla gedir. Bəzən məlumatın olmaması, səhv məlumatın verilməsi və ya müəyyən maraqlara xidmət edən məlumatın ötürülməsi ümumi işə fayda vermir. Ona görə də hər hansı subyektiv yanaşmaya əsaslanan nəticələri çıxarmaqdansa, həmin məlumatı yoxlamaq və ya onu bilmədikdə soruşmaq daha yaxşıdır. Mən hesab edirəm ki, Azərbaycan rəsmilərinin müxtəlif beynəlxalq

tədbirlərdə tez-tez iştirakı çox vacibdir. Bununla biz özümüzü təqdim edə bilirik və əslində, yalan məlumatlara əsaslanan suallara cavab vermək iqtidarında ola bilirik.

Azərbaycandakı seçkilər Seçki Məcəlləsinə uyğun keçirilmişdir. Noyabr ayındakı seçkilərin rəsmi nəticələri ABŞ hökuməti tərəfindən seçilmiş şirkətin keçirdiyi «exit-poll»un nəticələri ilə 90 faiz üst-üstə düşdü. Seçki pozuntuları baş vermişdir, lakin bizim hökumətimiz ciddi tədbirlər gördü, bir çox rəsmilər cəzalandırıldı, bir neçəsi həbs edildi, bir sıra yerli icra hakimiyyəti başçıları tutduqları vəzifədən azad edildi və biz 10 seçki dairəsində təkrar seçkilərin keçirilməsini bəyan etdik.

Təkrar seçkilər mayın 13-də keçirilmişdir. Bütün monitoring qurumlarının və müşahidəçilərin rəyinə görə, həmin seçkilər azad və ədalətli olmuşdur. Bu dəfə ABŞ hökuməti yenidən bir şirkət seçdi. Bu qurum Beynəlxalq Respublikaçılar İnstitutu olmuşdur. Nəticədə 10 seçki dairəsindəki bütün rəsmi nəticələr «exit-poll»un nəticələri ilə uyğun gəldi. Yəni, 100 faiz üst-üstə düşdü. Burada söhbət nəinki həmin dairələrdə qalib gəlmiş namizədlər, o cümlədən ikinci, üçüncü, dördüncü və hətta beşinci yeri tutmuş namizədlərdən söhbət gedir. Bu sizin sualınıza ən yaxşı cavabdır və Azərbaycanın bugünkü reallığının ən münasib göstəricisidir.

Eyni zamanda, bəlkə də bilmirsiniz, amma mən sizə məlumat verərəm. Azərbaycanda heç bir siyasi məhbus yoxdur. Avropa Şurası tərəfindən siyasi məhbus kimi hesab olunan bütün şəxslər mənim tərəfimdən əfv edilmişdir. Bu gün Azərbaycan Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin üzvü olduğu halda, prinsip etibarilə, ölkədə heç bir siyasi məhbus ola bilməz. Axı bu mümkün deyildir. Biz bu məhkəmənin üzvüyük. Hər kəs məhkəməyə müraciət etmək hüququna malikdir.

Azərbaycandakı siyasi proseslər müsbət istiqamətdə cərəyan edir. Təbii ki, mən bunlardan istədiyim qədər razı deyiləm, çünki bizim opponentlər bizə düşmən gözü ilə baxırlar. Onlar bizə hücum etməyə, beynəlxalq təşkilatlarda yanlış yanaşmanın yaradılmasına üstünlük verirlər. Onlar müxtəlif ölkələrdə bəzi

qrupları tapır və Azərbaycan haqqında tam təhrif olunmuş təsəvvür yaratmaq imkanını əldən buraxmırlar. Bu gün Azərbaycan müasir, dünyəvi və bütün demokratik təsisatlara malik olan ölkədir. Azərbaycan Avroatlantik inteqrasiya siyasətini həyata keçirir. Biz dostlarımız üçün açıq ölkəyik. Azərbaycan böyük siyasi proqramlar və iqtisadi layihələri həyata keçirmək iqtidarındadır.

Mən həmçinin Sizin nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm. Azərbaycanın hazırkı siyasi vəziyyətini təsvir edərək bildirirəm: mən artıq iki il yarımdır ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidentiyəm. Bu vaxt ərzində mən BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvü olan bütün beş ölkəyə rəsmi səfərlər etmişəm. Mən Avropanın bütün aparıcı dövlətlərində olmuşam və bizim həmin ölkələrlə çox yaxşı əlaqələrimiz var. Siyasi münasibətlər və ya gərginlik məsələləri bizim üçün keçmişdə qalmış məsələlərdir. Azərbaycanın uğurlu inkişafı və siyasi təsisatlarının formalaşması prosesi olduqca müsbətdir. Ona görə də mən sizin şərhlərinizi qəbul etmirəm. Mən sizin baxışlarınızı rədd edirəm, bununla razı deyiləm və hesab edirəm ki, sizin dediyiniz düz deyildir.

O ki qaldı Ermənistan nümayəndəsinin verdiyi suala, mən demək istəyirəm ki, Dağlıq Qarabağ münacişəsi ilə bağlı tutduğumuz mövqe birmənalı olaraq tamamilə aydındır və beynəlxalq hüquqa əsaslanır. Mövqeyimiz arzular və xülyalardan ibarət deyil, Ermənistanın yanaşmasından fərqli olaraq, arzu olunan nəticələrə söykənir. Beynəlxalq hüquq nə deyir: Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın bir hissəsidir.

Hamıya məlumdur ki, ermənilər Qarabağa ilk dəfə nə vaxt gəlirlər. Bu, XIX əsrin əvvəllərində baş vermişdir. Yaxşı, indi onlar orada təqribən 200 il yaşayıblarsa, qoy yaşasınlar. Bizim orada yaşayan insanlarla heç bir problemimiz yoxdur. Bizim separatçı rejimlə problemimiz var. Bu gün qeyri-qanuni zona sayılan Dağlıq Qarabağın beynəlxalq nəzarətdən qaçan və beynəlxalq monitorinqdən canını qurtarmağa çalışan qondarma rejimin özü problemdir. Orada terrorçu qrupların cəmləşməsi,

narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı bizdə kifayət qədər məlumat var. Heç kim bu zonaya nəzarət etmir. Bu, Avropanın qara ləkəsidir. Biz buna son qoymalıyıq.

Azərbaycanın heç bir qeyri-adi tələbi yoxdur. Əgər söhbət güzəştədən gedirsə, hesab edirəm ki, Azərbaycan son on il ərzində sadıq olduğu atəşkəsi saxlamış, torpaqlarının on ildən çoxdur ki, işğal altında olmasına dözmüşdür və bu günədək yenə də sülh prosesinə sadıq olaraq qalır. Biz bu fürsəti əldən buraxmaq istəmirik. Azərbaycan Ermənistanla məxsus hər hansı əraziyə malikdirmi? Təbii ki, yox! Biz heç nəyi qaytarmalı deyilik. Biz Ermənistan torpaqlarını işğal etməmişik. Biz etnik təmizləmə siyasəti aparmamışıq və özümüzü təcavüzkar kimi aparmırıq. Beləliklə, əgər güzəşt haqqında danışırsınızsa, siz anlamalısınız ki, Azərbaycan sizə məxsus olan heç bir şeyi öz əlində saxlamır. Əksinə, Ermənistan bizim əraziləri öz işğalı altında saxlayır. Həmin zonalar tam dağıdılıbdır. Erməni xalqı bundan nə uda bilər axı? Onlar özlərinə məxsus olmayan torpaqda oturmaqla Azərbaycanın daim artan inkişaf tempindən qorxu içərisində yaşayaraq həyatlarını yaxşılaşdırdılar mı? Bu, yaxşı mühitin yaradılmasına xidmət edirmi? Fikrimcə, yox! Nəyin baş verdiyini qiymətləndirmək, gələcəyə baxmaq və üç, beş ildən sonra nəyin baş verəcəyini anlamaq vaxtı çoxdan yetişibdir: Azərbaycan hansı səviyyəyə qalxacaq? Ermənistan hansı səviyyədə qalacaq? Enerji layihələrini həyata keçirən və güclü nəqliyyat infrastrukturuna malik olan Azərbaycanın iqtisadi potensialı necə olacaq? Gəlin Ermənistanın perspektivinə nəzər salaq. Həmin ölkə bütün regional layihələrdən kənar qalır. Ermənistan hökuməti bunu anlamalı və düzgün qərar qəbul etməlidir.

P y e r L e l u ş: Cənab Prezident, sağ olun. Biz artıq rəqlamentin sonuna çatdıq. Lakin buna baxmayaraq, son iki suala qısa vaxt qalır. Xahiş edirəm, suallarınızda qısa olun. Əvvəlcə söz Türkiyə nümayəndə heyətinin üzvü cənab Əziz Ağgüla verilir. Buyurun, cənab Ağgüla.

Ə z i z A ğ ğ ü l (*Türkiyə nümayəndə heyətinin üzvü*): Cənab sədr, çox sağ olun.

Cənab Prezident, ilk növbədə, NATO Parlament Assambleyasının sessiyasına gəldiyinizə görə Sizə minnətdarlığımı bildirirəm. Siz öz çıxışınızda çox aydın şəkildə qeyd etdiniz ki, ərazinizin 20 faizi işğal altındadır və əhalinizin 1 milyonu öz vətəninə məcburi köçkün vəziyyətinə düşmüşdür və son 15 il ərzində çətin şəraitdə yaşamışdır.

Cənab Prezident, Siz bu humanitar fəlakətə son qoymaq məqsədilə verilən beynəlxalq dəstəkdən razısınızmı?

P y e r L e l u ş: Sağ olun, cənab Ağgül. Sonuncu sualı Litva nümayəndə heyətinin başçısı Oli Kaas verəcəkdir. Cənab Kaas, söz sizindir.

O l i K a a s (*Litva nümayəndə heyətinin başçısı*): Cənab sədr, sağ olun.

İlk növbədə mən çox maraqlı çıxışına görə cənab Prezidentə öz minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Mən ona və ölkəsinə gələcəkdə uğurlar arzulayıram.

NATO-nun Parlament Assambleyası enerji təchizatı və təhlükəsizlik məsələlərini çox müzakirə edir.

Hörmətli cənab Prezident, Siz öz çıxışınızda bu məsələyə toxundunuz. Siz NATO ilə əməkdaşlığınız və uğurlu iqtisadi inkişaf haqqında danışdınız. Əminik ki, ölkənizdəki demokratikləşmə prosesi davam edəcəkdir. Enerji təchizatı və təhlükəsizlik məsələlərinə gəldikdə, mən bilmək istəyirəm, Gürcüstan və qonşu ölkələri qazla təchiz edəcək yeni boru kəmərinin çəkilməsinə nə qədər vaxt tələb olunacaq?

Cavabınıza görə çox sağ olun.

P y e r L e l u ş: Cənab Prezident, söz Sizindir.

İ l h a m Ə l i y e v: Sağ olun. Dağlıq Qarabağ məsələsi ilə bağlı beynəlxalq ictimaiyyətin tutduğu mövqeyə gəldikdə, biz məmnunuq ki, Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü bütün beynəlxalq ictimaiyyət, o cümlədən Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən tanınıbdır. Eyni zamanda, siz bilirsiniz ki,

hazırda ATƏT-in Minsk qrupunun üç həmsədri – Fransa, Birləşmiş Ştatlar və Rusiyanın vasitəçiliyi ilə danışıqlar formatı saxlanılır. Onlar məsələnin sülh yolu ilə həll olunmasında bizə yardım göstərməyə çalışırlar.

Mən Minsk qrupunun son illər ərzindəki fəaliyyətinə, məsələyə çox faydalı yanaşmasına və real yardımına görə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Ona görə də bugünkü format məsələnin sülh yolu ilə həlli üçün imkanlar yaradır.

Eyni zamanda, mən bildirmək istəyirəm ki, ötən il Avropa Şurası münaqişə ilə bağlı xüsusi qətnamə qəbul etmişdir. Həmin qətnamədə Ermənistan Azərbaycan ərazisini işğal etmiş ölkə kimi tanındı. Bu çox vacibdir, çünki hadisələrin qeyri-düzgün təfsir olunması səbəbindən ermənilər uzun illər ərzində real vəziyyəti beynəlxalq ictimaiyyətdən gizlətməyə nail olmuşlar. Adətən deyilirdi ki, erməni hərbi birləşmələri torpaqları işğal etmişdir. Lakin heç kim bilmirdi məhz hansı erməni qoşunlarından söhbət gedir və onlar haradan gəliblər? Avropa Şurasının qətnaməsində isə aydın şəkildə bildirilir ki, Ermənistan bizim torpaqlarımızı işğal etmişdir. Biz Azərbaycanın üzv olduğu digər beynəlxalq təşkilatların dəstəyini də artıq aldıq.

Bu yaxınlarda biz GUAM-ın üzvü olan dövlətlərin zirvə görüşünü keçirdik və həmin görüş zamanı GUAM ölkələrində mövcud olan münaqişələrlə bağlı qətnamə qəbul edildi və orada bütün ölkələrin ərazi bütövlüyü dəstəkləndi. Qalan beynəlxalq təşkilatların qətnamələrində və tutduqları mövqedə nəyin baş verdiyi, hansı tərəfin təcavüzkar və hansı tərəfin təcavüzün qurbanı olduğu aydın şəkildə təsvir olunubdur. Bununla belə, bütün nailiyyətlərlə yanaşı, BMT TŞ erməni qoşunlarının Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərindən qeyd-şərtsiz çıxarılması ilə bağlı dörd qətnamə qəbul edibdir. Lakin problem ondan ibarətdir ki, həmin sənədlər və qətnamələr yerinə yetirilmir. Çünki Ermənistanın mövqeyi buna imkan vermir. Onlar beynəlxalq hüquqa heç bir məhəl qoymur, normal beynəlxalq davranışa heç bir hörmət göstərmirlər. Onlar hesab

edirlər ki, XXI əsrdə özlərinə məxsus olmayan torpaqda otura bilirlər və heç nə baş verməyəcəkdir. Bu yolverilməzdir.

Lakin bizi narahat edən digər məsələ ondan ibarətdir ki, bu ay ermənilər Şuşanın guya azad olunmasını qeyd etdilər. Soruşulur: onlar Şuşanı kimdən azad etdilər? Azərbaycanlılardanmı? Şuşada yaşayan insanların 90 faizdən çoxu azərbaycanlılar idi. Ermənilər isə bunu bayram kimi qeyd edirlər. Beynəlxalq ictimaiyyət buna göz yumur. Problemimiz budur. Problem ondan ibarətdir ki, təşkilatların qətnamələri işləmir. Biz elə bir şərait yaratmalıyıq ki, qəbul olunmuş qərarlar yerinə yetirilsin.

Bu gün əhəmiyyəti get-gedə artan enerji problemlərinə gəldikdə isə, mən demək istəyirəm ki, Azərbaycan qazını Gürcüstan və Türkiyəyə çatdıracaq boru kəməri sentyabr ayında istismara veriləcəkdir. Bunun nəticəsində Azərbaycan nəinki neft, həm də qazı ixrac edən ölkəyə çevriləcəkdir. Azərbaycan öz tərəfdaşları və qonşuları ilə vahid bir heyətdə işləyir.

Hazırda Xəzər enerji layihələrinin global enerji təhlükəsizliyi üçün əhəmiyyəti artır. Azərbaycan dünya və Avropa bazarlarına enerji daşıyıcıları ixrac edən ölkəyə çevriləcəkdir. Biz yeni potensial istehlakçılarla danışıqlar aparmaqdayıq. Fikrimcə, regionda alternativ qaz təchizatı xəttinin olması və Avropaya çıxması qazı hasil və istehlak edənlərin tələbatlarını ödəyəcəkdir. Biz bu sahədə əməkdaşlıq etməyə hazırıq. Uzun illər ərzində apardığımız neft siyasəti özünü doğrultmuşdur. Biz dünyada təkrarolunmaz nəqliyyat infrastrukturunun yaradılmasına nail olduq və onun nəticəsində Xəzər regionundan qonşu ölkələr, Avropa və dünya bazarları üçün neft və qaz təchizatı çoxşaxəli olacaqdır.

P y e r L e l u ş: Cənab Prezident, sağ olun. Parisə səfər etdiyinizə və fikirlərinizi bizimlə bölüşdüyünüze görə bütün Assambleyamız adından Sizə minnətdarlığımı bildirirəm.

Çox sağ olun.

* * *

NATO Parlament Assambleyasının yaz sessiyasında iştirak etmək üçün Fransada səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 31-də Vətənə yola düşmüşdür.

Parisin Şarl de Qoll adına Beynəlxalq Hava Limanında dövlətimizin başçısının şərəfinə fəxri qarovul düzülmüşdü.

Prezident İlham Əliyevi Fransa hökumətinin yüksək vəzifəli şəxsləri səmimiyyətlə yola saldılar.

BAKIDA ELMİ ONKOLOJİ MƏRKƏZİN YENİ CƏRRAHİYYƏ KÖRPUSUNUN TƏMƏL QOYULMA MƏRASİMİNDƏ NİTQ

Bakı

1 iyun 2006-cı il

İyunun 1-də Bakıda Elmi Onkoloji Mərkəzin yeni cərrahiyyə korpusunun təməlinin qoyulması münasibətilə mərasim keçirilmişdir.

Mərasimə toplaşanlar Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevi böyük hörmət və ehtiramla qarşıladılar.

Dövlətimizin başçısı yeni korpusun layihəsi ilə tanış oldu.

C ə m i l Ə l i y e v: *(Elmi Onkoloji Mərkəzin Baş direktoru, akademik):* Hörmətli cənab prezident, məlumat verərək bildirmək istəyirəm ki, 220 çarpayılıq cərrahiyyə və elmi-tədqiqat korpusunun ümumi sahəsi təxminən 24 min kvadratmetrdir. İki il ərzində başa çatdırılacaq tikinti işlərinə 20–22 milyon manat xərclənəcəkdir. Səkkiz mərtəbədən ibarət binada diaqnostika şöbəsi, laboratoriya, Qan bankı, işçi heyəti üçün otaqlar, reanimasiya şöbəsi, qəbul və buraxılış şöbələri, məlumat bürosu, palatalar fəaliyyət göstərəcəkdir. Palatalar ən müasir avadanlıqla təchiz olunacaqdır. Avropa normalarına görə palatada hər xəstəyə 8–12 kvadratmetr sahə düşməlidir, yeni korpusda isə bu, 15 kvadratmetr təşkil edəcəkdir. Cərrahiyyə şöbəsində eyni vaxtda 8 əməliyyat aparmaq mümkün olacaqdır.

Yeni korpus istifadəyə veriləndən sonra əməliyyat otaqlarının sayı 5-dən 13-ə, çarpayıların sayı isə 335-dən 555-ə çatdırılacaqdır. İldə 3 min (hazırda 600) əməliyyat aparılacaq, yəni əməliyyatların sayı beş dəfə artırılaraq, növbə gözləmək problemi aradan qaldırılacaqdır.

Hazırda Azərbaycanda 30 min onkoloji xəstə qeydiyyatdadır. Belə xəstələr üçün Bakıdakı stasionarlarda 665, bölgələrdə isə 235 çarpayı ayrılmışdır.

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev layihə ilə tanışlıqdan sonra gilizi gələcək korpusun təməlinə qoydu və ilk beton qarışığını tökdü.

C ə m i l Ə l i y e v: Hörmətli cənab Prezident, bu gün Sizin gəlişiniz bizim üçün böyük əlamətdar hadisədir. Biz fəxr edirik ki, Siz bu gün Elmi Onkoloji Mərkəzin yeni cərrahiyyə korpusunun təməlini qoydunuz. Buna görə çox sağ olun.

Hörmətli cənab Prezident, təbətin ən ağır bir sahəsi onkologiyadır. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev bunu daim nəzarətdə saxlayırdı. Onun davamçısı kimi, Siz bu gün onun arzularını həyata keçirirsiniz. İcazə verin, bizim kollektiv adından, xəstələr adından Sizə dərin minnətdarlığımı bildirim.

Prezident İlham Əliyev mərasimdə nitq söylədi

İ l h a m Ə l i y e v: Əziz dostlar!

Bu gün çox gözəl bir gündür. Biz Elmi onkoloji mərkəzin yeni korpusunun təməlini qoyduq. Əminəm ki, qısa müddət ərzində yeni, gözəl bina tikilib istifadəyə veriləcəkdir. Bu, özlüyündə onu göstərir ki, Azərbaycanda hər bir sahəyə böyük diqqət var, böyük qayğı var.

Siz yaxşı bilirsiniz ki, uzun illər ərzində Onkoloji mərkəzin yeni korpusunun tikintisi haqqında danışıqlar gedirdi. Müxtəlif təşkilatlarla, beynəlxalq maliyyə qurumları ilə danışıqlar aparılırdı. Hesab edirdik ki, bunu hansısa kreditin hesabına tikmək mümkün olacaqdır. Amma əfsuslar olsun ki, danışıqlar nəticə vermədi. Çünki beynəlxalq maliyyə qurumları, adətən, səhiyyə obyektlərinin tikintisinə kredit ayırmırlar. Çünki təbii ki, bu, kommersiya obyekti, kommersiya müəssisəsi deyildir. Ancaq Azərbaycanın sürətli iqtisadi inkişafı, bizim artan imkanlarımız yeni bir vəziyyət yaratdı. Bu gün bizim imkanlarımız var ki, öz hesabımıza istənilən müəssisəni yaradaq. Şübhəsiz ki, ilk növbədə, biz insanları daha da narahat

edən, daim marağ doğuran sosial sahəyə böyük diqqət göstərməliyik.

İndi Azərbaycanda sosial sahədə böyük işlər görülür. Yeni tibb ocaqları tikilir, rayonlarda, Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində yeni, müasir müalicə-diaqnostika mərkəzləri tikilir ki, insanlar yüksək tibbi xidmət ala bilsinlər.

Bilirsiniz ki, artıq 10 rayonda biz yeni tibb ocaqlarının təməlini qoymuşuq və onlar bir il ərzində istifadəyə veriləcək, fəaliyyətə başlayacaqdır. Eyni zamanda, böyrək çatışmazlığından əziyyət çəkən xəstələr üçün bütün tibb mərkəzlərində dializ aparatları da quraşdırılır. Bilirsiniz ki, müxtəlif yerlərdə yaşayan insanlar bu sahədə müalicə almaq üçün Bakıya gəlməyə məcburdurlar. 100–200–300 kilometr yol gedirlər, böyük əziyyət çəkirlər. İndi isə hər bir bölgədə müasir tibb infrastrukturunu yaranır.

Əlbəttə ki, onkoloji xəstələrə böyük diqqət və qayğı göstərilməlidir. Onlar ən yüksək tibbi xidmətlə təmin olunmalıdırlar. Bu gün təməl daşını qoyduğumuz böyük korpus da bu funksiyanı yerinə yetirəcəkdir. Burada ən gözəl standartlar, ən qabaqcıl texnologiyalar, avadanlıq, bütün tibb ləvazimatları təbiiq olunmalıdır. Biz bu məsələyə böyük diqqət göstəririk və lazım olan qədər də vəsait ayrılacaq ki, cərrahiyyə korpusu ən yüksək səviyyədə tikilsin.

Azərbaycanın sürətli inkişafı indi bizə yeni imkanlar yaradır. Biz daha çox məhz sosial məsələlərin həllinə – yeni məktəblərin, tibb ocaqlarının, xəstəxanaların tikilməsinə çalışırıq. Bakıətrafı qəsəbələrin inkişafına dair qəbul edilmiş proqramda da 20-dən çox tibb müəssisəsinin tikintisi nəzərdə tutulubdur. Artıq onların bir neçəsinin təməl daşı qoyulubdur. Azərbaycanın bütün bölgələrində, bütün yerlərdə ən yüksək tibb infrastrukturunu yaranmalıdır.

Biz xüsusilə səhiyyə sahəsinə böyük diqqət göstərməliyik. Eyni zamanda, bu sahədə çalışanların əmək haqları qaldırılmalıdır. Bu yaxınlarda müvafiq qərarlar qəbul edildi, maaşlar qaldırıldı. Ancaq bu nə sizi, nə də bizi qane edir. Biz istəyirik

ki, bu sahədə çalışanlar ən yüksək maaş alsınlar, onların gözəl təminatı olsun, xəstəxanalarda dərmanlar, bütün tibbi ləvazimat olsun. Mən şübhə etmirəm ki, bu sahədə aparılan islahatlar yaxın zamanlarda öz gözəl nəticələrini verəcəkdir.

Mənim istəyim bundan ibarətdir ki, səhiyyə xərclərinə ayrılan vəsait ildən-ilə artsın. Keçən il təxminən 50 faiz artmışdır. Bu ilin büdcəsində səhiyyə xərclərində artım təxminən 40 faiz təşkil edir.

Düzdür, bu bizi tam qane etmir. Çünki bu, ən ağır sahələrdən biridir və uzun illər ərzində nə investisiya qoyulurdu, nə də proqramlar həyata keçirilirdi. Yəni əfsuslar olsun ki, bu sahə Azərbaycanda uzun illər çox acınacaqlı vəziyyətdə idi. Biz indi yeni proqrama başlayırıq. Bu sahədə ciddi islahatlar aparılmalıdır, o cümlədən səhiyyə sisteminin maddi-texniki bazasının möhkəmlənməsinə aid olan bütün məsələlər həllini tapmalıdır.

Dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin təcrübəsinə nəzər salsaq görərik ki, harada səhiyyəyə böyük sərmayələr qoyulur, elmi tədqiqatlara böyük vəsait ayrılır, o ölkələrdə tibb sahəsi daha da inkişaf edir. Biz də bu gözəl təcrübədən istifadə etməliyik. Yenə də deyirəm, indi bizim iqtisadi-maliyyə imkanlarımız artır, büdcəmiz ildən-ilə artır. Son 2-3 il ərzində büdcəmiz dəfələrlə artıbdir. Səhiyyə sahəsinə aid olan xərclər də artacaqdır. Tibb işçilərinin əmək haqları da artırılacaqdır. Eyni zamanda, gözəl infrastruktur da yaranmalıdır.

Mən bu məsələ ilə bağlı müvafiq göstərişlər vermişəm. Bu gün bu gözəl cərrahiyyə korpusunun təməlinin qoyulması bunun gözəl nümunəsidir. Bundan sonra Azərbaycanda başqa tibbi mərkəzlər tikilməlidir. Yenə də qeyd etmək istəyirəm, insanlarımız ən yüksək tibbi xidmətə layiqdirlər və onu almalıdırlar.

Sizin peşəniz çox çətin peşədir. Həkim peşəsi həm çox çətin, həm də şərəfli peşədir. Siz insanlara şəfa verirsiniz, insanların vəziyyətini yaxşılaşdırırsınız, onların ağrı-acılarını çəkirsiniz, vəziyyətini yüngülləşdirirsiniz. Xüsusilə onkologiya

sahəsindəki işinizi mən çox yüksək qiymətləndirirəm. İstəyirəm ki, siz gözəl, yaxşı şəraitdə işləyəsiniz və bu gözəl bina da həmin məqsədlə tikilməyə başlayır. Mənə verilən məlumata görə, iki il vaxt nəzərdə tutulubdur. Əminəm ki, bu müddət ərzində gözəl, müasir, dünya standartlarına tam cavab verən bina tikilib istifadəyə veriləcəkdir. Bu gözəl hadisə münasibətilə sizi bir daha təbrik edirəm, sizə cəsağlığı, uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

* * *

Prezident İlham Əliyev sonra tibb işçiləri ilə görüşüb söhbət etdi, onlarla xatirə şəkli çəkirdi.

Mərkəzin əməkdaşları respublikamızın rəhbərinə dərin təşəkkürlərini bildirdilər.

**MDB-nin İCRAİYYƏ KOMİTƏSİNİN SƏDRİ –
İCRAÇI KATİB VLADİMİR RUŞAYLO
İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

1 iyun 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 1-də Prezident sarayında MDB-nin İcraiyə Komitəsinin sədri – icraçı katib Vladimir Ruşaylonu qəbul etmişdir.

Görüş zamanı MDB çərçivəsində əməkdaşlığın müxtəlif sahələri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılmışdır.

**TACİKİSTANIN MÜDAFİƏ NAZİRİ GENERAL-
POLKOVNİK ŞİRƏLİ XAYRULLOYEV İLƏ
GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

1 iyun 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 1-də Prezident sarayında Tacikistanın Müdafiə naziri general-polkovnik Şirəli Xayrulloeyi qəbul etmişdir.

Görüşdə ölkələrimizin müxtəlif sahələrdə əlaqələrinin inkişaf etdiyi vurğulandı. Cənab Şirəli Xayrulloev Tacikistan prezidenti İmaməli Rəhmonun salamlarını prezident İlham Əliyevə çatdırdı.

Salamlara görə minnətdarlığını bildirən dövlətimizin başçısı onun da salamlarını Tacikistan prezidentinə çatdırmağı xahiş etdi.

**SƏUDIYYƏ ƏRƏBİSTANI KRALLIĞI
GƏNCLƏRƏ QAYĞI BAŞ SƏDRLİYİNİN BİRİNCİ
VİTSE-PREZİDENTİ ŞAHZADƏ ƏMİR NƏVVAF
BİN FEYSƏL BİN FƏHD BİN ƏBDÜLƏZİZ
İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

1 iyun 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 1-də Prezident sarayında Səudiyyə Ərəbistanı Krallığı Gənclərə Qayğı Baş Sədrliyinin birinci vitse-prezidenti Şahzadə Əmir Nəvvaf bin Feysəl bin Fəhd bin Əbdüləzizi qəbul etmişdir.

Qonaq İki Müqəddəs Məscidin xadimi, Səudiyyə Ərəbistanının Kralı Abdulla bin Əbdüləziz Al Səudun və Vəliəhd Sultan bin Əbdüləziz Al Səudun salamlarını dövlətimizin başçısı İlham Əliyevə çatdırdı. O, prezident İlham Əliyevin Səudiyyə Ərəbistanına səfərinin ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişafında xüsusi rolunu qeyd etdi.

Azərbaycanda idmanın sürətlə inkişaf etdiyini vurğulayan Şahzadə Əmir Nəvvaf bin Feysəl dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin Olimpiya Komitəsinə rəhbərlik etməsinin böyük əhəmiyyəti olduğunu bildirdi. Ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişaf etdiyini vurğulayan qonaq əməkdaşlığın bundan sonra da genişlənməyinə əminliyini söylədi.

Səudiyyə Ərəbistanına səfərlərini məmnunluqla xatırladan prezident İlham Əliyev ölkələrimiz arasında müxtəlif sahələrdə əlaqələrin inkişaf etdiyini bildirdi. Dövlətimizin başçısı Azərbaycan ilə Səudiyyə Ərəbistanının beynəlxalq təşkilatlarda yaxından əməkdaşlıq etdiyini nəzərə çatdırdı. Prezident İlham

Əliyev əmin olduğunu bildirdi ki, ölkələrimizin əlaqələri bundan sonra da genişlənəcəkdir.

Dövlətimizin başçısı Kralın və Vəliəhdin salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını İki Müqəddəs Məscidin xadimi, Səudiyyə Ərəbistanının Kralı Abdulla bin Əbdüləziz Al Səuda və Vəliəhd Sultan bin Əbdüləziz Al Səuda çatdırmağı xahiş etdi.

DÖVLƏTLƏRARASI AVIASIYA KOMİTƏSİNİN SƏDRİ TATYANA ANODİNA İLƏ GÖRÜŞ

Prezident sarayı

2 iyun 2006-cı il

T a t y a n a A n o d i n a: Hörmətli cənab Prezident! Mənə çox yüksək şərəf – xoş bir vəzifəni yerinə yetirmək və yüksək beynəlxalq mükafatı, aviasiyanın inkişafına xüsusi töhfəyə görə qızıl medalı və fəxri diplomu Sizə təqdim etmək nəsb olmuşdur. Xüsusi Beynəlxalq Şuranın qərarı ilə bu mükafatla görkəmli alimlər, ictimai xadimlər, dünya şöhrətli şəxslər təltif edilir. Siz mülki aviasiyanın dinamik, davamlı inkişafının təmin edilməsinə müstəsna şəxsi töhfənizə görə təltif olunmusunuz. Bu töhfəyə görə şəxsən Sizə, Azərbaycan hökumətinə ürəkdən minnətdaram və təşəkkür edirəm. Zənnimcə hamıya, ilk növbədə, xalqa, hər bir dövlət xadiminə tamamilə məlum və aydındır ki, aviasiya iqtisadiyyatın inkişafının da, bütövlükdə ölkənin və beynəlxalq əlaqələrin inkişafının da başlıca əsaslarından biri olmuşdur, əsasıdır və olacaqdır. Aviasiya həmişə sülh işinə və xalqların yaxınlaşmasına xidmət etmişdir.

Bu gün Heydər Əliyeviçi, aviasiyanı həmişə sevmiş, həmişə ona xüsusi hörmətlə, çox böyük tələbkarlıqla yanaşmış insanı xatırlamaq istərdik. Biz onun sözlərini yadda saxlayırıq. O harada, hansı vəzifədə olmasından asılı olmayaraq deyirdi: «Aviasiya, hər şeydən əvvəl, təhlükəsizlik deməkdir». Siz Heydər Əliyeviçin – çox müdrik siyasətçinin, öz xalqına hədsiz dərəcədə sədaqətli olmuş, fəaliyyəti təkcə öz ölkəsinin iqtisadiyyatının inkişafına deyil, həm də beynəlxalq əməkdaşlığın çoxşaxəliliyinə yönəldilmiş insanın xəttini davam

etdirirsiniz. O bildirdirdi ki, hər bir dövlət dünyanın digər ölkələri ilə sülh və həmrəylik şəraitində inkişaf etməlidir. Düşünürəm ki, bu mükafat Sizin xidmətlərinizi göstərən kiçik bir əlamətdir. Rəmzi haldır ki, biz bu mükafatı Sizə məhz aviasiya bayramı günündə təqdim edirik.

Bu gün biz aviatorlar üçün və bütün Azərbaycan xalqı üçün əziz olan və həmişə xatirəmizdə yaşayacaq insanın – Heydər Əliyeviçin məzarı önünə əklil qoyduq. Demək istərdim ki, aviatorlar öz bayramlarını böyük ruh yüksəkliyi ilə qeyd edirlər. Bu gün Sizin sərəncamınız dərc olunmuşdur. Ona görə də icazə verin aviatorların adından Sizə minnətdarlığımızı, təşəkkürümüzü bildirim, çox mürəkkəb, vacib siyasi, dövləti işinizdə uğurlar, bizim sevdiyimiz Azərbaycana və Azərbaycan xalqına isə tərəqqi arzulayım.

İ l h a m Ə l i y e v: Yüksək mükafata görə minnətdarlığımı bildirirəm. Əməyimə verilən belə qiymətə görə çox təşəkkür edirəm. Bu mükafatı qəbul etmək mənə çox xoşdur. Həqiqətən, Azərbaycanda aviasiyanın inkişafı üçün bütün istiqamətlərdə – maddi-texniki baza məsələsində də, yeni hava limanlarının tikintisində və yeni təyyarələr alınmasında da çox işlər görülmüşdür. Ümumən ölkəmizdə nəqliyyat infrastrukturunu çox dinamik inkişaf edir. Ancaq aviatorların bayramı yox idi. Belə təşəbbüs irəli sürüldü. Biz Azərbaycan aviasiyasının əsası qoyulduğu tarixi günü müəyyən etdik – 2 iyun. Cari ildən başlayaraq bu günü hər il qeyd edəcəyik. İndi aviatorların da öz peşə bayramı var. Dünən mən onlardan bəzilərini dövlət mükafatları ilə təltif etdim. Əlbəttə ki, iqtisadiyyatın gələcək inkişafı bu sektorun inkişafı ilə bilavasitə bağlıdır. İndi biz regionların inkişafı üçün çox fəal siyasət aparırıq. Regionlara normal gediş-gəliş, o cümlədən hava yolu olmadan bu siyasəti həyata keçirmək çətin olacaqdır. Ölkəmiz ərazicə böyük olmasa da, sovet dövründə çoxlu hava limanı vardı, lakin sonra onlar fəaliyyətini dayandırdı. Əslində, cəmi üç hava limanı – Bakı, Gəncə və Naxçıvan aeroportları qaldı. Onların ikisi, hətta hər üçü yenidən tikildi – aerovağzal binaları da, uçuş-enmə

zolaqları da. Biz infrastrukturun bərpasında daha uzağa getdik, onu modernləşdirdik. Hazırda tikilən hava limanları artıq dünya standartları səviyyəsində olacaqdır. Sizinlə əməkdaşlıq bizim üçün də çox vacibdir. Bilirəm ki, biz sizin təşkilatınızla çox səmərəli əməkdaşlıq edirik, siz bizə çox kömək edirsiniz. Buna görə sağ olun.

**İRAN İSLAM RESPUBLİKASININ SƏNAYE VƏ
MƏDƏN NAZİRİ DOKTOR ƏLİRZA
TƏHMASEBİNİN RƏHBƏRLİK ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

2 iyun 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 2-də Prezident sarayında İran İslam Respublikasının Sənaye və Mədən naziri doktor Əlirza Təhmasebinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycan ilə İran arasındakı əməkdaşlığın müxtəlif sahələrdə uğurla inkişaf etdiyini qeyd etdi. İran prezidenti Mahmud Əhmədinejad ilə görüşlərini xatırlayan prezident İlham Əliyev bu görüşlərin əlaqələrimizin genişlənməsində rolunu vurğuladı. Dövlətimizin başçısı İran nazirinin bu səfərinin də ölkələrimiz arasındakı iqtisadi əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsi üçün yaxşı imkanlar yaradacağına ümidvar olduğunu bildirdi.

Doktor Əlirza Təhmasebi İran prezidenti Mahmud Əhmədinejadın salamlarını Azərbaycanın dövlət başçısına çatdırdı. Qonaq 28 May Respublika günü münasibətilə Azərbaycan prezidentini və xalqını təbrik etdi. O, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əldə etdikdən sonra iki ölkə arasındakı münasibətlərin daha da inkişaf etdiyini və İranın daim Azərbaycanın müstəqilliyi və ərazi bütövlüyünü dəstəklədiyini vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev İran prezidentinin salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi və onun da salamlarını İranın dövlət başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

DÜNYA AZƏRBAYCANLILARI ZİYALILARININ I FORUMUNA

Əziz soydaşlar!

Sizi – Dünya azərbaycanlıları ziyalılarının I forumunun iştirakçılarını ürəkdən salamlayır və forumun işinə müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

Xalqımızın tarix boyu arzusunda olduğu müstəqil dövlətçiliyin bərpası ilə Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı, demokratik dövlət quruculuğu və Dünya Birliyinə hərtərəfli inteqrasiyası sahəsində geniş perspektivlər açıldı. Ümummillî liderimiz Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi məqsədyönlü siyasət Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini qoruyub saxlayaraq daha da möhkəmləndirdi və dinamik inkişaf yoluna çıxardı. Ölkəmizdə milli birliyin bərqərar olması ictimai-siyasi sabitliyin təmin olunmasına və sosial-iqtisadi inkişafın sürətlənməsinə mühüm təsir göstərdi.

Azərbaycan Respublikasının müstəqil dövlət quruculuğu sahəsində əldə etdiyi uğurlar dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın həmişə diqqət mərkəzində olmuş, onları daha da ruhlandırmış, milli hisslərini və həmrəyliklərini gücləndirərək müstəqil dövlətimizə bağlılıqlarını möhkəmləndirmişdir. Dünya azərbaycanlılarının öz tarixi vətəni olan Azərbaycanla sıx əlaqələrinin yaradılması, ümummillî ideyalar ətrafında birləşərək müstəqil dövlətçilik mənafeələrini qoruması, habelə onların taleyi üçün milli dövlətimizin məsuliyyətinin artırılması Azərbaycan Respublikasının siyasətində prioritet istiqamətlərdən birini təşkil edir.

Hazırda soydaşlarımızın milli birliyi və Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması ideyası yüksək dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırılmışdır və bu sahədə ardıcıl tədbirlər görülməkdədir. 2001-ci ilin noyabrında Dünya azərbaycanlılarının I qurultayının, 2006-cı ilin martında isə II qurultayının

keçirilməsi milli-mənəvi və ümumbəşəri dəyərləri üzvi şəkildə ehtiva edən, Azərbaycan xalqına və dövlətinə bağlılıq hissinə əsaslanan azərbaycançılıq ideyasının bütün soydaşlarımız və həmvətənlərimiz arasında geniş yayılmasına güclü təkan verdi. Dünyanın müxtəlif ölkələrində on minlərlə soydaşımızı və həmvətənimizi birləşdirən 300-dən çox Azərbaycan icmasının yaradılması və ardıcıl fəaliyyət göstərməyə başlaması, onlar arasında həmrəyliyin güclənməsi bunun əyani sübutudur.

Müasir dünyada qloballaşma proseslərinin intensiv xarakter alması ilə ölkələr arasında siyasi, iqtisadi və mədəni əlaqələr dərinləşmiş, müxtəlif xalqların mütərəqqi dəyərlərdən bəhrələnərək dünya sivilizasiyasına öz töhfəsini verməsi üçün yeni imkanlar açılmışdır. Planetimizdə baş verən dinamik proseslər, texnoloji yeniliklər hər bir xalqı öz inkişaf potensialından maksimum istifadə etməyə sövq edir. Belə şəraitdə beynəlxalq birlikdə layiqli yerini tutmaq üçün ümumbəşəri dəyərlərin qiymətləndirilməsi və əxz olunması ilə yanaşı, milli-mənəvi dəyərlərin, mütərəqqi ənənələrin qorunması və zənginləşdirilməsi, eləcə də təbliğ olunması mühüm əhəmiyyətə malikdir. Bu baxımdan Azərbaycan Respublikası ilə yanaşı, diasporumuzun da üzərinə mühüm vəzifələr düşür. İnamla qeyd edə bilərəm ki, Azərbaycan diasporunun son illərdə keçdiyi inkişaf yolu onun böyük potensiala malik olduğunu göstərir. Bu potensialın əsas daşıyıcısı xaricdə yaşayan həmvətənlərimizin mütəşəkkil hissəsini təşkil edən elm, təhsil, mədəniyyət və incəsənət xadimlərindən ibarət ziyalılarımızdır. Yüksək intellektual səviyyəsi və dərin düşüncə tərzi ilə seçilən ziyalılar cəmiyyətin qabaqcıl təbəqəsi kimi, proseslərə düzgün qiymət vermək və səfərbəredici missiyanı yerinə yetirmək imkanlarına malikdir. Ona görə də dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanmasında, soydaşlarımızın öz milli varlığını dərk etməsində, milli-mənəvi dəyərlərini yaşadaraq təbliğ etməsində ziyalılarımızın üzərinə böyük vəzifə və məsuliyyət düşür.

Eyni zamanda, azərbaycanlı icmalarının yaşadıkları ölkələrin ictimai, siyasi, iqtisadi və mədəni həyatında fəal iştii-

rakının təmin olunmasında və Azərbaycan lobbisinin formalaşmasında ziyalılarımız fəal rol oynamalıdırlar.

Müxtəlif sahələrdə çalışan ziyalılar dünyanın elm və mədəniyyət xadimləri, ictimai və siyasi təşkilatların nümayəndələri, dövlət orqanlarının təmsilçiləri ilə əlaqələrini daha da gücləndirməli, Azərbaycan həqiqətlərinin beynəlxalq ictimaiyyətə dolğun surətdə çatdırılması və xalqımızın mənafeələrinin layiqincə qorunması üçün ardıcıl səylər göstərməlidirlər. Xüsusilə qəsbkar erməni planlarının və ideoloji təxribatlarının ifşa edilməsində, Azərbaycanın tarixi və mədəniyyətinin, mütərəqqi ictimai fikrinin bütün dünyada peşəkar səviyyədə təbliğ olunmasında çoxsaylı ziyalı təbəqəsinin tükənməz potensialından səmərəli istifadə edilməlidir.

Hazırda Azərbaycan dövləti öz imkanlarını səfərbər edərək yüksək iqtisadi, siyasi, sosial və mədəni inkişaf dinamikasına nail olmuş, bölgənin bütün əhəmiyyətli transmilli layihələrinin mərkəzində dayanmışdır. Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft, Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz kəmərlərinin, Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolunun və Avropa ilə Asiyanı birləşdirən digər nəhəng beynəlxalq layihələrin tam işə düşməsi ilə regionun iqtisadi və geosiyasi həyatında ciddi dəyişikliklər baş verəcəkdir. Azərbaycan dövləti qazandığı uğurları daha da inkişaf etdirmək və onun nəticələrindən bütün xalqımızın və soydaşlarımızın mənafeələri naminə səmərəli istifadə etmək əzmindədir.

Əziz soydaşlar, hörmətli forum iştirakçıları! Sizi Dünya azərbaycanlıları ziyalılarının I forumunun keçirilməsi münasibətilə təbrik edir və qarşıda duran böyük vəzifələrin yerinə yetirilməsində uğurlar diləyirəm.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 2 iyun 2006-cı il

**RUSİYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB VLADİMİR PUTİNƏ**

Hörmətli Vladimir Vladimiroviç!

Dövlət bayramı – Rusiya günü münasibətilə Sizi səmimiyyətlə təbrik edirəm. Ürəkdən şadam ki, dost Rusiya dövlətçiliyin möhkəmləndirilməsi, demokratik dəyişikliklər aparılması, iqtisadi potensialın modernləşdirilməsi və yüksəldilməsi, sosial tərəqqi yolu ilə inamla və dinamik surətdə irəliləyir. Ölkənizin beynəlxalq aləmdə nüfuzu dönmədən artır.

Əminəm ki, Azərbaycan və Rusiya arasında mövcud olan və hərtərəfli, qarşılıqlı surətdə faydalı əməkdaşlığımızın, konstruktiv dialoqun və qarşılıqlı anlaşmanın sarsılmaz əsasını təşkil edən dostluğun və mehriban qonşuluğun gözəl ənənələri xalqlarımızın mənafelərinə, regionda təhlükəsizliyin və tərəqqinin təmin olunmasına bundan sonra da xidmət edəcəkdir.

Hörmətli Vladimir Vladimiroviç, Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, dövləti fəaliyyətinizdə yeni-yeni uğurlar, dost Rusiya xalqına isə sülh və firavanlıq arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 2 iyun 2006-cı il

**BÖYÜK BRİTANİYA VƏ ŞİMALİ İRLANDİYA
BİRLƏŞMİŞ KRALLIĞININ
BAŞ NAZİRİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB TONİ BLEYRƏ**

Hörmətli cənab Baş nazir!

Milli bayramınız – Kraliçanın Təvəllüd günü münasibətilə Sizi və bütün xalqınızı təbrik edirəm.

Bu gün dost ölkələrimizin bir çox sahələrdə səmərəli əməkdaşlığı məmnunluq doğurur. Enerji sektoruna aid irimiqyaslı transmilli layihələrin gerçəkləşdirilməsi sahəsində birgə işimizin uğurlarını bu mənada xüsusi qeyd etmək istərdim.

Əmin olduğumu bildirirəm ki, biz bundan sonra da əməkdaşlığımızın dərinləşməsi, hərtərəfli inkişafı üçün səylərimizi davam etdirəcəyik.

Bu əlamətdar gündə Sizə möhkəm cansağlığı, işlərinizdə uğurlar, Birləşmiş Krallığın dost xalqına əmin-amanlıq və tərəqqi arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 2 iyun 2006-cı il

**BÖYÜK BRİTANİYA VƏ ŞİMALİ İRLANDİYANIN
KRALİÇASI ÜLYAHƏZRƏT II ELİZABETƏ**

Ülyahəzrət!

Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının milli bayramı – Təvəllüd gününüz münasibətilə Sizə və Sizin simanızda bütün xalqınıza təbriklərimizi yetirməkdən məmnunluq duyuram.

Əminəm ki, Azərbaycan ilə Birləşmiş Krallıq arasındakı münasibətlər, dostluq və əməkdaşlığımız daim inkişaf edərək xalqlarımızın rifahına yeni-yeni töhfələr verəcəkdir.

Sizə ən xoş arzularımızı çatdırır, dost xalqınıza əmin-amanlıq və firavanlıq diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 2 iyun 2006-cı il

**PORTUQALIYA RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB ANİBAL KAVAKU SİLVAYA**

Hörmətli cənab Prezident!

Milli bayramınız – Portuqaliya günü münasibətilə Sizə və bütün xalqınıza ən səmimi təbriklərimizi yetirirəm.

Əminəm ki, Azərbaycan–Portuqaliya münasibətləri xalqlarımızın mənafelərinə uyğun olaraq daim dostluq və əməkdaşlıq məcrasında inkişaf edəcəkdir.

Sizə möhkəm cansağlığı, işlərinizdə uğurlar, dost Portuqaliya xalqına sülh və tərəqqi arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 2 iyun 2006-cı il

**FİLİPPİN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ
XANIM QLORİYA MAKAPAQAL ARROYOYA**

Hörmətli xanım Prezident!

Ölkənizin milli bayramı – Müstəqillik günü münasibətilə Sizi və Sizin simanızda bütün xalqınızı öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından təbrik edirəm.

Ümidvar olduğumu bildirirəm ki, Azərbaycan ilə Filippin arasındakı dostluq və əməkdaşlıq münasibətləri xalqlarımızın rifahı naminə daim inkişaf edəcəkdir.

Sizə ən xoş arzularımı yetirir, dost Filippin xalqına sülh və rifah diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 2 iyun 2006-cı il

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN RUMİNİYAYA SƏFƏRİ

4 iyun 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev «Dialog və Tərəfdaşlıq naminə» Qara dəniz forumunda iştirak etmək üçün iyunun 4-də Buxarestə gəlmişdir.

Buxarest şəhərinin «Henri Coanda» beynəlxalq hava limanında prezident İlham Əliyevi Rumıniyanın yüksək vəzifəli dövlət və hökumət nümayəndələri böyük hörmətlə qarşıladılar.

Prezident İlham Əliyev «Henri Coanda» beynəlxalq hava limanından birbaşa Buxarestin mərkəzindəki «Tei» parkına gəlmişdir.

Burada dövlətimizin başçısını Buxarest şəhərinin ikinci sektorunun meri Nikolae Ontsano səmimiyyətlə qarşıladı. O, park barədə məlumat verdi, dünya şöhrətli siyasi xadim Heydər Əliyevin Rumıniya ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin yaranmasında və inkişafında əvəzsiz xidmətləri olduğunu bildirdi. Mer dedi ki, rumın xalqı dahi şəxsiyyəti daim yüksək ehtiramla xatırlayır və 2004-cü ildə bu mərkəzi parkda Heydər Əliyevin abidəsi qoyulmuşdur.

Prezident İlham Əliyev merə təşəkkür edərək dedi ki, Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev iki ölkə arasında dostluq münasibətlərinin daha da inkişaf etdirilməsinə və əlaqələrin möhkəmlənməsinə xüsusi önəm verirdi. Məhz belə gözəl parkda onun abidəsinin ucaldılması Rumıniya hökumətinin və xalqının Heydər Əliyevə olan hörmət və ehtiramının təzahürüdür. Azərbaycan və Rumıniyanın əməkdaşlığı bundan sonra da uğurla davam etdiriləcəkdir.

Sonra Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev ulu öndərin abidəsini ziyarət etdi və önünə gül dəstəsi qoydu. Dövlətimizin

başçısı parkı və ətrafda yerləşən gölü seyr etdi və göstərilən diqqətə görə bir daha minnətdarlığını bildirdi.

Cənab Ontsano dövlətimizin başçısına məlumat verdi ki, parka gələn paytaxt sakinləri, o cümlədən yaxınlıqda yerləşən ali məktəblərin tələbələri, gənclər Heydər Əliyevin abidəsini də ziyarət edirlər.

* * *

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 4-də Buxarestdə onun üçün ayrılmış iqamətgahda Rumıniyanın keçmiş prezidenti, senator İon İliyesku ilə görüşmüşdür.

Prezidentliyi dövründə Azərbaycana rəsmi səfərini, xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev ilə, habelə prezident İlham Əliyevlə görüşlərini səmimiyyətlə yada salan İon İliyesku dövlətimizin başçısının Buxarestə indiki səfərinin ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişafına xidmət etdiyini, qarşılıqlı əməkdaşlığın yaxşı səviyyədə olduğunu vurğuladı.

Cənab İliyesku ilə görüşünü məmnunluqla xatırladan prezident İlham Əliyev Azərbaycan–Rumıniya əlaqələrinin müxtəlif sahələrdə uğurla inkişaf etdiyini söylədi və əməkdaşlığın bundan sonra da genişlənəcəyinə əminliyini bildirdi.

* * *

İyunun 4-də Buxarestdə Polşanın Rumıniyadakı səfirliyinin binasında Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin və Ermənistan prezidenti Robert Köçəryanın görüşü keçirilmişdir.

Görüş iyunun 5-də davam etdirilmişdir.

* * *

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 4-də Buxarestdə onun üçün ayrılmış iqamətgahda Avropa Şurasının Baş katibi Terri Devis ilə görüşmüşdür. Görüşdə Azərbaycan ilə Avropa Şurası arasında əməkdaşlığın müxtəlif sahələrinə dair fikir mübadiləsi aparılmışdı.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN VƏ RUMİNYA PREZİDENTİ TRAYAN BESESKUNUN GÖRÜŞÜ

Buxarest

4 iyun 2006-cı il

İyunun 4-də Buxarestdə Rumıniya dövlət başçısının sarayında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Rumıniya prezidenti Trayan Beseskunun görüşü olmuşdur.

Rumıniya rəhbəri Azərbaycan prezidentini sarayın önündə hörmətlə qarşıladı. Dövlət başçılarının görüşündə müxtəlif sahələrdə ikitərəfli əlaqələrin uğurla inkişaf etdiyi bildirildi. Trayan Besesku prezident İlham Əliyevin «Dialog və Tərəfdaşlıq naminə» Qara dəniz forumunda iştirak etmək üçün Buxarestə gəlməsini yüksək qiymətləndirdi.

Söhbət zamanı Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli məsələsinə də toxunuldu. Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, bu məsələdə Azərbaycanın mövqeyi dəyişməzdir və biz münaqişənin yalnız və yalnız ölkəmizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində həllinə tərəfdarıq. Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra məsələlər də müzakirə olundu.

ABŞ PREZİDENTİNİN MİLLİ TƏHLÜKƏSİZLİK ÜZRƏ KÖMƏKÇİSİNİN MÜAVİNİ CEYMS KROUÇ İLƏ GÖRÜŞ

Buxarest

5 iyun 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 5-də Buxarestdə onun üçün ayrılmış iqamətgahda Amerika Birləşmiş Ştatları Prezidentinin milli təhlükəsizlik üzrə köməkçisinin müavini Ceyms Krouçu qəbul etmişdir.

Görüşdə Azərbaycan–ABŞ münasibətlərinin yüksək səviyyəsi, ölkələrimiz arasında əlaqələrin müxtəlif sahələrdə uğurla inkişafı vurğulandı, regional, ikitərəfli əməkdaşlıq məsələlərindən söhbət getdi. Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı aparılan danışıqların hazırkı vəziyyətinə də toxunuldu. Cənab Ceyms Krouç prezident İlham Əliyevi Azərbaycan neftinin Ceyhan terminalına çatması münasibətilə təbrik etdi.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra digər məsələlər barədə də fikir mübadiləsi aparıldı.

«DİALOQ VƏ TƏRƏFDAŞLIQ NAMİNƏ» QARA DƏNİZ FORUMU

Buxarest

Rumuniya parlamentinin binası

5 iyun 2006-cı il

İyunun 5-də Buxarestdə Rumuniya parlamentinin binasında «Dialoq və Tərəfdaşlıq naminə» Qara dəniz forumu işə başlamışdır. Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev forumda iştirak etmişdir.

Rumuniyanın təşəbbüsü ilə təşkil olunmuş forumun səhər keçirilən açılış mərasimində Rumuniyanın Xarici İşlər naziri Mixay Rezvan Unquryanu çıxış edərək gündəlik barədə məlumat vermişdi.

Sonra forumda «Avropa və global kontekstdə geniş Qara dəniz regionu» mövzusunda müzakirələr aparıldı. Çıxışların əksəriyyətində keçmiş sovet respublikalarında mövcud münafişələrin həllinin zəruriliyi xüsusi vurğulandı, bunun globallaşan dünya, eləcə də Avropa üçün, regional inkişaf üçün maneə törətdiyi bildirildi. Eyni zamanda, iqtisadi, siyasi, mədəni əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsi istiqamətində səylərin birləşdirilməsinin Qara dəniz region ölkələri üçün də əhəmiyyətli olduğu vurğulandı.

Fasilədən sonra forum öz işini Azərbaycan, Rumuniya, Gürcüstan, Ukrayna, Moldova və Ermənistanın dövlət başçılarının, eləcə də Türkiyəni, Bolqarıstanı və 10-dan çox digər ölkəni təmsil edən nümayəndələrin iştirakı ilə davam etdirdi. «Qara dəniz forumu: yeni fikirlər, öhdəliklər və vasitələr» mövzusunda davam edən iclasda Rumuniya prezidenti Trayan Besesku çıxış

edərək ali qonaqları və digər iştirakçıları salamladı, Qara dəniz regionuna beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinin artırılması baxımından bu forumun çox faydalı olacağını söylədi. O bildirdi ki, bu tədbir regional əməkdaşlığı, həmrəyliyi, şəffaflığı və demokratiyanı təlqin etmək üçün açıq dialoq platformasını təklif edir. Forumun məqsədi Qara dəniz regionunda sülhün və təhlükəsizliyin təmin olunmasına töhfə verməkdir. Bu məqsədlə foruma altı ölkənin dövlət başçısı, eləcə də Avropa Birliyinin, Avropa Şurasının, NATO-nun və digər beynəlxalq təşkilatların rəhbərləri və 10-dan çox ölkənin nümayəndələri dəvət olunmuşlar. Bu tədbirə 400-dən çox qeyri-hökumət təşkilatı da böyük maraq göstərir və 350-dən çox yerli və xarici kütləvi informasiya vasitələrinin təmsilçiləri onun işini işıqlandırır. Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev forumda nitq söylədi.

* * *

Forumda Azərbaycan, Ermənistan, Gürcüstan, Moldova və Ukrayna prezidentləri, habelə Bolqarıstan Baş nazirinin müavini, Xarici İşlər naziri İvaylo Kalfın, Türkiyənin Dövlət naziri Bəşir Atalay və digər nümayəndələr çıxış etdilər. Forumu yüksək qiymətləndirən nətiqlər regionun inkişafı üçün bir çox prinsiplial məsələlərin həllinin zəruriliyini vurğuladılar.

Yekun olaraq «Dialoq və Tərəfdaşlıq naminə» Qara dəniz forumunun Birgə Bəyannaməsi qəbul edildi. Dövlət başçıları və digər iştirakçılar birgə xatirə şəkli çəkirdilər.

**BELÇIKANIN XARİCİ İŞLƏR NAZİRİ,
ATƏT-in HAZIRKI SƏDRİ KAREL DE QUXT
İLƏ GÖRÜŞ**

Buxarest

5 iyun 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 5-də Buxarestdə onun üçün ayrılmış iqamətgahda Belçikanın Xarici İşlər naziri, ATƏT-in hazırkı sədri Karel de Quxt ilə görüşmüşdür.

Görüşdə Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı aparılan danışıqların hazırkı vəziyyəti və qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər müzakirə olundu.

Karel de Quxt dövlətimizin başçısını Azərbaycan neftinin Türkiyənin Ceyhan limanına çatması münasibətilə təbrik etdi.

«DIALOQ VƏ TƏRƏFDAŞLIQ NAMİNƏ» QARA DƏNİZ FORUMUNDA NİTQ

Buxarest

5 iyun 2006-cı il

Hörmətli Rumıniya Prezidenti cənab Besesku!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

İlk növbədə forumun əla təşkilinə və göstərilən səmimi qonaqpərvərliyə görə rumıniyalı dostlarıma öz təşəkkürümü çatdırmaq istərdim. Yenidən sizin gözəl ölkənizdə olmaqdan çox məmnunam. Dünən prezident Besesku ilə regional əməkdaşlıqla və ikitərəfli əlaqələrimizlə bağlı məsələləri müzakirə etdik. Bu forum gələcək genişmiqyaslı regional əməkdaşlıq imkanlarını qiymətləndirmək üçün çox gözəl fürsət yaradır. Forum Qara dəniz forumu adlanır, lakin aydındır ki, aramızdakı irimiqyaslı əməkdaşlıq o zaman mümkündür ki, Qara dəniz ilə Xəzər dənizini bağlayan regional layihələri birgə həyata keçirək. İndi, regionumuzdakı yeni reallıqlar və irimiqyaslı regional layihələrin nəticələr verməsi fonunda bu məsələ daha böyük əhəmiyyət kəsb etməyə başlayır.

Azərbaycan öz tərəfdaşları ilə əməkdaşlığa böyük əhəmiyyət verir. Biz irimiqyaslı enerji və nəqliyyat layihələrini həyata keçiririk və bu layihələr artıq regional inkişaf meyllərinə öz təsirini göstərir. Azərbaycan öz enerji strategiyasını uğurla yerinə yetirir. Artıq dənən Xəzər dənizi ilə Aralıq dənizini birləşdirən boru kəməri fəaliyyətə başlamışdır və ilk Azərbaycan nefti Ceyhan limanından gəmi ilə yola salınmışdır. Bu, nadir bir infrastrukturudur. Dünyada ilk dəfə olaraq Xəzər dənizi ilə Aralıq dənizi regionları çox güclü infrastruktur vasitəsilə birləşdirilmişdir. Azərbaycanın nəhəng neft və qaz

ehtiyatlarının olmasını nəzərə alsaq, bu hadisə ölkəmizin uğurlu inkişafına imkan yaradacaq, dostlarımız və tərəfdaşlarımıza ümumi fayda gətirəcəkdir.

Ölkəmiz özünün qaz layihəsi üzərində də fəal surətdə çalışır və Azərbaycan qazını Qara dəniz və Aralıq dənizi regionuna nəql edəcək qaz boru kəməri bu ilin sonuna kimi fəaliyyətə başlayacaqdır. Bu gün Xəzər dənizi boru kəmərləri vasitəsilə Qara dəniz və dünya bazarına çıxış hesab olunan Aralıq dənizi ilə birləşir. Bu, yeni imkanlar yaradır. Azərbaycan qonşu dövlətlərə çox etibarlı enerji daşıyıcıları ixracısına çevrilir və bundan maksimum şəkildə faydalanmaq, eyni zamanda, regionda daha yaxşı şərait yaratmaq üçün əlimizdən gələni edəcəyik. Əminəm ki, bu da öz növbəsində regional əməkdaşlıq, təhlükəsizlik və sülh məsələlərinə töhfəsini verəcəkdir.

Ölkəmiz Avropa ilə Asiyanın qovuşuğunda yerləşir və müəyyən mənada təbii körpü rolunu oynayır. Lakin bu körpünü möhkəmləndirmək üçün biz regionun bütün ölkələri ilə sıx əlaqə şəraitində çalışmalıyıq. Avropaya Azərbaycandan, habelə Azərbaycan vasitəsilə Mərkəzi Asiyadan istiqamətlənən nəqliyyat layihələri daha mühüm xarakter daşımağa başlayır. Tarixi İpək Yolunun bərpası, TRASEKA proqramı, Mərkəzi Asiyanı Avropa ilə birləşdirə biləcək və inşasını planlaşdırdığımız Qars–Tbilisi–Bakı dəmir yolu xətti layihələri yalnız niyyət, ideyalar deyildir. Onların böyük əksəriyyəti artıq uğurla başa çatdırılmışdır. Bu layihələrin həyata keçirilməsi üçün milyardlarla dollar investisiya, region ölkələrinin, ABŞ-in güclü siyasi dəstəyi tələb olunmuşdur. İndi Bakı–Tbilisi–Ceyhan boru kəməri artıq arzu deyil, reallıqdır. Bu isə o deməkdir ki, biz dünya miqyaslı layihələri uğurla həyata keçirə bilirik və hər kəs, bütün dostlarımız bundan faydalanacaqdır.

Hazırda Azərbaycanda iqtisadiyyat çox sürətlə inkişaf edir. Keçən il ölkəmizdə ümumi daxili məhsulun artımı 26 faiz olmuşdur, bu ilin ilk dörd ayı ərzində isə bu rəqəm 39 faiz təşkil etmişdir. Sənaye məhsulunun artımı ötən dörd ay ərzində,

demək olar ki, 50 faiz olmuşdur. Ötən iki il yarım ərzində Azərbaycanda təxminən 400 min yeni iş yeri açılmışdır. Xalqımız bütün bu müsbət proseslərdən faydalanır və biz bu nailiyyətlərimizi dostlarımız və tərəfdaşlarımız ilə də bölüşə bilərik.

Eyni zamanda, mən qəti inanıram ki, uzunmüddətli iqtisadi inkişafa yalnız o zaman nail olmaq olar ki, ölkədə siyasi təsisatlar güclü olsun, demokratik proseslər inkişaf etsin. Yoxsul ölkədə həqiqi demokratik cəmiyyət qurmaq olmaz. Eyni zamanda, güclü ictimai nəzarət, demokratik təsisatlar olmadan da, sadəcə, böyük enerji ehtiyatları, nəqliyyat dəhlizləri, iqtisadi potensial ilə tam uğur qazanmaq mümkün deyildir. Azərbaycanda siyasi və iqtisadi islahatlar paralel şəkildə həyata keçirilir və bu özünün uğurlu olmasını göstərir.

Bunlarla yanaşı, region üçün təhlükələr və risklər də mövcuddur. Əlbəttə ki, Azərbaycan, Gürcüstan və Moldovada mövcud olan dondurulmuş münaqişələr regional inkişafın qarşısında duran ən böyük təhlükə və maneələrdir. Hesab edirəm ki, Abxaziya, Cənubi Osetiya, Dnestryanı və Dağlıq Qarabağ münaqişələrinin aradan qaldırılması üçün vahid həll yolu tapılmalıdır. Belə ki, bütün bu münaqişələrin mənşəyi eynidir, onlar separatizm nəticəsində başlanmışdır. Bu münaqişələrin nəticələri də eynidir. Belə ki, münaqişələr nəticəsində Gürcüstan, Moldova və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü pozulmuşdur. Bu münaqişələr beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri əsasında həll olunmalıdır. Münaqişələr kiminsə ideyaları, arzuları, gözləntiləri və ya planları əsasında həll edilə bilməz. Beynəlxalq normalar mövcuddur və Azərbaycan münaqişələrin bu normalar çərçivəsində həllinə tam sadıqdır.

Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bütün beynəlxalq birliklər və BMT tərəfindən tanınmışdır. Bizim mövqeyimiz ondan ibarətdir ki, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi yalnız və yalnız ölkəmizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində həll edilə bilər. Münaqişə nəticəsində on ildən artıqdır ki, Azərbaycan ərazisinin 20 faizi – Dağlıq

Qarabağ və onun inzibati sərhədlərindən kənar da yerləşən daha 7 rayon işğal olunmuşdur. Qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşmüş bir milyon azərbaycanlı münafişinin nəticələrindən əziyyət çəkir. Biz beynəlxalq birliyin münafişinin həlli ilə bağlı mövqeyini açıq şəkildə bəyan etməsindən məmnunuq.

BMT Təhlükəsizlik Şurasının erməni qoşunlarının Azərbaycan ərazisindən qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən 4 qətnaməsi mövcuddur. Keçən ilin əvvəlində Avropa Şurası tərəfindən münafişə ilə bağlı qətnamə qəbul edilmişdir və bu qətnamədə açıq şəkildə bildirilir ki, Avropa Şurasının üzvü olan bir dövlət – Ermənistan digər üzv dövlətin – Azərbaycanın ərazisini işğal etmiş və bu, böyük humanitar fəlakətə səbəb olmuşdur. Biz digər beynəlxalq təşkilatların da mövqeyindən məmnunuq. Bu yaxınlarda GUAM-ın sammiti zamanı həll edilməmiş münafişələrlə bağlı xüsusi bəyannamə qəbul olunmuşdur və biz bu məsələdə dostlarımızla əlaqə şəraitində çalışmaqdan məmnunuq.

Öz müqəddəratını təyin etmək prinsipi də mövcuddur. Lakin erməni xalqı Ermənistan dövləti çərçivəsində artıq bir dəfə öz müqəddəratını təyin etmişdir. Hesab edirik ki, ermənilərin öz müqəddəratını yenidən Azərbaycan ərazisində təyin etməsi yolverilməzdir. Dünyada çoxlu erməni icmaları var və təsəvvür etmək mümkündür ki, onlar yaşadıkları hər bir dövlətdə öz müqəddəratlarını təyin etsələr, nə baş verə bilər. Bir daha qeyd edirəm ki, biz bu münafişəni dinc yolla həll etmək istəyirik, ölkəmiz sülh prosesinə sadıqdır. Lakin Azərbaycanın ərazi bütövlüyü müzakirə mövzusu ola bilməz. Bu münafişənin və regionda olan digər oxşar münafişələrin dinc yolla həllinə nail olsaq, əminəm ki, region daha təhlükəsiz olacaq, buradakı inteqrasiya prosesləri daha sürətlə gedəcək, daha geniş beynəlxalq əməkdaşlıq həyata keçirə biləcəyik. Azərbaycanın, birlikdə dünya miqyaslı nəqliyyat və enerji layihələrini həyata keçirdiyimiz tərəfdaşlarımızın təcrübəsi göstərir ki, bunu etmək mümkündür və bu, yalnız sülh, sabitlik, gələcək ilə bağlı

müəyyənlik və təhlükəsizlik gətirir. Ən əsası da odur ki, insanlar bundan faydalanırlar. İnsanlar «nə müharibə, nə sülh» şəraitində yaşaya bilməzlər. Avropa ərazisində tanınmamış, qeyri-qanuni qurumların mövcudluğuna dözülmümüz sonsuz ola bilməz. Buna görə də münaqişələrin dinc yolla həll edilməsi işində bizə kömək etmək üçün beynəlxalq birlik tərəfindən bu məsələ ilə bağlı çox sərt mesaj verilməli, çox güclü əməli tədbirlər həyata keçirilməlidir. Bütün bu məsələlər bir-birilə bağlıdır.

Regionun siyasi inkişafı, demokratik dəyişikliklər, Avropaya inteqrasiya, sülh, təhlükəsizlik, enerji təhlükəsizliyi, nəqliyyat dəhlizləri məsələlərini bir-birindən ayıra, onların birində uğur qazanıb digərində uğursuzluğa düşər ola bilmərik. Bu məsələlərlə eyni vaxtda məşğul olmalıyıq və Azərbaycan bunu etməyə hazırdır. Bir daha qeyd edirəm ki, biz regional əməkdaşlığın səviyyəsindən olduqca məmnunuq. Ölkəmiz bu regional əməkdaşlığa çox mühüm töhfə verir və bundan çox fayda götürürük. Hesab edirəm ki, bu forum perspektivləri qiymətləndirmək, nailiyyətləri təhlil etmək və gələcək əməkdaşlıq istiqamətlərimizi müəyyənləşdirmək üçün çox gözəl imkandır.

Çox sağ olun.

* * *

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 5-də Rumıniyaya səfərini başa çatdıraraq vətənə yola düşmüşdür.

Buxarestin «Henri Coanda» beynəlxalq hava limanında dövlətimizin başçısını Rumıniya hökumətinin yüksək vəzifəli şəxsləri səmimiyyətlə yola saldılar.

**«XƏZƏR NEFT-QAZ, NEFTAYIRMA VƏ NEFT
KİMYASI–2006» XIII BEYNƏLXALQ SƏRĞİ VƏ
KONFRANSININ AÇILIŞ MƏRASİMİNDƏ*
NİTQ**

*Bakı,
Heydər Əliyev adına İdman-Konsert Kompleksi*

6 iyun 2006-cı il

İyunun 6-da Bakıda Heydər Əliyev adına İdman-Konsert Kompleksində «Xəzər neft-qaz, neftayırma və neft kimyası–2006» XIII beynəlxalq sərgi və konfransının təntənəli açılış mərasimi olmuşdur.

bp, LUKOyl, Bos Shelf və s. şirkətlərin maliyyə dəstəyi göstərdiyi sərgidə bir neçə şirkətin ilk dəfə təmsil olunması Avropa və Asiya şirkətlərinin Azərbaycanın neft-qaz sektoruna marağının artmasını göstərir. Ənənəvi sərgi-konfransın təşkilatçıları Azərbaycan Ticarət və Sənaye Palatası və Britaniyanın «Kaspian İvents Limited» şirkətidir.

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva sərginin açılış mərasimində iştirak etmək üçün İdman-Konsert Kompleksinə gəldilər. Mərasimə toplaşanlar Azərbaycan prezidentini hərərətlə qarşıladılar.

Andryu Vud (*İTE Group şirkətinin Baş məsləhətçisi*):
Bakıda keçirilən sərgi bütün dünyanın Azərbaycana artan

---

* Мярасимдя дцнйанын 30-дан чох юлкясиндян 360 ширкят, щабеля йцксяк тяърцбйяя малик 100-дян чох йерли ширкят вя тяшкилат иштирак едир. Ютян илля мцгайисядя бу ил иштиракчыларын сайы артмыш, сярэинин сашяси ися 15 фаиз эенишлянмишдир. Бу, Азярбайъанын дцнйанын мцщцм нефт щасилатчыларындан бириня чеврилмясиня яйани сцбутдур.

marağını səciyyələndirir, bu sərgi hər zaman çox mühüm bir hadisədir. Builki sərgi isə daha böyük əhəmiyyət daşıyır. Çünki Azərbaycanın enerji sektoru genişlənir və bütün dünyada ona maraq artır. Xüsusilə önəmli haldır ki, Azərbaycan şirkətləri bu sərgidə daha çox iştirak edir. Ona görə də bu, sözün əsl mənasında, böyük bir sərgidir.

S ü l e y m a n T a t l ı y e v (*Azərbaycan Ticarət və Sənaye Palatasının prezidenti*): Sərginin açılışı Azərbaycan neftinin Bakı–Tbilisi–Ceyhan kəməri vasitəsilə Avropa bazarına çıxarılması ilə bir vaxta təsadüf etməsi xalqımız üçün iqiqat bayramdır. Bizim üçün böyük şərəfdir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev gərgin iş rejiminə baxmayaraq, həmişə olduğu kimi, sərginin açılışı mərasimində iştirak edir. İcazə verin, hamımızın adından onu bir daha ürəkdən salamlayım və açılış mərasimində iştirakına görə dərin təşəkkürümüzü bildirim.

Möhtərəm prezidentimiz cənab İlham Əliyev Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev siyasətinə sadıq qalaraq, respublikamızın iqtisadiyyatının bütün sahələrinin yüksək sürətlə inkişafı üçün genişmiqyaslı işlər görür, bir çox beynəlxalq və regional layihələrin təşəbbüskarı kimi çıxış edir.

Builki sərginin keçirilməsi müstəqil Azərbaycan üçün dünya əhəmiyyətli tarixi bir günə təsadüf edir. Azərbaycan neftinin Respublika günündə Ceyhan terminalına daxil olması, oradan da Avropaya göndərilməsi hamımız üçün iqiqat bayrama çevrilmişdir. Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz kəməri də istifadəyə verilmək üzrədir.

Xəzər neft-qaz sərgisində iştirak edən ölkələrin və onları təmsil edən şirkətlərin sayı ilbəl artmaqdadır. Misal üçün, 1994-cü ildə birinci sərgidə 12 ölkədən cəmi 150 şirkət iştirak etmişdisə, bugünkü sərgidə 360 şirkət iştirak edir. Bu isə onu göstərir ki, hər il keçirilən sərgi beynəlxalq nüfuzunu artıraraq, uzunmüddətli səmərəli əməkdaşlıq meydanına çevrilir və respublikada energetika sahəsinin inkişafına yönəldilən əməli tədbirlərdən biridir. Çox fərəhləndirici haldır ki, bu gün burada

yüksək təcrübəyə malik olan 100-dən çox yerli şirkət və təşkilat da təmsil olunur.

Ümidvarıq, həmişə olduğu kimi, sərgi və konfrans günlərində yeni görüşlər və müzakirələr nəticəsində işgüzar əlaqələr daha da möhkəmlənəcək, yeni-yeni əməkdaşlıq layihələrinin əsası qoyulacaqdır. Bu işdə sizin hamınıza böyük müvəffəqiyyətlər diləyirəm.

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev mərasimdə nitq söylədi.

İ l h a m Ə l i y e v: Hörmətli xanımlar və cənablar!

Əziz dostlar!

Mən sizin hamınızı salamlayıram və Xəzər neft-qaz sərgi və konfransının açılışı münasibətilə sizi təbrik edirəm. Bu çox gözəl ənənədir və artıq 13-cü dəfədir ki, Bakıda belə gözəl beynəlxalq tədbir keçirilir.

Önəmli məsələ ondan ibarətdir ki, bu sərgiyə maraq azalmır, əksinə, artır. Baxmayaraq ki, artıq 13 ildir belə gözəl tədbir keçirilir, sərgidə və konfransda iştirak etmək istəyənlərin sayı artmaqdadır. Bu onu göstərir ki, Azərbaycan neft ölkəsi kimi, öz cəlbediciliyini itirmir. Baxmayaraq ki, artıq ən böyük neft müqavilələri imzalanıbdir, yenə də Azərbaycanda imkanlar mövcuddur. Yeni imkanlar açılır, yeni layihələr icra olunur. Beləliklə, Azərbaycanın uzunmüddətli inkişaf strategiyası öz həllini tapır.

Sərgi və konfrans hər il keçirilir və hər il Azərbaycanda neft-qaz sahəsində görülən işlər burada müzakirə olunur. Əgər biz bunun qısa tarixinə nəzər salsaq görürük ki, az müddət ərzində Azərbaycanda bu sahədə çox böyük, dünya əhəmiyyətli işlər görülübdir.

1994-cü ildə ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə «Əsrin müqaviləsi» imzalandı və Azərbaycan xarici şirkətləri Xəzər dənizinə dəvət etdi. Ondən sonra, üç ildən sonra – bu da dünya praktikasında rekord göstəricidir – «Çıraq-1» platformasından ilk neft hasil edildi. Daha sonra Bakı–Novorossiysk neft kəməri təmir olundu və fəaliyyətə başladı. Bakı–Supsa neft kəməri tikildi.

«Mərkəzi Azəri», «Qərbi Azəri» platformaları quraşdırıldı. «Dədə Qorqud», «İstiqlal», «Qurtuluş», «Heydər Əliyev» müasir qazma qurğuları Azərbaycanda tikilib istifadəyə verildi. Sadaladıqlarımın hər biri özlüyündə nəhəng enerji layihəsidir. Azərbaycanda qısa müddət ərzində bütün bu layihələrin həyata keçirilməsi mümkün olmuşdur.

İki gün bundan əvvəl Azərbaycan nefti tarixdə ilk dəfə olaraq Aralıq dənizindən dünya bazarlarına göndərildi. Heydər Əliyevin adını daşıyan Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri fəaliyyətə başladı. Bu çox böyük tarixi hadisədir. Üç dənizi birləşdirən, Xəzər neftini dünya bazarlarına çıxara biləcək böyük, dünya miqyaslı layihə artıq başa çatdı. Bütün bunlar onu göstərir ki, Azərbaycanda səmərəli işbirliyi, əməkdaşlıq üçün bütün imkanlar var.

Bütün bu uğurlar, əlbəttə ki, birgə səylərin nəticəsində qazanılmışdır. İlk növbədə, 90-cı illərin ortalarında Heydər Əliyev tərəfindən başlanmış Azərbaycanın yeni neft strategiyası çox düşünülmüş və proqramlı şəkildə həyata keçirildi. Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin uğurlu fəaliyyəti, bizim xarici tərəfdaşlarımızın Azərbaycana olan marağı və birgə fəaliyyətimiz, maliyyə qurumlarının Azərbaycana inamı, bizim üçün önəmli olan bütün infrastrukturun mövcud olması – bilirsiniz ki, əgər 70-ci illərdə möhkəm neft-qaz infrastrukturunu yaranmasaydı, indi bizim bütün layihələrimizi həyata keçirmək daha da çətin olardı və buna daha da çox vaxt lazım ola bilərdi – bizim uğurlarımızın əsasını təşkil etdi.

Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri tarixi layihədir və onun həyata keçirilməsində bütün tərəflər, bütün qurumlar vahid komanda kimi işləyib, fəaliyyət göstəriblər. Əlbəttə, bu gün mən xüsusilə Amerika Birləşmiş Ştatları hökumətinin fəaliyyətini qeyd etmək istəyirəm. Onların siyasi, mənəvi dəstəyi olmasaydı, bu layihənin həyata keçirilməsi çox çətinləşərdi.

İndi Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri fəaliyyətə başlayıbdır. Çox əlamətdar haldır ki, Azərbaycan nefti Ceyhan terminalına Respublika günündə çatdı. Bu da, əlbəttə ki, rəmzi xarakter

daşıyır. Çünki Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri Azərbaycanın müstəqilliyini daha da möhkəmləndirəcəkdir. Azərbaycan nəinki özünün enerji məsələlərini, enerji təhlükəsizliyi məsələlərini həll edir, həm də dünya üçün çox önəmli ölkəyə çevrilir.

Azərbaycanın nefti və daha sonra qazı dünya bazarlarına çatdırılaraq, əlbəttə, ilk növbədə, bizim iqtisadi vəziyyətimizi yaxşılaşdıracaq, eyni zamanda, tərəfdaşlarımız üçün də yeni imkanlar açacaqdır.

Bilirsiniz ki, bu gün üzərində işlədiyimiz layihə «Şahdəniz» qaz yatağının istismara verilməsidir. Bu sahədə də işlər uğurlu gedir. Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz kəməri tikilir və ümid edirəm ki, ilin sonuna qədər istismara veriləcəkdir. Eyni zamanda, dünyada bəlkə də analoqu olmayan TPG–500 platforması artıq fəaliyyətə başlayır. Bütün bunlar bir daha onu göstərir ki, Azərbaycana böyük inam var. Əgər inam olmasaydı, heç vaxt xarici şirkətlər Azərbaycana 20 milyard dollardan çox sərmayə qoymazdılar. Əgər bu inam olmasaydı, Bakı–Tbilisi–Ceyhan kimi çox nəhəng, həm iqtisadi, həm də siyasi cəhətdən çox önəmli layihə, yəqin ki, o qədər böyük maraq doğurmazdı. Məhz xarici şirkətlərin Azərbaycana, ölkəmizin gələcəyinə olan inamı, Azərbaycanda hökm sürən sabitlik, vətəndaş həmrəyliyi – bütün bu amillər ölkəmizin inkişafına xidmət edir.

Əgər dünya praktikasına nəzər salsaq görürük ki, investisiyalar ancaq sabitlik olan ölkəyə qoyulur. Ona görə Azərbaycanda həm daxildə, həm də ölkəmizin ətrafında sülhün, təhlükəsizliyin möhkəmlənməsi böyük əhəmiyyət daşıyır. Biz bunu bacardıq. Biz 90-cı illərin əvvəllərində Azərbaycanda xaos, anarxiya hökm sürdüyü bir vaxtda, iqtisadi tənəzzül müşahidə olunduğu bir vaxtda dünyanın aparıcı neft şirkətlərini cəlb edə bildik. Müqavilələr imzalandı, böyük layihələr icra olunmağa başladı. Bütün bu işlərin təşəbbüskarı ulu öndər Heydər Əliyev olmuşdur. Məhz onun siyasi nüfuzu, müdrikliyi, biliyi, cəsarəti bütün bunları reallığa çevirdi. Biz indi bu siyasəti davam etdiririk. Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəmərinin tikintisi tarixi hadisədir. Mən bu kəmərin tikintisində iştirak etmiş bütün insanları ürəkdən təbrik edirəm.

Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, bizim uğurlarımızın əsasında məhz birgə fəaliyyətimiz dayanır. Hər bir tərəf öz üzərinə düşən vəzifələri çox yüksək səviyyədə icra etdi və beləliklə, bu layihə artıq reallıqdır. Mən bu fürsətdən istifadə edib qonşu dövlətlərin müvafiq qurumlarını da qeyd etmək istəyirəm. Çünki bu kəmərlər Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyəni birləşdirir. Bu, gözəl regional əməkdaşlıq nümunəsidir və üç ölkənin səyləri nəticəsində biz buna nail olduq.

Bundan sonra Azərbaycanın uzunmüddətli inkişafı çox müsbət olacaqdır. Biz, demək olar ki, öz iqtisadi potensialımızı gücləndirmişik. Bu gün Azərbaycan çox önəmli neft-qaz ixrac edən ölkəyə çevrilir. Nəzərə alsaq ki, indi Avropada və dünyada enerji təhlükəsizliyi məsələləri ön plana çıxıb, şübhəsiz ki, Azərbaycanın önəmi artacaqdır. Bizim enerji resurslarımız, artıq mövcud olan nəqliyyat imkanlarımız, neft-qaz kəmərlərimiz, Azərbaycanın coğrafi vəziyyəti, Avropa ilə Asiya arasında olan əlaqələrin mövcudluğu və möhkəmlənməsi Azərbaycanı regionda çox önəmli və bəzi hallarda, həlledici ölkəyə çeviribdir.

Amma bildiyiniz kimi, bütün bunlar öz-özünə baş vermir. Bütün bunlara nail olmaq üçün çox düşünülmüş, uzunmüddətli proqram həyata keçirilməli idi. Həm strategiya düzgün seçilmişdir, həm də bizim bütün addımlarımız çox uğurlu idi. Heç bir mərhələdə heç bir səhvə yol verilmədi və bu gün biz onun şahidiyik ki, Azərbaycan dünya miqyasında öz yerini möhkəmləndirir. Bu isə ölkəmizin və xalqımızın sülh, rifah şəraitində yaşamasını təmin edəcəkdir.

Bildiyiniz kimi, Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Dövlət Neft Fondunun imkanları artır, ildən-ilə vəsaitimiz, büdcəmiz artır. Son üç il ərzində büdcəmiz bəlkə də üç dəfə artmışdır və gələcəkdə də artacaqdır. Neft Fondunun fəaliyyətindən Azərbaycan xalqı çox böyük fayda görəcəkdir. Artıq biz bunu görürük. Müxtəlif beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən müəyyən hesablamalar var. Bu hesablamalara görə, əgər neftin 1 barelinin qiyməti 50 dollar olarsa, onda qarşıdakı 20 ildə Azərbaycan neft-qaz layihələrindən 140 milyard dollar əldə edəcəkdir. Təsəvvür etmək çətin

deyil ki, bu bizim ölkə üçün nə deməkdir. Həyatımızın bütün sahələri bundan xeyir götürəcək, infrastruktur yeniləşəcək, insanların daha da yaxşı yaşayacaqlar və Azərbaycan çox güclü ölkəyə çevriləcəkdir. Bizim arzumuz budur.

Biz hesab edirik ki, gələcək planlar haqqında indidən düşünməliyik. Mən hesab etmirəm ki, Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəmərinin işə düşməsi ilə bizim işlərimiz bitmiş hesab olunur. Xeyr. Sadəcə olaraq, işlərimizin yeni mərhələsi başlayır. Əgər 1994-cü ildən bu günə qədərki bütün tarixə nəzər salsaq görürük ki, bir mərhələ başa çatır, yeni mərhələyə qədəm qoyuruq. Bu gün də belədir.

Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəmərinin işə düşməsi ilə bizim işimiz bitmir. Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz kəmərinin tikintisi bu yaxınlarda başa çatacaqdır. Yəqin ki, bizim «Şahdəniz» yatağı ilə bağlı planlarımıza müəyyən dəyişiklik də edilə bilər. Çünki indi qaza tələbat kəskin şəkildə artır və əgər ehtiyac olarsa, Azərbaycan bu tələbatı ödəməyə hazır olmalıdır.

Beləliklə, neft-qaz ölkəsi kimi, Azərbaycan uzun illər ərzində bu bölgədə çox mühüm rol oynayacaqdır. Biz bunu artıq hiss edirik. Beynəlxalq tədbirlərdə, müxtəlif görüşlərdə Azərbaycana olan maraq çox sürətlə artır. Bizim siyasətimiz çox açıqdır, xarici tərəflərlə çox açıq siyasət aparırıq. Açıq qapı siyasəti aparırıq. Azərbaycanda həm iqtisadi, həm də siyasi islahatlar sürətlə gedir. Biz istəyirik ki, ölkəmizi müasirləşdirək, zənginləşdirək. Azərbaycan həm siyasi, həm də iqtisadi cəhətdən çox müasir, qüdrətli dövlətə çevrilsin. Artıq bunu etmək üçün bütün imkanlar var. Bizim gözəl şəraitimiz var. Azərbaycanda hökm sürən ab-hava çox müsbətdir, zəngin enerji ehtiyatlarımız var. Neft, qaz kəmərlərimiz, bölgədə yerləşən ölkələrlə səmərəli əməkdaşlığımız var.

Azərbaycanın iştirak etdiyi layihələrin, demək olar ki, hamısı uğurla icra edilir. Bölgədə elə layihə yoxdur ki, Azərbaycan orada iştirak etməsin, yaxud da onda Azərbaycanın iştirakı lazım olmasın. Biz bir sıra beynəlxalq layihələrin iştirakçısı və onların təşəbbüskarıyıq. Bütün bu işlərdə bu sərginin də böyük köməyi olubdur. Çünki hələ 1993-cü, 1994-cü illərdə Azərbaycanı çox tanıyırdılar.

Azərbaycan hələ riskli bir ölkə kimi tanınırdı. Çünki siyasi risklər mövcud idi. İqtisadi cəhətdən vəziyyət çox ağır idi və bütövlükdə, ölkənin gələcəyi o qədər də aydın deyildi. Ona görə Xəzər neft-qaz sərgi və konfransının Azərbaycanda keçirilməsi bizim bütün işlərimizə çox böyük dəstək oldu.

Mən bu gün bu kürsüdən artıq dünyasını dəyişmiş Syuzan xanımı xatırlatmaq istəyirəm. Onun təşəbbüsü ilə bu sərgi ilk dəfə keçirildi və onun Azərbaycana olan münasibəti, məhəbbəti, işlərimizə olan dəstəyi, əlbəttə, bizə çox böyük kömək oldu. Onun vəfatı xəbəri bizi çox kədərləndirdi. Allah ona rəhmət eləsin!

Bu sərgi bir daha onu göstərir ki, yenə də deyirəm, baxmayaraq ki, Azərbaycanda neft-qaz layihələrinin böyük hissəsi artıq həyata keçirilib, ölkəmizə maraq azalmır, artır və Azərbaycanın yeni imkanları, tranzit ölkə kimi imkanları, qaz hasil və ixrac edən ölkə kimi imkanları, əlbəttə, böyük maraq doğurur. Ona görə mən hesab edirəm ki, sərgi və konfransın işi səmərəli olacaq və burada çox gözəl yeni əlaqələr yaranacaq, Azərbaycanın neft-qaz strategiyasının yeni imkanları, yeni mərhələləri müzakirə olunacaqdır.

Əziz dostlar, bu gözəl hadisə münasibətilə sizi bir daha təbrik edirəm, sizə uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

Mətyu Brayzə (ABŞ-ın Dövlət katibinin Avropa və Avrasiya məsələləri üzrə müşaviri): Çıxışında əhatəli nitqinə görə prezident İlham Əliyevə təşəkkür edirəm. Bu bizim strateji maraqlarımızı əks etdirən bir nitq idi. Lakin mən ilk öncə, ABŞ prezidenti Corc Buşun prezident İlham Əliyevə məktubunu oxumaq istəyirəm:

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti zati-aliləri
cənab İlham Əliyevə**

Hörmətli cənab Prezident!

Sizi və Azərbaycan Respublikasının xalqını Bakıda keçirilən 13-cü Beynəlxalq Xəzər neft-qaz sərgisi və konfransının açılışı münasibətilə təbrik edirəm.

Bu yaxınlarda Vaşinqtona etdiyiniz səfər zamanı biz Birləşmiş Ştatlar ilə Azərbaycan arasında enerji, demokratiya və təhlükəsizlik sahələrində strateji tərəfdaşlıq barədə söhbət apardıq və mən Şərq–Qərb enerji dəhlizinin yaradılmasında Azərbaycanın ön cərgədə olmasına görə təşəkkürümü bildirdim. Hazırda Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft boru kəməri tam istismara verildiyi bir vaxtda və Cənubi Qafqaz qaz boru kəmərinin çəkilməsinin payızda başa çatdırılması ərafəsində Azərbaycan regional iqtisadi inkişafın aparıcı qüvvəsinə və Avroatlantik ailəsinin enerji təhlükəsizliyinin təminatçısına çevrilməkdədir.

Azərbaycanın öz aparıcı rolunu davam etdirməsi ilə yaxın gələcəkdə də enerji təhlükəsizliyində davamlı nailiyyətlərin əldə olunacağına əminik. Biz Azərbaycanın təbii qaza olan tələbatını təmin etmək, Gürcüstan və Avropanın digər ölkələrinə qaz təchizatı marşrutlarının müxtəlifləşdirilməsində onlara yardım göstərmək, eləcə də Orta Asiyadan Avropaya qazın nəqlini mümkün etmək üçün Azərbaycanda təbii qaz hasilatını artırmaq məqsədi ilə hökumətlər və özəl şirkətlər arasında əməkdaşlığı ürəkdən arzulayırıq. Biz həmçinin Qazaxıstanda hasil edilən neftin Bakı–Tbilisi–Ceyhan kəməri ilə nəqlinin şərtləri barədə Azərbaycan və Qazaxıstan arasında razılığın əldə olunacağına ümid edirik.

Birləşmiş Ştatlar dünyada enerji təhlükəsizliyinin təşviq olunması, habelə Azərbaycan xalqı üçün və bu ölkənin yerləşdiyi əhəmiyyətli region üçün firavan, sabit və demokratik gələcəyin yaradılması məqsədi ilə Sizinlə tərəfdaşlığı davam etdirəcəkdir.

Səmimiyyətlə,

CORC W.BUŞ

Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti

Mətyu Brayzə: Hesab edirəm, prezident Buşun məktubu Amerikanın Azərbaycanla tərəfdaşlıqla bağlı fikirlərini çox aydın şəkildə nümayiş etdirir. Biz uzun illər ərzində bu layihənin həyata keçirilməsində sizinlə işləməyimizdən çox fərəh hissi duyuruq. Bu layihə başlayanda bir çoxları, hətta indi

burada əyləşən şəxslərin əksəriyyəti inanmırdı ki, bu, reallığa çevrilə bilər. Lakin Azərbaycan öz söyləri nəticəsində bunu reallığa çevirə bildi.

Türkiyə, Gürcüstan və Azərbaycan hökumətlərinin söyləri, xüsusən də prezident Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti, onun Türkiyə prezidenti Süleyman Dəmirəllə əməkdaşlığı sayəsində bu layihənin gerçəkləşməsi mümkün olmuşdur. Artıq növbəti mərhələyə prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında qədəm qoyuruq. Biz artıq böyük inamla bu işləri yerinə yetirməkdəyik.

Bəzi region dövlətləri hesab edirdilər ki, Azərbaycanda kifayət qədər qaz ehtiyatı yoxdur. Lakin mən sizi əmin edirəm ki, bu, düzgün deyildir. Şirkətlərimiz, Azərbaycan hökuməti qaz hasilatının daha da artırılması üçün mümkün variantları nəzərdən keçirir. Qaz kəməri çəkiləndən sonra Azərbaycan qazı Türkiyəyə çatdırılacaqdır. Eyni zamanda, Xəzər dənizinin digər sahilində yerləşən dövlətlər də öz təbii sərvətlərini məhz Azərbaycanın imkanlarından istifadə edərək nəql edə biləcəklər. Bir sözlə, mən hesab edirəm ki, Azərbaycanla olan münasibətlərimiz və əməkdaşlığımız bir çox sahələrdə öz təzahürünü tapır. Prezident Buş da hesab edir ki, ötən illər ərzində Azərbaycanla aparılan əməkdaşlıq olduqca məzmunlu idi. Hesab edirik ki, bu ölkədə, Azərbaycanda demokratik dəyərlər daha böyük mənada bərqərar olunmaqdadır.

Bu baxımdan biz bölüşdüyümüz dəyərlərin daha da inkişaf etdirilməsində sizinlə əməkdaşlığımızı gələcəkdə davam etdirmək əzmindəyik.

Lorens Bristoun (*Böyük Britaniyanın Azərbaycandakı səfiri*): Cənab Prezident, xanımlar və cənablar!

Bu gün Azərbaycanda olmaq çox əlamətdar bir hadisədir. Son 10 il ərzində Azərbaycan xalqı böyük işlər görmüşdür. Bu cür nəhəng layihənin həyata keçirilməsi Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyədəki insanların böyük zəhməti əsasında mümkün olmuşdur. Mən əldə olunmuş nailiyyətləri yüksək dəyərləndirirəm. İndi isə mən Birləşmiş Krallığın Baş naziri Toni Bleyrin məktubunu oxumaq istəyirəm:

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti zati-aliləri cənab İlham Əliyevə

Hörmətli cənab Prezident!

13-cü Beynəlxalq Xəzər neft-qaz sərgisi və konfransının Bakıda keçirilməsi münasibətilə Sizi təbrik etmək istəyirəm. Bu il Azərbaycanın neft və qaz sənayesi üçün olduqca əlamətdardır. Bir neçə gün bundan əvvəl, Azərbaycanın Respublika günündə ölkənizin neftinin Ceyhan terminalına çatması Bakı–Tbilisi–Ceyhan boru kəməri layihəsinin başa çatdırılmasından xəbər verir. Daha bir neçə aydan sonra biz Azərbaycan qazını dünya bazarlarına çıxaracaq infrastrukturun istismara verilməsinin şahidi olacağıq. Bütün bunlar böyük nailiyyətlərdir və Azərbaycan ilə onun beynəlxalq tərəfdaşları arasında onillik uğurlu əməkdaşlığın nəticələridir. Mən fəxr edirəm ki, Britaniya şirkətləri bu sahədə mühüm rol oynamışdır.

İndi isə nəzərimizi gələcəyə yönəltmək üçün münasib vaxtdır. Azərbaycanın neft və qaz gəlirləri ölkənizə xüsusi bir fürsət yaradır. Mən Həsilat Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsünün həyata keçirilməsində Azərbaycanın oynadığı mühüm rolu yüksək qiymətləndirirəm. Ümidvaram ki, Siz gələn illər ərzində Azərbaycan üçün dövlət sərmayələri ilə bağlı qəbul edəcəyiniz qərarlarda şəffaflığa və ictimaiyyət qarşısında cavabdehliyə yüksək əhəmiyyət verəcəksiniz.

Hazırkı əsas layihələrin başa çatdırılması ərəfəsində gələn illər üçün qarşıda duran vəzifələri nəzərdən keçirməyin, eləcə də Azərbaycanın və regionun resurslarından Azərbaycanın və ümumiyyətlə, regionun, dünya iqtisadiyyatının inkişafı üçün bundan sonra da istifadə olunması yollarını müzakirə etməyin vaxtı yetişibdir. Təbii ki, mən bu məsələlərdə Britaniya şirkətlərinin aparıcı rolunun davam etdirilməsinə ümid bəsləyirəm.

Eyni zamanda, mən Azərbaycanın Avropa İttifaqı, NATO, ATƏT və Avropa Şurası ilə münasibətlərinin davam etdirilməsini, ümumi dəyərlər, o cümlədən demokratiya, qanunun aliliyi və açıq iqtisadiyyat əsasında etibarlı gələcəyin qurulmasını səmimiyyətlə arzulayıram. Ən vacibi isə, ümid edirəm ki, uzun müddət ərzində çox insanın həyatına son qoymuş münaqişənin bu il ədalətli və davamlı həllinə nail olmaq mümkün olacaqdır və bunun nəticəsində sizin region və xalqınız potensialından tam istifadə edəcəkdir.

TONİ BLEYR

**Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya
Birləşmiş Krallığın Baş naziri**

S a l i h P a ş a o ğ l u (*Türkiyənin Energetika və Təbii Ehtiyatlar nazirinin müavini*): Hörmətli Cümhur başqanı, çıxışıma Sizi təbriklə başlamaq istəyirəm. Sizi səmimi-qəlbdən təbrik edirəm. Sizin şəxsinizdə bütün Azərbaycan xalqını Bakı–Tbilisi–Ceyhan əsas ixrac neft kəmərinin tamamlanıb istismara verilməsi və ilk neftin tankerə yüklənməsi münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Bu layihənin həyata keçməsində çox böyük əməyi olmuş görkəmli dövlət xadimi, böyük lider Heydər Əliyevi hörmətlə, ehtiramla və rəhmətlə anıram.

Hörmətli Cümhur başqanı, bu mühüm hadisəni, inşallah, iyunun 13-də Türkiyədə Heydər Əliyev adına Ceyhan terminalında Türkiyə, Azərbaycan və Gürcüstan prezidentlərinin təşrifi və hörmətli qonaqların iştirakı ilə birlikdə təntənəli mərasimlə, bayram əhval-ruhiyyəsi və coşqu ilə qeyd edəcəyik. «Əsrin müqaviləsi»nin tamamlanıb Azərbaycan neftinin Türkiyə vasitəsilə Qərbə getməsinin başlanmasını bayram edəcəyik.

Çox qısa bir zamandan sonra isə «Şahdəniz» qazının da Türkiyə ərazisindən Qərbə nəqlini bayram edəcəyik. İnşallah, bu ilin sonunda Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz xəttinin ta-

mamlanması ilə Xəzər qazı Türkiyəyə gələcək və buradan Avropaya nəql olunacaqdır.

XIII beynəlxalq Xəzər neft-qaz sərgisi və konfransının çox səmərəli və faydalı keçməsinə arzulayır və hamınıza hörmətimi bildirirəm.

İsaq Novruzov (*Gürcüstanın Yanacaq və Energetika nazirinin müavini*): Əziz dostlar, ötən qış mövsümündə Gürcüstanda yaranmış enerji böhranı zamanı Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin göstərdiyi humanizmi gürcü xalqı heç vaxt unutmayacaq. Həmin dövrdə Azərbaycanın özünün də ehtiyacı olmasına baxmayaraq, prezident cənab İlham Əliyev prezidentimiz Mixeil Saakaşvilinin müraciətinə müsbət cavab verdi, Gürcüstan vətəndaşlarını soyuqdan və zülmətdən xilas etdi. Buna görə də Gürcüstan rəhbərliyi və adi vətəndaşlar dost, qardaş Azərbaycanın rəhbərliyinə, gürcü xalqının dərin hörmətini qazanmış ümummillə lider Heydər Əliyevin siyasətini uğurla həyata keçirən Azərbaycan prezidenti cənab İlham Əliyevə təşəkkür edirlər.

Bu günlərdə GUAM ölkələrinin zirvə toplantısında ölkələrimizin energetika təhlükəsizliyini təmin edəcək yanacaq-energetika Şurası yaratmaq qərara alınmışdır. Bir zamanlar xəyal kimi görünən, lakin bu gün artıq gerçəklik olan Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft, Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz kəmərləri ölkələrimizi bir-birinə daha sıx bağlayır.

Benyamin Ben-Eliezer (*İsrailin Milli İnfrastruktur naziri*): Artıq dünyada neft ölkəsi kimi tanınmış Azərbaycanın öz siyasətini bütün dövlətlərlə bərabərhüquqlu tərəfdaş kimi qurması ölkə rəhbərliyinin uğurlu daxili və xarici siyasətinin təntənəsidir. Mən buraya Bakıdan 2 min kilometr uzaqda yerləşən, lakin Ceyhandan 600 kilometr cənubda yerləşən İsrail dövlətindən gəlmişəm. Ona görə gəlmişəm ki, sizi ilk Azərbaycan neftinin Ceyhana çatması və oradan da tankerlərlə Aralıq dənizi ilə Qərbə göndərilməsi münasibətilə təbrik edim. Azərbaycan tərəfdaşlıq və əməkdaşlıq siqnalları göndərən bir dövlətdir. Yəhudilər də 100 illərdir bu ölkənin xoşbəxt

sakinləridir və İsrail Azərbaycan diasporunu yüksək qiymətləndirir, eyni zamanda, Azərbaycandakı yəhudi diasporu ilə sıx işləyir.

Mənim üçün Azərbaycanda gördüyüm qonaqpərvərlik, açıqlıq və səmimiyyət çox mühüm bir əlamətdir. Xüsusilə ona görə əhəmiyyətlidir ki, bizim zamanda bəziləri münafişləri artırmaq istəyirlər. Cənab Prezident, İsrail yüksək keyfiyyətli Xəzər nefti və qazı üçün çox gözəl müştəri ola bilər. İsrail Aşilon–Lapa kəməri vasitəsilə Xəzərin xam neftinin Asiya bazarlarında satılmasında tərəfdaş ola bilər. Bu kəmərin mühüm potensialı vardır. İnanıram ki, Azərbaycan və İsrail arasındakı əməkdaşlıq imkanları çox genişdir. Səbirsizliklə gözləyirəm ki, gələcəkdə Azərbaycanla İsrail arasında əməkdaşlığın əlavə yolları işlənib hazırlanacaqdır. Bu əməkdaşlıq həm Azərbaycan, həm də İsrail xalqları üçün faydalı olacaqdır.

İ l y a Z a k i m o v (*Qazaxıstanın Energetika və Mineral Ehtiyatlar nazirinin müavini*): Xəzər regionu ölkələrinin Azərbaycanın təcrübəsindən bəhrələnməsi və Xəzərin karbohidrogen ehtiyatlarından istifadədə əməkdaşlığın genişləndirilməsi ilə bağlı fikirlərimi söyləmək istəyirəm.

Əziz azərbaycanlı həmkarlar, bilirik ki, sizin neft-qaz hasilatı sahəsində çox böyük təcrübəniz var və bu təcrübə əsrlər boyu toplanmışdır. Bilirik ki, siz Xəzərdə ilk axtarış-kəşfiyyat, habelə hasilat işləri görmüş insanlar olmusunuz. Ona görə də bizimlə bölüşməyə təcrübəniz var. Bu gün sizinlə iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində, o cümlədən neft-qaz hasilatı sahəsində ümumi işlərimiz çoxdur. İndi biz Qazaxıstan neftinin BTC sistemi vasitəsilə dünya bazarlarına nəqlinə kömək haqqında müqaviləni başa çatdırmaq mərhələsindəyik. Zənnimcə, bu müqavilə yaxın gələcəkdə imzalanacaq və o, qarşılıqlı fəaliyyətimizi genişləndirməyə böyük imkan yaradacaqdır.

Bundan başqa, biz sizinlə qazın nəqli məsələsini də mütləq nəzərdən keçirəcəyik. Belə ki, indi bu məsələ bir çox ölkələr üçün, xüsusən də Avropa üçün çox vacibdir. Düşünürəm ki, əvvəlki işlərdə topladığımız təcrübə bizə kömək edəcəkdir.

İcazə verin, bir daha bu sərgiyə uğurlar arzulayım. Əminəm ki, bölüşməli təcrübə və danışımağa mövzu olacaq və bu bizə yeni birgə işlərə başlamağa imkan verəcəkdir.

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev açılış mərasimindən sonra sərginin pavilyonları ilə tanış oldu. Dövlətimizin başçısı əvvəlcə ARDNŞ-in ekspozisiyasına baxdı. Burada 1994-cü ildə «Əsrin müqaviləsi»nin imzalanmasından başlayan çətin və uzun yolun region üçün həlledici əhəmiyyətli sonluğunu əks etdirən maraqlı ekspozisiya nümayiş etdirilir. Ümumiyyətlə, sərgidə dünyanın ən məşhur neft-qaz şirkətləri təmsil olunmuşdur. Hər bir pavilyonda dövlətimizin başçısına məlumat verildi ki, neft-qaz sərgilərinə marağın ildən-ilə artması ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin neft strategiyasının uğurlu həlli ilə bağlıdır. Bakıda sərgi-konfranslar işgüzar müzakirələr, səmərəli danışıqlar aparılması, dünyanın enerji sektorundakı nailiyyətlərin nümayişi, əlverişli sazişlər bağlanması baxımından müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. Bilki sərgidə ekspozisiyaların 26 faizi əvvəllər heç vaxt Azərbaycan bazarına çıxmamış yeni şirkətlərin payına düşür. Milli qurumlar üçün pavilyonlar İtaliya, Yaponiya, Almaniya, Rusiya, Böyük Britaniya, Polşa və digər ölkələr tərəfindən əvvəlcədən sifariş edilmişdir.

Prezident İlham Əliyev neft və qaz yataqlarının istismarı, platformalar və üzən qazma qurğuları, qaz hasilatı üçün avadanlığın layihələşdirilməsi, istehsalı və texniki qulluq, boruların çəkilməsi və boru kəmərlərinin təhlükəsizliyini təmin edən sistemlər və digər sahələrə aid ekspozisiyalarla yaxından tanış oldu.

Şirkətlər neft-qaz və neft kimyası sənayesi, karbohidrogenlərin nəqli ilə bağlı ən müasir texnologiyaları nümayiş etdirirlər.

Dövlətimizin başçısı MakDermott, Bos Shelf, bp, «Statoyl», «İtoçu», «Total», «LUKOyl», «Siemens» kimi nəhəng şirkətlərin ekspozisiyalarına da baxdı. Sərgidə ölkəmizi təmsil edən ARDNŞ-in, Alkon LTD-nin, Milli Elmlər Akademiyasının,

Dövlət Neft Akademiyasının, «Azəriqaz», «Azərikimya» səhmdar cəmiyyətlərinin və digər qurumların ekspozisiyaları ölkəmizin potensialı barədə təsəvvür yaradır.

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev sərgi iştirakçılarında uğurlar arzuladı.

**ABŞ-ın DÖVLƏT KATİBİNİN AVROPA VƏ
AVRASİYA MƏSƏLƏLƏRİ ÜZRƏ MÜŞAVİRİ
MƏTYU BRAYZƏNİN BAŞÇILIQ ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

6 iyun 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 6-da Prezident sarayında Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibinin Avropa və Avrasiya məsələləri üzrə müşaviri Mətyu Brayzənin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Görüş zamanı Azərbaycan–ABŞ ikitərəfli münasibətlərinin müxtəlif sahələri, regional əməkdaşlıq və qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılmışdır.

İSRAİLİN MİLLİ İNFRASTRUKTUR NAZİRİ BENYAMİN BEN-ELİEZERİN RƏHBƏRLİK ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ

Prezident sarayı

6 iyun 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 6-da Prezident sarayında İsrailin Milli İnfrastruktur naziri Benyamin Ben-Eliezerin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Cənab Benyamin Ben-Eliezer İsrail prezidenti Moşe Katsavin və Baş nazir Ehud Olmertin salamlarını prezident İlham Əliyevə çatdırdı. O, İsrail prezidenti və Baş nazirinin Azərbaycan xalqına xoş arzularını da yetirdi.

Bakıda keçirilən XIII Beynəlxalq Xəzər neft-qaz sərgi və konfransında iştirak etməsindən məmnun olduğunu bildirən qonaq Azərbaycandakı sürətli iqtisadi inkişafın İsraildə böyük maraqla izləndiyini və bu sahədə ölkəmizdə çox böyük uğurlar əldə edildiyini vurğuladı. O, əmin olduğunu bildirdi ki, Azərbaycan ilə İsrail arasında müxtəlif sahələrdə əlaqələr bundan sonra da davam etdiriləcəkdir.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanda müxtəlif sahələrdə, o cümlədən energetika sahəsində böyük inkişafa nail olduğunu bildirdi. Bakıda keçirilən XIII Beynəlxalq Xəzər neft-qaz sərgi və konfransının əhəmiyyətini qeyd edən dövlətimizin başçısı müxtəlif ölkələrin, o cümlədən İsrailin nümayəndələrinin bu sərgi və konfransda iştirakından məmnunluğunu vurğuladı.

Salamlara görə minnətdarlığını bildirən prezident İlham Əliyev onun da salamlarını İsrail prezidenti Moşe Katsava və Baş nazir Ehud Olmertə çatdırmağı xahiş etdi.

**BNP PARİBAS BANKININ PREZİDENTİ
MİŞEL PEBERONUN RƏHBƏRLİK
ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ
GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

6 iyun 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 6-da Prezident sarayında BNP Paribas bankının prezidenti Mişel Peberonun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Görüşdə Azərbaycanın energetika sektorunda Paribasın iştirak etməsindən, ölkəmizdə energetika sahəsində əldə olunan böyük nailiyyətlərdən bəhs olundu, Azərbaycanın təşəbbüsü və iştirakı ilə global enerji layihələrinin həyata keçirildiyi vurğulandı. Ölkəmizin müvafiq strukturlarının Paribas bankı ilə əməkdaşlığının bundan sonra da davam etdiriləcəyinə əminlik ifadə olundu.

**AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN
ABŞ-ın EN-Bİ-Sİ TELEVİZİYASININ MÜXBİRİ
PRESTON MENDENHOLA VERDİYİ MÜSAHİBƏ**

Prezident sarayı

6 iyun 2006-cı il

M ü x b i r: Heydər Əliyevin xalqınız üçün qoyduğu irs barədə nə deyə bilərsiniz?

İ l h a m Ə l i y e v: Müasir, müstəqil Azərbaycan regionda öz mövqelərini möhkəmləndirir. Ölkədə güclü iqtisadi siyasət həyata keçirilir və bu siyasətin məqsədi insanların həyat şəraitini daha da yaxşılaşdırmaqdır. Azərbaycan nəhəng beynəlxalq proqramların, enerji layihələrinin iştirakçısıdır, ölkəmizdə iri neft və qaz boru kəmərləri inşa edilir. Müstəqilliyini əldə etdiyi 15 il ərzində ölkəmiz əsl müstəqil ölkə kimi yaşaya bilmək iqtidarında olduğunu sübut etmişdir. Hazırda Azərbaycan həqiqi müstəqil siyasət həyata keçirir, o, böyük iqtisadi artıma və potensiala malikdir. Bütün bu inkişafın əsasını 90-cı illərin əvvəllərində ölkə rəhbərliyinə gəlmiş mənim mərhum atam qoymuşdur.

M ü x b i r: Həm Siz, həm də atanız ABŞ ilə çox yaxın əlaqələr qurulmasının tərəfdarı olmusunuz. Bunu nə ilə izah edə bilərsiniz?

İ l h a m Ə l i y e v: Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini əldə edən zaman onun qarşısında bir çox seçim imkanı var idi. Ölkəmiz müxtəlif istiqamətlərdə inkişaf edə bilərdi. Lakin Heydər Əliyev tərəfindən edilmiş strateji seçim ABŞ ilə sıx əlaqələrə malik olmaq, Avroatlantik strukturlarına inteqrasiya etmək olmuşdur. Hazırda Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sisteminin çox etibarlı və mühüm iştirakçısına çevrilir. Bu

siyasət özünün doğru olduğunu sübut etmişdir. İndi ABŞ ilə ikitərəfli əlaqələrimiz çox yüksək səviyyədədir. Ölkələrimiz müxtəlif sahələrdə əməkdaşlıq edir və bu gün ABŞ prezidenti Corc Buş tərəfindən mənə ünvanlanmış məktubda iki dövlət arasındakı əməkdaşlıq sahələri bir daha müəyyən edilmişdir. Bunlara enerji sahəsində dialoq, iqtisadi əməkdaşlıq, təhlükəsizlik məsələləri, siyasi proseslər, cəmiyyətin demokratikləşməsi aiddir. Biz müxtəlif ölkələrin təcrübəsindən xəbərdarıq. Bilirik ki, yalnız güclü, liberal, bazar prinsiplərinə əsaslanan iqtisadiyyat, siyasi azadlıqlar, demokratik proseslər insanlar üçün daha yaxşı həyat şəraitini təmin edə bilər. Buna görə də bizim ABŞ, digər Qərbi ölkələri ilə yaxın əlaqələr qurmaq strategiyamızın bir məqsədi var. Bu da azad iqtisadiyyata malik olan, insanlara sərbəstlik təmin edən, dünyada gedən inteqrasiya proseslərinə və dünya iqtisadiyyatına tam inteqrasiya olunan müasir dövlət qurmaqdır.

M ü x b i r: Bu gün etdiyiniz çıxışda Siz Azərbaycanı regionda ən mühüm dövlət adlandırdınız. Bununla bağlı fikirlərinizi bilmək istərdik.

İ l h a m Ə l i y e v: Bu yalnız böyük enerji daşıyıcıları ehtiyatlarının mövcudluğu ilə bağlı deyildir. Belə ki, enerji daşıyıcıları ehtiyatlarının olması o zaman əhəmiyyət kəsb edir ki, o, hasil olunsun və təhlükəsiz şəkildə dünya bazarlarına çıxarılsın. Bu gün biz Xəzər dənizi ilə Aralıq dənizini birləşdirən və dünyada nadir olan infrastruktura, boru kəmərinə maliklik. Hazırda Azərbaycan nefti üç boru kəməri vasitəsilə üç müxtəlif istiqamətə nəql edilərək, dünya bazarına çatdırılır. Biz nəhəng qaz boru kəmərinin inşasının başa çatdırılması ərəfəsindəyik. Bu kəməri ölkəmizə öz qazını Qara dəniz və Aralıq dənizi hövzəsində yerləşən ölkələrə ixrac etmək imkanı verəcəkdir. Azərbaycan çox mühüm coğrafi mövqedə yerləşir. İndi Azərbaycanın iştirakı olmadan regionda hər hansı enerji, nəqliyyat layihəsinin və ya hansısa digər mühüm regional layihənin həyata keçirilməsi mümkün deyildir. Ölkəmiz Asiya ilə Avropa arasında təbii körpü rolunu oynayır. Hazırda bu

regionda qlobal əməkdaşlığa daha böyük maraq olduğu bir dövrdə nəqliyyat, təhlükəsiz enerji dəhlizləri daha çox əhəmiyyət daşımağa başlayır. Biz yalnız enerji daşıyıcılarının tranziti üçün təhlükəsiz ölkə deyil, eyni zamanda, bunları hasil edən ölkəyik. Bir neçə ildən sonra ölkəmiz gündə bir milyon barrel neft hasil edərək onu ixrac edəcəkdir. Eyni zamanda, nəhəng qaz potensialımız da mövcuddur. Buna görə də Azərbaycanın regionun ən mühüm dövlətinə çevrilməsi təbiidir. Azərbaycanın iştirakı olmadan regionda heç bir mühüm beynəlxalq layihə reallaşa bilməz.

M ü x b i r: Bakı–Tbilisi–Ceyhan boru kəmərinin inşasının başa çatması şəxsən Sizin üçün və Azərbaycan xalqı üçün nə deməkdir?

İ l h a m Ə l i y e v: Şəxsən mən fəxr edirəm ki, lap əvvəldən, 1994-cü ildən başlayaraq Dövlət Neft Şirkətinin nümayəndəsi kimi, «Əsrin müqaviləsi» ilə bağlı danışıqların aparılması, müqavilənin imzalanması prosesi, 2003-cü ilə kimi müqavilənin və onunla bağlı infrastruktur layihələrin əməli həyata keçirilməsi prosesində iştirak etmişəm. Sonra isə bu proseslərə dövlət başçısı kimi rəhbərlik etməyə başladım. Beləliklə, mən həyatımın on ildən artıq bir dövrünü bu layihənin həyata keçirilməsinə həsr etmişəm. Bu layihəyə əfsanə, arzu, real olmayan bir şey kimi baxılırdı. Lakin biz onun həyata keçməsinə nail olduq. Bu hamımızın – Azərbaycan hökumətinin, xarici tərəfdaşlarımızın, şirkətlərin, layihəyə güclü dəstək vermiş ABŞ hökumətinin, ARDNŞ-in ümumi nailiyyətidir. Boru kəmərinin Azərbaycan xalqı üçün əhəmiyyətinə gəlincə, deyə bilərəm ki, bu, ölkəmiz üçün uzunmüddətli iqtisadi rifahı təmin edəcəkdir. Xüsusilə neftin hazırkı qiymətləri nəzərə alınarsa, 8 milyonluq əhalisi olan bir ölkə üçün gündə bir milyon barreldən artıq həcmdə neft ixrac etmək böyük əhəmiyyət kəsb edəcəkdir. Bu bizə enerjiyə olan tələbatlarımızı tam ödəməyə, neftin dünya bazarlarına etibarlı ixracçısı olmağa, Azərbaycan iqtisadiyyatına milyardlarla dollar cəlb etməyə imkan verəcəkdir. Hesablanmışdır ki, qarşidan

gələn 20 il ərzində neftin qiyməti bir barrel üçün 50 dollar həcmində qalarsa, Azərbaycan onun satışından 140 milyard dollar vəsait əldə edəcəkdir. Bu, böyük həcmli vəsaitdir və bu vəsaitlə mühüm işlər həyata keçirmək olar.

M ü x b i r: **Bu boru kəməri ilə siz Azərbaycanın gələcək yolunun Qərblə olmasını seçdiniz. Nə üçün bu yol kimi cənub– İran və ya şimal–Rusiya seçilmədi?**

İ l h a m Ə l i y e v: Əslində, biz neftin bir çox istiqamətlərdə nəqlinin tərəfdarıyıq. Azərbaycan dünya bazarlarına birbaşa çıxışı olmayan neft hasil edən ölkələrdən biri idi. Buna görə də boru kəmərinə ehtiyac vardı. Hazırda üç belə boru kəməri mövcuddur. Bunlardan biri Rusiya, digəri Gürcüstan, o biri isə Türkiyə istiqamətindədir. Yəni boru kəmərlərindən ikisinin Qara dənizə, birinin isə Aralıq dənizinə çıxışı var. Əgər daha əlavə həcmdə neft hasil edilərsə və bu, kommertiya baxımından zəruri hesab olunarsa, biz başqa istiqamətləri də nəzərdən keçirə bilərik. Yəni cənub istiqamətində boru kəmərinin çəkilməsi imkanı istisna edilmir. Fakt ondan ibarətdir ki, mövcud olan seçim imkanlarından ən səmərəlisi seçilmişdir. Bu seçim istər ölkə, istərsə də investolar, şirkətlər üçün ən səmərəlisi olmuşdur. Nə qədər çox alternativ marşruta malik olsaq, bir o qədər yaxşı olar. Buna görə də Azərbaycan və enerji daşıyıcıları ehtiyatımızdan və infrastrukturumuzdan gələcəkdə faydalanacaq tərəflər üçün boru kəmərlərinin çoxluğu siyasəti ən yaxşı seçimdir.

M ü x b i r: **Boru kəmərinin Gürcüstan və Türkiyədən keçməsi yalnız kommertiya səbəbləri ilə bağlı olmamışdır. ABŞ boru kəmərinin məhz bu istiqamətdə çəkilməsində çox maraqlı idi. Bu barədə nə deyə bilərsiniz?**

İ l h a m Ə l i y e v: Hesab edirəm ki, burada həm kommertiya, həm də siyasi məqsədlər əsas kimi götürülmüşdür. Kommertiya baxımından Aralıq dənizinə çıxışa ehtiyac var idi. Belə ki, ilk növbədə bu, dünya bazarıdır. İkincisi, Qara dəniz və Bosfor vasitəsilə Azərbaycanın böyük neft ehtiyatını nəql etmək mümkün olmayacaqdı. Söhbət gündə ən azı bir milyon barrel

neftin hasilatı və nəqlindən gedir. Buna görə də bizim Aralıq dənizinə çıxışı olacaq boru kəmərinə ehtiyacımız var idi. Beləliklə, kommersiya nöqtəyi-nəzərindən layihə əsaslı idi. O, eyni zamanda, siyasi baxımdan da əhəmiyyətlidir. Belə ki, boru kəməri Xəzər dənizindən Aralıq dənizinə çox mühüm və nadir nəqliyyat dəhlizidir. Bu kəmər bütünlükdə Xəzər dənizi və Qara dəniz regionunun ümumi inkişafı üçün vacibdir. Bu gün qarşımızda yeni bir mənzərə var. Qara dəniz və Xəzər dənizi regionu müxtəlif sahələrdə əməkdaşlıq edir. Sizi əmin edirəm ki, neft ehtiyatlarımız olmasaydı, onun hasilatı belə sürətlə artmasaydı, neftin nəqli üçün zəruri boru kəməri mövcud olmasaydı, bu əməkdaşlıq daha aşağı səviyyədə olardı. Azərbaycan dostlarımızı, tərəfdaşlarımızı və qonşularımızı genişmiqyaslı iqtisadi və siyasi əməkdaşlıq layihələrinə cəlb etməyə imkan verən infrastruktur yaratmışdır. Buna görə də bu boru kəməri bizim üçün, sadəcə olaraq, neftimizin müəyyən bazarlara nəql edilməsinə imkan verən dəhliz deyildir. Onun əhəmiyyəti daha böyükdür.

M ü x b i r: **Azərbaycanda daxili siyasi vəziyyətlə bağlı sual vermək istərdim. Bəzi insanlar hökumətinizi tənqid edirlər. Sizin ABŞ-a səfəriniz öncəsi «Human Rightsatch» təşkilatı ABŞ prezidentinə ölkənizdəki seçkilərdə müxalifətə hədə-qorxu gəlinməsi barədə məlumatlar təqdim etmişdir. Prezident seçkiləri ilə bağlı da bəzi iddialar irəli sürülmüşdür. Buna necə cavab verərdiniz?**

İ l h a m Ə l i y e v: Tənqidlər əsaslı olanda biz narahatlıq yaradan məsələləri aradan qaldırmaq üçün əməkdaşlıq etməyə və işləməyə çalışırıq. Azərbaycan cəmiyyəti, onun siyasi sistemi hələ tam mükəmməl deyildir. Cəmi 15 ildir ki, biz müstəqil dövlət kimi, tamamilə fərqli siyasi mühitdə yaşayırıq. Buna görə də bəzən müəyyən QHT-lərin ölkəmizdən çox yüksək səviyyəli meyarlar tələb etməsi hələ tezdir. Ən əsası odur ki, ölkəmiz müsbət istiqamətdə hərəkət edir. Biz demokratikləşməni, siyasi plüralizmi, qanunun aliliyini davamlı inkişafımızın əsas elementləri kimi seçmişik. Bununla yanaşı,

tənqidlər əsaslı, obyektiv olmayanda, əlbəttə ki, onları qəbul etmirik. Mən bilirəm ki, «Human Rightsatch» təşkilatının nümayəndələri ABŞ-a səfərim öncəsi prezident Buşa məktub göndərmişlər. Mən bu məktubun məzmunu ilə tanışam və deyə bilərəm ki, orada yazılanlarla tamamilə razı deyiləm. Yeri gəlmişkən, ABŞ-a səfərim zamanı bu məktubu göndərən insanlarla görüşdüm. Ölkəmizdəki vəziyyətlə bağlı aramızda açıq müzakirə oldu. Əhalinin böyük əksəriyyəti tərəfindən dəstəklənməyim göstərir ki, mən haqlıyam. Məni tənqid edənlər güman ki, ölkədəki siyasi həyat barədə tam məlumata malik deyillər. Hökumətimiz siyasi opponentlərinə siyasi plüralizm, qanunun aliliyi, siyasi partiyalar arasında normal münasibətlərin olmasını təklif edir. Lakin əgər onlar əməkdaşlıq deyil, qarşıdurma yolunu seçirlərsə, əgər onlar hesab edirlərsə ki, əllərinə narıncı bayraqlar alaraq inqilab edə bilərlər, bu bizim günahımız deyildir. Bizə hücum edirlərsə, özümüzü, demokratiyanı, sosial nailiyyətləri, iqtisadi planlarımızı, ölkəmizi müdafiə etməliyik. Müstəqilliyimizin, siyasi quruluşumuzun möhkəmləndirilməsi üçün hələ çox işlər görülməlidir və siyasi vəziyyətin daha da yaxşılaşdırılması ilə bağlı bütün dostlarımız və tərəfdaşlarımızla birgə çalışmağa hazırıq. Digər tərəfdən, heç bir ölkə insan hüquqlarının vəziyyəti baxımından təkmlil deyildir. Yeri gəlmişkən, «Human Rightsatch» təşkilatı uzun demokratiya tarixinə malik olan ölkələri də tənqid etmişdir. Tənqid obyektiv olmalıdır. Onun əsasında siyasi motivlər durmamalı, onun məqsədi hökumətimizə təzyiç göstərmək və insan hüquqlarının təmin edilməsi ilə bağlı olmayan müəyyən məqsədlərə çatmaq cəhdi olmamalıdır.

M ü x b i r : İndi isə Vaşinqtonda böyük diqqət verilən cənub qonşunuz İranla bağlı sual vermək istərdim. Əgər ABŞ İrana qarşı hərbi əməliyyatlar keçirərsə, Azərbaycanın buna reaksiyası necə olacaqdır?

İ l h a m Ə l i y e v : Bu sualı mənə tez-tez verirlər. Vaşinqtona, eyni zamanda, bu yaxınlarda Parisə etdiyim səfərlər zamanı da məndən bu barədə soruşmuşdular. Bu suala artıq bir

neçə dəfə cavab vermişəm. Biz qonşu İrana qarşı hər hansı hərbi əməliyyatın həyata keçirilməsini dəstəkləməyəcəyik. Azərbaycanın mövqeyi çox açıqdır. Hesab edirəm ki, bütün məsələlər dinc yolla, diplomatik səylərlə həll olunmalıdır. Bizim də problemimiz var. Uzun müddətdir ki, Ermənistan Azərbaycan ərazilərinin böyük bir hissəsini işğal altında saxlayır. Ermənistan tərəfindən xalqımıza qarşı etnik təmizləmə siyasəti həyata keçirilmişdir və bir milyon azərbaycanlı doğma yurd-yuvasını, mülkiyyətini itirmişdir. Lakin on ildən artıqdır ki, biz sülh danışıqları aparırıq. Beynəlxalq birlik bizə münaqişənin dinc yolla həllini tapmağı tövsiyə edir. Ölkəmizə tövsiyə edilir ki, hərbi həll yolunu nəzərdən keçirməyək. Biz hesab edirik ki, əgər mübahisə və ya münaqişənin dinc yolla həlli imkanı varsa, son ana qədər bu istiqamətdə çalışmalıyıq. Bu cür yanaşma digər potensial münaqişəyə, fikir ayrılığı və ya mübahisə yaradan istənilən başqa məsələyə də aid edilə bilər. Hesab edirəm ki, məsələnin dinc həlli imkanları tükənməmişdir. Bu imkanlar araşdırılmalı və qərar qəbul edilməlidir. Qəbul ediləcək qərar bütünlükdə regionda sabitliyi pozmamalıdır.

M ü x b i r: Ermənistan ilə Azərbaycan arasındakı münaqişənin həlli yolunu görürsünüzmü və bu nə zaman baş verə bilər?

İ l h a m Ə l i y e v: Münaqişənin nə zaman həll olunacağını demək çətinidir. Çünki bu, təkcə bizdən asılı deyildir. Əminəm ki, bu münaqişə beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri əsasında həll ediləcəkdir. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, Ermənistan istisna olmaqla, bütün dövlətlər, bütün beynəlxalq birliklər, BMT tərəfindən tanınmışdır. Ermənistan qoşunlarının Azərbaycan ərazilərindən qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən BMT Təhlükəsizlik Şurasının dörd qətnaməsi var. Avropa Şurası, İslam Konfransı Təşkilatı, GUAM və başqa beynəlxalq təşkilatların Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsini və Ermənistanın işğalçı qoşunlarının ərazilərimizdən çıxarılmasını tələb edən qətnamələri mövcuddur. Bütün bunlar münaqişənin həlli üçün əsasdır. Biz Dağlıq Qarabağın

Azərbaycandan ayrılması və ya müstəqilliyini elan etməsi ilə heç zaman razılaşmayacağıq. Biz Dağlıq Qarabağda yaşayan ermənilərə dünyada mövcud olan ən yüksək – siyasi, təhlükəsizlik təminatları olan, özünü idarəetmənin müvafiq elementlərini ehtiva edən muxtariyyət statusu verə bilərik. Lakin yenə də qeyd edirəm ki, bu, yalnız və yalnız Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində olmalıdır. Ermənistan işğalçı qoşunlarının ərazilərimizdən dərhal çıxarılması sülh yolu ilə istənilən həll üçün ilkin şərtidir.

M ü x b i r: Sonuncu sualım gələcəklə bağlıdır. Bəzi ölkələr üçün neft fəlakətlər gətirmişdir. Bir zaman Azərbaycanda da neft hasilatı azalacaqdır. Buna necə hazırlaşırımsınız?

İ l h a m Ə l i y e v: Biz neft hasil edən ölkələrin təcrübəsinin öyrənilməsinə bir neçə il bundan öncə, neft sənayemizin indiki inkişafının ilk mərhələsində başlamışıq. Azərbaycanın neft sənayesinin inkişaf perspektivlərini əvvəlcədən görə bildik. Ona görə də özümüzü buna hazırlamaq, həm müsbət, həm də mənfi təcrübəni öyrənərək apardığımız araşdırmadan faydalanmaq qərarına gəldik. Altı il bundan öncə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Fondu təsis edilmişdir. Neft satışından əldə olunan bütün gəlirlər burada cəmlənir. Fond şəffaf və üzərində beynəlxalq audit keçirilən bir strukturdur. Bu gün Böyük Britaniyanın Baş naziri Toni Bleyr tərəfindən mənə ünvanlanmış məktubda bir daha qeyd edilir ki, Azərbaycan Hasilat Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsündə mühüm rol oynayır. Bu təşəbbüs şəffaflığın təmin olunması üçün çox mühüm bazadır. Azərbaycanın hər bir vətəndaşının Neft Fondunda olan gəlirlərin həcmi və bu gəlirlərin necə xərclənməsi barədə məlumat almaq hüququ var. Gəlirlərin toplanması şəffafdır. Xərclənmə yalnız büdcə vasitəsilə, parlamentin müzakirəsindən sonra həyata keçirilə bilər. Biz hesabatları çox şəffaf aparmalıyıq. Bu, uğur üçün, neftə bəla kimi deyil, fayda kimi baxmaq üçün ilkin şərtidir. Azərbaycanın hər bir vətəndaşı bundan faydalana biləcəkdir. Zənnimcə, bu

imkandan ölkəmizin inkişafı naminə elə istifadə edə biləcəyik ki, vəsaitdən sui-istifadə olunmaması, gəlirlərin bərabər şəkildə bölüşdürülməsi və insanların tələbatlarının ödənilməsi tam təmin edilsin. Nəhəng ehtiyatlarımız var, böyük hasilatımız olacaq və insanlar bundan faydalanmalıdırlar. Atığımız ilk addımlar göstərir ki, niyyətlərimiz çox ciddidir və yaxşı nailiyyətlər əldə etmişik.

Əminəm ki, neft Azərbaycanca sülh, sabitlik gətirəcək, regionda əməkdaşlığın daha da genişlənməsinə yaxşı şərait yaradacaq, Azərbaycan siyasi, iqtisadi cəhətdən güclü dövlətə çevriləcək, onun regiondakı, beynəlxalq münasibətlərdəki mövqeləri daha da güclənəcək, dostlarımız ilə tərəfdaşlıq əlaqələrimiz daha da möhkəmlənəcəkdir.

M ü x b i r: Cənab Prezident, təşəkkür edirəm.

**İNGİLTƏRƏ–AZƏRBAYCAN CƏMIYYƏTİNİN
PREZİDENTİ LORD FREYZERİN RƏHBƏRLİK
ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

7 iyun 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 7-də Prezident sarayında İngiltərə–Azərbaycan Cəmiyyətinin prezidenti lord Freyzerin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Görüşdə Azərbaycan–Böyük Britaniya münasibətlərinin müxtəlif sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi, iki ölkənin ayrı-ayrı strukturları arasındakı əməkdaşlığın ikitərəfli əlaqələrin genişləndirilməsi üçün əhəmiyyəti vurğulandı, İngiltərə–Azərbaycan Cəmiyyətinin ölkələrimizin münasibətlərinin inkişafına töhfə verdiyi bildirildi. Söhbət zamanı qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra məsələlər də müzakirə edildi.

LİTVA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ VALDAS ADAMKUSUN AZƏRBAYCANA RƏSMİ SƏFƏRİ

8 iyun 2006-cı il

Litva Respublikasının Prezidenti Valdas Adamkus Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin dəvəti ilə iyunun 8-də Bakıya iki günlük rəsmi səfərə gəlmişdir.

Azərbaycanın və Litvanın dövlət bayraqları ilə bəzədilən Heydər Əliyev adına Beynəlxalq hava limanında ali qonağın şərafinə fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Litva prezidenti Valdas Adamkusu və xanımını Azərbaycanın Baş naziri Artur Rasizadə, Xarici İşlər naziri Elmar Məmmədیارov, digər rəsmi şəxslər qarşıladılar.

Milli geyimli uşaqlar Litva rəhbərinə və onun xanımına gül dəstələri təqdim etdilər.

Qarşılama mərasimindən sonra Litva prezidenti ilə Azərbaycanın Baş naziri arasında qısa protokol görüşü oldu.

* * *

İyunun 8-də Prezident sarayında Litva Respublikasının Prezidenti Valdas Adamkusun rəsmi qarşılama mərasimi olmuşdur.

Sarayın həyatindəki rəsmi qarşılama mərasimlərinin keçirildiyi və hər iki ölkənin dövlət bayraqlarının dalğalandığı meydana ali qonağın şərafinə fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə raport verdi.

Azərbaycan dövlətinin başçısı İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva Litva prezidenti Valdas Adamkusu və xanımı Alma Adamkieneni səmimiyyətlə qarşıladılar. Azərbaycan prezidenti Litva prezidentinin xanımına gül dəstəsi təqdim etdi.

Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi Litva prezidentinə raport verdi.

Müdafiə Nazirliyinin hərbi orkestrinin ifasında Litvanın və Azərbaycanın dövlət himnləri səsləndi.

Prezidentlər İlham Əliyev və Valdas Adamkus fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdilər. Litva prezidenti Azərbaycan əsgərlərini salamladı.

Azərbaycanın dövlət və hökumət nümayəndələri Litva prezidenti Valdas Adamkusa, Litva nümayəndə heyətinin üzvləri Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevə təqdim olundu.

Prezidentlər xatirə şəkli çəkdirdilər.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN VƏ LİTVA PREZİDENTİ VALDAS ADAMKUSUN TƏKBƏTƏK GÖRÜŞÜ

Prezident sarayı

8 iyun 2006-cı il

İyunun 8-də rəsmi qarşılama mərasimindən sonra Prezident sarayında Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin və Litva prezidenti Valdas Adamkusun təkbətək görüşü olmuşdur.

Prezident İlham Əliyev və prezident Valdas Adamkus ölkələrimiz arasında münasibətlərin yüksək səviyyədə olduğunu vurğuladılar. Hər iki ölkənin beynəlxalq sahədə əməkdaşlığından da məmnunluqlarını söyləyən dövlət başçıları qarşılıqlı əlaqələrin genişləndirilməsi üçün böyük potensial imkanların olduğunu bildirdilər.

Söhbət zamanı prezidentlər Azərbaycanın və Litvanın Avroatlantik strukturlarına inteqrasiyasının da genişləndiyini və bu baxımdan səmərəli əməkdaşlıq aparıldığını qeyd etdilər.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər barədə ətraflı fikir mübadiləsi aparıldı.

AZƏRBAYCAN VƏ LİTVA PREZİDENTLƏRİNİN GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞÜ

Prezident sarayı

8 iyun 2006-cı il

İyunun 8-də Prezident sarayında təkbətək görüşdən sonra Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin və Litva prezidenti Valdas Adamkusun nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə geniş tərkibdə görüşü keçirilmişdir.

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev Litva prezidenti Valdas Adamkusu bir daha salamlayaraq xatırladı ki, biz bundan əvvəl bir çox beynəlxalq tədbirlər çərçivəsində də görüşmüşük. Mən çox şadam ki, Litva prezidenti kimi, Siz Azərbaycana ilk rəsmi səfərinizi edirsiniz. Bu rəsmi səfər iki ölkə arasındakı münasibətlərin daha da inkişaf etdirilməsi, daha da saxələndirilməsi üçün yeni imkanlar açır.

Dövlətimizin başçısı Litvanın Avropa İttifaqının üzvü olduğunu xatırladaraq dedi ki, Azərbaycan da Avropa təsisatlarına sürətlə inteqrasiya edir. Bu baxımdan, biz Litvanın təcrübəsindən, dəstəyindən yararlı bilirik.

Ölkələrimiz arasındakı iqtisadi-ticarət əlaqələrinə toxunan prezident İlham Əliyev bildirdi ki, bu əlaqələr inkişaf etməlidir. Siz Azərbaycana böyük nümayəndə heyəti ilə gəlmisiniz. Nümayəndə heyətinizdə üç nazirdən əlavə, Litvanın iş adamları da var və onlar burada iştirak edirlər. İyunun 9-da biznes forum keçiriləcəkdir. Bütün bunlar ölkələrimiz arasında dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin yeni inkişaf mərhələsindən xəbər verir. Biz eyni zamanda çoxtərəfli münasibətlər, beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq etməyi və çox mühüm regional layihələrdə Litva ilə birgə işləməyi arzulayırıq.

Azərbaycana ilk dəfə rəsmi səfərindən məmnun qaldığını bildirən Litva prezidenti Valdas Adamkus bu səfərini tarixi hadisə kimi qiymətləndirdi. Litva rəhbəri vurğuladı ki, ölkəmiz indiyədək bir çox nailiyyətlər əldə edibdir və biz bundan qürur duyuruq. Bu baxımdan güclü dövlətlərə çevrilən Litvanın və Azərbaycanın beynəlxalq məsələlərdə və Dünya Birliyində oynadığı rol get-gedə artır.

Litva prezidenti dedi ki, biz hesab edirik, Azərbaycanın Avropa İttifaqına qoşulması baş tuta bilər. Bunun üçün həmin təşkilata namizəd ölkələr kimi, Azərbaycanın da vaxt cədvəli olmalıdır. Təbii ki, burada müəyyən tələblər qoyulur və onların yerinə yetirilməsində bəzi hallarda maneələr olur, lakin biz bu integrasiya məsələlərinin həllində Azərbaycana kömək göstərməyə hazırıq. Əgər bu sahədə birgə işləsək, Avropa İttifaqına aparan yolda bizim buraxdığımız səhvləri siz təkrar etməzsiz.

Azərbaycana çoxlu iş adamları ilə gəldiyini xatırladan prezident Valdas Adamkus bildirdi ki, keçiriləcək biznes forum zamanı onlar azərbaycanlı həmkarları ilə əməkdaşlıq imkanlarını araşdıracaqlar. Litva rəhbəri ölkəmizlə enerji daşıyıcıları sahəsində də əməkdaşlıq etmək arzusunda olduqlarını söylədi. Cənab Adamkus prezident İlham Əliyevə müraciətlə dedi ki, ölkəniz iqtisadi cəhətdən gücləndikcə, siyasi cəhətdən də get-gedə güclənir. Bu da təbiidir. Biz Azərbaycan prezidentini əmin edirik ki, Litva indiyədək olduğu kimi, bundan sonra da beynəlxalq məsələlərdə, ikitərəfli münasibətlərdə Azərbaycanın etibarlı və güclü müttəfiqi olacaqdır.

Görüşdə hökumətlərarası birgə iqtisadi komissiyanın yaradılması və onun yaxın vaxtlarda iş başlaması barədə razılıq əldə edildi.

* * *

İyunun 8-də Prezident sarayında geniş heyətdə görüş başa çatdıqdan sonra Azərbaycan və Litva arasında sənədlərin imzalanma mərasimi olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Litva Respublikasının Prezidenti Valdas Adamkus birgə bəyannamə imzaladılar.

Litva Respublikası hökuməti və Azərbaycan Respublikası hökuməti arasında sərmayələrin təşviqi və qorunması haqqında saziş imzalandı.

AZƏRBAYCAN VƏ LİTVA PREZİDENTLƏRİNİN BİRGƏ MƏTBUAT KONFRANSINDA BƏYANATLA ÇIXIŞLARI

Prezident sarayı

8 iyun 2006-cı il

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin bəyanatı

Hörmətli cənab Prezident!

Hörmətli qonaqlar, xanımlar və cənablar!

İlk növbədə, mən sizin hamınızı Azərbaycanda bir daha salamlamaq və Litva Respublikasının Prezidentinin ölkəmizə rəsmi səfərindən məmnunluğumu bildirmək istəyirəm. Biz müxtəlif məsələləri – ikitərəfli münasibətlərə və regional inkişafa aid məsələləri müzakirə etdik. Bütün məsələlərə yanaşmamızda və fikirlərimizdə uyğunluqları müşahidə etdik. Hesab edirik ki, hazırkı səfər siyasi, iqtisadi münasibətlərimizin uğurla inkişafı üçün çox güclü zəmin yaradacaqdır. Eyni zamanda iqtisadi sahədəki əməkdaşlığımıza xüsusi əhəmiyyət veririk və əminəm ki, sabah keçiriləcək biznes forum çox uğurlu olacaq və birgə sazişlərin imzalanması ilə nəticələncəkdir. Biz eyni zamanda Litvanı inteqrasiya siyasətimizdə vacib tərəfdaş kimi hesab edirik. Litva Avropa İttifaqının və NATO-nun üzvüdür və o öz infrastrukturunu, siyasi və iqtisadi sistemini uğurla inkişaf etdirə bilmişdir. Ona görə də bizim Avropaya inteqrasiya prosesimizdə sizin dəstəyiniz çox vacibdir. Biz bu dəstəyi hiss etdik və buna görə sizə çox minnətdarıq. Ümidvarıq ki, bu sahələrdə gələcək əməkdaşlığımızı davam etdirəcəyik.

Biz enerji təhlükəsizliyi və Xəzər dənizinin enerji daşıyıcılarının nəqli məsələlərini də müzakirə etdik. İndi ölkəmizin dünya bazarlarında mühüm enerji təchizatçısına çevrilməsini nəzərə alaraq, hesab edirik ki, enerji layihələrimiz bu əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinə yönəldilibdir.

Litvadan ölkəmizə gəlmiş çox böyük nümayəndə heyətini görməkdən olduqca şadıq. Bu nümayəndə heyətinə cənab Prezident rəhbərlik edir və əminik ki, onlar qarşılıqlı maraq doğuran məsələləri azərbaycanlı həmkarları ilə müzakirə edəcəklər.

Əfsuslar olsun, regionumuzda hələ ki, sülh yoxdur və Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münafişəsinin həll olunmaması normal inkişaf üçün ən başlıca maneədir. Mən cənab Prezidentə bu məsələdə Azərbaycanın mövqeyi ilə bağlı məlumat verdim. Bildirdim ki, bizim mövqeyimiz beynəlxalq hüququn normaları və prinsiplərinə əsaslanır və bunun əsasında ərazi bütövlüyümüz bərpa olunmalıdır.

Sabah daha çox görüşlər keçiriləcək və hesab edirəm ki, cənab Prezident və onun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ölkəmizin inkişafı, onun istəkləri və problemləri haqqında əhatəli məlumat əldə edə biləcəklər. Hesab edirəm ki, bütün bunlar ikitərəfli münasibətlərimizin inkişafı üçün çox mühüm təməl olacaqdır. Biz eyni zamanda səfirliklər açmağı planlaşdırırıq. Cari ildə Litvada Azərbaycan səfirliyinin açılması ikitərəfli münasibətlərimizin inkişafında mühüm bir elementə çevriləcəkdir. Ümumiyyətlə, siyasi, enerji, təhlükəsizlik, nəqliyyat və humanitar sahədəki əməkdaşlığımız daha yüksək səviyyəyə qaldırılmalıdır.

Cənab Prezident, bir daha Azərbaycanda Sizi salamlamaq istəyirəm və əminəm ki, səfəriniz uğurlu keçəcəkdir. Sağ olun.

Litva prezidenti Valdas Adamkusun bəyanatı

Sağ olun, cənab Prezident!

Mən demək istəyirəm ki, nümayəndə heyətimizin ölkənizə səfəri regionda gedən siyasətin və proseslərin nə qədər vacib və mühüm olmasına dəlalət edir. Əmin edirəm ki, Sizinlə apardığımız fikir mübadiləsi beynəlxalq məsələlərdə üst-üstə düşən mövqelərimizi daha da möhkəmləndirəcək və eyni zamanda, ikitərəfli münasibətlərə də müsbət təsir göstərəcəkdir. Cənab Prezident, bu fürsətdən istifadə edərək, ölkəmizdə səfirliyinizin açılması qərarına görə Sizə minnətdarlığımı bildirirəm və əminəm ki, parlamentiniz də bu qərarı dəstəkləyəcəkdir. Mən Sizə məlumat vermək istəyirəm ki, bizim hökumət də ölkənizdə səfirliyini açmağı planlaşdırır. Bir sözlə, ölkələrimiz arasında çox gözəl ikitərəfli münasibətlər mövcuddur.

Mən cənab Prezidentin burada qeyd etdiyi məsələləri təkrar etmək istəmirəm. Bildirirəm ki, cənab Prezident bütün məsələləri – ikitərəfli, beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlığa dair məsələləri əhatə etdi.

Mən və nümayəndə heyətimiz ölkənizdə olmaqdan çox məmnunuq və biz ikitərəfli münasibətlərin daha da inkişaf etdirilməsi üçün bütün potensialdan istifadə etməliyik.

Bir daha çox sağ olun. Hesab edirəm ki, biz münasibətlərimizin yeni bir səhifəsini açıyıq və zənnimcə, dünyanın digər ölkələri üçün nümunə ola bilərik. Hesab edirəm, gələcəkdə daha güclü strateji tərəfdaşlıq edə biləcəyik. Çox sağ olun.

M ü x b i r: Mənim sualım enerji ilə bağlıdır. Birinci sualım cənab Adamkusadır. Siz Azərbaycanın neft və qaz məhsullarının alınması məsələsini müzakirə etdinizmi? İkinci sualım isə cənab Prezident Əliyevədir. Ukrayna kimi ölkələr enerji əməkdaşlığına Avropa İttifaqına və NATO-ya daxil olmaqdan ötrü bir fürsət kimi baxır. Siz öz enerji resurslarınızın Avropa bazarlarına çıxarılmasında qarşınıza hansı məqsədi qoyursunuz?

İ l h a m Ə l i y e v: Bizim enerji siyasətimiz çox uğurla həyata keçirilir. Artıq on ildir ki, biz Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda yerləşən neft və qaz yataqlarında işləyirik. Azərbaycanda həyata keçirilən enerji layihələri bu gün dünyanın ən böyük enerji layihələridir. Bizim çox müasir nəqliyyat infrastrukturumuz var. Hazırda üç neft kəmərimiz var, onlardan ikisi neftimizi Qara dənizə çıxarır və oradan neft Avropa bazarlarına göndərilir. Üçüncüsü isə əsas ixrac boru kəməridir. O bu yaxınlarda istismara verilmişdir və artıq Azərbaycan neftini Aralıq dənizi vasitəsilə dünya bazarlarına çıxarır. Yəni bizim enerji daşıyıcılarımız artıq Avropaya və beynəlxalq bazarlara daxil olur. Biz eyni zamanda qaz layihəsi üzərində çalışırıq. Xüsusən də, böyük qaz kəmərinin çəkilməsi sahəsində işləri görürük. Bununla biz Azərbaycan qazını Qara dəniz və Aralıq dənizi regionlarında istehlakçılara çatdırma biləcəyik. Bütün bu layihələr şaxələndirilmiş neft və qaz təchizatı üçün imkanlar yaradır. Azərbaycan artıq dünya və Avropa bazarlarında etibarlı enerji daşıyıcıları təchizatçısına çevrilir.

V a l d a s A d a m k u s: Mən aşağıdakı məsələləri qeyd etmək istəyirəm. Təbii ki, biz cənab Prezidentlə Litvanın Azərbaycan nefti və qazının istifadəçisinə çevrilməsi ehtimalını müzakirə etdik və cənab Prezident artıq onu qeyd etdi. Təbii ki, texniki baxımdan bu mümkündür. Azərbaycanın bütün Avropa bazarlarına neft və qaz göndərilməsinə dair böyük planları var. Hesab edirəm ki, Azərbaycan bu sahədə bizim üçün də fürsət yaradacaq və bu istiqamətdə bizimlə də işləyəcəkdir. Yəni Azərbaycan indi bu sahədə olan inhisara son qoyaraq, öz məhsullarını dünya və Avropa bazarlarına çıxaracaqdır.

M ü x b i r: Mənim sualım Litva Respublikasının Prezidentinədir. Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü nəticəsində yaranmışdır. Bu, Cənubi Qafqaz regionunun sosial və iqtisadi inkişafına əsas maneədir və eyni zamanda regionun sabitliyi üçün təhlükə yaradır. Avroatlantik ailəsinə

tam integrasiya olunmaq yolunu tutmuş ölkənin prezidenti kimi, Siz bu məsələnin həlli yolunu necə görürsünüz?

V a l d a s A d a m k u s: Hər hansı münaqişə regionun və dünyanın sabitliyinə təhlükədir. Hesab edirəm ki, burada başqa seçim olmamalıdır. Yəni beynəlxalq ictimaiyyət öz müqəddəratını təyin etmə, suverenlik və hər bir ölkənin özünün qərarlar qəbul etmək hüququna hörmətlə yanaşmalıdır. Hesab edirəm ki, bu münaqişə hərbi yolu ilə yox, saziş və danışıqlar yolu ilə öz həllini tapmalıdır və beynəlxalq ictimaiyyət buna müşahidəçi kimi baxa bilməz. Zənnimcə, Avropa İttifaqı birmənalı olaraq, sülhün bərqərar edilməsində və regional münaqişələrin aradan qaldırılmasında bir vasitəçi kimi fəal şəkildə çıxış etməli və qəbul olunmuş ədalətli qərarları dəstəkləməlidir.

M ü x b i r: Cənab Prezident, mənim də eyni sualım var. Sizin fikrinizcə, Dağlıq Qarabağ məsələsi nə vaxt və hansı yolla həll olunacaq?

İ l h a m Ə l i y e v: Bilirsiniz, bunun vaxtını demək çətin-dir. Çünki bu, yalnız bizdən asılı deyildir. Bu, iki tərəfdən asılıdır, yəni danışıqlarda iştirak edən iki tərəfdən asılıdır. Əfsuslar olsun ki, son on il ərzində aparılmış danışıqlar heç bir nəticə verməmişdir. Artıq on ildən çoxdur ki, Azərbaycanın torpaqları Ermənistanın işğalı altındadır.

80-ci illərin sonunda Azərbaycana qarşı başlanmış təcavüzkar separatizm siyasəti ölkəmizin ərazisinin 20 faizinin işğalı ilə nəticələndi. Burada Dağlıq Qarabağ və onun ətrafındakı yeddi inzibati rayon nəzərdə tutulur. Hazırda onlar Ermənistanın işğalı altındadır. Etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində bir milyondan çox azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşmüşdür. Bu, böyük bir humanitar fəlakətdir. Bu çox ədalətsiz bir vəziyyətdir və bunun gözlənilməz nəticələri ola bilər. Azərbaycan məsələsinin sülh yolu ilə həllinə çox çalışır. Hesab edirəm ki, məsələnin dinc yolla həlli üçün ən mühüm əsaslar müxtəlif təşkilatlar tərəfindən qəbul edilmiş qərarlar ola bilər. Yəni bu məsələ arzular

və ya xülyalar əsasında yox, beynəlxalq hüququn mövcud normaları və prinsipləri əsasında həll olunmalıdır. BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının dörd qətnaməsi mövcuddur. O dörd qətnamədə erməni hərbi qüvvələrinin Azərbaycanın işğal olunmuş ərazisindən qeyd-şərtsiz çıxarılması tələb edilir. Eyni zamanda, Avropa Şurası Ermənistanı təcavüzkar kimi pisləmiş və öz qətnaməsində aydın şəkildə bildirmişdir ki, Avropa Şurasının üzvü olan bir ölkə digər üzv ölkənin ərazisini uzun müddət ərzində, davamlı şəkildə işğal altında saxlaya bilməz və bu yolverilməzdir. Digər beynəlxalq təşkilatların bu məsələ ilə bağlı vacib bəyanatları var, xüsusən də bu yaxınlarda GUAM təşkilatının keçmiş Sovet İttifaqı ərazisində dondurulmuş münaqişələrlə bağlı qəbul etdiyi qərarı var. Bütün bunlar məsələnin həlli üçün çox güclü hüquqi və siyasi əsas yaradır. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü hər hansı bir danışıqın mövzusu deyildir. Bizim ərazi bütövlüyümüz bütün ölkələr tərəfindən, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən tanınır və Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın ayrılmaz bir hissəsidir. Ona görə də hazırda hər bir məsələ Ermənistan tərəfinin yanaşmasından asılı olacaqdır. Əgər onlar özlərini konstruktiv aparsalar, əgər XXI əsrin reallığına uyğun olaraq siyasətlərinə dəyişiklik etsələr, əgər beynəlxalq səviyyədə normal davransalar və digər ölkənin ərazisinin ondan qoparılmasına çalışmasalar, hesab edirəm ki, biz həll yolunu tapa bilərik. Tamamilə aydındır ki, Azərbaycan öz torpaqlarının işğalı ilə heç vaxt barışmayacaq və biz sülh variantının ən son imkanına qədər çalışacağıq.

M ü x b i r: **Sualım hər iki prezidentədir. Litva Avropa İttifaqının və NATO-nun üzvüdür. Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətdə Avroatlantik ailəsinə tam inteqrasiyanı prioritet hesab etməsi nəzərə alınmaqla, Siz beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində iki ölkə arasındakı əməkdaşlığın perspektivlərini necə görürsünüz?**

V a l d a s A d a m k u s: Hesab edirəm ki, verəcəyim cavab çox qısa və aydın olacaqdır. Hər iki ölkə müəyyən prinsiplərə sadıqdır. Həmin prinsiplər azad dünya, demokratiya,

xalqların öz müqəddəratını təyinetmə hüququ prinsipləridir. Hazırda biz dünyada keçirilən bir çox beynəlxalq tədbirlərdə birgə işləyirik və bu əməkdaşlığımıza sadıqıq. Biz bu işləri həmin prinsiplərin qorunmasına yönəldirik və mən hesab edirəm ki, bu əməkdaşlıq sözlə verilən hər hansı bəyanatdan daha yaxşı nümunədir.

İ l h a m Ə l i y e v: Bildiyiniz kimi, ölkələrimiz beynəlxalq təşkilatlarda müxtəlif məsələlərə dair əməkdaşlıq edir. Hər zaman bir-birimizi dəstəkləyirik və bu bizim siyasi münasibətlərimizin yüksək səviyyədə olmasından xəbər verir. Bizim çox oxşar tariximiz var. Hər iki ölkə öz müstəqilliyini 15 il bundan əvvəl bərpa etmişdir. Bundan əvvəl hər iki ölkə uzun onilliklər və əsrlər boyu müstəqillikdən məhrum olmuşdur. Hazırda biz beynəlxalq birləşmənin fəal üzvüyük, siyasi inkişafımız gedir və gələcəkdə əməkdaşlığımızı daha da genişləndirəcəyik. Avroatlantik ailəsinə inteqrasiya çox uğurla gedir. Hər iki ölkə çox qısa müddət ərzində siyasi, iqtisadi, sosial sahələrdə sürətlə inkişaf etmişdir və Litva hazırda Avropa İttifaqının və NATO-nun üzvüdür. Buna görə də Litvadan aldığımız dəstək bizim üçün çox vacibdir və bunun üçün Litva tərəfinə çox minnətdarıq. Əminəm ki, cənab Prezidentin səfərindən sonra ölkələrimiz arasındakı münasibətlər, o cümlədən beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində birgə fəaliyyətimiz və əməkdaşlığımız möhkəmlənəcəkdir. Çox sağ olun.

* * *

Litva Respublikasının Prezidenti Valdas Adamkus iyunun 8-də Fəxri xiyabanda olmuş, ümummilli lider Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etmişdir.

Sonra Litva Respublikasının Prezidenti Valdas Adamkus Şəhidlər xiyabanını ziyarət etmişdir.

Burada Litva Respublikasının Prezidenti Valdas Adamkusun şərafinə fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Prezidenti Valdas Adamkus Azərbaycanın müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda canlarından keçmiş qəhrəmanların

---

xatirəsini ehtiramla yad etdi, «Əbədi məşəl» abidəsinin önünə əklil qoydu.

Müdafiə Nazirliyinin hərbi orkestrinin ifasında Litva Respublikasının və Azərbaycan Respublikasının dövlət himnləri səsləndi.

Prezident Valdas Adamkus Şəhidlər xiyabanının Xatirə kitabına ürək sözlərini yazdı.

**AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN
VƏ XANIMI MEHRİBAN ƏLİYEVANIN
ADINDAN LİTVA PREZİDENTİ
VALDAS ADAMKUSUN VƏ ONUN HƏYAT
YOLDAŞI ALMA ADAMKIENENİN ŞƏRƏFİNƏ
TƏŞKİL EDİLMİŞ RƏSMİ
QƏBULDA NİTQ**

Yaxt-klub

8 iyun 2006-cı il

Hörmətli cənab Prezident Valdas Adamkus!

Hörmətli xanım Alma Adamkiene!

Əziz qonaqlar, xanımlar və cənablar!

Cənab Prezident, ilk növbədə, Sizi və rəhbərlik etdiyiniz nümayəndə heyətini Azərbaycanda bir daha səmimiyyətlə salamlayır və «Xoş gəlmisiniz!» deyirəm. Bu, Litva prezidentinin Azərbaycana ilk rəsmi səfəridir. İnanıram ki, Sizin səfəriniz ölkələrimiz arasında münasibətlərin inkişafında mühüm rol oynayacaqdır.

Keçirdiyimiz görüşlər zamanı biz ikitərəfli əməkdaşlıqla bağlı geniş fikir mübadiləsi etdik, danışıqlar apardıq. Əminəm ki, bütün bunlarla bərabər, imzalanmış sənədlər, iki ölkənin iş adamlarının görüşləri əlaqələrimizin inkişafına və genişlənməsinə öz töhfəsini verəcəkdir.

Xalqlarımız arasındakı qarşılıqlı əlaqələrin tarixində XIX–XX əsrlərin mühüm yeri var. Müstəqillik uğrunda mübarizə əzmi ölkələrimizi bir-birinə daha da yaxınlaşdırmışdır. 1918–20-ci illərdə Litvanın Azərbaycanda diplomatik nümayəndəliyi fəaliyyət göstərmişdir.

Azərbaycan Litva ilə həm ikitərəfli əsasda, həm də Avropaya inteqrasiya proseslərində sıx əməkdaşlığa xüsusi əhəmiyyət verir. Biz bu gün ölkələrimiz arasında əlaqələrin müxtəlif sahələrdə daha da genişlənməsinin tərəfdarıyıq, eyni zamanda beynəlxalq və regional təşkilatlar, o cümlədən regionlararası əməkdaşlıq çərçivəsində Baltik Dənizi Dövlətləri Şurası ilə əməkdaşlıq etmək istəyirik.

Azərbaycan regionda və dünyada öz mövqelərini möhkəmləndirir. Həyata keçirilən siyasi və iqtisadi islahatlar ölkənin dinamik inkişafına imkan yaradıbdır. 2005-ci ildə Azərbaycan iqtisadiyyatı ən yüksək inkişaf sürətinə malik olmuşdur. Ümumi daxili məhsulun həcmi 26 faizdən çox artmışdır. Son 10 ildə iqtisadiyyatımıza 32 milyard dollar sərmayə qoyulmuşdur. Son iki il yarım ərzində isə ölkədə 380 min yeni iş yeri açılmışdır.

Biz eyni zamanda regionda sabitliyin və təhlükəsizliyin möhkəmlənməsinə, iqtisadi inkişafa təkan verəcək beynəlxalq layihələr həyata keçiririk. Şərqi-Qərbi dəhlizinin əsas xətlərindən biri olan Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri Azərbaycan neftini bir neçə gün bundan əvvəl dünya bazarlarına çıxardı. Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu layihələrinin həyata keçirilməsi həm Azərbaycanın, həm də regionun inkişafında mühüm rol oynayacaqdır.

Lakin mövcud münaqişələri aradan qaldırmadan regionda sülhə və təhlükəsizliyə nail olmaq mümkün deyildir. Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü regionda sabitliyi pozan başlıca amildir. Bu təcavüz və etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində torpaqlarımızın 20 faizi işğal edilmiş, ölkədə bir milyondan çox qaçqın və məcburi köçkün yaranmışdır.

Azərbaycan münaqişənin beynəlxalq hüquqa uyğun, ölkəmizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində ədalətli nizama salınmasını, münaqişə ilə bağlı BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin, ATƏT, Avropa Şurası və digər beynəlxalq təşkilatların qərarlarının yerinə yetirilməsini tələb edir.

Hörmətli cənab Prezident, Azərbaycana rəsmi səfərinizdən məmnun olduğumu bir daha ifadə edir, Sizə cansağlığı, ölkənizə və xalqınıza daim inkişaf, uğurlar arzulayıram və bu bədəni Sizin şərafinizə, xanım Alma Adamkienenin şərafinə, Azərbaycan ilə Litva arasında səmimi dostluq və faydalı əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişafının şərafinə qaldırıram.

Sağ olun.

Litva prezidenti Valdas Adamkusun nitqi

Zati-aliləri cənab Prezident İlham Əliyev!

Hörmətli xanım Mehriban Əliyeva!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Sizin valehedici və ecazkar dost ölkənizdə xoş bir ünsiyyət şəraitində qonaq olduğumuz üçün mən və Litva nümayəndə heyətinin üzvləri böyük məmnunluq hissləri keçiririk. Bütün nümayəndə heyətinə göstərilən qonaqpərvərliyə və diqqətə görə Sizə səmimi-qəlbədən təşəkkür edirəm. Cənab Prezident, əminəm ki, Sizinlə daha tez-tez baş verən görüşlərimiz dövlətlərimiz və xalqlarımız arasında, ticarət əlaqələrimizdə daha sürətli şəkildə yeni əməkdaşlıq tarixinin yaranmasına xidmət edir.

Cənab Prezident!

Biz bu gün Bakıda yalnız ticarət əlaqələrimizə, xarici siyasət və təhlükəsizlik sahəsindəki münasibətlərimizə yeni təkan vermək üçün görüşürük. Belə ki, bizim görüşümüzün gündəliyində həmçinin Baltik və Qafqaz dövlətlərinin regional əməkdaşlığının genişləndirilməsi, Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında siyasi, iqtisadi sahələrdə və enerji sahəsində tərəfdaşlıq münasibətləri, Qafqazın həyatına maneə olan münaqişələrin sülh yolu ilə həllinin axtarışı kimi mühüm məsələlər durur.

Xüsusilə vacibdir ki, bugünkü dialoqumuzun əsasında nəinki bizi bir-birimizə bağlayan qarşılıqlı etimad və rəğbət hissləri, eləcə də Litva və Qafqaz xalqlarının qədim tarixi əlaqələri

durur. Biz hələ 1918-ci ildə, müstəqil dövlətlərimiz yaradılan dövrdə bir-birimizə ciddi şəkildə maraq göstərmiş və hətta diplomatik münasibətlər qurmaq üçün çalışmışıq.

Hələ XX əsrin əvvəllərində, o vaxtlar burada yaşamış və neft sənayesində çalışmış, habelə poçt xidmətində, orduda qulluqda olmuş çoxlu litvalı Azərbaycanın ictimai həyatında fəal iştirak etmişdir. Litva ədəbiyyatının klassiki, yazıçı Vintsas Kreve-Mitskyaviçyus o dövrdə Bakı Universitetinin ilk professorlarından biri olmuş, Bakı Litvalıları Cəmiyyətinin sədri kimi, müstəqil Azərbaycan Respublikasının quruculuğu işlərində fəal çalışmış və Litvanın Azərbaycanda ilk konsulu işləmişdir.

Məmnuniyyətlə qeyd edirəm ki, Dirçəliş Hərəkatının Litva Sayudisinin hələ ilk təşəkkül tapması dövründə Vilyüsdə Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyəti yaradılmışdır və o vaxtdan indiyədək filoloq Mahir Həmzəyevin sədrlik etdiyi bu təşkilat digər milli azlıqlarla bərabər, Litvanın dövlət müstəqilliyinin bərpa olunmasında fəal iştirak etmiş, Litvanın demokratik Avropa dövlətləri ailəsinə qayıtması üçün çox işlər görmüşdür. Dövlətimizə belə loyallıq münasibət göstərdiklərinə görə biz Sizin soydaşlarımız olan Litvanın azəri vətəndaşlarına minnətdarıq.

Zati-aliləri, bu gün gələcəyimizi birgə qurmaq üçün nadir imkanlarımız vardır. Ölkələrimizdə kifayət qədər istedadlar və yeni ideyalarla çıxış edən insanlar mövcuddur. Biz hökmən onların imkanlarından, demokratik dəyərləri bəsləyə-bəsləyə müasir Avropa tərəfdaşlığını qurmaq, biri-birimizin ən yaxşı təcrübəsindən bəhrələnmək üçün istifadə etməliyik.

Vilyüsdə və Bakıda səfirliklərin açılması, investisiyaların qoyulması və ticarət əlaqələri üçün yeni yollar açan müqavilələrin imzalanması, əlbəttə ki, vaxtında atılmış addımlardır. Əminəm ki, indi Bakıda səfərdə olan Litva iş adamlarının nümayəndə heyətinin üzvləri burada özlərinə yeni tərəfdaşlar tapacaq və bu, öz növbəsində, hərtərəfli əməkdaşlığımızı gücləndirəcəkdir.

Xalqlarımız arasındakı tarixi paralellərə nəzər yetirərkən görürəm ki, bizim ən böyük sərvətimizi – xalqlarımız və

mədəniyyətlərimiz arasındakı əlaqələri genişləndirib möhkəmləndirən, asılı olmayan və məhdudiyətə məruz qalmadan yaratmaq təşəbbüsü göstərən adamlarımız indiyədək heç vaxt bugünkü qədər olmamışdır. Məşhur «Dədə Qorqud» dastanlarının, Nizami, Səməd Vurğun, İlyas Əfəndiyev kimi ədəbi klassiklərin əsərlərinin Litva dilinə tərcüməsi sayəsində ölkənin mədəniyyəti və xalqının müdriklik xəzinəsi bizim üçün daha yaxın və anlaşıqlı olmuşdur.

Münasibətlərimizdə yeni misallar da mövcuddur. Bizim siyasətçilərimiz və diplomatlarımız beynəlxalq təşkilatların iclaslarında birgə iştirak edirlər. Litvalı Rimas Kurtinaytis Azərbaycan basketbolunda ustalıqın artması üçün çalışır, azərbaycanlı İdrak Dadaşov isə Vilyandə «Penki Kontinentay», «5 qitə» şirkətinin işinə uğurla rəhbərlik edir. Uşaqlarımızı YUNESKO-nun dəstəyi ilə Qafqaz və Baltik ölkələri xalqları nağıllarının çap olunduğu «Nağıl körpüləri» kitabı birləşdirir.

Biz yeniliklər üçün açıq olmağımızla, dünya xalqlarının işlərində fəal iştirak etməklə və beynəlxalq siyasətin ən ciddi suallarının həllinə qoşulmaq istəyimizlə bir-birimizə bənzəyirik. Əsgərlərimiz İraqda və Əfqanıstanda beynəlxalq əməliyyatlarda iştirak edir, fəal surətdə öz təcrübələrini bölüşürlər. Biz idarəçilik bacarığımızı birgə təkmilləşdirir, hüquqi aktlarımızı uyğunlaşdırırıq. Əminəm ki, bu cür oxşarlıqlara görə biz xoşniyyətli qonşuluq əlaqələri quran yaxın müttəfiqə çevriləcəyik.

Cənab Prezident, bu gün bizim ölkələri səmimi açıqlıq və qarşılıqlı etimad mühiti birləşdirir. İnanıram ki, gün gələcək, ölkələrimizi ticarət yolları və enerji şəbəkələri bir-biri ilə bağlayacaq, xalqlarımızı isə Avroatlantik icmasının əlaqələri birləşdirəcəkdir.

Cənab Prezident, çalışqan və səbatlı olduğunuz üçün Sizin liderlik xüsusiyyətləriniz və Azərbaycanın gələcək islahatlarının müvəffəqiyyəti məndə şübhə doğurmur. Sizə və hökumətinizə uğurlar, Azərbaycan əhalisinə isə firavanlıq, sabitlik və çiçəklənən həyat arzu edirəm.

Cənab Prezident, Avroatlantik əməkdaşlığı sualları müzakirə olunarkən Siz həmişə mənə dost və strateji tərəfdaş kimi güvənə bilərsiniz.

Nitqimi yekunlaşdıraraq, mən aşağıdakı fikirləri bildirmək istəyirəm. Hətta çox qısa səfərimin hələ ilk günü başa çatdıqdan sonra da Azərbaycanla bağlı baxışlarım olduqca aydındır. Ərazi bütövlüyü və sərhədlərin toxunulmazlığı prinsiplərinə hörmətlə yanaşılmalıdır. Bu, müasir beynəlxalq sistemin əsasını təşkil edir. Biz beynəlxalq sistemin məhv edilməsinə imkan verə bilmərik. Mənim fikrimcə, Dağlıq Qarabağ problemi aşağıdakı kimi həll olunmalıdır:

Birincisi, işğalçı silahlı qüvvələr çıxarılmalı və bu, beynəlxalq müşahidəçilərin nəzarəti altında həyata keçirilməlidir.

İkincisi, bununla yerli əhali üçün sabitlik, təhlükəsizlik təmin ediləcək və Azərbaycanın suverenliyi tədricən bərpa olunacaqdır.

Sonda demək istəyirəm ki, Azərbaycan kimi böyük ölkəyə səfər edərkən, mən öz müqəddəratını təyin etmiş Azərbaycan xalqını Avropanın bir hissəsi kimi görürəm.

Fürsətdən istifadə edərək, bu badəni Sizin sağlığınıza qaldırıram. Sağ olun.

**AKADEMİK ZƏRİFƏ ƏLİYEVƏ ADINA
AZƏRBAYCAN ELMİ-TƏDQIQAT
GÖZ XƏSTƏLİKLƏRİ İNSTİTUTUNUN
ƏMƏKDAŞLARINA**

Əziz dostlar!

Sizi – akademik Zərifə Əliyeva adına Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Göz Xəstəlikləri İnstitutunun əməkdaşlarını institutunuzun yaradılmasının 60 illiyi münasibətilə səmimi-qəlbdən təbrik edirəm.

Ölkənin tanınmış elm və müalicə mərkəzlərindən hesab edilən Göz Xəstəlikləri İnstitutunun bütün fəaliyyəti nəcib bir işə – xalqın sağlamlığının qorunmasına həsr olunmuşdur. Ötən illər ərzində institut müxtəlif göz xəstəliklərinin diaqnostikası, profilaktikası və müalicəsi ilə bağlı dərin elmi araşdırmalar aparmaqla yanaşı, respublikada göz xəstəlikləri üzrə bütün tibb müəssisələrinin təşkilində və bu müəssisələr üçün kadrların hazırlanmasında böyük xidmətlər göstərmişdir. Azərbaycanda bir çox ağır göz xəstəliklərinin qarşısının alınması və aradan qaldırılmasında, ümumiyyətlə, elmi-tibbi mühitin formalaşmasında institutunuzun böyük rolu olmuşdur. Məhz sizin institutun əməkdaşlarının səmərəli tədqiqat işləri və ardıcıl həyata keçirdikləri məqsədyönlü tədbirlər sayəsində son illərdə respublikada təhlükəli göz xəstəliklərinin kökü kəsilmiş, dünya işığına həsrət qalmış yüzlərlə insanın gözlərinə nur gəlmişdir.

Demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu yolu ilə inamla irəliləyən müstəqil Azərbaycan keçən əsrin 90-cı illərinin çətinliklərini arxada qoyaraq ölkə daxilində böyük quruculuq işləri aparır və gündən-günə mövqeyini bütün dünyada möhkəmləndirir. Bu işə öz növbəsində xalqımızın sülh və xoş güzəran, firavanlıq şəraitində yaşamasını təmin edəcəkdir. Şübhə yoxdur ki, həyatın bütün sahələrində dinamik inkişaf mərhələsinə

---

qədəm qoymuş ölkəmiz tibb elminin inkişafı, əhaliyə tibbi xidmətin səviyyəsinin yüksəldilməsi sahəsində də mühüm nailiyyətlər qazanacaqdır. İnanıram ki, bu uğurlar arasında sizin də payınız olacaq və öz şərəfli əməyiniz sayəsində üzərinizə düşən olduqca vacib işin öhdəsindən ləyaqətlə gələcəksiniz.

Əmin olduğumu bildirirəm ki, Ümnisə Musabəyova, Zərifə Əliyeva, Nazim Əfəndiyev, Zəhra Quliyeva kimi görkəmli alim və həkimlər yetirmiş Azərbaycan oftalmologiya məktəbinin zəngin ənənələrini davam etdirən Elmi-Tədqiqat Göz Xəstəlikləri İnstitutu səhiyyə sahəsində müstəqil Azərbaycan dövləti qarşısında duran böyük vəzifələrin yerinə yetirilməsi işinə töhfəsini bundan sonra da verəcək, xalqımızın sağlamlığının qorunması naminə əlindən gələni əsirgəməyəcəkdir. Sizə bu məsuliyyətli, xeyirxah və gərəkli fəaliyyətinizdə yeni-yeni müvəffəqiyyətlər arzulayıram, hamınıza cansağlığı və xoşbəxtlik diləyirəm.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 8 iyun 2006-cı il

AZƏRBAYCAN – LİTVA BİZNES FORUMUNDA NİTQ

Bakı, «Excelsior» mehmanxanası

9 iyun 2006-cı il

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev və Litva prezidenti Valdas Adamkus forumda iştirak etmişlər.

Forumun iştirakçıları dövlət başçılarını səmimiyyətlə qarşıladılar. Azərbaycanın İqtisadi İnkişaf naziri Heydər Babayev açılışda çıxış edərək dövlət başçılarını və forumun iştirakçılarını salamladı, iqtisadi əməkdaşlığın inkişafına maraq göstərən hər iki ölkənin iş adamlarına təşəkkürünü bildirdi. O, Azərbaycanın iqtisadi uğurlarından danışıaraq ümumi daxili məhsulun həcminin ildən-ilə artdığını, dövlətimizi regionda lider ölkəyə çevirən global enerji layihələrinin həyata keçirildiyini qeyd etdi. Nazir bildirdi ki, ölkəmizdə qeyri-neft sektoru fəal inkişaf edir, sosial sahəyə, əhəlinin rifahının yüksəlməsinə böyük diqqət yetirilir.

Azərbaycan Avropa qurumlarına inteqrasiya siyasəti aparır, ölkəmiz Avropa İttifaqının «Genişlənən Avropa – yeni qonşular» proqramına qoşulmuşdur.

Heydər Babayev Azərbaycan–Litva iqtisadi əməkdaşlığından danışaraq dedi ki, 2005-ci ildə iki ölkə arasında əmtəə dövriyyəsinin həcmi 7 milyon dollar olmuşdur. O, ümidvar olduğunu söylədi ki, bu forum qarşılıqlı surətdə faydalı əməkdaşlığın genişlənməsində, Azərbaycanın və Litvanın işgüzar dairələrinin nümayəndələri arasında əlaqələr yaradılmasında öz rolunu oynayacaqdır.

Azərbaycan və Litva prezidentləri forumda nitq söylədilər.

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin nitqi

Hörmətli cənab Prezident!

Əziz qonaqlar!

Bu gün ölkələrimiz arasında iqtisadi münasibətlərin inkişafı baxımından çox əlamətdar bir gündür. Mən çox şadam ki, Litva prezidentinin Azərbaycana rəsmi səfəri çərçivəsində işgüzar dairələrimiz bir-biri ilə görüşmək, fikir mübadiləsi aparmaq, hər bir ölkənin imkanlarını qiymətləndirmək və uzunmüddətli iqtisadi əlaqələr qurmaq fürsəti əldə etmişlər.

Təbii ki, yaşadığımız ümumi siyasi sistemdə, sovet vaxtında da müəyyən iqtisadi münasibətlər mövcud olmuşdur. Lakin SSRİ-nin süqutundan sonra, əfsuslar olsun ki, iqtisadi əlaqələrin böyük hissəsi itirilmişdir. Ölkələrimiz keçid dövrünü yaşamışdır. Əlbəttə ki, bir çox iqtisadi və daxili problemlər iqtisadi imkanların qiymətləndirilməsinə imkan verməmişdir.

Bu gün isə Avropa İttifaqının üzvü və çox güclü iqtisadi potensiala və artıma malik olan Litva bir tərəfdən, iqtisadi böhrandan uğurla çıxmış və sürətlə iqtisadi inkişaf edən Azərbaycan digər tərəfdən iqtisadi nailiyyətlərimizin daha da artırılması üçün çox gözəl imkan yaradır. Əminəm ki, qarşılıqlı surətdə faydalı iqtisadi əməkdaşlıq olduqca səmərəli ola bilər. Təbii ki, hökumətlərin oynadığı rol çox əhəmiyyətlidir, lakin eyni zamanda, sizin tərəfinizdən də birgə fəaliyyətin başlanması üçün çox güclü iqtisadi təkanlar olmalıdır. Azərbaycan öz infrastrukturunu, potensialını, resurslarını və xidmətlərini təklif edə bilər. Təbii ki, Litva da bu işləri görə bilər. Litva Avropa İttifaqının üzvüdür. Azərbaycan tamamilə Avropa standartlarına uyğun olaraq öz siyasi və iqtisadi sistemini dünya sisteminə qovuşdurmaqdadır. Gələcək illər ərzində Azərbaycanda iqtisadi artım daha sürətli olacaqdır. Həmin artım elə bu gün müşahidə edilir. Yəni burada söhbət təkcə çox gözəl makroiqtisadi göstəricilərdən getmir. Eyni zamanda, bu iqtisadi inkişaf artıq insanların gündəlik həyatında hiss olunur. Məsəl üçün, inşaat

biznesi, enerji inkişafı sahələrinin adı çəkilə bilər. Bütün bunlar bir-birilə bağlıdır. Azərbaycanın Avropa ilə Asiya arasında təbii körpü rolunu oynaması, mühüm coğrafi-strateji mövqeyi və yaradılan bütün lazımı infrastruktur da çox faydalı ola bilər. Bizim gələcək üçün planlarımız böyükdür. Bir çox layihələrimiz var ki, orada böyük beynəlxalq əməkdaşlıq tələb olunur. Adambaşına düşən birbaşa xarici sərmayələrin həcminə görə Azərbaycan keçmiş sovet respublikaları arasında birinci yeri tutur. Bu, eyni zamanda, ölkədə çox yaxşı biznes mühitinin yaradılmasından xəbər verir. Ona görə də Litvadan olan potensial sərmayədarlar özlərini burada təhlükəsiz və rahat hiss edə bilərlər. Bildiyiniz kimi, bu amil digər ölkədə uğurlu iqtisadi əməkdaşlığın və sərmayə qoyuluşunun əsas şərtlərindəndir.

Hazırda biz iqtisadiyyatımızı şaxələndirməyə çalışırıq. Təbii ki, enerji sektoru bir çox illər ərzində iqtisadiyyatımızın əsasını təşkil edəcəkdir. Yəni bizim görəcəyimiz işlərdən asılı olmayaraq, iqtisadiyyatın heç bir digər sahəsi həmin sektorla müqayisə edilə bilməz. Çünki gələn iki-üç il ərzində ölkəmizdə neft və qaz hasilatının həcmi artacaqdır. Bu səbəbə görə hazırda bizim əsas diqqətimiz qeyri-neft sektorunun inkişafına yönəlibdir. Yəni kənd təsərrüfatı, xidmətlər sahəsi nəzərdə tutulur və sizin həmin sahələrdə çox yaxşı təcrübəniz var. Bu gün görüşə gəlməzdən əvvəl, biz rəsmilərlə fikir mübadiləsi apardıqdan sonra belə bir nəticəyə gəldik ki, artıq çox münasib imkanlar mövcuddur və biznes aparılır. Ümumiyyətlə, iş adamı onun üçün faydalı olan biznes sahəsini rəsmilərdən daha yaxşı müəyyən edir.

Birgə işləmək üçün yaxşı iradəmiz var. Ölkələrimiz dostdur, biz bir-birimizə çox güclü siyasi dəstək veririk. Prezident Valdas Adamkusun Azərbaycana indiki səfəri ölkələrimiz arasında təşəkkül tapmış möhkəm siyasi münasibətlərin bariz nümunəsidir. Bizim potensialımız var. İki tərəf arasında istifadə olunacaq və qarşılıqlı fayda gətirəcək imkanlar var. Bu gün burada hər iki ölkənin çoxsaylı iş adamları əyləşib və onlar

potensial əməkdaşlıq imkanlarını müzakirə edəcəklər. Hesab edirəm ki, siz diqqətinizi əsasən praktiki məsələlərə yönəltəsiniz, çox faydalı olar. Siz qanun normaları, hüquqi sistem, vergi sistemi, sərmayə imkanları, layihələrlə tanış ola bilərsiniz. Bu yaxınlarda biz dövlətə məxsus olan sərmayə şirkəti yaratmışıq. Onun ilkin kapitalı 100 milyon ABŞ dollarıdır. Bu, yalnız cari il üçün nəzərdə tutulub və gələn il bu rəqəm, ola bilsin ki, artırılacaqdır. Bu şirkətin məqsədi Azərbaycanda müxtəlif sənaye layihələrinin həyata keçirilməsində həmsərmayəçi olmaqdır. Bu, xarici sərmayədarları ölkəyə cəlb edə bilər.

Biz hökumət tərəfindən təcili qaydada inkişaf etdirilməli və prioritet xarakterli əsas sahələri müəyyən etməliyik. Eyni zamanda hesab edirəm ki, dövlət sərmayə şirkətinin Azərbaycanda həmin layihələrdəki iştirakı potensial sərmayədarların etimadını artıracaqdır. Yəni əgər onlar dövlət şirkəti ilə hansısa layihədə iştirak etsələr, onun uğuruna tam əmin olacaqlar.

Bütün imkanlar göz qabağındadır. Hesab edirəm ki, əgər işgüzar dairələr həyata keçirilməsini planlaşdırdığımız praktiki layihələrə və sizin düşündüyünüz layihələrə diqqət yetirərsələr, onda bunun nəticələri olacaqdır.

Mən sizin hamınızı bir daha salamlamaq istəyirəm. Bugünkü tədbiri ikitərəfli münasibətlər üçün çox mühüm hesab edirəm və forum gələcəkdə əlaqələrimizin inkişafında əsas rol oynaya bilər. Mən fəaliyyətinizdə sizə uğurlar arzulayıram.

Çox sağ olun.

Litva prezidenti Valdas Adamkusun nitqi

Çox sağ olun, cənab Prezident!

Xanımlar və cənablar!

Görürəm ki, hörmətli prezident Əliyev müəyyən edilməli bütün məsələləri, demək olar ki, artıq qeyd etdi. Lakin icazə verin, mən də müəyyən amilləri vurğulayım.

Hesab edirəm ki, bu cür görüşlər hətta diplomatik toplantılardan da vacibdir. Lakin mən sizi əmin etmək istəyirəm ki, ölkələrimizin münasibətləri elə bir yüksək səviyyəyə çatıb ki, mən hətta bu cür gözəl diplomatik münasibətlərin və əməkdaşlığın daha da yaxşılaşdırılmasına ehtiyac belə görmürəm.

Ancaq biznes adamlarımızın qarşısında hələ də istifadə olunmamış böyük imkanlar durur. Mən burada Litva tərəfinin perspektivlərini nəzərdə tuturam. Tamamilə razıyam ki, biz struktur baxımından eyni məkandan, planlı iqtisadiyyatdan çıxmış ölkələrlik. O vaxt azad müəssisə, azad təşəbbüs, azad enerji kimi fikirlərə imkan verilmirdi. Lakin on beş il keçdikdən sonra mən hazırda əməkdaşlığımızın formalaşmış yeni konsepsiyasını qəbul edirəm. Fərəh hissi ilə demək istəyirəm ki, bu gün biz əldə etdiyimiz nailiyyətlər, gördüyümüz işlər haqqında nəinki danışa, onu real həyatda duya da bilərik. Bunlar bizim hamımız üçün olduqca yaxşı fürsət yaradır. Mən çox şadam ki, burada bizim çox güclü biznes nümayəndələrimiz əyləşiblər. Onlar müəyyən məsələlər barədə birbaşa fikir mübadiləsi aparmaq, imkanları və əməkdaşlıq yollarını araşdırmaq fürsətinə malik olacaq və daha yaxşı məhsulların istehsalı sahəsində rəqabət yollarını müzakirə edəcəklər. Beləliklə, bizneslə məşğul olan həm sizin, həm bizim nümayəndələrimiz üçün təkan – gəlir və faydadır. Yəni burada söhbət ölkəmizə gəlib mavi gözlü gözəl sarışın qızlarla tanış olmaqdan və biznesi buna qurban verməkdən getmir. Buradakı əsas cavab – gəlirdir. Yəni Litva sizin böyük gəlirlər götürməyiniz üçün yaxşı imkanları təmin edən bir ölkədir. Bizə belə bir əməkdaşlıq lazımdır. Təbii ki, bizim ölkədə sizin təbii sərvətlər kimi resurslarımız yoxdur. Lakin bizim sizin təbii sərvətlərinizə ehtiyacımız var. Bizə enerji daşıyıcıları lazımdır. Yalnız güclü iqtisadiyyat ölkəni siyasi cəhətdən də gücləndirə bilər.

Dünən biz prezident Əliyevlə ölkələrimizin yeni struktura malik olan Avropadakı yeri barədə danışdıq. Biz qloballaşmanı müzakirə etdik. Bəzi insanlar buna hətta nifrətlə yanaşır, lakin mən demək istəyirəm ki, bu, pis ideya deyildir. Onun nəticəsində dünya sistemində mövcud olan bazarlara çıxış açılır. Biz bunun faydası üçün çalışmalıyıq, birgə işləməliyik. Mən, adətən, deyirəm ki, bu, həyatımızın ən böyük imkanlarıdır. Əgər biz bunu etməsək və fürsəti əldən qaçırsaq, onda heç kimi yox, özümüzü günahlandırmalıyıq. Beləliklə, prezident Əliyevin indi dediyi sözləri mən təkrar etməyəcəyəm. Mən sizi bu forum kimi digər tədbirlərə dəvət edir, Litvaya səfər etməyə çağırıram. Bununla siz əldə etdiyimiz tərəqqini özünüz görə bilərsiniz, sıfırdan başladığımız işlərlə tanış olacaq və keçmişlə müqayisədə yeni dəyişiklikləri seyr edəcəksiniz.

Bu fürsət üçün çox minnətdaram və ümid edirəm ki, birgə əməkdaşlıq öz bəhrəsini verəcəkdir.

Çox sağ olun.

* * *

Sonra forum işini davam etdirdi. Litvanın Təsərrüfat və İqtisadiyyat nazirinin müavini Anitsemas İqnomas çıxışında ölkəsinin enerji ehtiyatlarından, neft və qaz məhsulları istehsalından, onların maya dəyərindən, ölkə daxilində satışının təşkilindən, bu məhsulların dünya bazarına çıxarılması yollarından, yükdaşımaların təşkilindən, vergi ödənişlərindən və s. danışdı.

Azərbaycanda İxracın və İnvestisiyaların Təşviqi Fondunun prezidenti Emil Məcidov ölkəmizdə özəl bölmənin sürətli inkişafından, Bakı–Tbilisi–Ceyhan ixrac neft kəməri vasitəsilə Azərbaycan neftinin dünya bazarına çatdırılmasından, ölkə büdcəsinin sürətli artımından, əhalinin alıcılıq qabiliyyətinin gündən-günə yüksəlməsindən ətraflı bəhs etdi. O bildirdi ki, gəlirlərin müəyyən hissəsi kənd təsərrüfatı, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət və s. sahələrin inkişafına yönəldilir. Hazırda Azərbaycanın xarici kreditlərdən asılılığı yoxdur və ölkəmiz bizimlə işləmək istəyən əcnəbi sərmayəçilər üçün açıqdır.

Litva Sənaye İşçiləri Konfederasiyası xarici əlaqələr departamentinin direktoru Simonas Qirdziyayskas ölkəsinin iqtisadiyyatında üstünlük təşkil edən orta və kiçik biznesin inkişafı sahəsində təmsil etdiyi qurumun fəaliyyəti barədə ətraflı məlumat verdi.

Axırda hər iki ölkənin iş adamları qarşılıqlı iqtisadi əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinə dair danışıqlar apardılar.

**LİTVA PREZİDENTİ VALDAS ADAMKUS VƏ
XANIMI ALMA ADAMKIENE
HEYDƏR ƏLİYEV FONDUNDA**

Heydər Əliyev Fondu

9 iyun 2006-cı il

Litva prezidenti Valdas Adamkus və xanımı Alma Adamkiene iyunun 9-da Heydər Əliyev Fondunda olmuşlar.

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev və fondun prezidenti, YUNESKO-nun Xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyeva Litvanın dövlət başçısını və onun xanımını böyük səmimiyyətlə qarşıladılar.

Ali qonaq və xanımı müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu və memarı, ulu öndər Heydər Əliyevin həyatının ən müxtəlif məqamlarını əks etdirən nadir fotoşəkillərlə tanış oldular, ümummilli liderə məxsus əşyalara maraqla tamaşa etdilər.

Litva prezidentinə Azərbaycan xalqının dahi oğlunun xatirəsinə ehtiram əlaməti olaraq yaradılmış fondun məqsədləri barədə məlumat verildi. Bildirildi ki, fondun əsas məqsədləri prezident Heydər Əliyevin zəngin irsini öyrənmək və təbliğ etməkdən, onun Azərbaycanın sosial-iqtisadi, mədəni tərəqqisinə yönəlmiş genişmiqyaslı fəaliyyəti barədə gələcək nəsillərdə əyani təsəvvür yaratmaqdan, dahi şəxsiyyətin müəllifi olduğu beynəlxalq layihələrin həyata keçirilməsini dəstəkləməkdən, Azərbaycan mədəniyyəti və tarixinin geniş təbliği ilə əlaqədar aparılan işlərə kömək göstərməkdən ibarətdir.

Prezident İlham Əliyev ümummilli liderin müxtəlif dövrlərdəki fəaliyyəti ilə bağlı tarixi fotolar əsasında Litva prezidentinə məlumat verdi. Sovetlər Birliyi zamanında Azərbaycana rəhbərlik etdiyi, SSRİ rəhbərliyində çalışdığı illər, ən nəhayət,

müstəqil Azərbaycanın prezidenti olduğu tarixi dövr bu fotoşəkillərdə geniş əksini tapmışdır. Dünyanın böyük siyasi və dövlət xadimləri ilə keçirdiyi diplomatik görüşləri yada salan nadir fotolar da böyük maraq doğurdu. Litva prezidenti Valdas Adamkus fondla tanışlıqdan sonra Xatirə kitabına öz ürək sözlərini yazdı.

Fondun prezidenti Mehriban xanım Əliyeva ali qonağa hədiyyə təqdim etdi. Sonra Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev və Litva prezidenti Valdas Adamkus və xanımları fondun binasının eyvanından Bakının mənzərəsini, o cümlədən qədim İçərişəhəri seyr etdilər.

Dövlət başçıları və xanımları sonra çay süfrəsi arxasında səmimi söhbət etdilər. Prezident İlham Əliyev prezident Valdas Adamkusa respublikamıza səfəri zamanı keçirdiyi görüşləri əks etdirən fotoalbom təqdim etdi.

Dövlət başçıları və xanımları xatirə şəkli çəkdirdilər.

RUSİYANIN FÖVQƏLADƏ HALLAR NAZİRİ SERGEY ŞOYQU İLƏ GÖRÜŞ

Prezident sarayı

9 iyun 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 9-da Prezident sarayında Rusiya Federasiyasının Fövqəladə Hallar naziri Sergey Şoyqunu qəbul etmişdir.

Görüşdə ölkələrimiz arasında müxtəlif sahələrdə ikitərəfli əlaqələrin uğurla inkişaf etdiyi vurğulandı, Azərbaycanın və Rusiyanın müvafiq nazirlikləri və strukturları arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsindən məmnunluq ifadə olundu.

Azərbaycanda Fövqəladə Hallar Nazirliyinin yenidən yaradılmasına baxmayaraq, dövlət tərəfindən bu sahəyə böyük qayğı, diqqət göstərildiyi və nazirliyin tam yüksək səviyyədə fəaliyyət göstərməsi üçün konkret işlərin görüldüyü vurğulandı. Hər iki ölkənin fövqəladə hallar nazirlikləri arasında əməkdaşlığın Azərbaycan–Rusiya münasibətlərində rol oynadığı bildirildi.

**RUSİYA TİBB ELMLƏRİ AKADEMİYASININ
HƏQİQİ ÜZVLƏRİ, MƏŞHUR
OFTALMOLOQLAR ARKADİ NESTEROV VƏ
ALEVTİNA BROVKİNA İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

9 iyun 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 9-da Prezident sarayında Rusiya Tibb Elmləri Akademiyasının həqiqi üzvləri, məşhur oftalmoloqlar Arkadi Nesterov və Alevtina Brovkinanı qəbul etmişdir.

Akademik Zərifə xanım Əliyeva adına Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Göz Xəstəlikləri İnstitutunun açılmasının 60 illiyi münasibətilə keçirilən tədbirlərdə iştirak etmək üçün Bakıya gəlmiş akademik Arkadi Nesterov və akademik Alevtina Brovkinə Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva ilə görüşlərindən böyük iftixar və məmnunluq hissi keçirdiklərini bildirdilər. Rusiyalı alimlər mərhum akademik Zərifə xanım Əliyeva ilə birgə elmi layihələr, elmi əsərlər üzərində çalışdıqları dövrləri xatırladaraq onun oftalmologiya elminin inkişafında rolunu xüsusi qeyd etdilər.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanda tibb elminin, o cümlədən oftalmologiyanın inkişafına dövlət qayğısından danışıdı.

**QARA DƏNİZ İQTİSADİ ƏMƏKDAŞLIQ
TƏŞKİLATININ BAŞ KATİBİ
LEONİDAS XRİZANTOPULOS
İLƏ GÖRÜŞ**

Prezident sarayı

12 iyun 2006-cı il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 12-də Prezident sarayında Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (QİƏT) Baş katibi Leonidas Xrizantopulosu qəbul etmişdir.

QİƏT-in Baş katibi Azərbaycanda bir neçə səmərəli görüşlər keçirdiyini, Heydər Əliyev Fondunda olduğunu, onun ölkənin sosial həyatında böyük işlər gördüyünün şahidi olduğunu söylədi. Qonaq dövlətimizin başçısının rəhbərliyi ilə Azərbaycanda iqtisadiyyatın yüksək sürətlə inkişaf etdiyini vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın müxtəlif beynəlxalq və regional təşkilatlarla, o cümlədən QİƏT-lə əməkdaşlığının daim genişləndiyini bildirdi, iqtisadiyyatın sürətli inkişafı istiqamətində görülən işlərdən danışdı.

Görüşdə Azərbaycanla QİƏT arasında müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığa dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Qara Dəniz Ticarət və İnkişaf Bankının nümayəndə heyəti ilə görüş

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 12-də Prezident sarayında Qara Dəniz Ticarət və İnkişaf Bankının prezidenti Hayrettin Kaplanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Azərbaycana səfər etmələrindən çox şad olduqlarını bildirən və onlara göstərilən qonaqpərvərliyə görə təşəkkür edən bankın prezidenti dedi ki, çox uğurlu görüşlər keçirmişik və bir sıra birgə layihələrimiz var.

Prezident İlham Əliyev nümayəndə heyəti ilə görüşdən şad olduğunu vurğulayaraq dedi ki, belə görüşlər gələcəkdə əlaqələrimizin daha da inkişaf etməsinə xidmət edir. Bu yaxınlarda Rumıniyada Qara dəniz forumunda iştirak etdik, bir çox məsələlər, xüsusilə Qara dəniz və Xəzər dənizi regionları arasında əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olundu. Hazırda regional əməkdaşlıqla bağlı layihələrin, o cümlədən nəqliyyat, enerji layihələrinin xüsusi əhəmiyyəti olduğunu vurğulayan dövlətimizin başçısı bildirdi ki, bunlar bizi daha da yaxınlaşdırır. Deyə bilərik ki, bu əməkdaşlıq uğurla həyata keçirilir, işbirliyimiz əməli xarakter daşıyır. Qara dəniz və Xəzər dənizi regionları artıq vahid region kimi qəbul edilir. Prezident İlham Əliyev vurğuladı ki, şübhəsiz, bu, regionda iqtisadi, siyasi vəziyyətə, təhlükəsizlik və sabitliyə təsir göstərə bilər. Sizin təmsil etdiyiniz xalqlarla gözəl münasibətlərimiz var.

Dövlətimizin başçısı daha sonra dedi ki, Azərbaycanda enerji, nəqliyyat və digər sahələrdə bir sıra layihələrin həyata keçirilməsi uğurla davam edir. Təbii ki, bu cür layihələrin maliyyə dəstəyinə ehtiyacı var. Müxtəlif ölkələr, onların şirkətləri əməkdaşlıqdan mənfəət əldə olunmasını görməlidir.

QEYDLƏR

1. İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı – Qərargahı Tehrandadır. 1992-ci ildən Azərbaycan Respublikası bu beynəlxalq təşkilatın üzvüdür. – 5–29,45,54,59,108,200.

2. Əfqanıstan, Ə f q a n ı s t a n İ s l a m D ö v l ə t i – Cənub–Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 652,2 min km², əhalisi 22,7 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 29 vilayətə və mərkəzə tabeli 2 mahala bölünür. Dövlət başçısı prezidentdir. Paytaxtı Kabil şəhəridir. – 5–29,212.

3. Həmid Kərzai (d.1957) – 2004-cü ildən Əfqanıstan İslam Dövlətinin prezidenti. 2001–2002-ci illərdə Əfqanıstanın Baş naziri olmuşdur. – 5–29.

4. İran, İ r a n İ s l a m R e s p u b l i k a s ı – Cənub–Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 1,65 milyon km², əhalisi 62,2 milyon nəfərdir. Paytaxtı Tehran şəhəridir. İnzibati cəhətdən 24 ostana bölünür. Ali qanunverici hakimiyyət orqanı 4 il müddətinə seçilən Xalq Şurası Məclisidir. Hökuməti Baş nazir təşkil, prezident isə təsdiq edir. – 5–29,108,192,205,236, 280.

5. Mahmud Əhmədiqjad (d.1956) – 2005–13-cü illərdə İran İslam Respublikasının prezidenti olmuşdur. Xarici siyasətdə ABŞ ilə münasibətlərin olduğu kimi qalmasını və heç bir güzəştə gedilməməsini müdafiə etmiş, BMT-ni fəaliyyətsizlikdə günahlandırmış və İranın nüvə proqramının həyata keçirilməsinin labüd olduğunu bildirirdi. – 5–29,108, 236.

6. Türkiyə Cümhuriyyəti – Qərbi Asiyada və Avropanın cənub–şərq kənarında dövlət. Sahəsi 780,6 min km², əhalisi 78 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 67 ilə (vilayətə) bölünür. Pay-

taxtı Ankara şəhəridir. Dövlət başçısı prezident, Ali qanunvericilik orqanı Türkiyə Böyük Millət Məclisidir. – 5–29,30,31, 35,36,38–40,54,152,168,172,184,187,214,220,222,249,250,262, 266,267,268–269,279.

7. Ərdoğan Rəcəb Tayyib (d.1954) – Türkiyə siyasi və dövlət xadimi. R.T.Ərdoğan 1980-ci ildən siyasi fəaliyyətə qoşulmuşdur. 1994-cü ilin martında İstanbul Böyük Şəhər Bələdiyyəsinin sədri, Ədalət və İnkişaf Partiyasının lideri. –

2002-ci ildə keçirilən növbədənkənar seçkilər nəticəsində Ədalət və İnkişaf Partiyası təkbəşinə hakimiyyətə gəlmək imkanı əldə etdi və Ərdoğan TBMM-də Türkiyənin Baş naziri seçildi. – 5–29,30.

8. Qazaxıstan, Q a z a x ı s t a n R e s p u b l i k a s ı – Avrasiyanın mərkəzi hissəsində dövlət. Sahəsi 2724,9 min km², əhalisi 16 679 min nəfərdir. Paytaxtı Astana şəhəridir. Dövlət başçısı prezident, qanunverici orqanı birpalatalı Ali Sovetdir. – 5–29,31,36,150,265,270–271.

9. Dəniyal Axmetov (d.1954) – Qazaxıstan dövlət xadimi. 2003–2007-ci illərdə Qazaxıstan Respublikasının Baş naziri, 2007–2009-cu illərdə Müdafiə naziri olmuşdur. İqtisad elmləri doktoru. – 5–29,31.

10. Pakistan, P a k i s t a n İ s l a m R e s p u b l i k a s ı – Cənubi Asiyada dövlət. Sahəsi 796 min km², əhalisi 133,5 milyon nəfərdir. Paytaxtı İslamabad şəhəridir. İnzibati cəhətdən 4 əyalətə və federal paytaxt ərazisinə bölünür. Dövlət başçısı prezident, qanunverici orqanı ikipalatalı parlamentdir. – 5–29,58–62.

11. Şövkət Əziz (d.1949) – Pakistan dövlət xadimi. 2004–2007-ci illərdə Pakistanın Baş naziri olmuşdur. – 5–29.

12. Tacikistan, T a c i k i s t a n R e s p u b l i k a s ı – Orta Asiyanın cənub–şərqində dövlət. Sahəsi 143,1 min km², əhalisi 5705 min nəfərdir. İnzibati ərazisi Bədaxşon Muxtar Vilayətinə, 2 vilayətə və 45 rayona bölünür. Dövlət başçısı prezident, qanunverici orqanı Məclisdir. Paytaxtı Düşənbədir. – 5–29,230.

13. Akil Akilov (d.1944) – Tacikistan dövlət xadimi. 1999–2013-cü illərdə Tacikistan Respublikasının Baş naziri olmuşdur. – 5–29.

14. Özbəkistan, Ö z b ə k i s t a n R e s p u b l i k a s ı – Orta Asiyanın mərkəzində dövlət. Sahəsi 447,4 min km², əhalisi 23 206 min nəfərdir. Özbəkistanın tərkibinə Qarakalpak Muxtar Respublikası və 12 vilayət daxildir. Dövlətin başçısı – prezident, qanunverici orqanı – Məclisdir. Paytaxtı Daşkənd şəhəridir. – 5–29,190.

15. Erkin Xəlilov (d.1955) – özbək hüquqşünası. Hüquq elmləri namizədi. 2005–2008-ci illərdə Özbəkistan Qanunvericilik Palatasının sədri olmuşdur. – 5–29.

16. Qırğızistan, Q ı r ğ ı z ı s t a n R e s p u b l i k a s ı – Orta Asiyanın şimal–şərqində dövlət. Sahəsi 198,5 min km², əhalisi 4526 min nəfərdir. İnzibati ərazisi 6 vilayətə, 40 rayona bölünür. Dövlət başçısı prezident, qanunverici orqanı parlamentdir. Paytaxtı Bişkekdir. – 5–29,190.

17. Almanbet Mattubraimov (d.1952) – mühəndis-texnoloq. 2005–2006-cı illərdə Qırğızistan Respublikasının Baş nazirinin müavini statusunda Avrasiya İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatında daimi nümayəndəsi olmuşdur. – 5–29.

18. Türkmənistan, T ü r k m ə n i s t a n R e s p u b l i k a s ı – Orta Asiyanın cənub–qərbində dövlət. Sahəsi 488,1 min

km², əhalisi 4574 min nəfərdir. İnzibati ərazisi 5 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı prezident, qanunverici orqanı Məclisdir. Paytaxtı Aşqabaddır. – 5–29.

19. Asxat Orazbay (d.1960) – Fövqəladə və Səlahiyyətli səfir. 1992-ci ildən Qazaxıstan Xarici İşlər Nazirliyində müxtəlif məsul vəzifələrdə çalışır. 2004–2006-cı illərdə İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (İƏT) Baş katibi olmuşdur. – 5–29.

20. Elmar Məmmədyarov, Elmar Məhərrəm oğlu (d.1960) – tarix elmləri namizədi, diplomat. 1995–98-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyində beynəlxalq təşkilatlar idarəsinin başçısı, 1998–2003-cü illərdə ABŞ-da Azərbaycan səfirliyində müşavir, 2003–04-cü illərdə İtaliyada Azərbaycan Respublikasının səfiri, 2004-cü ildən isə Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər naziridir. – 5–29, 286.

21. İmaməli Rəhmon, İmaməli Şərif oğlu (d.1952) – Tacikistanın siyasi və dövlət xadimi. 1992-ci ildə Tacikistan Ali Sovetinin sədri olmuşdur. Həmin ilin noyabrından Tacikistan Respublikasının prezidentidir. – 5,6,7,230.

22. Heydər Əliyev, Heydər Əlirza oğlu (1923–2003) – Müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, xalqımızın ümummillə lideri, görkəmli dövlət xadimi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti (1993–2003), iki dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı.

1964-cü ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi sədrinin müavini, 1967-ci ildə isə sədri vəzifəsinə irəli çəkilmişdir.

Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin iyul (1969) plenumunda Heydər Əliyev MK-nın büro üzvü, Azərbaycan KP MK-nın Birinci katibi seçilmişdir.

H.Əliyevin respublikaya rəhbərlik etdiyi ilk illərdən əhatəli iqtisadi konsepsiya hazırlanmış, yeni istehsal sahələri yaradılmış,

Azərbaycanın iqtisadi potensialı güclənmişdir. H.Əliyevin respublikaya bilavasitə rəhbərlik etdiyi dövrdə (1969–82-ci illər) idarəetmə mexanizminin və metodlarının təkmilləşdirilməsi, əmək və ictimai-siyasi fəallığın artırılması, kənd təsərrüfatının inkişafında yüksək göstəricilər əldə edilməsi, azərbaycançılıq məfkurəsinin, milli ruhun, milli özünüdərkini yüksəlişi, müstəqil dövlətçilik ideyalarının güclənməsi və reallaşması üçün dəyərli işlər görülmüşdür.

H.Əliyev 1971-ci ildə Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin üzvü, 1976-cı ilin martında Sov.İKP MK Siyasi Bürosu üzvlüyünə namizəd, 1982-ci ilin noyabrında isə Siyasi Büro üzvü seçilmiş və eyni zamanda SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin Birinci müavini təyin edilmişdir.

H.Əliyev Moskvada işlədiyi dövrdə də həmişə Azərbaycanı düşünmüş, onun taleyi ilə yaşamış, doğma respublikanın dünyada tanındılması üçün əlindən gələni etmişdir.

H.Əliyev 1990-cı ilin 20 yanvarında sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciəni qətiyyətlə pisləmiş və Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində kəskin bəyanatla çıxış etmişdir.

H.Əliyev 1990-cı ilin iyulunda Azərbaycana qayıtmış, əvvəlcə Bakıda, sonra isə Naxçıvanda yaşamışdır. O, 1991–93-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri, Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədr müavini olmuş, Ali Sovetin sessiyalarında fəal iştirak etmiş, Azərbaycanda mövcud ictimai-siyasi vəziyyəti həmişə obyektiv təhlil etmiş, mühüm prinsiplial fikirlər söyləmiş, Dağlıq Qarabağ münacişəsinin səbəblərini aşkara çıxarmış və təqsirkarların dəqiq ünvanını göstərmişdir. 1993-cü ilin may–iyununda dövlət böhranının, hakimiyyətsizliyin, başıpozuqluğun kulminasiya nöqtəsinə çatması ilə ölkədə vətəndaş müharibəsi və müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsi yarandıqda Azərbaycan xalqı H.Əliyevin hakimiyyətə gətirilməsi tələbi ilə ayağa qalxdı və Azərbaycanın o zamankı dövlət rəhbərliyi onu rəsmən Bakıya dəvət etməyə məcbur oldu. H.Əliyev iyunun 15-də Azərbaycan Ali Sovetinin sədri seçildi, iyulun 24-də Milli Məclisin

qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başladı.

1993-cü il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi nəticəsində H.Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. H.Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyinə qayıdışı ilə ölkənin ictimai-siyasi, sosial, iqtisadi, elmi-mədəni həyatında böyük dönüş oldu, beynəlxalq norma və prinsiplərə uyğun müstəqil dövlət quruculuğu prosesi başlandı. Dövlətimizin xarici siyasəti, eləcə də dünyanın aparıcı dövlətləri və beynəlxalq təşkilatları ilə əlaqələri milli maraqlara əsaslanan xətlə inkişaf etməyə başladı. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində ilk mərhələ kimi, cəbhə xəttində atəşkəs elan edilməsinə nail olundu. H. Əliyevin fəal diplomatiyası nəticəsində ATƏT-in Lissabon sammitində (1996) bu beynəlxalq təşkilatın 54 üzvündən 53-ü (Ermənistandan başqa) Dağlıq Qarabağ probleminin həllində Azərbaycanın mənafeyinə uyğun prinsipləri açıq şəkildə müdafiə etdi.

1994-cü ilin sentyabrında Bakıda dünyanın aparıcı neft şirkətləri ilə «Əsrin müqaviləsi» adı almış mühüm müqavilələr bağlandı.

1999-cu ilin aprelində GUÖAM birliyinin geniş bir məkanda yaranmasında H.Əliyevin önəmli xidməti olmuşdur.

H.Əliyevin «İnsan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında» fərmanları Azərbaycanın dünyaya və Avropaya inteqrasiyası prosesinin sürətləndirilməsinə geniş imkanlar yaratdı. Məhz bunun nəticəsində Azərbaycan 1996-cı ilin iyunundan Avropa Şurasına «Xüsusi qonaq» statusu almış, 2001-ci il yanvarın 25-də isə onun tamhüquqlu üzvü olmuşdur.

H.Əliyev 1998-ci il oktyabrın 11-də xalqın yüksək siyasi fəallığı şəraitində keçirilən seçkilərdə yekdilliklə yenidən prezident seçildi.

H.Əliyev bir sıra beynəlxalq mükafatlara, o cümlədən Beynəlxalq Atatürk Sülh Mükafatına, müxtəlif ölkə universitetlərinin fəxri doktoru adına və digər yüksək nüfuzlu fəxri adlara layiq görülmüşdür. — 6,35–37,38,39,44,56,61,67,68,71,82,101,

112,113,134,162,165,172,174,176,178,225,233,245,246,257,258, 259,260,268,272,276,298,315.

23. Bakı–Tbilisi–Ceyhan – 1998-ci il oktyabrın 29-da Azərbaycan, Türkiyə, Gürcüstan, Qazaxıstan, Özbəkistan prezidentləri və ABŞ-ın Energetika naziri Bakı–Tbilisi–Ceyhan marşrutunu müdafiə edən «Ankara bəyannaməsini» imzalamışlar. Uzunluğu 1695 km olan Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri 2006-cı ildə istifadəyə verilmişdir. – 9–25,30,35–37,39,44,54,76, 86,101,130,165,174–176,201,211,239,253,258,260,261,262,263, 265,268,269,270,278,283,301,313.

24. Bakı– Tbilisi – Ərzurum – Cənubi Qafqaz qaz kəməri. Rəsmən 2007-ci ildə açılmışdır. Kəmərin uzunluğu 970 km-dir (442 km Azərbaycandan, 248 km Gürcüstandan, 280 km isə Gürcüstan–Türkiyə sərhədindən Ərzuruma qədərdir). Kəməre qaz «Şahdəniz»dən ötürülür. – 9,25,30,39,44,54,76,86,101,130, 165,187,239,258,261,223,269,301.

25. TRASEKA, Transxəzər nəqliyyat dəhlizi – Avropanı Asiya ilə birləşdirən yol. Bu nəqliyyat dəhlizini Şərqlə Qərbi birləşdirən orta materik xətti də adlandırmaq olar. Transxəzər nəqliyyat dəhlizi Azərbaycanı, bütünlükdə Qafqazı Avropa ilə birləşdirir. – 10,253.

26. Nursultan Nazarbayev, Nursultan Abiş oğlu (d.1940) – Qazaxıstanın dövlət və siyasi xadimi. 1979-cu ildə Qazaxıstan MK-nın katibi, 1984-cü ildə Qazaxıstan Ali Sovetinin sədri, Nazirlər Sovetinin sədri, 1989–91-ci illərdə Qazaxıstan KP MK-nın Birinci katibi. 1990-cı ildə həm də Ali Sovetin sədri, 1991-ci ildə Qazaxıstan SSR-in prezidenti və 1991-ci ilin dekabrından Qazaxıstan Respublikasının Prezidentidir. – 14,31.

27. Ümumdünya Ticarət Təşkilatı – 1947-ci ildə qəbul edilmiş müqavilə. 23 ölkənin beynəlxalq ticarətdə gömrük rüsumlarının aşağı salınmasına və başqa çətinliklərin aradan gö-

türülməsində hökumətlərarası qəbul etdiyi çoxtərəfli müqavilədir. Bu müqavilə 1995-ci ildə beynəlxalq ticarətdə rüsumlar haqqında qəbul edilmiş müqavilənin hüquqi varisidir.

Təşkilatın əsas prinsipi bütün iştirakçılar üçün münasib mühit yaratmaqdır. Təşkilata 130 ölkə daxildir. – 15.

28. Bakı–Tbilisi–Qars – planlaşdırılmış dəmir yol layihəsi. Dəmir yolu Azərbaycanın paytaxtı Bakı şəhərindən Gürcüstanın Tbilisi və Axalkali şəhərlərindən Türkiyənin Qars şəhərinə qədər inşa edilir. ABŞ və Avropa Birliyi yolun Ermənistandan kənar keçdiyinə görə layihəyə qarşı çıxmış və tikintinin maliyyələşdirilməsindən imtina etmişlər. Onlar Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolunun tikilməsi əvəzinə Qars–Gümrü–Tbilisi xəttinin çəkilməsini tələb edirdilər. Lakin Azərbaycan ilə Ermənistan arasında olan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi səbəbindən bu tələblər rədd edildi və dəmir yolu xəttinin tikintisinin maliyyələşdirilməsini tam olaraq Azərbaycan öz üzərinə götürdü. Bu yol 2015-ci ilin ortalarında istifadəyə veriləcək. – 22,39,54,86,131, 168, 239,301.

29. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) – müasir dünyanın ən nüfuzlu beynəlxalq təşkilatı. Qərargahı Nyu-York şəhərindədir. Əsas vəzifəsi beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi qorumaq və möhkəmlətmək, dövlətlər arasında əməkdaşlığı inkişaf etdirməkdir. BMT-nin Nizamnaməsi 1945-ci il iyulun 26-da San-Fransisko konfransında 50 dövlətin nümayəndəsi tərəfindən imzalanmış, 1945-ci il oktyabrın 24-də qüvvəyə minmişdir. Hazırda BMT-yə 198 dövlət daxildir.

BMT-nin əsas orqanları Baş Məclis, Təhlükəsizlik Şurası, İqtisadi və İctimai Şura, Qəyyumluq Şurası, Beynəlxalq Məhkəmə və Katiblikdir.

Azərbaycan Respublikası 1992-ci ildən BMT-nin üzvüdür.

Dövlətimizin apardığı uğurlu xarici siyasət nəticəsində Azərbaycan 2011-ci ilin oktyabr ayında BMT-nin Təhlükəsizlik Surasına qeyri-daimi üzv qəbul olunmuşdur. – 23,24,157,203, 213,254,260,283,297.

30. Müstəqil Dövlətlər Birliyi (MDB) – 1991-ci il dekabrın 8-də Belorusiya, Rusiya və Ukrayna dövlət başçılarının imzaladıqları saziş əsasında SSRİ dağıldıqdan sonra yeni dövlətlərarası birlik kimi yaradılmışdır. Azərbaycan 1993-cü ilin sentyabrında MDB-yə daxil olmuşdur. Tərkibinə keçmiş SSRİ-nin 12 müttəfiq respublikası – Azərbaycan, Belarus, Ermənistan, Gürcüstan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Moldova, Özbəkistan, Rusiya, Tacikistan, Türkmənistan, Ukrayna daxildir. MDB-nin 1993-cü ildə qəbul edilmiş nizamnaməsində aşağıdakı birgə fəaliyyət sahələri nəzərdə tutulur: insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi; xarici siyasi fəaliyyətin əlaqələndirilməsi; ümumi iqtisadi məkanın formalaşdırılmasında, nəqliyyat sisteminin və rabitənin inkişafında əməkdaşlıq; əhalinin sağlamlığının və ətraf mühitin mühafizəsi; sosial və mühacirət məsələləri, mütəşəkkil cinayətkarlıqla mübarizə; müdafiə siyasətində və sərhədlərin qorunmasında əməkdaşlıq.

MDB-nin orqanları aşağıdakılardır: Dövlət başçıları Şurası; Hökumət başçıları Şurası; Xarici İşlər nazirləri Şurası; Dövlətlərarası iqtisadi Şura; Mərkəzi Sankt-Peterburq şəhərində olan Parlamentlərarası Assambleya və s. MDB-nin daimi fəaliyyət göstərən orqanı Minsk şəhərində yerləşən Əlaqələndirmə Məsələlər Komitəsidir. – 24,46,141,143,148,157, 200,229.

31. İslam Konfransı Təşkilatı (İKT) – 1969-cu ildə yaradılmışdır. Müsəlman ölkələrinin çoxunu birləşdirir. Nizamnaməsinə görə İslam Konfransı Təşkilatının fəaliyyəti müsəlmanların həmrəyliyinin möhkəmlənməsinə, üzv dövlətlər arasında əməkdaşlığa yönəldilmişdir. İqamətgahı Ciddədədir (Səudiyyə Ərəbistanı). Azərbaycan 1991-ci ildən İKT-nın üzvüdür. – 24, 46,200,283.

32. Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti – 1974-cü ildə Yunanıstanda hakimiyyətə gəlmiş hərbi xunta Kiprin yunan irticacıları ilə birlikdə Kipri Yunanıstana birləşdirmək məqsədilə

ölkədə hərbi çevriliş etdilər və prezident Makariosu hakimiyyətdən uzaqlaşdırdılar. Bundan narahat olan Türkiyə Respublikası Kiprin türk icmasını müdafiə etmək məqsədilə oraya hərbi qüvvələr yeritdi və türk icması yaşayan ərazini yunan irticaçılarından təmizlədi. 1975-ci ildə Türkiyə–Kıbr adınıstrasiyası bu ərazidə federativ türk dövləti – Kıbr Respublikasını elan etdilər. 1983-cü ildə bu dövlətin qanunverici orqanı Şimali Kıbr Türk Respublikası (ŞKTR) – Kıbrısı elan etdi. – 24.

33. Avropa Şurası (AŞ) – Avropada hökumətlərarası təşkilat. 1949-cu ildə yaradılmışdır. Qərargahı Fransanın Strasburq şəhərində yerləşir. AŞ-nın əsas məqsədi Avropada sülhü və təhlükəsizliyi qorumaq, seçki sistemində çoxpartiyalılığa riayət etmək, demokratiyanı və insan hüquqlarını müdafiə etmək, möhkəmləndirmək, Avropa ölkələrinin mədəniyyətlərinin yaxınlaşmasına çalışmaq və s. ibarətdir. AŞ-in ali orqanları Nazirlər Komitəsi, Məsləhət Assambleyası, Sahə Nazirliklərinin Müşavirəsi və Katiblikdir. Azərbaycan 2001-ci ildən Avropa Şurasının üzvüdür. – 24,32,46,87,200,221,246,250,255,268,283,297,302.

34. Avropa İttifaqı – 1992-ci ildə 12 ölkəni (Belçika, Böyük Britaniya, Almaniya, Yunanıstan, Danimarka, İrlandiya, İspaniya, İtaliya, Lüksemburq, Niderland, Portuqaliya, Fransa) birləşdirən Avropa Birliyi bazasında 1993-cü ildə Maastrixt müqaviləsinə əsasən yaradılmışdır.

Sonralar Avropa İttifaqına Avstriya, Finlandiya daxil olmuşdur. Müqavilə vahid siyasi, iqtisadi mühitin və valyutanın yaradılmasını, malın, kapitalın və adamların azad hərəkətinə bütün maneələrin aradan qaldırılmasını irəli sürmüşdür. Vahid Avropa vətəndaşlığı qəbul edilmişdir. Avropa Mərkəzi Bankında Avropa valyuta interneti fəaliyyət göstərir, 1999-cu ildən vahid valyuta–avro işlənir, vahid pul-kredit siyasəti aparılır. –

24,127,143,148,151,203,210,268,
283,289,292,294,296,297,298,302,308,309.

35. Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti – Azərbaycan Respublikası ərazisində muxtar vilayət. 1923-cü il iyulun 7-də təşkil edilmişdir. Dağlıq Qarabağda 1988-ci ilə qədər 170 min əhali yaşayırdı. Ərazisi 4 min km²-dir. Mərkəzi Xankəndidir.

1988–92-ci illərdə muxtar vilayətin erməni separatçıları və millətçiləri Ermənistan silahlı qüvvələri ilə birlikdə bu ərazidə yaşayan azərbaycanlıları doğma torpaqlarından çıxararaq Dağlıq Qarabağı işğal etdilər. BMT-nin 822, 853, 874, 884 sayılı qətnamələrinə görə, erməni işğalçıları Azərbaycan torpaqlarını qeyd-şərtsiz tərk etməlidirlər. Ancaq Azərbaycan torpaqları hələ də erməni tapdağı altındadır. – 26,33,34,62,69,76,78,109, 115,154,170,171,175,178,203,205,209,213,215,216,218,219,221, 247,248,251,254,255,292,295,296,297,305.

36. ATƏT-in Minsk qrupu – 1992-ci il martın 24-də yaradılmışdır. 1997-ci ildə Minsk qrupunun tərkibinə aşağıdakı dövlətlər daxil olmuşdur: Azərbaycan, Ermənistan, Belarus, Almaniya, İtaliya, Rusiya, ABŞ, Fransa, Türkiyə, Danimarka və İsveç. 1994-cü ilin dekabrından Minsk qrupuna iki sədr – Rusiya və İtaliya rəhbərlik edirdi. 1996-cı ilin dekabrından onun üç – Rusiya, ABŞ və fransalı həmsədrləri var. Qrupun əsas vəzifəsi Ermənistan–Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılmasına və Dağlıq Qarabağ probleminin dinc vasitələrlə həll edilməsinə bilavasitə kömək etməkdir. – 26,33, 34,109,154,170,178,209,221.

37. Heydər Əliyev Fondu – qeyri-hökumət, qeyri-kommer-siya təşkilatı. Rəsmi açılışı 10 may 2004-cü ildə olmuşdur. Heydər Əliyev Fondunun prezidenti YUNESKO-nun və İSESKO-nun Xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı, Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyevadır.

Fondun yaradılmasında məqsəd ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsinə ehtiramı ifadə etmək, Heydər Əliyev siyasi məfkurəsinin həmişəyaşar səciyyəsinə əks etdirmək, Heydər Əliyevin yaratdığı milli dövlətçilik ideyalarını yeni nəsillərə daima aşılamaq olmuşdur.

Fondun prezidenti onun səlahiyyətli qanuni nümayəndəsidir. Fondun işinə bilavasitə rəhbərlik icraçı direktora aiddir. Fondun nəzdində Ekspert Şurası, fondun strukturunda bir sıra qurumlar fəaliyyət göstərir. – 28–29,65,66,69,104,315–316,319.

38. Tomas Hammarberq (d.1942) – İsveç diplomatı və insan hüquqları müdafiəçisi. 2006-cı ildə Avropa Şurasında insan hüquqları müdafiəçisi Komissarı seçilmişdir. – 32.

39. Fransa, F r a n s a R e s p u b l i k a s ı – Qərbi Avropada dövlət. Sahəsi 551 min km², əhalisi 58,4 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 95 departamentə bölünür. Qanunverici orqanı iki palatadan (Milli Məclis və Senat) ibarət parlament həyata keçirir. İcra hakimiyyəti prezident və Nazirlər Şurasına məxsusdur. Paytaxtı Paris şəhəridir. –33,46, 154,173–223.

40. ATƏT – Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı. Əsası 1975-ci il iyulun 3–9-da Helsinkidə qoyulmuşdur. Burada Avropanın 33 dövlətinin, ABŞ və Kanadanın dövlət və hökumət rəhbərləri iştirak edirdi. ATƏT «soyuq müharibə»nin qurtarmasından sonra ümumavropa təhlükəsizlik sistemini formalaşdıran, yeni Avropanın siyasi və iqtisadi həyatının sivil birgəyaşayış qaydalarını müəyyən edən, dövlətlərarası münasibətləri rəqiblik və münaqişə yolundan əməkdaşlıq və qarşılıqlı mənafe istiqamətlərinə yönəldən bir təşkilat funksiyasını icra edir.

Azərbaycan 1992-ci ildən ATƏT-in üzvüdür və 1993-cü ilin ikinci yarısından ATƏT-in zirvə görüşlərində Azərbaycan

nümayəndə heyəti fəal iştirak edir. – 34,87,90,93,126,127,154,213,251,268,302.

41. ATƏT-in Parlament Assambleyası – 317 parlamentarisi olan beynəlxalq parlament qrupu. 1990-cı ildə Parisdə yarıdılmışdır. Assambleya ildə bir neçə dəfə Milli parlament deputatlarını toplayaraq ATƏT-lə bağlı məsələləri müzakirə edir. Hər il assambleya səs çoxluğu ilə sədr seçir, sədr əsas yığıncaqlarda iştirak edir və yığıncaqlara sədrlik edir. Mənzil-qərargahı Kopenhagəndədir. Assambleyanın daimi əməkdaşları 14 nəfərdir. – 34.

42. Qoran Lenmarker (d.1943) – İsveç siyasətçisi. 1991-ci ildən Riksdanın üzvü. ATƏT-in Parlament Assambleyasında Dağlıq Darabağ üzrə xüsusi nümayəndəsi olmuşdur. – 34.

43. Gürcüstan, G ü r c ü s t a n R e s p u b l i k a s ı – Cənubi Qafqazın mərkəzi və qərb hissəsində dövlət. Sahəsi 69,7 min km², əhalisi 5493 min nəfərdir. Dövlətin başçısı prezident, qanunverici orqanı parlamentdir. Paytaxtı Tbilisi şəhəridir. – 35,36,100,125,126–153,168,187,202,204,209,214,249,250,254,262,265,266,268,269,279.

44. «Əsrin müqaviləsi» – 1994-cü il sentyabrın 20-də Bakıda «Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda «Azəri», «Çıraq» yataqlarının dərinlikdə yerləşən hissəsinin birgə işlənilməsi və hasil olunan neftin pay şəklində bölüşdürülməsi» haqqında dünyanın 11 ən iri neft şirkəti ilə bağlanmış müqavilə. – 36,176,259, 271,278.

45. Amerika Birləşmiş Ştatları (ABŞ) – Şimali Amerikada dövlət. Şimaldan Kanada, cənubdan Meksika, şərqdən Atlantik okeanı və qərbdən Sakit okeanla əhatə olunur. Ərazisi 9,14 milyon km², əhalisi 280 milyon nəfərə yaxındır. İnzibati cəhətdən 50 ştata bölünür. Ali qanunvericilik orqanı ikipalatalı (Nümayəndələr palatası və Senat) ABŞ Konqresidir. Dövlət başçısı prezidentdir.

Paytaxtı Vaşinqton şəhəridir. – 36,46,47, 111,126,127,154,202,205,217,221,248,253,264,265,273,276–284.

46. «Mərmərə» qrupu» Strateji və Sosial Araşdırmalar Vəqfi – 1985-ci ildə İstanbulda yaradılmışdır. Hazırda 200-dən çox üzvü olan bu qrupa tanınmış sənət və iş adamları, nazirlər və millət vəkilləri daxildir. Qrup xarici ölkələrin prezidentləri, görkəmli dövlət xadimləri, nüfuzlu siyasətçiləri ilə mütəmadi olaraq görüşlər keçirir. – 38.

47. İpək Yolu, B ö y ü k İ p ə k Y o l u – beynəlxalq tarixi tranzit-ticarət yolu; eramızdan əvvəl II əsrin sonlarından eramızın XVI əsrinədək fəaliyyət göstərmiş, Çindən Şimali Afrika və İspaniyaya qədər uzanaraq, ayrı-ayrı qolları ilə o zaman dünyanın məlum olan, demək olar ki, bütün ölkələrini birləşdirmişdir.

Əlverişli coğrafi mövqedə yerləşməsi və zəngin maddi sərvətlərə malik olması sayəsində Azərbaycan qədim zamanlardan dünya ölkələri arasında iqtisadi və mədəni əlaqələrdə mühüm yer tutmuşdur.

XX əsrin sonunda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Böyük İpək Yolunun yenidən dirçəldilməsi ideyasını irəli sürməsi bütün dünyada, xüsusilə də Böyük İpək Yolu üstündə yerləşən ölkələrdə ciddi maraqla qarşılandı. Bu məqsədlə 1998-ci ilin sentyabrında Bakıda 33 dövlətin və Avropa Birliyinin iştirakı ilə beynəlxalq konfrans keçirildi; TRASEKA proqramı çərçivəsində nəzərdə tutulan Asiya–Qafqaz–Avropa ticarət dəhlizinin – Böyük İpək Yolunun bərpa-sının və onun imkanlarından hamılıqla bəhrələnməyin vacibliyi qeyd olundu. – 39,78,111,192,253.

48. Gəncə – Azərbaycan Respublikasında şəhər. Sahəsi 107 km², əhalisinin sayına görə Bakıdan sonra ikinci şəhərdir. Azərbaycanın qədim şəhərlərindəndir. 2500 illik tarixə malikdir. – 44,193,234.

49. Lənkəran – Azərbaycan Respublikasında inzibati rayon. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 661 km², əhalisi 146,9 min nəfərdir. – 45,193.

50. Zaqatala – Azərbaycan Respublikasında inzibati rayon. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Şimal–şərqdə Dağıstanla, cənub–qərbdə Gürcüstanla həmsərhəddir. Sahəsi 1348 km², əhalisi 109,3 min nəfərdir. – 45.

51. GUAM – Demokratiya və iqtisadi inkişaf uğrunda təşkilat. Avropada adi silahların azaldılması haqqında müqavilənin cinah sənədi müzakirə olunduqdan sonra həmin sənədi bəyənən ölkələrdən – Gürcüstan, Ukrayna, Azərbaycan və Moldovadan ibarət qeyri-rəsmi «dördlər qrupu» yaradıldı. Sonralar bu quruma Özbəkistan da qatıldı (10 oktyabr 1997). 2005-ci ildə isə Özbəkistan bu qurumu tərk etdi. – 46,93,123–153,198,199,200,202, 203,204,221,255,269,283,297.

52. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası (BMTTS) – BMT-nin daimi fəaliyyət göstərən mühüm orqanı. BMT-nin Nizamnaməsinə görə, beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunmasında əsas məsuliyyət daşıyır. 15 üzvü var: 5-i daimi (Çin, Fransa, Rusiya, Böyük Britaniya, ABŞ), 10 üzvü isə 2 il müddətinə seçilir. Şuranın hər bir üzvü bir səsə malikdir. Prosedura məsələlərinə dair qərarlar Şuranın 9 üzvü səs verdikdə qəbul olunmuş sayılır. – 46,87,199,221,255,283,301.

53. Rusiya, R u s i y a F e d e r a s i y a s ı – Avropanın şərqində, Asiyanın şimalında dövlət. Ərazisi 17075,4 min km², əhalisi 146,3 milyon nəfərdir. Rusiya Federasiyasına 21 respublika, 6 diyar, 49 vilayət, federal əhəmiyyətli Moskva və Sankt-Peterburq şəhərləri, 10 muxtar vilayət və mahal daxildir.

Dövlət başçısı prezident, qanunverici orqanı ikipalatalı Dövlət Duması və Federasiya Şurasıdır. Paytaxtı Moskva şəhəridir. – 46,56,142,145,154,190,192,197,221,240,279,317,318.

54. Böyük Britaniya, Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığı – Qərbi Avropada dövlət. B.Britaniya adası, İrlandiya adasının şimal–şərq hissəsi, Anqlsi, Uayt, Normand, Orkney, Hebrid, Şetlend adaları və bir sıra kiçik adalardan ibarətdir. Sahəsi 244,1 min km², əhalisi 58,8 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən qraflıqlara və qraflıq hüququnda olan şəhərlərə bölünür. Böyük London xüsusi inzibati vahiddir. B.Britaniya parlamentli monarxiyadır. Paytaxtı London şəhəridir. – 46,158,241,242,266–268,285.

55. Çin Xalq Respublikası (ÇXR) – Mərkəzi və Şərqi Asiyada dövlət. Sahəsi 9,6 milyon km², əhalisi 1219 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 22 əyalətə (Tayvansız), 5 muxtar rayona və mərkəz tabeliyində olan 3 şəhərə (Pekin, Şanxay, Tyantszin) bölünür. Ali dövlət hakimiyyəti orqanı Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisidir. Dövlət başçısı Çin Xalq Respublikasının sədridir. Paytaxtı Pekindir. – 46.

56. Konqres, Amerika Birləşmiş Ştatları Konqresi – ali qanunverici hakimiyyət orqanı. İki palatadan – Senatdan və Nümayəndələr Palatasından ibarətdir.

Senatın 100 nəfər üzvü var. Ölkənin hər ştatından Senata iki senator seçilir. Nümayəndələr Palatasının 435 üzvü var. Bu palatanın üzvləri hər seçki dairəsində yaşayan əhalinin sayına görə seçilir. Qanun layihələri hər iki palatada müzakirə olunur. Konqres tərəfindən qəbul olunan qanunları ABŞ prezidenti təsdiq edir. – 47.

57. Senat – ABŞ-da (Konqresin) yuxarı palata nəzərdə tutulur. – 47.

58. Ziya Məmmədov, Z i y a A r z u m a n o ğ l u (d.1952) – dəmiryolçu mühəndis. 1996–2005-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu rəisi, 2005-ci ildən isə Azərbaycan Respublikasının Nəqliyyat naziridir. – 48.

59. Fəzil Məmmədov, F a z i l Ə s ə d o ğ l u (d.1964) – iqtisadçı. 2000-ci ildən Azərbaycan Respublikasının Vergilər naziridir. – 48.

60. Samir Şərifov, S a m i r R a u f o ğ l u (d.1961) – iqtisadçı. 2006-cı ildən Azərbaycan Respublikasının Maliyyə naziridir. – 48.

61. Heydər Babayev, H e y d ə r A y d ı n o ğ l u (d.1957) – iqtisadçı. 1999–2005-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Prezidenti Yanında Qiymətli Kağızlar üzrə Dövlət Komitəsinin sədri, 2005-ci ilin oktyabrından 2008-ci ilə qədər Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf naziri olmuşdur. – 48,308.

62. Dövlət Neft Fondu – 1999-cu ildə yaradılmışdır. Əsas fəaliyyəti Azərbaycanın neft strategiyasından əldə edilən gəlirlərin idarə edilməsidir. – 49,50,183,262,283,284.

63. Mərkəzi Bank, Azərbaycan Dövlət Mərkəzi Bankı – Azərbaycan Respublikasının mərkəzi bankıdır. Onun əsas vəzifəsi qiymətlərin sabitliyinin təmin edilməsi, xarici dövrəli valyutalara nisbətən milli valyutanın kursunun möhkəmləndirilməsi, həmçinin ölkə bank sisteminin sabitliyinin qorunmasıdır. AMB valyuta tənzimlənməsi və nəzarətini həyata keçirir, xarici dövlətlərlə hesablaşma qaydalarını müəyyən edir, xarici valyuta ehtiyatlarını idarə edir. AMB həmçinin Azərbaycan Respublikasının ödəmə-hesabat balansının tərtibinə rəhbərlik edir. – 49.

64. «Aqrolizinq» – 2004-cü ildə təsis edilib. Şirkət ölkənin Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin strukturuna daxildir. Ölkənin 55 rayonunda «Aqrolizinq»in xidmət məntəqələri var. – 52.

65. Vladimir Lukin (d.1937) – Rusiya siyasətçisi və tarixçi-politoloq alim. 2004-cü ildən Rusiya Federasiyasında İnsan hüquqları üzrə müvəkkil. Tarix elmləri doktoru. – 56.

66. Kjetil Skoqrand (d.1967) – Norveç dövlət qulluqçusu, tarixçi alim və siyasətçi. 2005–2006-cı illərdə Norveç Dövlət katibi olmuşdur. 2013-cü ildə İctimai Təhlükəsizlik və Ədliyyə direktoru təyin edilmişdir. – 57.

67. «Statoyl» – Norveçin «Statoyl» şirkəti 1972-ci ildən fəaliyyət göstərir. Şirkət Şimal dənizinin Norveç sektorunda ən iri neft-qaz istehsalçısıdır. Hazırda dünyanın 19 ölkəsində neftin kəşfiyyatı, çıxarılması və emalı ilə məşğul olur. Şirkət 1994-cü ildən Azərbaycan neft layihələrində fəal iştirak edir. – 57,272.

68. Əlcəzair, Əlcəzair Xalq Demokratik Respublikası – Şimali Afrikada dövlət. Sahəsi 2382 min km², əhalisi 30,6 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 48 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı prezident, qanunverici orqanı birpalatalı Milli Xalq Məclisidir. Paytaxtı Əlcəzair şəhəridir. – 60.

69. Əbdüləziz Buteflikay (d.1937) – Əlcəzair dövlət xadimi, 1999-cu ildən Əlcəzair prezidenti. – 63–64,69.

70. İkinci dünya müharibəsi (1939–45) – Almaniya, İtaliya və Yaponiya tərəfindən başlanmış böyük müharibə. İkinci dünya müharibəsi 1939-cu il sentyabrın 1-də Almaniyanın Polşaya girməsi ilə başladı. Sentyabrın 3-də Böyük Britaniya və Fransa Almaniya müharibə elan etdi. 1940-cı ilin ortalarından alman

qoşunları Danimarka, Norveç, Belçika, Niderland, Lüksemburq, sonra isə Fransanı işğal etdi.

1941-ci il iyunun 22-də Almaniya SSRİ-yə qarşı müharibə elan etdi. 1942–43-cü illərdə sovet ordusunun Stalinqrad və Kursk vuruşmalarında qələbəsi Almaniyanı qəti surətdə sarsıtdı.

1945-ci il mayın 2-də sovet ordusu Berlini aldı. Mayın 8-də Karlsruhda (Berlin yaxınlığında) Almaniyanın danışıqsız təslim olması haqqında akt imzalandı.

Yaponiyanın təslim olması haqqında sənəd isə sentyabrın 2-də imzalandı. Bununla İkinci dünya müharibəsi qurtardı. İkinci dünya müharibəsində 72 ölkə iştirak etmişdir. Müharibədə iştirak edən ölkələrin silahlı qüvvələrinə 110 milyon adam çağırılmışdı. Müharibədə 62 milyon adam həlak olmuş, minlərlə şəhər, qəsəbə və kənd dağılmışdı. – 63–64,69.

71. Həzi Aslanov, H ə z i Ə h ə d o ğ l u (1910–1945) – tank qoşunları qvardiya general-mayoru, iki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı. Böyük Vətən müharibəsinin ilk günlərindən döyüşlərdə iştirak edən H.Aslanovun 55-ci əlahiddə tank polku Stalinqrad vuruşmasında feldmarşal Manşteynin tank ordusunun darmadağın edilməsində xüsusi məharət göstərmişdir. 1944-cü ildə Aslanovun 35-ci qvardiya tank briqadası Belorusiyanı, Pribaltika respublikalarını azad etmək uğrunda vuruşmalarda xüsusilə fərqlənmişdi. H.Aslanov Mitava şəhəri yaxınlığındakı vuruşmada qəhrəmancasına həlak olmuşdur. – 63–64.

72. Mehriban Əliyeva, M e h r i b a n A r i f q ı z ı (d.1964) – ictimai və siyasi xadim, fəlsəfə doktoru, prezident İlham Əliyevin həyat yoldaşı. 1988-ci ildə M.Seçenov adına 1-ci Moskva Dövlət Tibb İnstitutunu bitirmişdir. 1988–93-cü illərdə Krassnov adına Moskva Elmi-Tədqiqat Göz Xəstəlikləri İnstitutunda işləmişdir. 1995-ci ildə Mehriban Əliyeva «Azərbaycan Mədəniyyətinin Dostları» xeyriyyə fondu yaratmışdır. Fəaliyyətə başladığı ilk gündən fond milli mədəniyyətimizin inkişafı, təbliği, tanınması üçün xeyli işlər görmüşdür.

1996-cı ildə fond Azərbaycan mədəniyyətini xarici ölkələrdə geniş təbliğ etmək üçün üç dildə – Azərbaycan, rus və ingilis dillərində çıxan «Azərbaycan – İrs» jurnalını təsis etmişdir. 2004-cü ildən Mehriban Əliyeva Azərbaycan xalqının ümummilli liderinin zəngin irsinin öyrənilməsi və həmçinin Heydər Əliyevin milli dövlətçilik ideyalarını yeni nəsillərə aşılamaq məqsədilə yaranmış Heydər Əliyev Fonduna başçılıq edir.

Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə Heydər Əliyev Fondu respublikanın bir çox şəhər, rayon və kəndlərində yeni məktəb binaları tikdirmiş və təmir etdirmişdir. Onun keçirdiyi xeyriyyə aksiyaları şəkər, talassemiya və anemiya xəstəliklərindən əziyyət çəkən Azərbaycan uşaqlarına yardım məqsədilə təşkil olunur.

Azərbaycanın şifahi xalq yaradıcılığı və musiqi irsinin qorunub saxlanılması və inkişaf etdirilməsi sahəsindəki yorulmaz işlərinə görə Mehriban Əliyeva YUNESKO və İSESKO-nun Xoşməramlı səfiri seçilmişdir.

Yeni Azərbaycan Partiyası Siyasi Şurasının üzvü, 2005-ci ildən Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin üzvüdür. Mehriban Əliyeva ölkəmizdə təhsil sisteminin inkişafına, milli-mədəni irsimizin qorunub saxlanılmasına və dünyada təbliginə, xarici ölkələrdə xalqımızın müsbət imicinin möhkəmlənməsinə, genişmiqyaslı xeyriyyəçilik işlərinə xüsusi diqqət yetirir. – 65–70,71,87,89,177,257,286,302,315–316,318.

73. YUNESKO – BMT-nin maarif, elm və mədəniyyət işlərinə baxan hökumətlərarası təşkilatı. 1945-ci ilin noyabrında yaradılmış, 1946-cı ildən fəaliyyətə başlamışdır. Ali orqanı iki ildən bir çağırılan konfransdır. Katibliyi Parisdədir. Azərbaycan 1992-ci ildən YUNESKO-nun üzvüdür. – 71,107,304,315.

74. Zərifə xanım, Z ə r i f ə Ə z i z q ı z ı (1923–1985) – görkəmli Azərbaycan oftalmoloqu. Tibb elmləri doktoru,

professor, Azərbaycan Milli EA-nın akademiki, Rusiya Tibb EA-nın akademiki, Azərbaycan Respublikasının əməkdar elm xadimi. Görkəmli siyasi və dövlət xadimi Əziz Əliyevin qızı, ulu öndər Heydər Əliyevin həyat yoldaşı, prezident İlham Əliyevin anasıdır. Zərifə xanımın Azərbaycanda oftalmologiya elminin inkişafında müstəsna xidmətləri var. O, vaxtilə Azərbaycanda geniş yayılmış traxomanın, dünya təcrübəsində birincilər sırasında peşə, xüsusilə kimya və elektron sənayelərində peşə fəaliyyəti ilə bağlı göz xəstəliklərinin öyrənilməsi, profilaktikası və müalicəsinə, habelə oftalmologiyanın müasir problemlərinə dair bir çox sanballı tədqiqatların müəllifidir. Həmçinin yüksək ixtisaslı səhiyyə kadrları hazırlanmasına böyük əmək sərf etmişdir. O, Ümumittifaq Oftalmoloqlar Cəmiyyəti Rəyasət Heyətinin, Sovet Sülhü Müdafiə Komitəsinin, Azərbaycan Oftalmologiya Cəmiyyəti İdarə Heyətinin, «Vestnik oftalmologii» (Moskva) jurnalı redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur. Yüksək elmi nailiyyətlərinə görə SSRİ Tibb EA-nın M.İ.Averbax adına mükafatına layiq görülmüşdür. – 71,307,318.

75. Şeyxülislam Hacı Allahşükür Paşazadə, A l l a h ş ü - k ü r H ü m m ə t o ğ l u (d.1949) – 1980-ci ildən Qafqaz Məsələmanları Ruhani İdarəsinin, 1990-cı ildən Qafqaz Xalqları Ali Dini Şurasının sədridir. Azərbaycan Respublikasının «Şöhrət» və «İstiqlal» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 71.

76. Əziz Əliyev, Ə z i z M ə m m ə d k ə r i m o ğ l u (1897–1962) – görkəmli dövlət və siyasi xadimi, səhiyyə təşkilatçısı. Tibb elmləri doktoru, professor. Əziz Əliyev müxtəlif illərdə Azərbaycan Klinik İnstitutunun direktoru, Bakı Səhiyyə Şöbəsinin müdiri, Azərbaycan Xalq Səhiyyə Komissarının müavini və Xalq Səhiyyə Komissarı, Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun və Azərbaycan Dövlət Universitetinin rektoru, Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin katibi, Azərbaycan KP MK-nın katibi, Dağıstan MSSR Vilayət Komi-

təsinin birinci katibi, Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini, Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Ortopediya və Bərpa Cərrahiyyə İnstitutunun direktoru, Azərbaycan Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun direktoru vəzifəsində çalışmışdır. SSRİ Ali Sovetinin və Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı olmuşdur. – 71.

77. Tamerlan Əliyev, T a m e r l a n Ə z i z o ğ l u (1921–1997) – Azərbaycan tibb elminin görkəmli nümayəndəsi, Əməkdar elm xadimi. Dövlət mükafatı laureatı, tibb elmləri doktoru, professor.

Professor Tamerlan Əliyev 250-dən çox elmi əsərin, o cümlədən 12 monoqrafiyanın, dərslik və dərs vəsaitlərinin, metodiki tövsiyələrin və səmərələşdirici təklif, ixtiraların, həmçinin çoxsaylı elmi-kütləvi məqalələrin müəllifi olmuşdur. – 71.

78. Artur Rasizadə, A r t u r T a h i r o ğ l u (d.1935) – Azərbaycanın dövlət xadimi. SSRİ Dövlət mükafatı laureatı. 1986–92-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin birinci müavini vəzifəsində işləyib. 1996-cı ildən Azərbaycan Respublikasının Baş naziridir. Azərbaycan Respublikasının «İstiqlal» ordeni ilə təltif olunmuşdur. – 71,85,286.

79. Oqtay Əsədov, O q t a y S a b i r o ğ l u (d.1955) – ictimai xadim, mühəndis. 1996–2004-cü illərdə Abşeron Regional Səhmdar Su Cəmiyyətinin, 2004–2005-ci illərdə «Azərsu» Səhmdar Cəmiyyətinin prezidenti olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin üzvü, 2005-ci ildən Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin sədridir.

Yeni Azərbaycan Partiyası Siyasi Şurasının üzvüdür. – 71,85.

80. Ramiz Mehdiyev, R a m i z Ə n v ə r o ğ l u (d.1938) – Azərbaycanın görkəmli siyasi və dövlət xadimi, fəlsəfə elmləri doktoru, professor. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının

həqiqi üzvü. 1978–80-ci illərdə Rayon Partiya Komitəsinin 1-ci katibi, 1980–81-ci illərdə Azərbaycan KP MK-da elm və təhsil şöbəsinin müdiri, 1981–83-cü illərdə Azərbaycan KP MK-da partiya-təşkilat işi şöbəsinin müdiri, 1983–88-ci illərdə Azərbaycan KP MK-da katib, 1988–94-cü illərdə Azərbaycan EA-nın İctimai-Siyasi Tədqiqatlar və İnformasiya İnstitutunda şöbə müdiri, 1994-cü ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İcra Aparatının şöbə müdiri, 1995-ci ildən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının rəhbəridir. 1995–2000-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı olmuşdur. Müasir siyasi problemlərə, dövlət quruculuğuna aid bir çox kitab və monoqrafiyaların müəllifidir. Azərbaycan Respublikasının «İstiqlal», Rusiya Federasiyasının «Dostluq» ordenləri ilə təltif edilmişdir. Beynəlxalq Nyu-York Akademiyasının və Türk Dünyası Araşdırmalar Uluslararası Elmlər Akademiyasının üzvüdür. – 71,85.

81. Macarıstan, Macarıstan Respublikası – Mərkəzi Avropada dövlət. Sahəsi 93 min km², əhalisi 10,2 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı prezident, qanunverici orqanı birpalatalı Dövlət Şurasıdır. Paytaxtı Budapeştdir. – 72.

82. Koreya, Koreya Respublikası – Şərqi Asiyada dövlət. Sahəsi 98,5 min km², əhalisi 45,2 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 9 əyalətə və 6 mərkəzi tabe şəhərə bölünür. Dövlət başçısı prezident, qanunverici orqanı birpalatalı Milli Məclisdir. Paytaxtı Seuldur. – 75–89.

83. Ro Mu-Hyun (Ho Mu Xeyn) (1946–2009) – 2003–2008-ci illərdə Koreya Respublikasının prezidenti. Dövlət başçısı olduğu dövr Cənubi Koreyada iqtisadiyyatın inkişafı və artım dövrü olmuşdür. – 75–89.

84. Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ) – respublikada neft və qazın kəşfiyyatına, çıxarılmasına və emal

edilməsinə rəhbərlik edən qurum. 1991-ci ildə təşkil edilmişdir. Şirkət neft və qaz quyularının qazılması və istifadəyə verilməsi, nəql edilməsi və s. məqsədilə dünyanın bir sıra ölkələrinin iri neft şirkətləri ilə sazişlər, müqavilələr bağlamışdır. – 51,79,104,208,260,371,272,278.

85. Bakı Dövlət Universiteti (BDU) – Azərbaycanda elmi-pedaqoji kadrlar hazırlayan ən böyük ali təhsil ocağı, elmi-tədqiqat müəssisəsi. 1919-cu ildə yaradılmışdır. İlk vaxtlar tibb və tarix-filologiya fakültələri fəaliyyət göstərmişdir. Hazırda BDU-nun 17 fakültəsi, onlarla kafedrası, elmi-tədqiqat laboratoriyası və s. var. Universitetdə 43 ixtisas üzrə 13 minə yaxın tələbə təhsil alır. – 86,303.

86. Səngəçal neft terminalı – Azərbaycanın neft və qaz sənayesində həyati əhəmiyyətə malik obyektlərdən biri. Terminal dənizdəki yataqlardan hasil olunan nefti və qazı qəbul edir, texnoloji emaldan keçirir, saxlayır və ixrac edir. Səngəçal terminalı 542 hektar ərazini əhatə edir və dünyanın ən böyük neft və qaz terminallarından biridir. Terminalın texniki emal sistemlərinin ümumi gücü gündə 1,2 milyon barrel neft və «Şahdəniz» qazı üçün gündəlik 25,5 milyon kubmetr qaz təşkil edir. – 87.

87. Kamerun, K a m e r u n R e s p u b l i k a s ı – Mərkəzi Afrikada dövlət. Sahəsi 475,4 min km², əhalisi 13,6 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 10 əyalətə bölünür. Dövlət başçısı prezident, qanunverici orqanı birpalatalı Milli Məclisdir. Paytaxtı Yaundadır. –91.

88. Pol Biya (d.1933) – Kamerun siyasi və dövlət xadimi. 1982-ci ildən Kamerunun prezidenti. – 91.

89. Yəmən, Y ə m ə n R e s p u b l i k a s ı – Ərəbistan yarımadasının cənub hissəsində dövlət. Sahəsi 532 min km², əhalisi 16,6 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 17 əyalətə (qu-

bernatorluğa) bölünür. Dövlət başçısı Prezident Şurasıdır. Paytaxtı 1990-cı ildən Sənadır. Ədən iqtisadi şəhər statusuna malikdir. – 92.

90. Əli Abdullah Saleh (d.1932) – marşal, 1994–2011-ci illərdə Yəmən Respublikasının prezidenti. – 92.

91. İtaliya, İ t a l i y a R e s p u b l i k a s ı – Avropanın cənubunda dövlət. Ərazisinə Alp dağlarının qərb yamaqları, Radan düzənliyi, Apennin yarımadası, Siciliya və Sardiniya adaları daxildir. Sahəsi 301 min km², əhalisi 57,5 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 20 vilayətə bölünür. Paytaxtı Roma şəhəridir. – 94,109–110,115,156.

92. Corcio Napolitano (d.1925) – İtaliya siyasi xadimi 2006–2008-ci ildə İtaliya Respublikasının prezidenti olmuşdur və 2013-cü ildə yenidən İtaliya Respublikasının prezidenti seçilmişdir. – 94,155.

93. Norveç, N o r v e ç K r a l l ı ğ ı – Şimali Avropada dövlət. Sahəsi 387 min km², əhalisi 4,4 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 19 fülkeyə (qraflığa) bölünür. Dövlət başçısı kral, qanunverici orqanı ikipalatalı parlamentdir. Paytaxtı Oslodur. – 57,95,96.

94. Stoltenberq Yens (d.1959) –Norveçin dövlət və siyasi xadimi. Əvvəllər Norveçin Energetika, Ticarət, Maliyyə nazirləri vəzifəsində çalışmışdır. 2000–2002-ci illər, 2005-ci ildən isə yenidən Norveçin Baş naziri olmuşdur. Onun hökuməti gəndər (10 kişi, 10 qadın nazir) bərabərliyində fəaliyyət göstərir. – 95.

95. V.Harald (d.1937) – 1991-ci ildən Norveç kralı. Kral V Ulafın oğlu. – 96.

96. Ukrayna, U k r a y n a R e s p u b l i k a s ı – Cənub–Şərqi Avropada dövlət. Ərazisi 603,7 min km², əhalisi 51,3 milyon nəfərdir. Ukraynanın tərkibinə 24 vilayət və Kırım Respublikası daxildir. Dövlət başçısı prezident, qanunverici orqanı – Ali RADA-dır. Paytaxtı Kiyev şəhəridir. – 97,123–153,202,204,294.

97. Yuşşenko (d.1954) – Ukrayna dövlət və siyasi xadimi. 2005–2010-cu illərdə Ukraynanın prezidenti olmuşdur. – 97.

98. Hacıbala Abutalıbov, H a c ı b a l a İ b r a h i m o ğ - l u (d.1944) – Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı. Fizika-riyaziyyat elmləri doktorudur. – 98–99.

99. Mixeil Saakaşvili (d.1967) – hüquqşünas. 2003-2013-cü illərdə Gürcüstan Respublikasının prezidenti, 2000–2001-ci illərdə Ədliyyə naziri olmuşdur. Vahid Milli Hərəkət Partiyasının sədri, «məxməri inqilab»ın liderlərindən biridir. – 100,125,126–127,128–153,209.

100. bp, «B r i t i ş P e t r o l e u m» – dünyanın ən iri neft şirkətlərindən biri. 1909-cu ildən bir çox ölkələrdə neftin kəşfiyyatı, çıxarılması, emalı və satışı ilə məşğuldur. *bp* 1994-cü ildən Azərbaycanda fəaliyyət göstərir. Hazırda ABƏŞ-in əsas operatorudur. – 101,272.

101. Argentina, A r g e n t i n a R e s p u b l i k a s ı – Cənubi Amerikanın cənub–şərqində dövlət. Sahəsi 2780 min km², əhalisi 34,9 milyon nəfərdir. Argentina federasiyası tərkibinə 22 əyalət, 1 milli ərazi (Odlu Torpaq) və 1 Federal (paytaxt) mahal daxildir. Dövlət başçısı prezident, qanunverici orqanı ikipalatalı Milli Konqresdir. Paytaxtı Buenos-Ayresdir. – 102.

102. Nestor Kirçner (d.1950) – 2003–2008-ci illərdə Argentina Respublikasının prezidenti olmuşdur. – 102.

103. İordaniya, İ o r d a n i y a H a ş i m i l ə r K r a l l ı - ğ ı – Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 89,4 min km², əhalisi 4,3 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 8 əyalətə bölünür. Dövlət başçısı kral, qanunverici orqanı ikipalatalı parlamentdir. Paytaxtı Ammandır. – 103.

104. II Abdulla, A b d u l l a b i n H ü s e y n (d.1962) – 1999-cu ildən İordaniyanın kralıdır. II Abdulla kvalifikasiyalı dalğıcı, paraşütçü və pilotdur. – 103.

105. Heydər Əliyev adına Bakı Neft Emalı zavodu (*keçmiş Yeni Bakı neftayırma zavodu, «Azərneftyanacaq» İstehsalat Birliyi, «Azərneftyanacaq» neft emalı zavodu*) – 1953-cü ildə yaradılmışdır. Zavod respublikada yanacaq istehsalı sektorunda ən iri və qabaqcıl müəssisədir. Bu müddət ərzində zavodda 300 min tondan artıq neft emal olunmuş, yeni qurğular tikilmiş, müasir texnologiya tətbiq edilmiş, müxtəlif növ neft məhsulları istehsal edilmişdir.

Hazırda Azərbaycan neftinin 24 çeşidindən 21-i bu zavodda emal olunur ki, bunlardan da 15 adda neft məhsulu, o cümlədən avtomobil benzinləri, aviasiya kerosini, dizel yanacağı, mazut, neft koksu və s. istehsal olunur. Zavod respublikanın neft məhsullarına olan tələbatını ödəyir. Bundan əlavə, istehsal olunan neft məhsullarının 45%-i xarici ölkələrə ixrac edilir. – 104–106.

106. Rövnəq Abdullayev, R ö v n ə q İ b r a h i m o ğ l u (1965) – mühəndis. 2003-cü ildən Heydər Əliyev adına Bakı Neft Emalı zavodunun direktoru, 2005-ci ildən Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin prezidenti və «Neftçi» futbol klubunun prezidentidir.

Rövnəq Abdullayev Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatıdır. – 104–106.

107. Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası (ADNA) – neft-çıxarma, neft emalı və neft-kimyə sənayesi üçün mühəndislər hazırlayan ali təhsil və elmi-tədqiqat müəssisəsi. 1920-ci ildə yaradılmışdır. Hazırda ADNA-da 8 fakültə (geoloji kəşfiyyat, qaz-neft-mədən, kimya texnologiya, neft mexanika, energetika, istehsalat proseslərinin avtomatlaşdırılması, mühəndis iqtisadiyyatı, Beynəlxalq iqtisadi əlaqələr və menecment, Sənaye Müəssisələri İşçilərinin İxtisasartırma və Yenidən hazırlama İnstitutu) var.

ADNA-da aspirantura və doktorantura fəaliyyət göstərir. Ötən illər ərzində akademiya 70000-dən çox mühəndis, 2000-dən çox elmlər namizədi və 250-dən çox elmlər doktoru hazırlamışdır. ADNA Avropa Universitetləri Assosiasiyasının və YUNESKO statuslu İNKORVUZ təşkilatının üzvüdür. – 104,272.

108. Oljas Süleymanov, O l j a s Ö m ə r o ğ l u (d.1936) – məşhur qazax şairi, diplomat. Ümumittifaq Lenin komsomolu mükafatı laureatı. «Azii Ya» əsəri ilə məşhurlaşmışdır. Hazırda Qazaxıstan Respublikasının YUNESKO-da daimi nümayəndəsidir. – 107.

109. 1990-cı ilin 20 yanvarı – 1990-cı ilin yanvarında Azərbaycanda faciə baş verdi. Yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə fəvqəladə vəziyyət elan edilmədən sovet ordusunun xüsusi təyinatlı cəza dəstələri, dəniz donanmasının və daxili qoşunların bölmələri Bakı şəhərinə yeridildi. Sovet ordusunun bu kütləvi zorakılıq aktı nəticəsində 131 nəfər öldürülmüş, 744 nəfər yaralanmış, yüzlərlə adam qanunsuz həbs edilmiş və itkin düşmüş, dövlət əmlakına, ictimai və şəxsi əmlaka, şəhər təsərrüfatına və vətəndaşlara böyük maddi ziyan dəymişdi. 1990-cı ilin qanlı yanvarı Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda aparılan mübarizə

tariximizdə Vətənin şəhid övladlarının qanı ilə yazılmış şərəfli səhifə oldu. – 107.

110. Romano Prodi (d.1939) –İtaliyanın siyasi və dövlət xadimi, hüquqşünas. 70-ci illərin axırlarında Sənaye naziri, 80-ci illərin sonunda isə Sənaye Yenidənqurma İnstitutunun prezidenti seçilmişdir. 1995-ci ildən sol mərkəzçilər koalisiyasına başçılıq edir. Romano Prodi müxtəlif yüksək dövlət vəzifələrində işləmiş və Baş nazir olmuşdur. –109–110,156.

111. Abbas Abbasov, A b b a s A y d ı n o ğ l u (d.1949) – 1992–2006-cı illərdə Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin birinci müavini olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının «İstiqlal» ordeni ilə təltif olunmuşdur. – 112–116.

112. «Bakinski raboçi» – ilk nömrəsi rus dilində 1906-cı ilin mayında Bakıda gizli nəşr olunmuşdur. «Bakinski raboçi» Sovetlər Birliyində Azərbaycan KP, Azərbaycan SSR Ali Soveti və Nazirlər Sovetinin orqanı olmuşdur.

1993-cü ildən isə «Bakinski raboçi»nin təsisçiləri Prezident Administrasiyası işlər idarəsi və qəzetin redaksiya heyətidir. – 117–118.

113. NATO (Şimali Atlantika Müqaviləsi Təşkilatı) – hərbi-siyasi ittifaq. 1949-cu il aprelin 4-də Vaşinqtonda ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa, Belçika, Niderland, Lüksemburq, Kanada, İtaliya, Portuqaliya, Norveç, Danimarka, İslandiyanın imzaladıqları Şimali Atlantika müqaviləsi əsasında yaradılmışdır. 1952-ci ildə Yunanıstan və Türkiyə, 1955-ci ildə Almaniya Federativ Respublikası, 1982-ci ildə İspaniya NATO-ya qoşulmuşlar. Varşava Müqaviləsi Təşkilatı dağıldıqdan (1990) sonra əvvəllər sosialist ölkələri düşərgəsinə daxil olmuş ölkələrin bir qismi NATO-ya üzvlüyə qəbul edilmiş, digər qismi isə ilkin mərhələ kimi, NATO-nun «Sülh naminə tərəfdaşlıq» proqramına

qoşulmuşlar. Ali orqanı NATO Şurasının sessiyasıdır. Mənzil-qərarğahı Brüsseldədir. – 119–120,250,268, 292,294,297,298.

114. Moldova, Moldova Respublikası – Cənub–Şərqi Avropada dövlət. Sahəsi 33,7 min km², əhalisi 4,36 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 40 rayona bölünür. Dövlət başçısı prezident, qanunverici orqanı birpalatalı parlamentdir. Paytaxtı Kişinyov şəhəridir. – 121,126–127,128–153,202,204,249,250,254.

115. Vladimir Voronin (d.1941) – Moldova siyasi və dövlət xadimi. 2001 və 2005-ci illərdə Moldova prezidenti olmuşdur. – 121,126–127,128–153.

116. Vatikan dövləti – Avropada Papa dövləti. Monte-Vatikanə təpəliyində, İtaliyanın paytaxtı Roma şəhərinin qərb hissəsindədir. Roma-katolik kilsəsinin siyasi, inzibati və ideoloji mərkəzidir. Vatikan teokratik monarxiyadır. Dövlət başçısı Roma papasıdır. – 122.

117. Covanni Layolo (d.1935) – italyan kurial kardinalı. 2003–2006-cı illərdə Vatikanın dövlətlərlə əlaqələr üzrə Dövlət katibinin arxiyepiskopu olmuşdur. – 122.

118. Benedikt XVI (d.1927) – 2005–2013-cü illərdə Roma papası olmuşdur. – 122.

119. Litva, Litva Respublikası – Şərqi Avropada – Pribaltikada dövlət. Sahəsi 65,2 min km², əhalisi 3797 min nəfərdir. İnzibati ərazisi 44 rayona bölünür və respublika tabeliyinə 11 şəhər daxildir. Dövlət başçısı prezident, qanunverici orqanı birpalatalı Seymdir. Paytaxtı Vilnüsüdür. – 126–127,133,220,286–305,308–316.

120. Valdas Adamkus (d.1955) – 1998–2003 və 2004–2009-cu illərdə Litva Respublikasının prezidenti olmuşdur. – 126–127,133,220,286–305,308–316.

121. ABŞ Dövlət Departamenti – ABŞ-da 1789-cu ildən Xarici İşlər Nazirliyi funksiyasını həyata keçirən əsas xarici siyasət idarəsi. Dövlət katibi başçılıq edir, prezidentin və Konqresin hazırladığı xarici siyasi xətti həyata keçirir. – 126.

122. «Şahdəniz» – Azərbaycanın Xəzər dənizi sektorunda ən böyük və ən zəngin qaz yataqlarından biri. –151,187.

123. Rumıniya, R u m ı n i y a R e s p u b l i k a s ı – Cənubi Avropada, Dunayın aşağı hövzəsində dövlət. Sahəsi 237,5 min km², əhalisi 22,7 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı prezident, qanunvericilik orqanı ikipalatalı parlamentdir. Paytaxtı Buxarest şəhəridir. –133,148245–256.

124. Bolqarıstan, B o l q a r ı s t a n R e s p u b l i k a s ı – Cənubi Avropada, Balkan yarımadasında dövlət. Sahəsi 110,9 min km², əhalisi 8,4 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 9 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı prezident, ali qanunverici orqanı birpalatalı Xalq Məclisidir. Paytaxtı Sofiya şəhəridir. – 133, 148,249,250.

125. Qara Dəniz Ölkələri İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı – 1992-ci ildə İstanbul zirvə görüşündə yaradılmışdır. Buraya Albaniya, Azərbaycan, Bolqarıstan, Ermənistan, Gürcüstan, Moldova, Rumıniya, Rusiya, Serbiya, Xorvatiya, Türkiyə, Ukrayna və Yunanıstan daxildir. Bu təşkilat ancaq iqtisadi əməkdaşlıq maraqları əsasında qurulmuş təşkilatdır. İqamətgahı İstanbuldadır. – 133,319–320.

126. Qriqori Karasin (d.1949) – Rusiya diplomatı. 2005-cı ildən stats-katib – Rusiya Xarici İşlər nazirinin müavini. – 154.

127. Pyer Morel (d.1944) – görkəmli Avropa və fransız diplomatı. 2006-cı ildən indiyə kimi Fransa prezidentinin beynəlxalq məsələlər üzrə müşaviridir. 2005–2006-cı illərdə Minsk qrupunda Dağlıq Qarabağ münaqişəsində Xarici İşlər nazirinin müavini kimi, xüsusi tapşırıqlar funksiyasını yerinə yetirirdi. – 154.

128. «Faynənsəl Tayms» – beynəlxalq işgüzar qəzet. Ümumi tirajı 360 min olmaqla dünyanın 24 şəhərində ingilis dilində çıxır. Mənzil-qərargahı Londondadır. Pearson RLC Holdingə aiddir. Dünya biznesi və maliyyəsi xəbərlərinin analizi və dərci ilə ixtisaslaşdırılmışdır. Əsası 1888-ci ildə qoyulmuşdur. – 158.

129. İsveç, İsveç Krallığı – Şimali Avropanın Skandinaviya yarımadasında dövlət. Sahəsi 450 min km², əhalisi 8,9 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 24 lena bölünür. Dövlət başçısı kral, qanunverici orqanı parlamentdir (riksdaq). Paytaxtı Stokholmdur. – 159,160.

130. Goran Persson (d.1949) – İsveç siyasi və ictimai xadimi. 1996–2006-cı illərdə İsveçin Baş naziri olmuşdur. 1996-cı ildən İsveçin Sosial-Demokrat Partiyasına başçılıq edir. – 159.

131. XVI Karl Qustav (d.1946) – 1973-cü ildən İsveç kralı. O həmçinin «Ümumdünya təbiət» fondunun prezidentidir. – 160.

132. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti – Müsəlman Şərqiində ilk dəfə dünyəvi, demokratik respublikanın əsasını qoymuş müstəqil Azərbaycan dövləti. Cəmi 23 ay (1918-ci il mayın 28-də yaradılmış, 1920-ci il aprelin 28-də bolşeviklərin və daşnakların səyi ilə devrilmişdir) yaşamışdır. Paytaxtı əvvəlcə Gəncə (1918, 16 iyun – 17 sentyabr), sonra Bakı şəhəri (1918, 17 sentyabr–1920, 28 aprel) idi. Azərbaycan hökuməti yeni suveren milli dövlətin

müxtəlif problemlərinin həlli yollarında böyük əzmlə çalışırdı. Nazirlər Şurasının 27 iyun 1918-ci il tarixli fərmanı ilə respublikada dövlət dili türk (Azərbaycan) dili elan edildi. Azərbaycan Respublikasının parlamenti 1919-cu il avqustun 11-də Azərbaycan vətəndaşlığı haqqında qanun qəbul etdi. Xalq maarifi sahəsində qısa müddətdə böyük tədbirlər həyata keçirildi. Qori müəllimlər seminariyasının Azərbaycan şöbəsi Qazaxa köçürüldü, Bakı Dövlət Universiteti təsis edildi, xarici ölkələrdə kadr hazırlığı məqsədi ilə 1919–20-ci tədris ilində 100 nəfər gənc Avropanın müxtəlif təhsil müəssisələrinə göndərildi. Məktəblərin xeyli hissəsi milliləşdirildi, kitabxanalar açıldı, savadsızlığın ləğvi üçün kəndlərdə kurslar yaradıldı. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin dövlət rəmzləri (üçrəngli bayraq, gerb, himn) milli Azərbaycan rəmzləri kimi tanındı. Azərbaycan Dövlət Bankı yaradıldı, 1918-ci ilin martında dağıdılmış neft sənayesi və Bakı–Batum neft kəməri bərpa edildi. – 161–171,211,236.

133. Şuşa – Azərbaycan Respublikasında şəhər. Elmi ədəbiyyatda Şuşanın əsasının 1750-ci illərin əvvəllərində Qarabağ xanı Pənahəli xan Cavanşir tərəfindən qoyulması göstərilə də, tədqiqatlar Şuşanın qədim yaşayış məntəqəsi olduğunu qeyd edirlər. Qarabağ xanlığının mərkəzi olan Şuşa bir müddət Pənahəli xanın adı ilə Pənahabad adlanmışdır.

Şuşa 1813-cü il Gülistan müqaviləsinə əsasən Qarabağ xanlığı tərkibində Rusiyaya birləşdirildi. 1920-ci ilin martında erməni daşnaklarının Qarabağda törətdikləri qırğın nəticəsində Şuşanın bir hissəsi tamamilə yandırıldı və minlərlə günahsız insan qətlə yetirildi. Lakin iyun ayının əvvəlində müsavətçilər və türk generalı Nuru Paşa Şuşanı erməni qəsbkarlarından xilas etdi. 1923-cü il Azərbaycan MİK-nin dekretinə əsasən Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti təşkil olunduqda Şuşa muxtar vilayətin tərkibinə daxil edildi.

1992-ci ildə erməni işğalçıları Şuşanı zəbt etdilər. Hazırda Şuşa yadellilərin tapdağı altındadır. – 169,222.

134. «Zaman» – Türkiyədə yayımlanan gündəlik qəzet. Əsası 1986-cı ildə qoyulmuşdur. «Zaman» qəzeti Türkiyə ilə birlikdə 11 ölkədə nəşr olunur, 35 ölkədə isə yayımlanır. Gündəlik tirajı 1 milyona yaxındır. – 172.

135. Ekrem Dumanlı (d.1964) – türk jurnalisti. «Zaman» qəzetinin yaradıcılarından biridir.– 172.

136. Paris – Fransanın paytaxtı. Ölkənin iqtisadi, siyasi və mədəniyyət mərkəzi, dünyanın ən böyük və gözəl şəhərlərindən biri.

Paris dünyanın ən orijinal və təkrarsız şəhərlərindəndir. Burada Renessans və klassisizm üslublarında çoxlu dəbdəbəli ansambllar, binalar, eləcə də orta əsrlərə aid parklar və heykəllər, təmtəraqlı meydanlar, bulvar və prospektlər var. Bir sıra beynəlxalq təşkilatların (YUNESKO və s.) iqamətgahı Parisdədir. – 173–223,282.

137. NATO Parlament Assambleyası (NATO PA) – 1955-ci ildə yaradılmışdır. NATO PA Şimali Atlantika İttifaqının konsultativ parlamentlərarası təşkilatı ilə birgə fəaliyyət göstərir. NATO PA Şimali Atlantika İttifaqının bütün üzv dövlətlərin qanunverici orqanları, NATO və onun üzv ölkələrinin parlamentləri arasında əməkdaşlıq əlaqələri yaradır.

NATO PA-da NATO-nun 28 üzv dövlətinin 257 nümayəndəsi var. Assambleyanın rəhbər orqanı Daimi Komitədir. Onun tərkibinə hər bir nümayəndə heyətinin rəhbəri daxildir.

«Soyuq müharibə»yə son qoyulduqdan sonra Assambleya Mərkəzi və Şərqi Avropa, həmçinin başqa ölkələrlə, NATO ilə sıx əlaqə yaratmağa çalışır. Hazırda Assambleyanın prezidenti Almaniya K. Lamersdir. Mənzil-qərargahı Brüsseldədir. – 173–223.

138. Şarl de Qoll (1890–1970) – Fransanın görkəmli dövlət, hərbi və siyasi xadimi. İkinci dünya müharibəsinə qədər

müxtəlif hərbi rəhbər vəzifələrdə olmuşdur. Alman faşist qoşunları Parisə daxil olduqdan (1940,14 iyun) sonra B.Britaniyaya getmiş, Londonda «Azad Fransa» hərəkatının əsasını qoymuşdur. 1943-cü ilin noyabrından Fransa Milli Azadlıq Komitəsinin, 1944-cü ilin iyunundan isə Fransa Respublikası Müvəqqəti hökumətinin sədri olmuşdur. Fransada prezidentlik rejimi yarada bilmədiyindən istefaya çıxmışdır. 1958-ci ildə Əlcəzairdəki hərbi qiyamla yaranan siyasi böhranla əlaqədar Fransa parlamenti (1958) Şarl de Qollu yenidən hakimiyyətə gətirdi. Şarl de Qoll iki dəfə (1958,1965) Fransa Respublikasının prezidenti seçilmişdir. –173.

139. Ceyhan – Aralıq dənizi sahilində liman. 1998-ci il oktyabrın 29-da Azərbaycan, Türkiyə, Gürcüstan, Qazaxıstan, Özbəkistan prezidentləri və ABŞ-ın Energetika naziri Bakı–Tbilisi–Ceyhan marşrutunu müdafiə edən «Ankara bəyannaməsi»ni imzalamışlar. Uzunluğu 1695 km olan Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri 2006-cı ildə istifadəyə verilmişdir. – 174–176,178,183,192,201,211,248,252,258,261,267,268,269,270.

140. Eyfel qülləsi – fransız mühəndisi A.Q.Eyfelin Paris ümumdünya sərgisi üçün layihəsini verdiyi və inşa etdiyi poladdan şəbəkəli qillə (1889). Hündürlüyü 300 metrə yaxın (1931-ci ilədək dünyanın ən hündür tikilisi), kütləsi 9 min tondur. – 178,195.

141. «Panhart jeneral defans» – «VBL» zirehli avtomobil seriyasının əsas istehsalçılarından biri. 1886-cı ildə əsası qoyulan bu şirkət yarım əsrdən artıqdır ki, adi sərnəşin minik avtomobili istehsal edirdi. Keçən əsrin 90-cı illərində Fransa ordusu üçün «VBL» zirehli avtomobillərini istehsal etməyə başlayır. 2006-cı ildə fransız hərbiçiləri daha böyük sifariş – 90-a yaxın kəşfiyyat axtarışları üçün «VBL2L» zirehli maşın sifariş edirlər. Məhz bundan sonra zirehli maşınlar üçün

dünyanın 15 ölkəsindən sifarişlər alınır. İndiyə qədər «VBL» seriyalı zirehli texnikanın sayı 2350-yə çatmışdır. – 180.

142. «Gaz de Franse (GDF) – fransız qaz kompaniyası. Bu kompaniya Avropada ikincidir. Əsası 1946-cı ildə qoyulan kompaniya 2007-ci ildə Gaz de Franse və Suezlə birləşərək GDF Cvez kimi fəaliyyət göstərir. 12,3 milyon (onlardan 10,9 milyonu Fransada) sifarişçiyə xidmət edir. 2005-ci ilin yarımilliyində mədaxil 11,08 milyard avro, təmiz mənfəət isə 1,2 milyard avro olmuşdur. – 187.

143. «Kastel» – fransız şərab şirkəti. 1949-cu ildə Bordoda (Fransa) Pyer Kastel və üç qardaşı tərəfindən yaradılmışdır. Şirkətin yaradıcıları istehsalın yaxşılaşması prosesi üçün külli miqdarda kapital qoymuş, bir çox üzüm istehsalçıları ilə xammal almaq üçün müqavilələr bağlamışlar. Şirkət bütün dünyada öz şərəbləri ilə məşhurdur. Şirkətin bütün məhsulları əla keyfiyyətlidir. «Kastel»in ən gözəl çaxırı «Meritant»dır. – 189,190.

144. Cəlilabad rayonu (1967-ci ilədək Astraxanbazar rayonu) – Azərbaycan Respublikasında inzibati rayon. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Qərbdə İranla həmsərhəddir. Sahəsi 1441 km², əhalisi 175,9 min nəfərdir. –190.

145. «Yeni qonşuluq siyasəti» (YQS) – Avropa İttifaqının qonşu ölkələrdə əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsi və Avropa İttifaqı və qonşu ölkələr arasında təhlükəsiz və firavan zonalar, Avropa İttifaqı sərhədlərində «dairəvi dost ölkələr» yaratmaq, həmçinin Aİ ilə qonşu ölkələr arasında siyasi, təhlükəsiz, iqtisadi və mədəni sahələrdə daha sıx əməkdaşlıq etməyə şərait yaradır. YQS-nin əsas məqsədi Avropa İttifaqının qonşu ölkələrində stabilliyin, təhlükəsizliyin qorunması, maraqlı ölkələrdə rifah halının yaxşılaşdırılmasıdır. – 191,203.

146. «Aerobus» (S.A.S.) – dünyada ən böyük aviasiya kompaniyası. 60-cı illərdə Avropanın bir neçə avia istehsalçılarının birləşməsi nəticəsində yaradılmışdır. «Aerobus» markası ilə sərnişin və yükdaşıma, hərbi-daşıma təyyarələri istehsal edir. Mənzil-qərargahı Blanyak (Fransa) şəhərindədir. 2001-ci ildə Fransa qanunvericiliyinə uyğun olaraq S.A.S. Səhmdar cəmiyyəti ilə birləşdirildi. «Aerobus» əsasən Avropanın dörd (Fransa, Almaniya, Böyük Britaniya, İspaniya) ölkəsində cəmlənmiş və 50 min nəfər işçisi var. Avadanlığın axırncı montajı kompaniyanın Tuluza (Fransa) və Hamburq (Almaniya) şəhərlərində həyata keçirilir. – 192.

147. Quba – Azərbaycan Respublikasında inzibati rayon. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 2575 km², əhalisi 140,0 min nəfərdir. –193.

148. Şəki – (1968-ci ilədək Nuxa rayonu) – Azərbaycan Respublikasında inzibati rayon. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. 1963-cü ildə ləğv edilərək ərazisi Oğuz rayonuna verilmiş, 1965-ci ildə yenidən mustəqil rayon olmuşdur. Sahəsi 2.43 min km², əhalisi 176 min nəfərdir. – 193.

149. «Fiqaro» – Gündəlik fransız qəzeti. 1826-cı ildən Parisdə nəşr edilir. –

149. Avropa Şurasının Parlament Assambleyası (AŞPA) – 2004-cü ildə təşkil olunmuşdur. AŞPA-da 25 Avropa ölkəsinin 732 deputatı fəaliyyət göstərir. – 207.

150. Paris sülh konfransı (1919) – Birinci dünya müharibəsində (1914–18) qalib gəlmiş dövlətlərin məğlub dövlətlərlə sülh müqavilələrini bağlamaq üçün çağırışları beynəlxalq konfrans. Fasilələrlə 1919-cu il yanvarın 18-dən 1920-ci il yanvarın 21-dək davam etmişdir.

Fransanın Baş naziri J.Klemanso konfransın prezidenti, ABŞ-ın Dövlət katibi R.Lansinq, Böyük Britaniyanın Baş naziri D.Lloyd

Corc, Orlando (İtaliya) və Sayandzi (Yaponiya) vitse-prezidentləri seçildilər. J.Klemanso, D.Lloyd Corc və ABŞ prezidenti V.Vilsondan ibarət «böyük üçlük» yaradıldı. Konfransın əsas məqsədi məğlub dövlətlərlə sülh müqavilələrinin bağlanmasıdır.

Dağılmış Rusiya imperiyasının ərazisində yeni yaranmış müstəqil milli dövlətlər kimi, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti də dünya dövlətləri tərəfindən tanınmaq, beynəlxalq birliklərin bərabərhüquqlu üzvü olmaq, respublikanın suverenliyini və ərazi bütövlüyünü təmin etmək baxımından Paris sülh konfransına böyük ümid bəsləyirdi.

Paris sülh konfransına parlamentin sədri Əlimərdan bəy Topçubaşov nümayəndə heyətinin başçısı, Məmməd Həsən Hacınski müavini, Əhməd Ağayev və Əkbər ağa Şeyxülislamov, Mir Yaqub Mehdiyev, Ceyhun Hacıbəyli və Məhəmməd Məhərrəmov müəyyən olundu.

Azərbaycan nümayəndə heyəti mayın 28-də ABŞ prezidenti V.Vilsonla görüşdü. Ə.Topçubaşov ABŞ prezidentinə Azərbaycan haqqında geniş məlumat verərək, bu barədə müxtəlif arayışları və ölkənin sülh konfransından tələblərini ona təqdim etdi.

1920-ci il yanvarın 11-də B.Britaniyanın Xarici İşlər naziri C.Kerzonun təklifi ilə Paris Sülh Konfransı Ali Şurası Azərbaycanın müstəqilliyini de-fakto tanıdı.

Beləliklə, 1920-ci ilin yanvarında Paris sülh konfransında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin siyasi cəhətdən tanınması, Ə.Topçubaşov başda olmaqla, Azərbaycan nümayəndə heyətinin, bütövlükdə, Cümhuriyyət hökumətinin uğurlu diplomatik fəaliyyətinin nəticəsi idi. Azərbaycan Versal Ali Şurasının tanıdığı ilk türk və müsəlman respublikası idi. – 207.

151. Əlimərdan bəy Topçubaşov (1865–1934) – Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurucularından biri. Görkəmli hüquqşünas, ictimai-siyasi və dövlət xadimi, diplomat. 1917–20-ci illərdə Bakı Müsəlman Şurası Müvəqqəti İcraiyyə Komitəsinin sədri, Azərbaycan parlamentinin sədri. Paris

(Versal) sülh konfransında Azərbaycan nümayəndə heyətinin başçısı olmuşdur. 1934-cü ildə Parisdə vəfat etmişdir. – 207.

152. Ceyhun bəy Hacıbəyli, Ceyhun bəy Əbdülhüseyn oğlu (1891, Şuşa – 1962, Paris) – ictimai xadim, dilçi, tarixçi, jurnalist, tərcüməçi, Üzeyir bəy Hacıbəyovun kiçik qardaşı. Ceyhun bəy Hacıbəyli milyonçu – xeyriyyəçi Murtuza Muxtarovun vəsaiti ilə Peterburq Universitetinin hüquq fakültəsinə daxil olmuş (1909), oradan Parisə gedərək, Sorbonna Universitetində oxumuşdur.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə (1918–20) Hacıbəyli Cümhuriyyət Hökumətinin rəsmi orqanı olan «Azərbaycan» qəzetinin redaktorlarından biri olmuşdur. Paris sülh konfransında (1919–20) Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti nümayəndə heyətinin tərkibində müşavir kimi iştirak etmişdir. – 207.

153. Rafael Hüseynov (d.1955) – ədəbiyyatşünas, publisist. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı, Nizami adına Ədəbiyyat Müzeyinin direktorudur. –207.

154. Moskva Beynəlxalq Əlaqələr İnstitutu (Universitet) – Rusiya Federasiyası Xarici İşlər Nazirliyinin ali təhsil müəssisəsi. Əsası 1944-cü ildə qoyulmuşdur. Yüksək səviyyəli peşəkar diplomatlar, tədqiqatçılar, jurnalistlər, siyasi və ictimai xadimlər hazırlayır. – 208.

155. «Sülh naminə tərəfdaşlıq» proqramı – NATO ilə Şərqi Avropa və keçmiş SSRİ ölkələri arasında siyasi və hərbi sahələrdə əməkdaşlıq sənədi. 1994-cü il yanvarın 10–11-də NATO Şurasının dövlət və hökumət başçıları səviyyəsində Brüsseldə keçirilən görüşdə ABŞ tərəfindən təklif edilmişdir.

Azərbaycan prezidenti Heydər Əliyev 1994-cü il mayın 4-də NATO-nun Brüsseldəki mənzil-qərargahında Azərbaycanın «Sülh naminə tərəfdaşlıq» proqramına qoşulması haqqında sənədi

imzalamışdır. 1996-cı ilin aprelində Heydər Əliyev NATO-nun Brüsseldəki mənzil-qərargahında NATO-nun Baş katibi Havyer Solana ilə görüşündə Azərbaycan Respublikasının təqdimat sənədini ona vermişdir. Həmin sənəd əsasında Azərbaycanın NATO ilə tərəfdaşlığının fərdi proqramı hazırlanmışdır. – 210.

156. NATO-nun «Fərdi tərəfdaşlığın fəaliyyət planı» – 2008-ci ildən Azərbaycan Respublikası bu planın həyata keçirilməsində iştirak edir. – 210.

157. Beynəlxalq Amnistiya Təşkilatı – beynəlxalq hökumətlərarası təşkilat. Məqsədi insan haqlarının qorunması, diskriminasiyaya yol verməmək, vicdan və söz azadlığına toxunmamaq, fiziki və psixoloji təsir göstərməməkdir. Əsası 1961-ci ildə Böyük Britaniyada qoyulmuşdur. Mənzil-qərargahı Londondadır. Gördüyü işlərə görə Beynəlxalq Amnistiya Təşkilatı Nobel mükafatına layiq görülmüşdür. – 215.

158. Cəmil Əliyev, C ə m i l Ə z i z o ğ l u (d.1946) – tibb elmləri doktoru, professor, Əməkdar elm xadimi, Respublika Milli Onkologiya Mərkəzinin direktoru, Rusiya TEA-nın və Azərbaycan MEA-nın akademiki. 1979-cu ildə yazdığı «Dərinin bədxassəli şişlərində plastik operasiyalar» monoqrafiya SSRİ TEA-nın N.N.Petrov adına mükafatına layiq görülmüşdür. Azərbaycan Respublikasının «Şöhrət» ordeni ilə təltif olunmuşdur. – 224–228.

159. Vladimir Ruşaylo (d.1953) – 1972-ci ildən SSRİ Daxili İşlər Nazirliyində müxtəlif məsul vəzifələrdə işləmişdir. 1998-ci ildə Rusiya Daxili İşlər nazirinin müavini, 1999-cu ildə nazir, 2001-ci ildə MDB ölkələri üzrə Kollektiv Təhlükəsizlik Şurasının sədri, 2003-cü ildə isə Rusiya Təhlükəsizlik Şurasının katibi olmuşdur. – 229.

160. Səudiyyə Ərəbistanı, S ə u d i y y ə Ə r ə b i s t a n ı
K r a l l ı ğ ı – Cənub–Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 2,15 milyon km², əhalisi 18,4 milyon nəfərdir. Paytaxtı ər-Piyaddır. İnzibati cəhətdən 4 əyalətə bölünür.

Səudiyyə Ərəbistanı mütləq teokratik monarxiyadır. Dövlət başçısı kraldır. Ölkədə bütün hakimiyyət krala məxsusdur. İcra orqanı Nazirlər Şurasıdır, Şuramı kral təyin edir və ona başçılıq edir. Hökumətin nəzdində Məşvərət Şurası var. Müsəlmanların iki müqəddəs şəhəri Məkkə və Mədinə Səudiyyə Ərəbistanındadır. – 231–232.

161. Vladimir Putin (d.1952) – 2000–2008-ci illərdə Rusiya Federasiyasının prezidenti. 1975–97-ci illərdə bir sıra məsul vəzifələrdə çalışmışdır. 1998-ci ildə Rusiya Federasiyası prezidenti administrasiyasının rəhbəri, 1998–99-cu illərdə FTX-nın direktoru, 1999-cu ilin avqustundan Rusiya hökumətinin başçısı, 2008-ci ilin mayında Rusiya Federasiyasının Baş naziri təyin edilmişdir. 2012-ci ilin mart ayında yenidən Rusiya Federasiyasının prezidenti seçilmişdir. – 240.

162. II E l i z a b e t (d.1926) – Böyük Britaniya kraliçası. Vindzor sülaləsindəndir. 1952-ci ildə atası VII Georgin ölümündən sonra taxt-taca sahib olmuşdur. – 242.

163. Toni Bleyr, E n t o n i Ç a r l z L i n t o n (d.1953) – B.Britaniyanın siyasi və dövlət xadimi. Hüquqşünas. 1983-cü ildən parlamentin deputatı, 1997–2007-ci illərdə B.Britaniyanın Baş naziri olmuşdur. 2007-ci ildən BMT-nin İsrail ilə Fələstin probleminin dinc vasitələrlə həll edilməsinə bilavasitə kömək etmək üçün vasitəçi təyin edilmişdir. – 241,267–268.

164. Portuqaliya, P o r t u q a l i y a R e s p u b l i k a s ı – Cənub–Qərbi Avropanın Pireney yarımadasında dövlət. Sahəsi 92 min km², əhalisi 9,9 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 19 mahala və iki muxtar vilayətə bölünür. Dövlət başçısı prezident,

ali qanunverici orqanı birpalatalı Respublika Məclisidir. Paytaxtı Lissabondur. – 243.

165. Anibal Kavaku Silva (d.1939) – Portuqadiya siyasi xadimi. 2006-cı ildən Portuqaliya prezidentidir. 1985–95-ci illərdə Portuqaliyanın Baş naziri olmuşdur. – 243.

166. Filippin, F i l i p p i n R e s p u b l i k a s ı – Cənub–Şərqi Asiyada, Filippin adalarında dövlət. Sahəsi 300 min km², əhalisi 71,8 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 13 vilayətə və 2 muxtar vilayətə bölünür. Dövlət başçısı prezident, qanunverici orqan ikipalatalı (Senat və Nümayəndələr Palatası) parlamentdir. Paytaxtı Maniladır. – 244.

167. Qloriya Makappaqal Arroyo (d.1947) – 2001-ci ildən indiyə qədər Filippin prezidenti. Ölkə tarixində ilk prezident qadı. Keçmiş prezident Diosalado Makapaqalın qızı. İqtisad elmləri doktoru. – 244.

168. Buxarest – Rumıniya Respublikasının paytaxtı (1861-ci ildən). Ölkənin cənubunda, Aşağı Dunay ovalığında, Dimbovitsa çayı sahilindədir. Tarixi-memarlıq abidələri, müxtəlif üslubları əks etdirən eklektik tikililəri ilə zəngindir. Şəhər XIV əsrdən məlumdur. Əhalisi iki milyon nəfərdir. – 245–256.

169. İon İliyesku (d.1930) – Rumıniyanın siyasi və dövlət xadimi. 1989-cu ildə N.Çausşesku rejimi devrildikdən sonra ölkənin və dövlətin bütün məsuliyyətini öz üzərinə götürən Milli Dirçəliş Cəbhə Şurasına başçılıq edib. Azərbaycan Respublikasının «İstiqlal» ordeni ilə təltif edilmişdir. 1992–96-cı və 2000–2004-cü illərdə Rumıniyanın prezidenti olmuşdur. – 246.

170. Terri Devis (d.1938) – ingilis leyboristi. Tarix, ədəbiyyat və dil üzrə mütəxəssis. 2005–2010-ci illərdə Avropa Şurasında Baş katib olmuşdur. – 246.

171. Trayan Besesku (d.1951) – Rumıniya siyasi və dövlət xadimi. 2004-cü ildən Rumıniya Respublikasının prezidentidir. – 247,252–256.

172. Avropa Birliyi (AB) – 1951–57-ci illərdə yaranmış üç Qərbi Avropa inteqrasiya təşkilatının ümumi adı Avropa İqtisadi Birliyi – (AİB), Avropa Kömür və Polad Birliyi – (AKPB), Avropa Atom Enerjisi Birliyi – (AAEB). AB ümumi prinsiplərin müəyyən edilməsindən birgə fəaliyyətə qədər (Avropa İnvestisiya Bankının, Avropa Regional İnkişaf Fondunun vahid valyuta qəbul etməsi – AVRO) bir neçə mərhələ keçmişdir. Mühüm mərhələ Vahid Avropa Aktının (1986-cı ildən qüvvəyə minmişdir) qəbul edilməsi olmuşdur. 1967-ci ildə rəhbər orqanların birləşməsindən sonra – AİB, AKPB və AAEB – Avropa Birliyi yarandı. – 250.

173. Bəşir Atalay (d.1947) – türk hüquqşünası. Ədalət və İnkişaf Partiyasının üzvü. Türkiyə hökumətində Dövlət naziri olmuşdur. – 250.

174. Karel de Quxt (d.1954) – Belçika dövlət və siyasi xadimi, Ticarət üzrə Avropa Komissarı. 2004–2009-cu illərdə Belçikanın Xarici İşlər naziri, 2004–2006-cı illərdə isə ATƏT-in sədri olmuşdur. – 251.

175. Abxaziya – Gürcüstan Respublikasının tərkibində muxtar respublika. 1921-ci ildə təşkil olunmuşdur. Sahəsi 8,6 min km², əhalisi 501 min nəfərdir. Paytaxtı Suxumi şəhəridir. – 254.

176. Cənubi Osetiya – Gürcüstan Respublikasının tərkibində Cənubi Osetiya Muxtar Vilayəti. 1922-ci ildə yaradılmışdır. Sahəsi

3,9 min km², əhalisi 99 min nəfərdir. Mərkəzi Sxinvali şəhəri. – 254.

177. Dnestryanı – Moldovada Dnestr çayı sahilində tanınmamış bölgə. 1992-ci ildə Dnestryanıda hərbi münaqişə başladı. İyulun ortalarına qədər bir neçə ay davam edən silahlı toqquşmalar zamanı Lebedin komandanı olduğu Rusiyanın 14-cü ordusunun separatçılara yaxından dəstək verməsi nəticəsində Kişinyov sol sahiləki rayonlar üzərində nəzarətini itirdi və Dnestryanı Moldovanın nəzarətindən çıxmış əraziyə çevrildi. – 254.

178. «LUKoyl» – neft şirkəti. 1993-cü ildə Rusiya Federasiyası hökumətinin qərarı ilə yaradılmışdır. Nəhəng sənaye-maliyyə kompleksinə malik olan «LUKoyl» şirkəti Rusiya, MDB və dünyanın bir çox ölkələrində neft məhsullarının kəşfiyyatı, hasilatı, emalı və satışı ilə məşğul olur. Şirkət 1993-cü ildən Azərbaycanda fəaliyyət göstərir. – 257.

179. Bos Shelf – şirkəti Star Gulf FZCO və Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti tərəfindən yaradılmışdır. Onları avadanlıqla Bakı Dərin Özüllər zavodu təmin edir. 2001-ci ildə Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda «Azəri», «Çıraq» və «Günəşli» neft yataqlarında dərin özüllərin quraşdırılması üçün Bos Shelflə ABƏŞ arasında müqavilə imzalandı. – 257,272.

180. Azərbaycan Ticarət və Sənaye Palatası – 1960-cı ildən fəaliyyət göstərir. Azərbaycanın dünyanın müxtəlif ölkələri ilə ticarət, iqtisadi və elmi-texniki əlaqələrinin inkişafına kömək edir. 1980-ci ildə palata istehsalın və beynəlxalq əməkdaşlığın inkişafında əldə etdiyi müvəffəqiyyətlərə görə «Qızıl Merkuri» beynəlxalq mükafatına layiq görülmüşdür. – 257,258.

181. Süleyman Tatlıyev, Süleyman Bayram oğlu (1925–2014) – Azərbaycan Ticarət və Sənaye Palatasının prezidenti olmuşdur. Müxtəlif illərdə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini, Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin sədri vəzifələrində işləmişdir. – 258.

182. Bakı–Novorossiysk neft kəməri – 1994-cü ilin sentyabrında Azərbaycan Respublikası hökumətinin xarici neft şirkətləri ilə imzaladığı «Əsrin müqaviləsi»nin həyata keçirilməsinin mühüm bir hissəsi Bakı–Novorossiysk neft kəməridir. Bu kəmər 1997-ci ilin noyabrında istifadəyə verilmişdir. –260.

183. Mətyu Brayza – Amerika diplomatı. 2001–2005-ci illərdə ABŞ Dövlət katibinin Avropa və Avrasiya məsələləri üzrə köməkçisi olmuşdur. Sonra isə Dağlıq Qarabağ, Abxaziya və Cənubi Osetiya konfliktlərinin sülh yolu ilə həll olunması işi ilə məşğul olmuşdur. 2011–12-ci illərdə ABŞ-ın Azərbaycan Respublikasında Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri olmuşdur. – 264, 266,272.

184. Corc Buş (d.1946) – ABŞ-ın 43-cü prezidenti (2000–2008). ABŞ-ın 41-ci prezidenti Corc Herbert Buşun oğludur. 1968-ci ildə Yel universitetini (incəsənət, tarix bakalavri), 1975-ci ildə isə Harvard universitetini (incəsənət magistri) bitirmişdir. «Spektrum–7 Enerci Korporeyşn» firmasının yaradıcısıdır. 1994-cü ildən Texas ştatının qubernatoru olmuşdur. – 264,265,266,277.

185. Süleyman Dəmirəl (d.1924) – Türkiyənin görkəmli siyasi, ictimai və dövlət xadimi. Yeddi dəfə hökumətə başçılıq etmiş, 1993–2000-ci illərdə Türkiyə Respublikasının prezidenti olmuşdur. Yeni türk dövlətləri ilə münasibətlərin, xüsusilə Azərbaycanla əlaqələrin genişlənməsi və möhkəmlənməsi Süleyman Dəmirəlin diqqət mərkəzində olmuşdur.

S.Dəmirəl Türkiyə–Azərbaycan, xalqlarımız və dövlətlərimiz arasında sarsılmaz dostluq münasibətlərinə xüsusi diqqət

göstərdiyinə görə Azərbaycan Respublikasının «İstiqlal» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 266.

186. «İtoçu» şirkəti – Yaponiyanın «İtoçu» korporasiyası. 1958-ci ildə yaradılmışdır. Dünyanın 176 ölkəsində şirkətləri və firmaları var. «İtoçu» 1996-cı ilin avqustundan Bakıda fəaliyyət göstərir. – 272.

187. «Total» – məşhur fransız neft şirkəti. 1954-cü ildə təşkil olunmuşdur. Bir çox ölkələrdə neftin kəşfiyyatı, emalı və satışı ilə məşğul olur. – 272.

188. «Siemens» – alman şirkəti. 1847-ci ildə yaradılmışdır. Bakıda nümayəndəliyi 1998-ci ildə açılıb. Şirkət elektrik məhsulları və elektroavadanlıqların hazırlanması və tətbiqi sahəsində dünya liderlərindən biridir. İllik dövriyyəsi – 118 milyard dollardır. Bütün dünyada işçilərinin sayı 140 min nəfərdir. – 272.

189. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası – Azərbaycan Respublikasında elmin inkişafını təşkil və təmin edən, dövlətin elmi və elmi-texniki siyasətini həyata keçirən ali dövlət elmi təşkilatı. 1945-ci ildə Bakıda təsis edilmişdir. 2001-ci ilin may ayından Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası adlanır. Azərbaycan Milli EA-nın aşağıdakı bölmələri var: fizika; texnika və riyaziyyat elmləri; kimya elmləri; yer elmləri; biologiya elmləri; aqrar elmləri; humanitar və ictimai elmlər. Burada elmin müxtəlif sahələrinə dair aktual problemlər üzərində tədqiqat işləri aparılır. Hər il onlarla elmi işin nəticəsi istehsalatda tətbiq olunur. – 272.

190. «Azəriqaz» – İstehsalat Birliyi – ARDNŞ-in hasil etdiyi təbii qazın Rusiya, İran və Gürcüstana nəqli ilə məşğuldur. «Azəriqaz» İstehsalat Birliyinin əsas vəzifəsi respublikanın istehlakçılarını fasiləsiz, keyfiyyətli və təhlükəsiz təbii qazla

təmin etmək, abonentlərə yüksək səviyyəli xidmət göstərmək, qaz şəbəkəsini beynəlxalq standartlara uyğun yenidən qurmaqdan ibarətdir. – 272.

191. İsrail – Yaxın Şərqdə dövlət. Sahəsi 20,8 min km², əhalisi 5,5 milyon nəfərdir (1948–49-cu illərdə işğal edilmiş ərazi daxil olmaqla). İsrail dövləti BMT-nin Baş Məclisinin 1947-ci il 29 noyabr tarixli qərarına əsasən yaradılmışdır. İsrail inzibati cəhətdən 6 mahala bölünür. Dövlət başçısı prezidentdir, onu birləşməli parlament (Knesset) seçir. Hökumətə geniş səlahiyyəti olan Baş nazir başçılıq edir. – 269–270,274.

192. Moşe Katsav (d.1945) – İsrail dövlət xadimi. 2000–2007-ci illərdə İsrail prezidenti. – 274.

193. Ehud Olmert (d.1945) – İsrail siyasi və ictimai xadimi. 2006, 2008–2009-cu illərdə İsrailin Baş naziri olmuşdur. – 274.

194. BHP Paribas Bankı – Dünyanın 6 ən güclü bankından biri. Dünya bank bazarında və pulla təmin edilməsi xidmətlərinə görə Avropa lideri. Əsası 1848-ci ildə qoyulmuşdur. Bank 85 ölkədə fəaliyyət göstərir. Əməkdaşlarının ümumi sayı 173 min nəfərdir. Təmiz gəliri – 3,021 milyard avrodur. 2006-cı ildə Paribas BHP İtaliyanın ən böyük bankı BNL-i iflasa uğratdı. Paribas dünya bank sektorunda 5-ci, bank xidməti sahəsində Avro zonada 1-ci yeri tutur. Paribas Fransada 1 nömrəli bankdır.– 275.

195. Mişel Peberan (d.1942) – keçmiş fransız hərbiçisi. Paribas BHP-nin prezidenti. – 275.

196. «Human Rights Watch» – dünyanın 70 ölkəsində insan hüquqlarını müdafiə edən qeyri-hökumət təşkilatı. 1978-ci ildə Moskva, Varşava, Praqa hüquq müdafiəçilərinin müraciətindən sonra yaradılmışdır. Mənzil-qərarqahı ABŞ-dadır. Təşkilat hökumət strukturlarından maliyyə yardımı almır. – 280.

197. Vintsas Kreve – M i t s k y a v i ç y u s (1882–1954) – Litva yazıçısı, nasir, şair, tənqidçi, dramaturq, publisist, tərcüməçi. Litva ədəbiyyatının klassiki.

1919-cu ildə V.Kreve Litvanın Azərbaycanda konsulu təyin edilmiş və Bakı Universitetinə müəllim dəvət edilmişdi. – 303.

198. «Kitabi-Dədə Qorqud» – türk xalqları və Azərbaycan xalq ədəbiyyatının ən qədim yazılı abidəsi. «Kitabi-Dədə Qorqud» dastanının yaranmasından 1300 il keçir. Elm aləminə XIX əsrdən məlum olan bu qəhrəmanlıq dastanının hələlik XV–XVI əsrlərdə köçürülmüş iki əlyazma nüsxəsi (Drezden və Vatikan) saxlanılır. – 304.

199. Nizami Gəncəvi, İlyas Yusif oğlu (1141–1209) – dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri. Dünya ədəbiyyatı tarixinə məsnəvi formasında yazdığı beş epik poemadan ibarət «Xəmsə» müəllifi kimi daxil olmuşdur. Nizami Gəncəvinin ilkin Şərq Renessansının zirvəsi olan yaradıcılığında dövrünün ən humanist, ümumbəşəri ictimai-siyasi, sosial və mənəvi-əxlaqi ideyaları parlaq bədii əksini tapmışdır. Nizami Gəncəvi Yaxın Şərq ədəbiyyatında mənzum roman janrının əsasını qoymuş, yeni ədəbi məktəb yaratmışdır. Nizami Gəncəvi həm də dövrünün görkəmli mütəfəkkiri olmuşdur. Onun bütün əsərlərində insanın mənəvi azadlığı tərənnüm olunur. – 304.

200. Səməd Vurğun, Səməd Yusif oğlu Vəki-lov (1906–1956) – böyük Azərbaycan şairi, ictimai xadim. Azərbaycanın Xalq şairi. S.Vurğunun yaradıcılığı XX əsr Azərbaycan şeirinin inkişafında mühüm rol oynamışdır. S.Vurğun Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının məsul katibi, sədri, Azərbaycanın Xarici Ölkələrlə Mədəni Əlaqələr Cəmiyyətinin sədri, Azərbaycan MEA-nın vitse prezidenti olmuşdur, iki dəfə SSRİ Dövlət mükafatı laureatı adına layiq görülmüşdür. – 304.

201. İlyas Əfəndiyev, İlyas Məhəmməd oğlu (1914–1996) – görkəmli Azərbaycan yazıçısı, dramaturq. Azərbaycanın Xalq yazıçısı. İ.Əfəndiyevin dram əsərlərinin Azərbaycan Milli Dram Teatrının repertuarının zənginləşməsində müstəsna rolu var. Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatıdır. Azərbaycan Respublikasının «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilmişdir. –304

202. Sergey Şoyqu (d.1955) – Rusiya dövlət xadimi, ordu generalı. 1994–2012-ci illərdə Rusiya Federasiyasında Mülki Müdafiə

və Fövqəladə Hallar naziri olmuşdur. 2012-ci ildən Rusiya Federasiyasının Müdafiə naziridir. Rusiya Federasiyası Qəhrəmanı ordeni ilə təltif olunmuşdur. – 317.

203. İçərişəhər – Bakının qala divarları ilə əhatə olunan qədim hissəsi. Ərazisi 22 hektardır. Arxeoloji qazıntılar nəticəsində İçərişəhər ərazisində iki mədəni təbəqə müəyyənləşdirilmişdir. XIV–XVII əsrləri əhatə edən üst təbəqədən düzbucaqlı və dördkünc yaşayış evlərinin qalıqları, VIII–XIII əsrlərə aid alt təbəqədən düzbucaqlı formalı kiçik otaqların qalıqları, quyular və s. maddi mədəniyyət nümunələri aşkar edilmişdir.

İçərişəhər orta əsrlərdə Bakının əsas mərkəzinə çevrilmiş, XII əsrdə burada ilk qala divarları çəkilmişdir. Bu divarlar 25–30m dənizin içərisinə uzanaraq İçərişəhərin qarşısında qapalı liman əmələ gətirmişdi. İçərişəhərin üç əsas – Şamaxı, Salyan və dəniz sahilinə açılan darvazası olmuşdur. İçərişəhərdəki Sınıqqala (1078), Qız qalası və s. abidələr İçərişəhərin əvvəllər dənizə yaxın sahədə inkişaf etdiyini göstərir. XV əsrdə Şirvanşahlar sarayı tikilmişdir. XVII əsrdə İçərişəhərdə çoxlu karvansara və ticarət binası inşa edilmiş, XVIII əsrdə isə Xan sarayı tikilmiş, yeni su kəmərləri çəkilmişdi. XIX əsrdə və XX əsrin əvvəllərində İçərişəhərin plan quruluşu dəyişdirilmədən köhnə binaların yerində əsaslı daş binalar tikilmişdir. Bu zaman qala divarlarının ikinci sırası sökülmüş və yalnız Şamaxı darvazasının yanında 2-ci darvaza tikilmişdir (1888). Beləliklə, qoşa darvaza əmələ gəlmişdir. 1977-ci ildə İçərişəhər Azərbaycan memarlığı tarixi qoruğuna çevrilmişdir. – 316.

Şəxsi adlar göstəricisi

Abbasov Abbas	– 112–116
II Abdulla	– 103
Abdullayev Rövnəq	– 104–106
Abutalıbov Hacıbala	– 98–99
Adamkus Valdas	– 126–127,133,286–305,308– 316
Adamkiene Alma	– 287,300,302,315–316
Ağgül Əziz	– 220
Axmetov Danial	– 5–29,31
Akilov Akil	– 5–29
Al Səud Abdulla bin Əbdüləziz	– 231,232
Al Səud Sultan bin Əbdüləziz	– 231,232
Alvares Patrik	– 193
Anodina Tatyana	– 233–235
Arens Gert	– 90
Arroyo Qloriya	– 244
Aslanov Həzi	– 63–64
Atalay Bəşir	– 250
Babayev Xoşgəldi	– 5–29
Bedoti Erik	– 207
Ben-Eliezer Benyamin	– 269–270,274
XIV Benedikt	– 122
Beseku Trayan	– 247,252–256
Bin Əbdüləziz Nəvvaf	– 231–232
Biya Pol	– 91
Bleyr Toni	– 241,267–268
Brayzə Mətyu	– 264,266,273
Bristoun Lorens	– 266–267
Brovkina Alevtina	– 318
Buş Corc	– 264,265,266,277
Buteflikay Əbdüləziz	– 60
Dadaşov İdrak	– 304

De Qoll Şarl	– 173
De Quxt Karel	– 251
Devis Terri	– 246
Dəmirəl Süleymanov	– 266
Dumanlı Ekrem	– 172
II Elizabet	– 242
Əfəndiyev İlyas	– 304
Əfəndiyev Nazim	– 307
Əhmədiñjad Mahmud	– 5–29,108,236
Ələkbərov Fizuli	– 48
Əliyev Cəmil	– 224–228
Əliyev Heydər	– 6,35–37,38,39,44,56,61,67,68, 71,82,101,112,113,134,162, 165,172,174,176,178,225,233, 245,246,257,258,259,260, 268, 272, 276,298,315
Əliyev Tamerlan	– 71
Əliyev Tarik	– 177
Əliyev Əziz	– 71
Əliyeva Mehriban	– 65–70,71,87–89,177,257,286, 302,315–316,318
Əliyeva Zərifə	– 71,307,318
Ərdoğan Rəcəb Tayyib	– 3–29,30
Əsədov Oqtay	– 71
Əziz Şövkət	– 5–29
Fasye Bernar	– 33
Freyzer (lord)	– 285
Frid Daniel	– 154
Furniyə Nikolya	– 195
Gelen Laslo	– 72
Hacı Rasim	– 65–70
Hacıbəyli Ceyhun bəy	– 207
Hammerberq Tomas	– 32
V Harald	– 96
Heyzeri Noelin	– 157

Həmzəliyev Mahir	– 303	
Hüseynov Rafael	– 207	
Xayrulloev Şirəli	– 230	
Xəlilov Erkin	– 5–29	
Xrizantopulos Leonidas		– 133,319
İqnomas Anitsemas	– 313	
İliyesku İon	– 246	
İnqlis Endryu	– 101	
İnquryanu Mixay Rezvan	– 133	
Kaas Oli	– 220	
Kalfin İvaylo	– 250	
Kaplan Hayrettin	– 320	
Karasin Qriqori		– 154
XVI Karl Quştav	– 160	
Katsav Moşe	– 274	
Kərzai Həmid	– 5–29	
Kirçner Nestor	– 102	
Köçəryan Robert	– 216,246	
Kreve Vinnas	– 303	
Krouç Ceyms	– 248	
Kurtinaytis Rimas	– 304	
Kvon Vanq Suk		– 85–87
Qırdrzyayskas Simonas	– 314	
Qşar Filipp	– 187	
Quliyeva Zəhra	– 307	
Layolo Covanni		– 122
Leluş Pyer	– 208–223	
Lenmarker Qoran	– 34	
Lukin Vladimir		– 56
Malik Zahid	– 59	
Manafova Zərifə	– 65	
Marin Angel	– 133	
Mattubraimov Almanbet	– 5– 29	
Mehdiyev Ramiz	– 71	
Mendenhol Preston	– 276–284	

Məcidov Emil	– 313
Məmmədov Fazil	– 48
Məmmədov Ziya	– 48
Məmmədyarov Elmar	– 5–29,286
Mons Kristian	– 180
Morel Pyer	– 154
Musabəyova Ümnisə	– 307
Nazarbəyev Nursultan	– 14,31
Napolitano Corcio	– 94,155
Nejad Anri	– 196
Nesterov Arkadi	– 318
Nizami Gəncəvi	– 304
Novruzov İsaq	– 269
Olmert Ehud	– 274
Ontsano Nikolae	– 245
Ozazbay Asxat	– 5–29
Paşaoğlu Salih	– 268–269
Paşazadə Hacı Allahşükür	– 71
Peberon Mişel	– 275
Persson Goran	– 159
Plaçkov İvan	– 97
Prodi Romano	– 109–110,156
Putin Vladimir	– 240
Rasizadə Artur	– 71,85,286
Remi Jil	– 197
Rəhmanova Gülarə	– 67
Rəhmon İmaməli	– 5,6,7,230
Ro Mu Hyun	– 75–89
Ruşaylo Vladimir	– 229
Rzayev Nizaməddin	– 98– 99
Saakaşvili Mixeil	– 100,125,126–127,128–153, 209,269
Saleh Əli Abdulla	– 92
Səfəri Mehdi	– 108
Səməd Vurğun	– 304

Sərxanov Nizami	– 68	
Silva Anibal	– 243	
Skils David	– 192	
Skoqrand Kjetil		– 57
Stoltenberq Yens	– 95	
Süleymenov Olyas	– 107	
Şahgəldiyan	– 215	
Şevalye Pyer	– 93	
Şərifov Samir	– 48	
Şoyqu Sergey	– 317	
Tatlyev Süleyman	– 258	
Təhmasebi Əlirza	– 236	
Topçubaşov Əlimərdan bəy	– 207	
Unquqyanü Mikay	– 249	
Van Qini Yars	– 215	
Veqstil Stefan	– 158	
Voronin Vladimir	– 121,126–127,128–153	
Vud Andryu	– 257	
Yo Yo Man	– 111	
Yuşsenko Viktor	– 97,123–153	
Zakimov İlya	– 270–271	
Zəfər Seyid Məhəmməd		– 58–62

Coğrafi adlar göstəricisi

Abşeron (yarımada)	– 188
Abxaziya	– 254
Almaniya	– 271
Amerika Birləşmiş Ştatları	– 36,46,47,111,126,127,154,202, 205,217,221,248,253,264,265, 273,276–284
Aralıq dənizi	– 9,152,183,192,201,211,252, 253,270,277,279,280,295
Argentina	– 102
Asiya	– 10,16,26,54,131,136,204,239, 253,257,262,278
Avrasiya	– 16,38–40,266,273
Avropa	– 9,10,16,26,24,54,57,109,128, 131,132,136,139,140,152,175, 187,201,204,213,217,218,219, 222,224,225,239,2563,256, 257,262,265,266,271,273,278, 289,292,295,308,313
Bakı	– 5,12,13,16,18,23,37,40,44,45, 71,73–74,78,88,91,92,94,95, 96,98,100,102,103,107,110, 118,120,121,155,156,157,158, 177,188,189,190,192,193,194,1 95,201,203,224,234,240,241, 242,243,244,265,269,271,274,2 86,302
Baltik (yarımada)	– 302,304
Belçika	– 251
Biləcəri	– 73,74
Bolqarıstan	– 133,148,249,250

Bosfor	– 280
Böyük Britaniya	– 46,158,241,242,266–268,285
Brodı	– 150,151
Buxarest	– 245–256
Brüssel	– 203
Ceyhan	– 174–176,178,183,192,201,211, 248,252,258,261,267,268,269, 270
Cəlilabad	– 190
Cənubi Qafqaz	– 119,210,214,296,297
Cənubi Osetiya	– 254
Çin	– 46
Dağlıq Qarabağ	– 26,33,34,62,69,76,78,109, 115,154,170,171,175,178,203, 205,209,213,215,216,218,219, 221, 247,248,251,254,255,292, 295,296,297,305
Dnestryanı	– 254
Əfqanıstan	– 5–29,212
Əlcəzair	– 60
Fransa	– 33,46,154,173–223
Filippin	– 244
Gəncə	– 44,193,234
Gürcüstan	– 35,36,100,125,126–153,168, 187,202,204,209,214,249,250, 254,262,265,266,268,269,279
Hollandiya	– 215
Hövsan	– 60
Xəzər dənizi	– 5,9,108,133,136,139,144,152, 153,192,194,197,201,202, 210,222,223,252,253,257– 272, 277,280,293,295,320
İran	– 5–29,108,192,205,236,280
İraq	– 212
İordaniya	– 103

İsrail	– 269–270,274
İsveç	– 159,160
İtaliya	– 94,109–110,155,156
Kamerun	– 91
Kipr	– 203
Kiyev	– 97,123–153
Koreya Respublikası	– 75–89
Kosovo	– 212
Qafqaz	– 76,131,139,141,302,303,304
Qara dəniz	– 133,139,144,152,153,183,201, 245–256,279,280,295,320
Qazaxıstan	– 5–29,31,36,150,265,270–271
Qdansk	– 151
Qırğızıstan	– 5–29,190
Quba	– 193
Lənkəran	– 44,193
Litva	– 126–127,133,220,286–305, 308–316
Macarıstan	– 72
Mərkəzi Asiya	– 197,253
Mərkəzi Avropa	– 158
Moldova	– 121,126–127,128–153,202, 204,249,250,254
Moskva	– 147,202
Naxçıvan	– 172,234
Norveç	– 57,95,96
Odessa	– 150
Orta Asiya	– 131,265
Özbəkistan	– 5–29,190
Pakistan	– 5–29,58–62
Paris	– 173–223,282
Portuqaliya	– 243
Rumıniya	– 133,148,245–256
Rusiya	– 46,56,142,145,154,190,192, 197, 221,240,279,317,318

Sabınçu	– 98
Seul	– 84,88
Sən-Klu	– 207
Səudiyyə Ərəbistanı	– 231–232
Suraxanı	– 98
Şərqi Avropa	– 158
Şəki	– 193
Şimali Kipr	– 24
Şuşa	– 169,222
Tacikistan	– 5–29,230
Türkiyə	– 5–29,30,31,35,36,38–40,54, 152,168,172,184,187,214,220, 222,249,250,262,266,267,268– 269,279
Türkan	– 65–70
Türkmənistan	– 5–29
Ukrayna	– 97,123–153,202,204,294
Vaşinqton	– 202,205,285
Vatikan dövləti	– 122
Yvxnın Şərq	– 131
Yəmən	– 92
Zaqatala	– 45

MÜNDƏRİCAT

İQTİSADİ ƏMƏKDAŞLIQ TƏŞKİLATININ 9-cu ZİRVƏ TOPLANTISI

5 may 2006-cı il.....5

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN VƏ İQTİSADİ ƏMƏKDAŞLIQ TƏŞKİLATININ BAŞ KATİBİ ASXAT ORAZBAYIN İQT-in 9-cu ZİRVƏ TOPLANTISI BAŞA ÇATDIQDAN SONRA BİRGƏ KEÇİRDİKLƏRİ MƏTBUAT KONFRANSI

5 may 2006-cı il.....22

İQTİSADİ ƏMƏKDAŞLIQ TƏŞKİLATININ ÜZVÜ OLAN ÖLKƏLƏRİN DÖVLƏT VƏ HÖKUMƏT BAŞÇILARI HEYDƏR ƏLİYEV FONDUNDA

5 may 2006-cı il.....28

TÜRKİYƏ CÜMHURİYYƏTİNİN BAŞ NAZİRİ RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞAN İLƏ GÖRÜŞ

5 may 2006-cı il.....30

QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ BAŞ NAZİRİ DANİAL AXMETOV İLƏ GÖRÜŞ

5 may 2006-cı il.....31

AVROPA ŞURASININ İNSAN HÜQUQLARI ÜZRƏ KOMİS-SARI TOMAS HAMMERBERQ İLƏ GÖRÜŞ

5 may 2006-cı il.....32

ATƏT-in MİNSK QRUPUNUN FRANSALI HƏMSƏDRİ BERNAR FASYE İLƏ GÖRÜŞ

5 may 2006-cı il.....33

ATƏT-in PARLAMENT ASSAMBLEYASI SƏDRİNİN DAĞLIQ
QARABAG MÜNAQIŞƏSİ ÜZRƏ XÜSUSİ NÜMAYƏNDƏSİ
İLƏ GÖRÜŞ

5 may 2006-cı il 34

«HEYDƏR ƏLİYEV ADINA BAKI-TBİLİSİ-CEYHAN NEFT
KƏMƏRİ REGIONDA SÜLHÜN, TƏHLÜKƏSİZLİYİN,
SABİTLİYİN VƏ İNKİŞAFIN QARANTIDIR» DEVİZİ İLƏ
KEÇİRİLƏN BEYNƏLXALQ SÜLHMƏRAMLI AKSİYANIN
İŞTİRAKÇILARINA

5 may 2006-cı il..... 35

AVRASİYA DÖVLƏTLƏRİ DOQQUZUNCU SAMMİTİNİN
İŞTİRAKÇILARINA

5 may 2006-cı il..... 38

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN SƏDRLİYİ
İLƏ NAZİRLƏR KABİNETİNİN 2006-cı İLİN BİRİNCİ
RÜBÜNÜN YEKUNLARINA HƏSR OLUNMUŞ
İCLASDA NİTQ

8 may 2006-cı il..... 41

YEKUN NİTQİ

8 may 2006-cı il..... 48

RUSİYA FEDERASİYASININ İNSAN HÜQUQLARI
ÜZRƏ MÜVƏKKİLİ VLADİMİR LUKİN İLƏ GÖRÜŞ

8 may 2006-cı il..... 56

NORVEÇİN DÖVLƏT KATİBİ KJETİL SKOQRANDIN RƏH-
BƏRLİK ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ
GÖRÜŞ

8 may 2006-cı il..... 57

PAKİSTAN SENATININ İNSAN HÜQUQLARI DAİMİ KO-
MİTƏSİNİN SƏDRİ SEYİD MƏHƏMMƏD ZƏFƏRİN RƏH-
BƏRLİK ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ

8 may 2006-cı il..... 58

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN İKİNCİ
DÜNYA MÜHARİBƏSİNDƏ QƏLƏBƏNİN İLDÖNÜMÜ
MÜNASİBƏTİLƏ KEÇİRİLƏN MƏRASİMDƏ İŞTİRAKI

9 may 2006-cı il..... 63

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEV TÜRKAN
QƏSƏBƏSİNDƏ BİR SIRA OBYEKTŁƏRİN AÇILIŞINDA

9 may 2006-cı il..... 65

PREZİDENT İLHAM ƏLİYEV AZƏRBAYCAN XALQININ
ÜMUMMİLLİ LİDERİ HEYDƏR ƏLİYEVİN MƏZARINI
ZİYARƏT ETMİŞDİR

10 may 2006-cı il..... 71

MACARİSTANIN «DUNA» İCTİMAİ TELEVİZİYASININ
YARADICI QRUPU İLƏ GÖRÜŞ

10 may 2006-cı il..... 72

PAYTAXTIN BİR SIRA YERLƏRİNDƏ YOL-NƏQLİYYAT
STRUKTURUNUN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ İLƏ BAĞLI
GÖRÜLƏN İŞLƏRLƏ TANIŞLIQ

10 may 2006-cı il..... 73

KOREYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ RO MU HYUNUN
AZƏRBAYCANA RƏSMİ SƏFƏRİ

11 may 2006-cı il..... 75

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN VƏ KOREYA
RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ RO MU HYUNUN
TƏKBƏTƏK GÖRÜŞÜ

11 may 2006-cı il..... 76

AZƏRBAYCAN VƏ KOREYA PREZİDENTLƏRİNİN

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞÜ

11 may 2006-cı il 77

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN VƏ KOREYA
RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ RO MU HYUNUN
MƏTBUAT ÜÇÜN BƏYANATLARI

11 may 2006-cı il 80

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN ADINDAN
KOREYA PREZİDENTİ RO MU HYUNUN ŞƏRƏFİNƏ TƏŞKİL
EDİLMİŞ RƏSMİ QƏBULDA NİTQ

11 may 2006-cı il 85

ATƏT-in İNSAN HÜQUQLARI VƏ DEMOKRATİK
TƏSİSATLAR BÜROSUNUN SEÇKİLƏRİ MÜŞAHİDƏ
MİSSİYASININ RƏHBƏRİ GERT ARENSİN RƏHBƏRLİK
ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ

11 may 2006-cı il 90

KAMERUN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB POL BİYAYA

11 may 2006-cı il 91

YƏMƏN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB ƏLİ ABDULLA SALEHƏ

11 may 2006-cı il 92

ATƏT-in HAZIRKI SƏDRİNİN XÜSUSİ ELÇİSİ PYER ŞE-
VALYE İLƏ GÖRÜŞ

11 may 2006-cı il 93

İTALİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB CORCİO NAPOLİTANOYA

11 may 2006-cı il 94

NORVEÇ KRALLIĞININ BAŞ NAZİRİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB YENS
STOLTENBERQƏ

<i>11 may 2006-cı il</i>	95
NORVEÇİN KRALI ƏLAHƏZRƏT V HARALDA	
<i>11 may 2006-cı il</i>	96
UKRAYNANIN YANACAQ VƏ ENERGETİKA NAZİRİ İVAN PLAÇKOVUN RƏHBƏRLİK ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ	
<i>16 may 2006-cı il</i>	97
BAKININ ƏTRAFINDA BƏZİ YERLƏRİ SU BASMASI İLƏ ƏLAQƏDAR YARANMIŞ VƏZİYYƏTLƏ TANIŞLIQ	
<i>16 may 2006-cı il</i>	98
GÜRCÜSTAN PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB MİXEİL SAAKAŞVİLİYƏ	
<i>17 may 2006-cı il</i>	100
<i>bp</i> ŞİRKƏTİNİN İCRAÇI VİTSE-PREZİDENTİ ENDRYU İNQLİS İLƏ GÖRÜŞ	
<i>17 may 2006-cı il</i>	101
ARGENTİNA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ZATİ- ALİLƏRİ CƏNAB NESTOR KİRÇNERƏ	
<i>17 may 2006-cı il</i>	102
İORDANİYANIN KRALI ƏLAHƏZRƏT II ABDULLAYA	
<i>17 may 2006-cı il</i>	103
HEYDƏR ƏLİYEVİN ADINI DAŞIYAN NEFT EMALI ZAVODUNUN PEŞƏ TƏHSİLİ MƏRKƏZİ İLƏ TANIŞLIQ	
<i>17 may 2006-cı il</i>	104
ŞAİR OLJAS SÜLEYMENOVA	
<i>17 may 2006-cı il</i>	107
İRANIN XƏZƏR MƏSƏLƏLƏRİ ÜZRƏ XÜSUSİ NÜMAYƏNDƏSİ MEHDİ SƏFƏRİ İLƏ GÖRÜŞ	

<i>18 may 2006-cı il</i>	108
İTALİYA RESPUBLİKASI NAZİRLƏR ŞURASININ SƏDRİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB ROMANO PRODİYƏ	
<i>18 may 2006-cı il</i>	109
MUSİQİ XADİMİ, İPƏK YOLU LAYİHƏSİNİN RƏHBƏRİ, ABŞ VIOLONÇEL ÇALANI YO YO MAN İLƏ GÖRÜŞ	
<i>19 may 2006-cı il</i>	111
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI BAŞ NAZİRİNİN BİRİNCİ MÜAVİNİ ABBAS ABBASOVA «İSTİQLAL» ORDENİNİN TƏQDİM EDİLMƏSİ MƏRASİMİ	
<i>19 may 2006-cı il</i>	112
«BAKİNSKİ RABOÇİ» QƏZETİNİN KOLLEKTİVİNƏ	
<i>19 may 2006-cı il</i>	117
NATO HƏFTƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ «CƏNUBİ QAFQAZ ÜZRƏ DAVAMLİ İNKİŞAFIN TƏMİN EDİLMƏSİNDƏ BİO MÜXTƏLİFLİYİN ROLU. AZƏRBAYCAN: NAILİYƏTLƏR VƏ PERSPEKTİVLƏR» KONFRANSININ İŞTİRAKÇILARINA	
<i>19 may 2006-cı il</i>	119
MOLDOVA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB VLADİMİR VORONİNƏ	
<i>19 may 2006-cı il</i>	121
VATİKANIN DÖVLƏTLƏRLƏ ƏLAQƏLƏR ÜZRƏ DÖVLƏT KATİBİ ARXIYEPİSKOP COVANNİ LAYOLONUN BAŞÇILIQ ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ	
<i>22 may 2006-cı il</i>	122
AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN UKRAY-NAYA SƏFƏRİ	
<i>22 may 2006-cı il</i>	123
AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN CÜSTAN PREZİDENTİ MİXEİL SAKAŞVİLİ İLƏ GÜR-GÖRÜŞÜ	
<i>22 may 2006-cı il</i>	125

KİYEVDƏ GUAM ÖLKƏLƏRİ DÖVLƏT BAŞÇILARININ ZİRVƏ GÖRÜŞÜ	
23 may 2006-cı il	126
GUAM DÖVLƏTLƏRİ BAŞÇILARININ ZİRVƏ ŞÜNDƏ NİTQ	GÖRÜ-
23 may 2006-cı il	128
GUAM DÖVLƏTLƏRİ BAŞÇILARININ BİRGƏ MƏTBUAT KONFRANSI	
23 may 2006-cı il	135
AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN PREZİDENTİ VİKTOR YUŞŞENKO İLƏ GÖRÜŞÜ	UKRAYNA
23 may 2006-cı il	150
MİNSK QRUPUNUN HƏMSƏDRİ OLAN DÖVLƏTLƏRİN NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ	
24 may 2006-cı il	154
İTALİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ LƏRİ CƏNAB CORCIO NAPOLİTANOYA	ZATİ-ALİ-
25 may 2006-cı il	155
İTALİYA RESPUBLİKASI NAZİRLƏR ŞURASININ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB ROMANO PRODİYƏ	SƏDRİ
25 may 2006-cı il	156
BMT-nin QADINLAR ÜÇÜN İNKİŞAF FONDUNUN DİREKTORU XANIM NOELİN HEYZERİ İLƏ GÖRÜŞDƏ SÖHBƏT	İCRAÇI
25 may 2006-cı il	157
AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEV «FAYNƏNŞL TAYMS» QƏZETİNİN MƏRKƏZİ VƏ ŞƏRQİ AVROPA ÖLKƏLƏRİ ÜZRƏ REDAKTORU STEFAN VEQSTİLƏ MÜSAHİBƏ VERMİŞDİR	
25 may 2006-cı il	158
İSVEÇ KRALLIĞININ BAŞ NAZİRİ ZATİ-ALİLƏRİ GÖRAN PERSSONA	CƏNAB
25 may 2006-cı il	159

İSVEÇİN KRALI ƏLAHƏZRƏT XVI KARL QUSTAVA	
25 may 2006-cı il	160
28 MAY – RESPUBLİKA GÜNÜ MÜNASİBƏTİLƏ RƏSMİ QƏBULDA NİTQ	
26 may 2006-cı il	161
«FƏZA QƏZETÇİLİK» ANONİM ŞİRKƏTİ İDARƏ HEYƏTİNİN ÜZVÜ, TÜRKiYƏNİN «ZAMAN» QƏZETİNİN BAŞ REDAKTORU EKREM DUMANLININ RƏHBƏRLİK ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ	
26 may 2006-cı il	172
AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN FRANSAYA SƏFƏRİ	
28 may 2006-cı il	173
AZƏRBAYCAN NEFTİNİN CEYHAN TERMİNALINA ÇATMASI MÜNASİBƏTİLƏ PREZİDENT İLHAM ƏLİYEVİN AZƏRBAYCAN XALQINA MÜRACİƏTİ	
29 may 2006-cı il	174
AZƏRBAYCANIN FRANSADAKI SƏFİRLİYİNİN YENİ BİNASININ AÇILIŞ MƏRASİMİNDƏ NİTQ	
29 may 2006-cı il	177
FRANSANIN İŞ ADAMLARI İLƏ GÖRÜŞDƏ NİTQ	
29 may 2006-cı il	180
«EURONEWS» TELEKANALINA MÜSAHİBƏ	
29 may 2006-cı il	201
«FİQARO» QƏZETİNƏ MÜSAHİBƏ	
30 may 2006-cı il	204
SƏN-KLU ŞƏHƏR QƏBİRİSTANLIĞINDA ƏLİMƏRDAN BƏY TOPÇUBAŞOVUN VƏ CEYHUN BƏY HACIBƏYLİNİN MƏZARLARINI ZİYARƏT	
30 may 2006-cı il	207

NATO PARLAMENT ASSAMBLEYASININ YAZ SESSİYASINDA ÇIXIŞ	
<i>30 may 2006-cı il</i>	208
BAKIDA ELMİ ONKOLOJİ MƏRKƏZİN YENİ CƏRRAHİYYƏ KÖRÜŞÜ KORPUSUNUN TƏMƏL QOYULMA MƏRASİMİNDƏ NİTQ	
<i>1 iyun 2006-cı il</i>	224
MDB-nin İCRAİYYƏ KOMİTƏSİNİN SƏDRİ – İCRAÇI KATİB VLADİMİR RUŞAYLO İLƏ GÖRÜŞ	
<i>1 iyun 2006-cı il</i>	229
TACİKİSTANIN MÜDAFİƏ NAZİRİ GENERAL-POLKOVNİK ŞİRƏLİ XAYRULLOYEV İLƏ GÖRÜŞ	
<i>1 iyun 2006-cı il</i>	230
SƏUDİYYƏ ƏRƏBİSTANI KRALLIĞI GƏNCLƏRƏ QAYĞI BAŞ SƏDRİYİNİN BİRİNCİ VİTSE-PREZİDENTİ ŞAHZADƏ ƏMİR NƏVRAF BİN FEYSƏL BİN FƏHD BİN ƏBDÜLƏZİZ İLƏ GÖRÜŞ	
<i>1 iyun 2006-cı il</i>	231
DÖVLƏTLƏRARASI AVİASİYA KOMİTƏSİNİN SƏDRİ TATYANA ANODİNA İLƏ GÖRÜŞ	
<i>2 iyun 2006-cı il</i>	233
İRAN İSLAM RESPUBLİKASININ SƏNAYE VƏ MƏDƏN NAZİRİ DOKTOR ƏLİRZA TƏHMASEBİNİN RƏHBƏRLİK ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ	
<i>2 iyun 2006-cı il</i>	236
DÜNYA AZƏRBAYCANLILARI ZİYALILARININ I FORU- MUNA	
<i>2 iyun 2006-cı il</i>	237
RUSİYA FEDERASİYASININ PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB VLADİMİR PUTİNƏ	
<i>2 iyun 2006-cı il</i>	240

BÖYÜK BRİTANİYA VƏ ŞİMALİ İRLANDİYA BİRLƏŞMİŞ
KRALLIĞININ BAŞ NAZİRİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB TONİ BLEYRƏ

2 iyun 2006-cı il..... 241

BÖYÜK BRİTANİYA VƏ ŞİMALİ İRLANDİYANIN KRALİÇASI
ÜLYAHƏZRƏT II ELİZABETƏ

2 iyun 2006-cı il..... 242

PORTUQALİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB ANİBAL KAVAKU SİLVAYA

2 iyun 2006-cı il..... 243

FİLİPPİN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
XANIM QLORİYA MAKAPAQAL ARROYOYA

2 iyun 2006-cı il..... 244

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN RUMİNİ-
YAYA SƏFƏRİ

4 iyun 2006-cı il..... 245

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN VƏ RU-
MİNİYA PREZİDENTİ TRAYAN BESESKUNUN GÖRÜŞÜ

4 iyun 2006-cı il..... 247

ABŞ PREZİDENTİNİN MİLLİ TƏHLÜKƏSİZLİK ÜZRƏ
KÖMƏKÇİSİNİN MÜAVİNİ CEYMS KROUÇ İLƏ GÖRÜŞ

5 iyun 2006-cı il..... 248

«DİALOQ VƏ TƏRƏFDAŞLIQ NAMİNƏ» QARA DƏNİZ
FORUMU

5 iyun 2006-cı il..... 249

BELÇİKANIN XARİCİ İŞLƏR NAZİRİ, ATƏT-in HAZIRKI
SƏDRİ KAREL DE QUXT İLƏ GÖRÜŞ

<i>5 iyun 2006-cı il</i>	251
«DİALOQ VƏ TƏRƏFDAŞLIQ NAMİNƏ» QARA DƏNİZ FÖRUMUNDA NİTQ	
<i>5 iyun 2006-cı il</i>	252
«XƏZƏR NEFT-QAZ, NEFTAYIRMA VƏ NEFT KİMYASI-2006» XIII BEYNƏLXALQ SƏRGİ VƏ KONFRANSININ AÇILIŞ MƏRASİMİNDƏ NİTQ	
<i>6 iyun 2006-cı il</i>	257
ABŞ-İN DÖVLƏT KATİBİNİN AVROPA VƏ AVRASIYA MƏSƏLƏLƏRİ ÜZRƏ MÜŞAVİRİ MƏTYU BRAYZƏNİN BAŞÇILIQ ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ	
<i>6 iyun 2006-cı il</i>	273
İSRAİLİN MİLLİ İNFRASTRUKTUR NAZİRİ BENYAMİN BEN- ELİEZERİN RƏHBƏRLİK ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ	
<i>6 iyun 2006-cı il</i>	274
BNP PARİBAS BANKININ PREZİDENTİ MİŞEL PEBERONUN RƏHBƏRLİK ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ	
<i>6 iyun 2006-cı il</i>	275
AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN ABŞ-İN EN- Bİ-Sİ TELEVİZİYASININ MÜXBİRİ PRESTON MENDENHOLA VERDİYİ MÜSAHİBƏ	
<i>6 iyun 2006-cı il</i>	276
İNGİLTƏRƏ-AZƏRBAYCAN CƏMİYYƏTİNİN PREZİDENTİ LORD FREYZERİN RƏHBƏRLİK ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ	
<i>7 iyun 2006-cı il</i>	285
LİTVA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ VALDAS ADAM- KUSUN AZƏRBAYCANA RƏSMİ SƏFƏRİ	

8 iyun 2006-cı il..... 286

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN VƏ LİTVA
PREZİDENTİ VALDAS ADAMKUSUN TƏKBƏTƏK
GÖRÜŞÜ

8 iyun 2006-cı il..... 288

AZƏRBAYCAN VƏ LİTVA PREZİDENTLƏRİNİN GENİŞ
TƏRKİBDƏ GÖRÜŞÜ

8 iyun 2006-cı il..... 289

AZƏRBAYCAN VƏ LİTVA PREZİDENTLƏRİNİN BİRGƏ
MƏTBUAT KONFRANSINDA BƏYANATLA ÇIXIŞLARI

8 iyun 2006-cı il..... 292

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN VƏ XANIMI
MEHRİBAN ƏLİYEVANIN ADINDAN LİTVA PREZİDENTİ
VALDAS ADAMKUSUN VƏ ONUN HƏYAT YOLDAŞI ALMA
ADAMKİENENİN ŞƏRƏFİNƏ TƏŞKİL EDİLMİŞ RƏSMİ
QƏBULDA NİTQ

8 iyun 2006-cı il..... 300

AKADEMİK ZƏRİFƏ ƏLİYEVA ADINA AZƏRBAYCAN ELMİ-
TƏDQIQAT GÖZ XƏSTƏLİKLƏRİ İNSTİTUTUNUN
ƏMƏKDAŞLARINA

8 iyun 2006-cı il..... 306

AZƏRBAYCAN – LİTVA BİZNES FORUMUNDA NİTQ

9 iyun 2006-cı il..... 308

LİTVA PREZİDENTİ VALDAS ADAMKUS VƏ XANIMI ALMA
ADAMKİENE HEYDƏR ƏLİYEV FONDUNDA

9 iyun 2006-cı il..... 315

RUSİYANIN FÖVQƏLADƏ HALLAR NAZİRİ SERGEY
ŞOYQU İLƏ GÖRÜŞ

<i>9 iyun 2006-cı il</i>	317
RUSİYA TİBB ELMLƏRİ AKADEMİYASININ HƏQİQİ ÜZVLƏRİ, MƏŞHUR OFTALMOLOQLAR ARKADİ NES- TEROV VƏ ALEVİNƏ BROVKİNA İLƏ GÖRÜŞ	
<i>9 iyun 2006-cı il</i>	318
QARA DƏNİZ İQTİSADI ƏMƏKDAŞLIQ TƏŞKİLATININ BAŞ KATİBİ LEONİDAS XRİZANTOPULOS İLƏ GÖRÜŞ	
<i>12 iyun 2006-cı il</i>	319
Q E Y D L Ə R	321
<i>Şəxsi adlar göstəricisi</i>	370
<i>Coğrafi adlar göstəricisi</i>	375

Kitabı çapa hazırlayan

Tofiq Babayev

Texniki redaktoru

Zoya Nəcəfova

Yığım üzrə operator

İlhamə Kərimova

Kompüter tərtibatı

Məhəbbət Orucov

Cildin hazırlanmasında AzərTAc-ın materiallarından istifadə olunmuşdur.

«Tayms» qarnitur. Formatı 84x1081/32. Ofset kağızı 1. Şərti çap vərəqi 24,5. Uçot vərəqi 25,0 Tirajı 5000. Müqavilə qiyməti ilə.

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi
Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı. Bakı – Mehdi Hüseyn küç. 61, dalan 2, ev 3.
«Şərq-Qərb» mətbəəsi, Aşıq Ələsgər küçəsi 17.